

РЕГІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР НАУКОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АПВ В ТЕРНОПІЛЬСЬКІЙ ОБЛАСТІ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ДЕРЖАВНА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКА ДОСЛІДНА СТАНЦІЯ
ІНСТИТУТ КОРМІВ ТА СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ПОДІЛЛЯ
ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ І ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
БІЛОРУСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАЗАХСЬКИЙ АГРОТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. С.СЕЙФУЛЛІНА

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції*

**16-17 жовтня 2014 року
Україна, м. Тернопіль**

УДК 63.001:57:001:62.001:33.001:37.001
ББК 65.9 (4Укр)-55
І 73

Інноваційні технології та інтенсифікація розвитку національного виробництва: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 16–17 жовтн. 2014 р. – Тернопіль : Крок, 2014. – 363 с.

ISBN 978-617-692-237-7

Збірник містить наукові доповіді міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції «Інноваційні технології та інтенсифікація розвитку національного виробництва»з актуальних технологічних, технічних, соціально-економічних та екологічних проблем і основних напрямів інноваційного розвитку національного виробництва.

Редакційна колегія:

Вергунов В.А., д.с-г.н., проф., член-кореспондент НААН; Гевко Р.Б., д.т.н., проф.; Гораш О.С., д.с-г.н., проф.; Дзядикувич Ю.В., д.т.н., проф.; Дусановський С.Л., д.е.н., проф.; Жукорський О.М., д.с-г.н., проф.; Іванишин В.В., д.е.н., проф.; Іващук Н.Л., д.е.н., проф.; Касянчук В.В., д.вет.н., проф.; Кваша В.І., д.с-г.н., проф.; Кухтин М.Д., д.вет.н., с.н.с.; Лучик С.Д., д.е.н., проф.; Любинський О.І., д.с-г.н., проф.; Овчарук В.І., д.с-г.н., проф.; Пархомець М.К., д.е.н., проф.; Приліпко Т.М., д.с-г.н., проф.; Пуцентейло П.Р., д.е.н., доцент; Рихлівський І.П., д.с-г.н., проф.; Стравський Я.С., д.вет.н., с.н.с.; Бакушевич І.В., к.е.н., проф.; Бакушевич Я.М., к.т.н., проф.; Сидорук Г.П., к.с-г.н.; Крижанівський Я.Й., к.вет.н., с.н.с.; Мелешенко Н.М., к.е.н., доцент; Морозевич О.А., к.е.н., доцент; Перкій Ю.Б., к.вет.н., с.н.с.; Олійник О.Р., к.е.н.; Розум Р.І., к.т.н., доцент; Сава А.П., к.е.н., с.н.с.; Саєнко М.Г., к.е.н., доцент; Семенишена Н.В., к.е.н., доцент; Сенік І.І., к.с-г.н.; Сидорук Б.О., к.е.н., с.н.с.; Солян М.Я. к.с-г.н.; Цуп В.І., к.с-г.н., с.н.с.; Ящук Т.С., к.с-г.н., с.н.с.

*Рекомендовано до друку Науково-технічною радою
Тернопільської державної сільськогосподарської дослідної станції ІКСГП НААН
(протокол № 11 від 21.10.2014 р.)*

Відповідальний за випуск:

к.е.н., с.н.с., Сава А.П.

Відповідальність за зміст і достовірність публікацій несуть автори наукових доповідей і повідомлень. Точки зору авторів публікацій можуть не співпадати з точкою зору редколегії збірника.

ISBN 978-617-692-188-2

© Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН, 2014
© Крок, 2014

З М І С Т

СЕКЦІЯ 1 СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Баган Алла, Барат Юрій ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГІБРИДІВ КУКУРУДЗИ	15
Бекузарова Сарра, Гасиев Вадим СИЛОСОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННЫХ КУЛЬТУР	17
Брошак Іван, Болтик Наталія, Дайчак Володимир ОПТИМІЗАЦІЯ СПОСОБІВ ВНЕСЕННЯ МІКРОДОБРІВ У ҐРУНТ	20
Гангур Володимир, Єремко Людмила ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЧИНИ В УМОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ	23
Главатчук Віта ВМІСТ ЖИРНИХ КИСЛОТ В ХРЕБТОВОМУ ШПИКУ СВИНЕЙ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ ФЕРМЕНТНОГО ПРЕПАРАТУ МЕК-БТУ-6	26
Дунаєвська Оксана, Мартенюк Галина ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА В ЗОНІ ПОСИЛЕНОГО РАДІОЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ НА ЖИТОМИРЩИНІ	28
Євтушик Роман РОЗВИТОК СЕЛЕКЦІЇ ОДНОНАСІННИХ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НАПРИКІНЦІ 50-Х РОКІВ ХХ СТ.	31
Жуйков Олександр СУЧАСНИЙ СОРТОВИЙ СКЛАД ВИДІВ ГІРЧИЦІ І ТЕНДЕНЦІЇ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДНО АГРОЕКОЛОГІЧНИМ УМОВАМ ПІВДЕННОГО СТЕПУ	33
Исмаилов Даулетбай АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ МЕРЫ ЗАЩИТЫ ХЛОПЧАТНИКА ОТ СОРНЯКОВ	35
Іщенко Тетяна, Біліченко Денис ДОПОСІВНА ПІДГОТОВКА НАСІННЯ – ЯК ФАКТОР ЗМЕНШЕННЯ НОРМИ ВИСІВУ ОГІРКА	38
Калала Кампанга Франклін, Мельнічук Ольга ВИРОБНИЦТВО СУБТРОПІЧНИХ ОВОЧІВ (СОЛОДКОЇ КАРТОПЛІ) ВАТАТАS	40

Коровякова Тетяна ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ ЗАПЛАВНИХ ЛУК Р. РОМЕНКА (СУМСЬКА ОБЛ.) В УМОВАХ ГОСПОДАРСЬКОГО КОРИСТУВАННЯ	42
Кривинчук Юлія АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД І ЯКІСТЬ ПЛОДІВ ЯБЛУНІ	45
Кулик Максим, Іщенко Тетяна, Недаєв Ігор ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПРОСА ЛОЗОПОДІБНОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ	47
Леньшин Олександр, Грицевич Юрій ПОГОДНІ УМОВИ ТА ОСНОВНИЙ ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ПІД ПШЕНИЦЮ ОЗИМУ	49
Ліннік Андрій, Диня Володимир ВТРАТА ЯКОСТІ КОРЕНЕПЛОДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ПРИ ЗБЕРІГАННІ	51
Логінов Михайло, Росновський Микола, Логінов Андрій ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ З ВИСОКОЮ ЯКІСТЮ ВОЛОКНА	54
Лохако Оако Каті, Мельнічук Оксана ВИДОВІ РІЗНОВИДИ ПЕРЦЮ ЧІЛІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ОСОБЛИВОСТІ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ	56
Макаова Богдана, Кулик Максим ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОЇ БІОМАСИ	58
Молдован Жанна, Собчук Світлана ПРОДУКТИВНІСТЬ ПАСОВИЩНИХ ТРАВСТОЇВ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ ЇХ СТВОРЕННЯ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОГО	60
Новицька Наталія, Степаненко Юлія ЯКІСТЬ НАСІННЯ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ЗБЕРІГАННЯ	62
Олекшій Людмила ЗА ВІТЧИЗНЯНИМИ ГІБРИДАМИ МАЙБУТНЄ	65
Павлишак Ярослава ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ	67
Позняк Олександр ІННОВАЦІЙНІ СЕЛЕКЦІЙНІ РОЗРОБКИ В ОВОЧІВНИЦТВІ: ПЕТРУШКА ГОРОДНЯ	69
Рябовол Ярослав, Рябовол Людмила ПІДБІР ЖИВИЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УКОРІНЕННЯ РОСЛИН ЖИТА ОЗИМОГО	71

Самець Ярослав, Самець Наталія ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПЛИВУ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ	73
Сеник Іван, Андрусик Роман, Сопівник Любов ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БОТАНІЧНОГО СКЛАДУ СІЯНОГО ЛУЧНОГО БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД ЧАСТОТИ ВІДЧУЖЕННЯ	75
Сидяк Оксана СТВОРЕННЯ ВИХІДНИХ ФОРМ РІПАКУ ДЛЯ ГЕТЕРОЗИСНОЇ СЕЛЕКЦІЇ: КЛАСИЧНА СЕЛЕКЦІЯ І БІОТЕХНОЛОГІЯ	78
Сироватко Катерина ПРЕПАРАТ ЗАХИЩЕНОЇ СЕЧОВИНИ «ОПТІГЕН» В ГОДІВЛІ ДІЙНИХ КОРІВ	81
Старко Николай ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОСТУПЛЕНИЯ ИЗ САДКОВ ВЗВЕШЕННЫХ ВЕЩЕСТВ ПРИ ВЫРАЩИВАНИИ РЫБЫ НА АКВАТОРИИ ВОДОЕМОВ-ОХЛАДИТЕЛЕЙ	83
Стюрко Марина, Бондарь Леонід ПІДГОТОВКА НАСІННЯ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ТИПОВОГО КУКУРУДЗООБРОБНОГО ЗАВОДУ	85
Фурман Володимир, Солодка Тетяна, Володимирець Віталій СТАН ЕРОДОВАНOSTІ ҐРУНТІВ РІВНЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	87
Шиндер Олександр, Голубкова Ірина КОЛЕКЦІЙНИЙ СКЛАД НАСАДЖЕНЬ ПЕРСИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ	89
Щербань Тетяна ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОГО СХРЕЩУВАННЯ СВИНЕЙ НА ВИХІД ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ	92

СЕКЦІЯ 2 БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Бедункова Ольга, Андреюк Ольга ДИНАМІКА ХРОНІЧНОЇ ТОКСИЧНОЇ ДІЇ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД МАЛОЇ РІЧКИ В МЕЖАХ УРБАНІЗОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ	95
Гунтік Андрій, Бедункова Ольга ОЦІНКА ЦИТОГЕНЕТИЧНОГО ГОМЕОСТАЗУ ПРЕДСТАВНИКІВ ІХТІОФАУНИ Р. СЛУЧ ЗА МІКРОЯДЕРНИМ ТЕСТОМ ЕРИТРОЦИТІВ ПЕРИФЕРІЙНОЇ КРОВІ РИБ	97

Дорош Анна, Грегірчак Наталія МІКРОБІОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗАКВАСКИ АРОМ ЛЕВЕН, ЯКА ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ХЛІБА	100
Исмаилов Узакбай БИОЛОГИЗАЦІЯ ЗЕМЛЕДЕЛІЯ В УСЛОВІЯХ ЗАСОЛЕНИХ ЗЕМЕЛЬ ЮЖНОГО ПРИАРАЛЬЯ	102
Кравченко Володимир, Торма Станіслав, Міхаелі Єва СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА МЕТРОЛОГІЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	105
Лісняк Анатолій, Торма Станіслав, Вілчек Джозеф СУЧАСНИЙ СТАН ВОДНО-ЕРОЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ТЕРИТОРІЇ ЯРУЖНО-БАЛКОВОЇ СИСТЕМИ «МИТРИШИН ЯР»	108
Скаб Оксана, Антоняк Галина КОРИГУВАЛЬНИЙ ВПЛИВ ПРЕПАРАТУ «Е-СЕЛЕН» НА РІСТ І РОЗВИТОК ТА ЯКІСТЬ М'ЯСА МОЛОДНЯКУ КРОЛИКІВ ЗА ДІЇ $K_2Cr_2O_7$	110
Сопронюк Євгенія, Поручинський Андрій ПІЗНІ ВИКЛИКАНІ ПОТЕНЦІАЛИ МОЗКУ ШКОЛЯРІВ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ	113

СЕКЦІЯ 3 ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ

Нагорна Людмила ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БРОВЕРМЕКТИНУ ВОДОРОЗЧИННОГО В КОМПЛЕКСІ ЛІКУВАЛЬНО- ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ЗА ДЕРМАНІСОЗУ	115
Писаренко Павло, Диченко Оксана ЕКОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ДИНАМІКИ СОВКИ-ГАММА	117
Шатохін Павло, Каришева Людмила, Канівець Наталія ПОШИРЕННЯ ЗАХВОРЮВАННЯ ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ СЕРЕД СВІЙСЬКИХ КОТІВ У М. ПОЛТАВА	120

СЕКЦІЯ 4 ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Борисенко Олександр ДИНАМІКА ЗМІНИ МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ ҐРУНТУ ПО СМУГАМ В СИСТЕМІ «STRIP-TILL»	122
---	-----

Вовк Богдан ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ МАХОВИКОВИХ НАКОПИЧУВАЧІВ ЕНЕРГІЇ	124
Гомон Антон ВПЛИВ ОБЕРТАННЯ ДИСКА ДИСКОВОГО ПЛУГА НА ВЕЛИЧИНУ ТЯГОВОГО ОПОРУ	126
Ємельянова Інга, Шевченко Вікторія ТЕХНОЛОГІЧНІ КОМПЛЕКТИ МАЛОГАБАРИТНОГО ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ УМОВ БУДІВНИЦТВА	128
Загорулько Вадим ДОЗУЮЧИЙ ПРИСТРІЙ ЗЕРНООЧИСНОЇ МАШИНИ	131
Когут Ігор КОПАЧ ЦИБУЛЕВИХ КУЛЬТУР ДЛЯ РОБОТИ В УМОВАХ СМУГОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА	133
Колбасін Олександр, Теслюк Геннадій, Майстришин Роман ДОСЛІДЖЕННЯ МАШИН ДЛЯ ВИДІЛЕННЯ НАСІННЯ З ПЛОДІВ БАШТАННИХ КУЛЬТУР	135
Лепеть Євген МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ	138
Ліннік Андрій, Камишанов Валерій, Семенів Ігор ПРИСТРІЙ ДЛЯ ОЧИСТКИ ГИЧКИ КОРЕНЕПЛОДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ	140
Лісунов Павел РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ВИПРОБУВАНЬ ДИСКОВОГО ПЛУГА	142
Маркін Микола ВТРАТИ СОЇ ПРИ ЗБИРАННІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ	144
Нікітіна Ганна, Сахно Олексій, Кашель Денис СИСТЕМА АВТОМАТИЧНОГО КОРЕГУВАННЯ ВІБРОПЕРЕМІЩЕНЬ КОНТРОЛЬНОЇ ТОЧКИ В КАБІНІ ТРАКТОРА	146
Пилипенко Юрій ДОСЛІДЖЕННЯ ВІБРОКОПАЧА БУЛЬБОПЛОДІВ	148
Радчук Сергій ДОСЛІДЖЕННЯ АЕРОДИНАМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НАСІННЯ РІПАКУ	149
Сивак Ігорь, Човнюк Юрій, Кравчук Владимир ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СТРОЙ-ИНДУСТРИИ АПК УКРАИНЫ: МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ТЕЧЕНИЯ БЕТОННОЙ СМЕСИ ПО РАСТВОРОБЕТОНОНАСОСАМ	152
Соц Сергій, Кустов Ігор ВІВСЯНІ ВИСІВКИ НОВИЙ ПРОДУКТ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СПОЖИВАЧА	154

Теслюк Геннадий, Положевец Иван ИССЛЕДОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ V-ОБРАЗНОГО РЫХЛИТЕЛЯ ДЛЯ ПОДКАПЫВАНИЯ КОРНЕКЛУБНЕПЛОДОВ	157
Трішкіна Ніна ІСТОРІЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ	158
Цикалюк Юрій, Ващишин Геннадій, Тарасюк Сергій ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ	161
Шевченко Роман, Пушкарь Сергій ОБГРУНТУВАННЯ СКЛАДУ АГРЕГАТУ ДЛЯ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В СИСТЕМІ «STRIP-TILL»	163
Шофул Игорь СОХРАННОСТЬ ВИТАМИНА «С» ПРИ ТЕПЛОВОЙ ОБРАБОТКЕ ОВОЩЕЙ БЕЗ ВОДЫ И ЖИРОВ	165

СЕКЦІЯ 5 ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ

Андел Ірина МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ	167
Барабаш Людмила, Фризюк Людмила ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ САДІВНИЦТВА	170
Баранік Олексій ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ	172
Бенцак Оксана ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ	174
Биба Володимир, Лазеба Євгенія СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	176
Бойчук Інна МАРКЕТИНГ В ІНТЕНСИФІКАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	178
Борисенко Валерія ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	181
Борович Оксана ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	183

Бородіна Надія КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ОЦІНКИ	185
Боярчук Людмила ФЛЕКСИБІЛІЗАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ	187
Бушуєва Інна, Гетало Ольга, Варгаракі Стела ПИТАННЯ РОЗВИТКУ І КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ВИРОБНИЦТВА	189
Височан Олег ПРИНЦИП АВТОНОМНОСТІ В ОБЛІКУ: МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ	191
Войтюк Анастасія, Рожко Зоя ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ	194
Гамзіна Ольга РОЛЬ ФІНАНСІВ У СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	198
Ганзюк Світлана, Павлова Юлія ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	201
Гапак Наталія УКРАЇНСЬКИЙ МІГРАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ	203
Герасименко Юлія РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ	205
Герчанівська Світлана ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	208
Голомша Наталія, Мамаєнко Людмила УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР	210
Голота Марина АКТУАЛЬНІСТЬ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	213
Гришко Тетяна, Михайленко Тетяна ДО ПИТАННЯ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ	215
Гурська Ірина ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	217
Гуткевич Світлана, Андросюк Леся ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ	219

Гуцул Тетяна ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГІОНІВ	222
Давиденко Валерій НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	224
Дивнич Анатолій ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕРМІНІВ ЗАЛУЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ОБОРОТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ	227
Дуда Ольга ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА	229
Замора Оксана ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ	230
Колесніков Андрій РОЛЬ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПЕРСОНАЛУ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	233
Коровецька Людмила ПРОБЛЕМАТИКА ЄМНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО СПОЖИВЧОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ	235
Котько Наталія ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ЗАХОДІВ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	237
Кравченко Дарина, Федотова Тетяна ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ ВИМУШЕНОГО БЕЗРОБІТТЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ	239
Краєвський Володимир ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ – ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ	241
Кудак Володимир СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ 2008-2014 РР.: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ	243
Купчишина Тетяна ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	246
Лазарєва Олена ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	248
Лисецька Неля АНАЛІЗ РЕФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	250

Личук Людмила ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ	252
Літвак Ольга ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	255
Лукашенко Тетяна ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ПАРК, ЯК ТЕРИТОРІЯ СПРИЯННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	257
Лупеха Інна ФАКТОРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	259
Магас Люба ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	261
Мандзюк Наталія ОПОРТУНІЗМ ЯК ФАКТОР У ПОБУДОВІ СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН	263
Мариненко Віталій ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСІВ	265
Матвійчук Любов РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЇЇ ПРОБЛЕМ	267
Машика Юрій СТАН ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ	269
Михайличенко Катерина УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ	273
Мігай Наталя РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	275
Мірзоєва Тетяна ЩОДО ПИТАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ	277
Мошковська Олена МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ «ТАРГЕТ-КОСТИНГ» НА ВІТЧИЗНЯНИХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	279
Назар Мар'яна ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	282

Назарова Яна ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕРНОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	283
Неліпович Олена ОСНОВНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ТРАНЗИТНИХ ПЕРЕМІЩЕНЬ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ	286
Орел Сергій ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ ТА ПРИРОДООХОРОННИХ ЧИННИКІВ У РАЦІОНАЛЬНОМУ ВИКОРИСТАННІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ	288
Павлов Константин РАЗВИТИЕ ТРАДИЦИОННЫХ ПРОМЫСЛОВ В УСЛОВИЯХ ИМПОРТОЗАМЕЩАЮЩЕЙ МОДЕЛИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РОССИИ	290
Паленичак Олександра ПЕРЕДУМОВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ	292
Петренко Ірина ПРОБЛЕМА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ	295
Пилипець Андрій, Грабовська Олександра, Сачко Роман МОНІТОРИНГ ЦІН ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ	297
Підлипна Марина ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ ПРІОРИТЕТНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ ЯК ПРИРОДНОГО РЕСУРСУ ТА ОСНОВНОГО ЗАСОБУ ВИРОБНИЦТВА	299
Плісак Тетяна, Нетребчук Лариса ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ КОНСОЛІДОВАНОГО РИЗИК- МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКІВСЬКІЙ ГРУПІ	301
Полова Ганна, Чернова Ольга СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ	304
Поляков Максим ДЕЖРАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ	306
Попель Сергій ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ВІД ВПЛИВОМ ТЕХНОЛОГІЧНИХ УКЛАДІВ	308
Прыгун Ирина АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТОРГОВЛЕ	311

Притула Вікторія МОБІНГ ЯК ІНДИКАТИВНИЙ ПРОЯВ ДИСФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТНИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ	313
Проданова Ірина ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «СТРАХОВИЙ РИНОК»	315
Ревега Ірина ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ	317
Рожко Алла, Руда Ольга ВІДНОВЛЮВАНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	319
Руда Тетяна ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ФРАНЦІЇ	321
Свинтух Мар'яна ЕНЕРГО ПОТЕНЦІАЛ ВІДХОДІВ ДЕРЕВИНИ	323
Сілко Ірина ЗАКОНОМІРНОСТІ І НАУКОВІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ	325
Слюсарева Елена ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ ПРИДОРОЖНОГО СЕРВИСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ	328
Спринчук Наталія, Воронецька Ірина, Кравчук Ольга ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ КОРМОВОЇ КОМПОНЕНТИ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТАХ У ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА	330
Стахів Ольга, Мазур Людмила ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПЛАТНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ	332
Стемковська Ірина БАЛАНС, ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА	334
Табенська Юлія БАЗОВІ ПРИНЦИП ЕФЕКТИВНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ	336
Тимчишин Оксана ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ	338
Тойменцова Ірина ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛ. У 2011-2013 РР.	340

Томашевська Ольга ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ	343
Фльонц Оксана АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	345
Холодницька Алла СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ	347
Христенко Галина ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА	349
Черненко Костянтин ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	351
Чернова Ольга, Матійко Ольга КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ ЯК СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ СУПЕРДЕРЖАВ	353
Шатирко Дмитро ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ	356
Якобчук Світлана, Нестерчук Михайло ДЕРЖАВНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	358
Янчук Олександр СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	360

СЕКЦІЯ 1
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Баган Алла

к. с.-г. н., старший викладач

Барат Юрій

к. с.-г. н., старший викладач

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ФОРМУВАННЯ ПРОДУКТИВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ГІБРИДІВ
КУКУРУДЗИ

Найбільші валові збори і найвища урожайність кукурудзи спостерігається в лісостеповій зоні України, де збирають більше половини всього урожаю. В степовій і поліській зонах зосереджено по 20 % посівів і валових зборів в кожній. Найбільш насичені кукурудзою сівоzmіни в Полтавській, Черкаській, Дніпропетровській і Вінницькій областях.

На сучасному етапі перед виробниками сільськогосподарської продукції в Україні стоїть завдання значного підвищення продуктивності зернової кукурудзи для потреб народного господарства. Вирішити це питання можливо при застосуванні високоурожайних гібридів, передових енергозберігаючих технологій, насіння високої якості, тощо [3].

Кліматичні умови та ґрунти України достатньою мірою відповідають біологічним потребам кукурудзи, тому, за умов застосування сучасних технологій вирощування та високопродуктивних гібридів, урожайність зерна може сягати 80-100 ц з га, що зробить цю культуру провідною за рентабельністю в Україні [1-2].

Тому мета досліджень полягала у вивченні основних елементів продуктивності та рівня врожайності гібридів кукурудзи у виробничих умовах.

Дослідження проводили у виробничих умовах Гадяцького району Полтавської області протягом 2012-2013 рр. Вивчали рівень формування урожайності восьми гібридів кукурудзи: ДКС 3871, ДК 291, PR 39 А 50, PR 39 R 20, НС 251, НС 2022, ДКС 2870, ДКС 3420. За стандарт прийнято гібрид ДКС 3871. Крім того, вивчали елементи продуктивності: маса качана, маса зерна з качана, вихід зерна, кількість рядів зерен, кількість зерен у ряду та маса 1000 зерен.

Так, маса качана за роки досліджень у гібридів кукурудзи варіювала у межах: у 2012 році – від 179,6 до 217, 3 г; у 2013 році – була більшою і

становила 204,2-268,0 г. Найбільшою масою качана характеризувався гібрид стандарт ДКС 3871 (217,3-266,3 г).

Ознака маси зерна з качана, аналогічно показнику маси качана, протягом 2012-2013 років відповідно становила: у 2012 році – 148,7-190,0 г; у 2013 році – 182,4-224,8 г. За даним показником виділено стандарт ДКС 3871 (190,0-224,8 г).

Вихід зерна у гібридів кукурудзи за роки досліджень був високим і знаходився у таких межах: у 2012 році – від 81,6 до 90,3 %; у 2013 році – від 81,2 до 89,3 %. У стандарту ДКС 3871 досліджувана ознака становила 87,4 і 84,4 % відповідно. Найбільшим виходом зерна характеризувався гібрид кукурудзи ДК 291.

Показник кількості рядів зерен у гібридів кукурудзи протягом 2012-2013 рр. варіювала таким чином: у 2012 році – від 14 до 22; у 2013 році – від 16 до 18. У гібриду-стандарту дана ознака складала 14-16 рядів зерен. За даним показником можна виділити гібрид кукурудзи ДК 291.

Кількість зерен у ряду за роки досліджень у кукурудзи відповідно становила: у 2012 році – 32-37 шт.; у 2013 році – 35-39 шт. зерен. У стандарту ДКС 3871 даний показник дорівнював 37-39 зерен. Найбільшою кількістю зерен у ряду характеризувався гібрид кукурудзи PR 39 А 50.

Показник маси 1000 зерен у гібридів кукурудзи за роки досліджень відповідно становив: у 2012 році – від 250,6 до 348,0 г; у 2013 році – був дещо більшим і складав 259,8-360,3 г. У стандарту ДКС 3871 маса 1000 зерен протягом 2012-2013 років була найбільшою і дорівнювала 348,0-360,3 г та характеризувала даний гібрид крупним і виповненим зерном.

Урожайність гібридів кукурудзи за роки досліджень варіювала у значних межах: у 2012 році дана ознака була меншою і становила відповідно 6,91-8,37 т/га; у 2013 році – була більшою внаслідок сприятливих погодних умов і складала відповідно 9,89-12,45 т/га. У гібриду-стандарту урожайність протягом 2012-2013 рр. дорівнювала 7,23-10,81 т/га.

У 2012 році гібриди кукурудзи ДК 291 та PR 39 А 50 за досліджуваною ознакою знаходилися на рівні стандарту (6,91 і 7,12 т/га відповідно). Гібрид PR 39 Р 20 характеризувався істотно більшою урожайністю, порівняно із стандартом, яка складала 8,37 т/га.

У 2013 році спостерігалася аналогічна ситуація: гібриди кукурудзи ДК 291 та PR 39 А 50 суттєво не відрізнялися за даним показником від стандарту (9,89 і 10,08 т/га відповідно). А гібрид PR 39 R 20 був істотно більшим за урожайністю (12,45 т/га), порівняно із стандартом.

За результатами проведених досліджень у виробничих умовах протягом 2012-2013 років із вивчення гібридів кукурудзи за продуктивністю можна зробити наступні висновки:

1. Гібриди ДКС 3871 і PR 39 R 20 за роки досліджень характеризувався такими господарсько цінними ознаками: масою качана, масою зерна з качана та масою 1000 зерен.

2. Гібрид ДК 291 виділено за виходом зерна та кількістю рядів зерен.

3. Найбільша урожайність протягом 2012-2013 років спостерігалася у гібриду кукурудзи PR 39 R 20.

Література

1. Агафонов Н. М. Сроки посева, густота растений и продуктивность кукурузы / Н. М. Агафонов // Кукуруза и сорго. - 1996. - №2. - С. 7-8.
2. Домашнев П. П. Селекция кукурузы // П. П. Домашнев, Б. В. Дзюбецкий, В. И. Костюченко. – М.: Агропромиздат, 1992. – 207 с.
3. Козубенко Л. В. Селекция кукурузы на раннеспелость / Л. В. Козубенко, И. А. Гурьева. – Х., 2000. – 239 с.

Бекузарова Сарра

д.с.-х.н, профессор, заведующая лаборатории

Гасиев Вадим

к.с.-х.н., научный сотрудник

ГНУ Северо-Кавказский НИИГиПСХ

с. Михайловское, Республика Северная Осетия-Алания Россия

СИЛОСОВАНИЕ НЕТРАДИЦИОННЫХ КУЛЬТУР

В республике Северная Осетия-Алания основным видом кормов являются бобовые травы (клевер, люцерна, эспарцет), которые в последние годы имеют тенденцию к сокращению

Высококачественный силос достигается своевременной уборкой трав, кратковременным подвяливанием скошенной массы, широким применением консервантов и различных стимулирующих ферментацию добавок. Качество получаемого силоса во многом зависит от возделываемой культуры, ее качественных показателей.

С целью изучения интродуцируемых новых культур исследовали несколько видов, имеющую высокую кормовую ценность. Это свербига восточная, сильфия пронзенолистная, мальва мелюка, астрагал галеговидный, вязель пестрый, козлятник восточный.

Свербига восточная (*Bunias orientalis*) – многолетнее растение из семейства капустных. Корень – мощный, стержневой, генеративный, сильно ветвящийся вверху, высота 130-150 см. Листья простые, сидячие или черешковые. Соцветие – метельчатые, образованы щитовидными кистями. Цветы – невскрывающийся стручок с 1-2 семенами. Семена прорастают на 20-25 день и созревают в конце июля, в фазу полной спелости, склонны к осыпанию. Анализируя морфологические и биологические свойства, можно

заклучить, что свербига успешно может возделываться в Северной Осетии - Алания. Эта культура характеризуется высокими кормовыми достоинствами, большим потенциалом продуктивности, возможностью многолетнего использования (как минимум 8-10 лет). Питательность зеленой массы высокая. Выявлено, что в фазу бутонизации в 100 кг содержится 21, а в фазе цветения – 19 к. ед. На кормовую единицу приходится 190-220 переваримого протеина. Зеленая масса в фазу цветения содержит 22-24% сырого протеина, 3% жира, около 10% сахара, 26 мг/кг каротина, а в фазу бутонизации – 33 мг/кг.

Мальва – мелюка (*Malvameluca Traebn.*) однолетнее растение из семейства мальвовых. Из 21 вида, зарегистрированных в мире, наибольшее распространение имеют три: мальва мелюка, мальва курчавая и мальва мутовчатая.

У первого вида высокая питательная ценность. В 1 ц зеленой массы в фазу бутонизации содержится 20-26 к. ед. и 330-400 г переваримого протеина. Поэтому, кроме чистых посевов мальв сеют в смеси с кукурузой, подсолнечником, сорго и другими углеводистыми культурами и получают высококачественный силос. Силосуют мальву в фазе цветения при одновременном добавлении до 10% сухих кормов.

Культура мальвы обладает высокой холодоустойчивостью и хорошо растет в разнообразных климатических и почвенных зонах России. Урожай силосной массы мальвы достигает 500 ц/га.

Нетрадиционными кормовыми культурами можно считать козлятник восточный, вязель пестрый и астрагал галеговидный. Выбор этих культур объясняется их биологической особенностью возобновлять зеленые побеги после уборки семян, причем эти отрастания формируются на месте среза стручков через 3-4 недели.

Грубые необрунные стебли при наличии образующейся поросли силосуются с помощью биоконсерванта «Лактис-к» с добавлением спиртовой барды. Силосуемая масса этих культур содержит гликозиды, сахара, клетчатку. Измельченное травяное сырье утрамбовывают послойно, обрабатывая вышеупомянутым биоконсервантом, который растворяют из расчета 1 кг на 50 л воды и спиртовой барды (50-100 л на 100 т сырья). Оптимальная кислотность барды составляет Ph-4. Перед употреблением биопрепарат растворяют в теплой воде.

Комплексная биологическая добавка «Лактис-к» представляет собой порошок, содержащий микрофлору молочно-кислых бактерий, в которых преобладают штаммы мезофильных и термофильных молочнокислых палочек, некоторое количество дрожжей и других бактерий, способных сбразивать как простые, так и сложные сахара с выделением молочной и уксусной кислот.

Обработка силосуемого сырья спиртовой бардой поддерживает кислотность среды в начальный период консервирования, сдерживая развитие гнилостных процессов до активации биопрепарата.

Качество силоса определяли по органолептическим и биохимическим показателям. Силосы с биоконсервантами и спиртовой бардой были хорошего качества: козлятник имел желто-зеленый цвет, астрагал и вязель – темно-зеленый, а также запах квашеных овощей, хорошо сохранившие структуру. В контрольном варианте (без обработки консервантом) верхний слой силоса был покрыт плесенью. Поедаемость проверена на лактирующих коровах и составляла на 5-11% хуже, чем силоса с консервантами.

Из полученных данных следует, что при использовании нового консерванта снижается клетчатка, увеличиваются показатели сырых протеина и жира, безазотистых экстрактивных веществ (БЭВ). Особенно это выражается при дополнении спиртовой бардой, когда содержание протеина достигает 16,5% и БЭВ – 51,6%.

Следовательно, консервирование силосуемой массы нетрадиционных культур в фазу отрастания листьев после уборки семян позволяет заготовить качественные корма. В этом агроприеме нетрадиционные культуры используются двояко: получение полноценных семян и силосуемых кормов.

Литература

1. Косолапов В.М., Зитов А.А., Уланов А.Н. Кормопроизводство на торфяных почвах России. – М.,Издательство «Дом печати – Вятка»2009. – 858 с.
2. Производство кормов и кормление. Учебное пособие. – Пенза: Издание ПГСХ., 2009 г. – 230 с.

Броцак Іван

к. с.-г. н, с.н.с., доцент, директор

Тернопільська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

м. Тернопіль

Болтик Наталія

науковий співробітник

Тернопільська державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

м. Тернопіль

Дайчак Володимир

завідувач лабораторії

Тернопільська філія ДУ «Інститут охорони ґрунтів України»

м. Тернопіль

ОПТИМІЗАЦІЯ СПОСОБІВ ВНЕСЕННЯ МІКРОДОБРІВ У ҐРУНТ

Мікроелементами називаються хімічні елементи, необхідні для нормальної життєдіяльності рослин і тварин та використовуються останніми в мікрокількостях у порівнянні з основними компонентами мінерального живлення. Більшість мікроелементів необхідні для нормального росту і розвитку рослин, оскільки вони виконують важливі фізіологічні функції. Так, вони входять до складу ферментів, вітамінів, гормонів та інших біологічно активних речовин і відіграють значну роль у процесах синтезу білків, вуглеводів, жирів і вітамінів. При оптимальному забезпеченні рослин мікроелементами прискорюється їх розвиток, підвищується стійкість проти хвороб і шкідників, знижується дія зовнішніх несприятливих факторів – засухи, низьких і високих температур повітря і ґрунту. Все це сприяє одержанню високих і повноцінних урожаїв сільськогосподарських культур.

До основних мікроелементів належать бор, марганець, мідь, цинк, залізо, молібден, кобальт. Потреба рослин у мікроелементах становить від кількох сотень чи десятків грамів на гектарну урожайність до десятих чи сотих частин грама на ту ж кількість урожаю.

Основним джерелом надходження мікроелементів у рослину є вміст їх у ґрунтах, що зумовлено літологічним та гранулометричним складом ґрунтоутворних порід.

Агрохімічні дослідження ґрунтів проведені Тернопільської філії ДУ «Інститут охорони ґрунтів України» свідчать про різний вміст мікроелементів у ґрунтах Тернопільської області (табл. 1).

Аналізуючи динаміку вмісту основних мікроелементів у ґрунтах Тернопільської області слід відмітити, що за результатами моніторингових досліджень проведених у 2010 році спостерігається зниження вмісту марганцю порівняно із 2005 роком на 4,1 мг/кг ґрунту, відповідно з 41,2 до 37,1 мг/кг.

Серед районів Тернопільської області найнижчий вміст марганцю зафіксовано у господарствах Кременецького району – 28,3 мг/кг.

Таблиця 1

Вміст основних мікроелементів в ґрунтах Тернопільської області

Райони	Середньозважений показник вмісту мікроелементів, мг/кг ґрунту									
	Mn		B		Cu		Zn		Co	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Бережанський	41,6	35,8	0,61	0,76	3,66	4,36	0,92	0,95	2,5	2,4
Борщівський	33,1	49,1	0,67	0,85	4,53	5,21	0,77	0,93	2,6	2,6
Бучацький	39,0	34,2	0,64	0,79	3,84	5,31	0,81	0,76	2,8	2,6
Гусятинський	44,8	41,4	0,64	0,76	3,73	4,74	0,91	0,76	2,4	2,4
Заліщицький	32,5	35,8	0,64	0,75	4,24	5,92	0,70	1,51	2,7	1,6
Збаразький	37,1	40,8	0,82	0,75	3,89	4,88	0,92	1,24	2,7	1,8
Зборівський	44,4	38,4	0,85	0,81	3,62	3,95	0,98	1,06	2,7	2,4
Козівський	47,7	33,5	0,89	0,76	3,88	3,60	0,96	1,33	2,4	2,2
Кременецький	42,8	28,3	0,75	0,77	3,82	2,73	1,02	1,24	3,3	2,4
Лановецький	44,9	28,6	0,77	0,88	3,80	3,17	0,96	0,81	3,1	2,5
Монастириський	47,2	29,9	0,77	0,77	4,01	3,46	1,01	1,10	2,8	1,1
Підволочиський	46,7	38,1	0,74	0,88	4,25	4,09	0,96	0,74	2,8	3,0
Підгаєцький	30,0	28,8	0,65	0,75	3,63	3,15	0,93	1,82	2,3	0,9
Теребовлянський	38,2	42,7	0,80	0,77	4,22	4,74	0,96	0,86	2,9	1,8
Тернопільський	35,3	31,7	0,75	0,88	3,69	4,47	1,00	1,00	3,2	2,7
Чортківський	39,1	38,8	0,61	0,82	3,96	5,51	0,93	0,93	3,0	2,5
Шумський	49,1	42,6	0,71	0,74	3,69	3,63	0,93	1,44	2,8	2,1
По області	41,2	37,1	0,74	0,80	3,94	4,30	0,93	1,03	2,8	2,3

Дещо інша ситуація спостерігається по вмісту бору, де відбувається його зростання на 0,06 мг/кг з 0,74 мг/кг у 2005 році до 0,80 мг/кг ґрунту у 2010 році. Найнижчий вміст бору відмічається у Шумському районі – 0,74 мг/кг ґрунту. Згідно результатів моніторингового обстеження ґрунтів у 2010 році простежується зростання вмісту міді в ґрунтах порівняно із 2005 роком – відповідно з 3,94 до 4,30 мг/кг ґрунту. Найнижчий вміст міді спостерігається у Кременецькому районі – 2,73 мг/кг. Аналогічна ситуація простежується і по вмісту цинку, де відбувається його зростання із 0,93 мг/кг у 2005 році до 1,03 мг/кг у 2010 році. Найнижчий вміст вищезазначеного елемента зафіксовано у господарствах Підволочиського району – 0,74 мг/кг.

Щодо вмісту кобальту в ґрунтах то згідно результатів моніторингових досліджень відбувається його зниження з 2,8 мг/кг у 2005 році до 2,3 мг/кг у 2010 році. Найнижчий вміст цього елемента спостерігається у Підгаєцькому районі – 0,9 мг/кг [1].

Мікроелементи у ґрунтах знаходяться у різних формах, найчастіше у важкодоступних до засвоєння корінням рослин. За різними даними, мікроелементи з ґрунту можуть бути засвоєні рослинами до 3% від загально наявних [2, 3].

У зв'язку з цим актуальним постає питання забезпечення рослин в оптимальній кількості мікроелементами. Вирішення цього питання досягається шляхом внесення їх у ґрунт, нанесення на насіння або проведення позакорневих підживлень.

Враховуючи актуальність даної проблематики науковцями Тернопільської філії ДУ «Інститут охорони ґрунтів України» та Тернопільського національного економічного університету розроблено та запатентовано інноваційний спосіб внесення мікроелементів у ґрунт за допомогою пристрою для сівби або посадки, що дозволяє значно підвищити продуктивність сільськогосподарських культур та якість вирощеної продукції [4].

Суть цього способу полягає в тому, що внесення мікродобрив у ґрунт проводиться локальним припосівним способом, при цьому суміш мікродобрив зі зв'язуючим на основі епоксидної смоли наноситься на робочу поверхню робочого органу сільськогосподарського знаряддя, а склад мікроелементів у мікродобриві залежить від типу ґрунтів та культури рослин.

При підготовці до посіву або посадки сільськогосподарських культур відомими способами необхідна наявність даних моніторингу типу ґрунтів та вмісту мікроелементів у ньому. Маючи необхідні дані визначається потреба у мікроелементах у даному типі ґрунту та на певній площі посіву або посадки, причому необхідно враховувати тип рослин, тому що потреба рослин у мікродобривах, а саме мікроелементах, є різною.

Визначений склад та кількість мікроелементів враховуються при виготовленні суміші мікродобрива та епоксидної смоли на певну площу та тип рослин для посіву або посадки.

Мікродобрива готуються відомими способами в ємностях для приготування такої суміші.

Отримана суміш наноситься за допомогою пензля або пульверизатора на робочу поверхню робочого органу сільськогосподарського знаряддя.

У сівалках основними робочими органами є анкерні та дискові сошники. Дисковий сошник може бути одинарним або двійним з регульованим колесом. Оскільки дисковий сошник має форму плоского диску, тому нанесення шару суміші мікродобрив на основі епоксидної смоли здійснюється по зовнішньому колу диску та з двох боків.

У посадкових машинах переважно використовуються анкерні сошники, тому нанесення шару суміші мікродобрив на основі епоксидної смоли здійснюється на зовнішню нижню частину сошника.

При посадці або сівбі сільськогосподарських культур дискові або анкерні сошники, які мають нанесений шар мікроелементів на основі епоксидної смоли, при терті з ґрунтом залишають частки шару мікродобрив у ґрунті. При цьому також здійснюється процес садіння насіння або посадки рослин, причому мікродобрива залишаються у тому ж рядку. Це дозволяє рослинам більш ефективно засвоювати необхідні мікроелементи при своєму розвитку та рості.

Запропонований спосіб внесення мікродобрив у ґрунт дозволяє забезпечити поступлення мікроелементів у посівну або посадкову зону рядка, зекономити витрати при використанні мікродобрив, а також захистити робочий орган сільськогосподарського агрегату від спрацювання.

Література

1. Брошак І.С. Моніторинг ґрунтів, шляхи покращення родючості та екологічної безпеки земель Тернопільської області: монографія / І.С. Брошак, Р.Б. Гевко, С.С. Некеруй, А.О. Вітровий, Б.І. Ориник, В.Ф. Скаржинський – Тернопіль: Видавн.-поліграф. центр «Економічна думка», 2013. – 160 с.
2. Господаренко Г.М. Агрохімія: Підручник. К.:ННЦ»ІАЕ", 2010. – 400 с.
3. Лісовал А.П. Система застосування добрив / А.П. Лісовал, В.М.Макаренко, С.М.Кравченко.. Підручник. - Київ: Вища школа, 2002. – 317 с.
4. Україна, Патент № 92412; А01С 21/00; Заявка № u201403295 від 31.03.2014, Дзядикевич Ю. В., Брошак І.С., Гонташ І.М. №. 15, 2014. Спосіб внесення мікродобрив у ґрунт.

Гангур Володимир

к.с.-г.н., заступник директора з наукової роботи

Єремко Людмила

к.с.-г.н., старший науковий співробітник

Полтавська державна сільськогосподарська дослідна
станція ім. М.І. Вавилова Інституту свинарства і АПВ
м. Полтава

ОПТИМІЗАЦІЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ ЧИНИ В УМОВАХ ЛІВОБЕРЕЖНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Розв'язання проблеми дефіциту продовольчого і кормового білка є одним з пріоритетних завдань агропромислового комплексу України.

За даними ФАО норма добової кількості спожитого однією особою білка складає 90-100 г. Нині середні світові значення даного показника знаходяться на рівні 60 г, у розвинених країнах вони становлять 90-95 г, а у тих, що розвиваються – 20-25 г [1]. Основою збалансованого харчування є рівень споживання продуктів тваринного походження, які майже на 60% забезпечують потреби організму людини в білках [2].

У свою чергу, поліпшення якості білкового харчування за рахунок продуктів тваринництва потребує збагачення раціонів худоби і птиці не тільки

протеїном, а й усіма незамінними амінокислотами, вітамінами та мінеральними речовинами [3].

Основним джерелом збалансованого за амінокислотним складом екологічно безпечного білка є зернобобові культури, серед яких значний інтерес для сільськогосподарського виробництва має чина посівна [4].

Для підвищення рівня продуктивності культури першочергового значення набуває удосконалення основних елементів регіональних технологій вирощування.

Мета роботи – визначення ефективності застосування мінеральних добрив, мікродобрива для позакореневого підживлення бобових рослин Альфа Гроу та біологічного препарату комплексної дії Ризогумін у агротехнологічному процесі вирощування чини.

Схема досліду включала варіанти без удобрення, інокуляції насіння та позакореневого підживлення рослин, з внесенням мінеральних добрив дозами діючої речовини $N_{20}P_{70}K_{82}$, $N_{10}P_{70}K_{82}$, $P_{70}K_{82}$, поєднанням інокуляції насіння мікробіологічним препаратом комплексної дії Ризогумін та позакореневого підживлення рослин мікродобривом Альфа Гроу на різних фонах мінерального удобрення.

Дослідження проводили згідно з методикою польового досліду Б.А. Доспехова [5]. Облікова площа ділянки становила $40m^2$. Повторність досліду триразова. Розміщення варіантів послідовне. Агротехніка вирощування чини була загальноприйнятою для зони Лівобережного Лісостепу за виключенням прийомів, що вивчалися.

Внесення мінеральних добрив, застосування Ризогуміну та Альфа Гроу мало позитивний вплив на формування індивідуальної продуктивності рослин. Разом з тим зростала і загальна урожайність посівів (табл. 1).

Таблиця 1

Урожайність зерна чини залежно від фону мінерального удобрення, інокуляції насіння та позакореневого підживлення рослин

Варіанти досліду	Урожайність зерна за вологості 14 %, т/га			Середнє за 3 роки
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	
Контроль	1,92	1,84	2,61	2,12
$N_{20}P_{70}K_{82}$	2,33	2,47	3,13	2,64
$N_{10}P_{70}K_{82}$	2,24	2,41	2,89	2,51
$P_{70}K_{82}$	2,19	2,23	2,79	2,40
Ризогумін + Альфа Гроу	2,08	2,14	2,99	2,40
$N_{20}P_{70}K_{82}$ + Ризогумін + Альфа Гроу	2,54	2,50	3,37	2,80
$N_{10}P_{70}K_{82}$ + Ризогумін + Альфа Гроу	2,50	2,49	3,30	2,76
$P_{70}K_{82}$ + Ризогумін + Альфа Гроу	2,43	2,47	3,22	2,71

$HP_{0,95}$, т/га 0,05 0,14 0,10

Найвищі значення даного показника (2,80 т/га) відмічені за поєднання інокуляції насіння та позакореневого підживлення рослин на фоні мінерального удобрення $N_{20}P_{70}K_{82}$.

Підвищення зернової продуктивності агроценозу чини щодо контролю на різних фонах мінерального удобрення знаходилося на рівні 0,28-0,52 т/га, за поєднання інокуляції насіння і позакореневого підживлення рослин – 0,28 т/га, за поєднання мінерального удобрення, інокуляції насіння і позакореневого підживлення рослин – 0,59-0,68 т/га.

Таким чином, поєднання внесення мінеральних добрив дозою діючої речовини $N_{20}P_{70}K_{82}$, інокуляції насіння та позакореневого підживлення рослин дозволяє підвищити урожайність зерна чини до 2,80 т/га.

Література

1. Вавилов П.П. Бобовые культуры и проблема растительного белка / П.П. Вавилов, Г.С. Посыпанов – М.: Росслельхозиздат, 1983. – 256 с.
2. Шевцова Л.П. Формирование высокопродуктивных агрофитоценозов зернобобовых культур в засушливом Поволжье: дисс. ... доктора с.х. наук: 06.01.09./ Шевцова Лариса Павловна – Саратов, 2000. – 509 с.
3. Беляєв О.В. Формування ринку сої та продуктів переробки в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економічних наук: спец 08.07.02. «Економіка сільського господарства і АПК»/ О.В. Беляєв. – Луганськ, 2006. – 22 с.
4. Пимонов К.И. Оптимизация питания и возделывания нетрадиционных культур на черноземе обыкновенном в зоне неустойчивого увлажнения: дисс. ... доктора с.х. наук: 06.01.04, 06.01.01/ Пимонов Константин Игоревич – пос. Персиановский, 2012. – 500 с.
5. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта с основами статистической обработки результатов исследований /Доспехов Б.А. – М.: Колос, 1985. – 416 с.

Главатчук Віта

аспірантка

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ВМІСТ ЖИРНИХ КИСЛОТ В ХРЕБТОВОМУ ШПИКУ СВИНЕЙ ПРИ ЗГОДОВУВАННІ ФЕРМЕНТНОГО ПРЕПАРАТУ МЕК-БТУ-6

Поряд із м'ясом, добрими харчовими та смаковими якостями ціниться й сало. Незважаючи на забезпеченість жирами іншого походження, воно не може бути повністю виключеним із харчування людини. Досліди з вивчення раціонального харчування людини показали, що поряд із жирами рослинного походження, слід широко використовувати тваринні жири, в тому числі й свиняче сало [2].

Складні ефіри свинячого жиру містять у своєму складі (крім насичених жирних кислот) біологічно активні поліненасичені жирні кислоти: лінолеву, ліноленову та арахідонову. Лінолева досить поширена серед кислот рослинного походження, а от ліноленової та арахідонової в рослинах бракує. Лінолева кислота надходить в організм разом із рослинною їжею, входячи до складу жирів рослинного походження; ліноленова ж та арахідонова, очевидно, синтезуються з останньої. Саме ці кислоти і вважаються найбільш біологічно активними, а жири, до складу яких вони входять, біологічно повноцінними. Дослідами встановлено, що жири, до складу яких входять поліненасичені жирні кислоти, виявляють виняткову біологічну дію на організм тварин [1].

Саме тому зростає інтерес до вивчення жирнокислотного складу жирів рослинного і тваринного походження в науково - господарських дослідках по використанню в годівлі тварин новостворених мультиензимних композицій, в тому числі і МЕК-БТУ-6 «Данамікс».

Ця добавка розроблена працівниками ПП «БТУ-Центр»(м. Ладижин, Вінницької області) та Вінницького національного аграрного університету і в годівлі тварин ще не вивчалась.

Метою роботи було встановити вплив даної мультиензимної композиції на вміст жирних кислот в жировій тканині молодняка свиней.

Дослідження проведені в дослідному господарстві ДП ДГ «Артеміда»(Калинівський район, Вінницької області) на трьох групах-аналогах молодняка свиней великої білої породи, по 10 голів в кожній. Перша група була контрольною. Протягом 141 доби основного періоду в раціон тварин другої групи вводили ферментний препарат МЕК-БТУ-6 «Данамікс»у кількості 0,2 кг/т комбікорму, третьої 0,3 кг/т комбікорму.

В кінці досліду був проведений контрольний забій по три типові тварини з кожної групи і для досліджень жирової тканини відбирали зразки підшкіряного шпигу масою 200 г на рівні 9-11 грудних хребців. Вміст жирних кислот виконували згідно з рекомендованою методикою.

Результати досліджень показали, що згодовування ферментного препарату МЕК-БТУ-6 «Данамікс» проявилось у збільшенні середньодобових приростів на 7,6; 10,1 та 9,0 % при їх рівнях в межах 632 – 697 г, за дози препарату 0,2 та 0,3 кг/т комбікорму.

Результати визначення вмісту жирних кислот в жировій тканині молодняка свиней вказують на те, що збагачення раціонів свиней ферментним препаратом МЕК-БТУ-6 «Данамікс» не має суттєвого впливу на зміну суми насичених і ненасичених жирних кислот в хребтовому шпику. Однак, мають місце істотні зрушення за вмістом окремих жирних кислот.

Серед групи насичених жирних кислот в хребтовому шпику свиней дослідної групи збільшується кількість пальмітинової ($P < 0,001$), маргаринової ($P < 0,001$), стеаринової ($P < 0,01$) і арахінової кислот. В той же час, кількість капринової, лауринової, миристинової, пентадецилової жирних кислот практично не змінюється.

В загальному сума насичених жирних кислот в м'язовій тканині свиней контрольної групи становить 38,41 % від загальної суми кислот, а в дослідних 37,81 % і 39,55 %.

Серед мононенасичених жирних кислот в жировій тканині свиней дослідних груп вміст маргариноолеїнової, олеїнової та гондоїнової кислот зростає проти контрольного рівня ($P < 0,001$), а суттєво зменшується кількість миристолеїнової та пальмітоолеїнової ($P < 0,05$). Різниця між групами за сумою мононенасичених жирних кислот несуттєва. З групи поліненасичених жирних кислот в жировій тканині свиней збільшується вміст лінолевої, γ -ліноленової, α -ліноленової, дигомолінолевої та арахідонової кислот ($P < 0,05$). А загальна сума поліненасичених жирних кислот в хребтовому шпику свиней трьох груп знаходиться практично на одному рівні (11,33, 12,17 і 12,54 %).

Підсумовуючим показником співвідношення ненасичених жирних кислот до насичених, є коефіцієнт насичення. В даному досліді він становить 1,61 в контрольній, 1,65 і 1,61 – в дослідних групах.

Таким чином, згодовування молодняка свиней ферментного препарату МЕК-БТУ-6 не має істотного впливу на показники суми жирних кислот в хребтовому шпику, але серед насичених жирних кислот зумовлює збільшення вмісту пальмітинової, маргаринової, стеаринової, арахінової.

Серед мононенасичених жирних кислот згодовування препарату зумовлює збільшення вмісту маргариноолеїнової, олеїнової, гондоїнової та зменшення кількості миристолеїнової та пальмітолеїнової.

Препарат в раціоні свиней зумовлює тенденцію до підвищення вмісту поліненасичених жирних кислот в хребтовому шпику туш тварин.

Література

1. Бірта Г. О. Фізико-хімічний та жирнокислотний склад сала / Г. О. Бірта // Тваринництво України. – 2013. - № 1. – С. 66-68.
2. Ібатуллін І. І. Годівля сільськогосподарських тварин / І. І. Ібатуллін,

Д. О. Мельничук, Г. О. Богданов // [підручник] .– Вінниця: Нова Книга, 2007. – 616 с.

Дунаєвська Оксана

к.б.н., доцент

Мартенюк Галина

к.с.-г.н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет
м. Житомир

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО АГРОВИРОБНИЦТВА В ЗОНІ ПОСИЛЕНОГО РАДІОЕКОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ НА ЖИТОМИРЩИНІ

Протиріччя, що постійно виникають між сільським господарством та навколишнім середовищем, роблять все більш актуальним доцільність переведення виробництва на якісно новий рівень, пов'язаний з адаптацією використовуваних технологій до екологічного стану територій та агроекологічних вимог до якості продукції. Досягти подібного рівня можна лише шляхом формування збалансованих агроекосистем за рахунок впровадження екологічних методів господарювання, які передбачають значне скорочення антропогенного навантаження у процесі сільськогосподарського природокористування, що, в свою чергу, потребує перегляду концепції організації виробництва, яка склалася станом на сьогоднішній день.

Починаючи з початку свого виникнення в 1970 рр., екологічне сільське господарство до цих пір вважається системою дозволених засобів та прийомів виробництва. Такий підхід було прийнято і закріплено законодавчо відповідними актами, які регулюють питання екологічного виробництва продуктів харчування в ЄС, США, Японії та інших країнах. У ЄС екологічне виробництво продуктів харчування регулюється спеціальною «Постановою ЄС з питань екологічного сільського господарства і маркування його продуктів і харчових засобів» № 2092/91, що визначає критерії екологічного виробництва.

Суттєвим є той факт, що контролю безпосередньо підлягає саме процес впровадження критеріїв і це є основною умовою отримання сертифікату, який дає право на маркування та подальший продаж виробів, як продуктів екологічного господарства. Основною вимогою впровадження екологічних засад ведення аграрного виробництва є наявність так званого адаптаційного періоду – переходу господарства на екологічні засади, тобто критерії вже мають бути визначені в господарстві до моменту отримання сертифікату.

Перехідний період складає 2-3 роки та вводиться для того, щоб повністю позбутися шкідливих засобів, що раніше використовувалися у господарстві, а також для забезпечення активізації внутрішніх процесів самовідновлення у агроєкосистемі [1].

Започатковано ведення екологічного сільськогосподарського виробництва і в Житомирській області, яка з моменту свого створення в 1937 році характеризується як аграрна область. Так, загальна площа області становить 290,8 тис. га, з якої сільськогосподарські угіддя склали 1527,1 тис. га (1995 рік) та 1290,2 (2013 рік), через високу щільність забруднення територій радіоізотопами та значну деградацію, виведено з обігу 71,9 тис. га сільськогосподарських угідь, частка продукції галузі рослинництва становить 58,0% [2, 3]. В області зареєстровано 45 господарств, які займаються органічним виробництвом, найвищого ступеню розвитку досягнули лише 3 підприємства («Галекс-Агро» у Новоград-Волинському районі, «ВЕС» у Коростенському районі та «Полісся-Інвест» у Володарсько-Волинському районі) [7].

Велику роль для покращення якості сільськогосподарської продукції та розвитку екологічного виробництва відіграє підрозділ обласної державної адміністрації – Державна інспекція сільського господарства, яка виконує не лише контролюючу, а й дорадчу функції. Інспекцією якості та формування ресурсів сільськогосподарської продукції Житомирської області у 2010 році було здійснено 1953 контрольні-інспекційні перевірки, позапланових – 138. Було складено 419 актів, 968 приписів, видано 304 довідки, розглянуто 365 заяв та 316 скарг, винесено 9 пропозицій, проведено 207 семінарів та нарад. За I півріччя 2011 року було здійснено 857 контрольні-інспекційні перевірки, позапланових – 48, складено 197 актів, 572 приписів, видано 143 довідки, розглянуто 209 заяв та 203 скарги, винесено 7 пропозицій, проведено 143 семінарів та нарад. За I півріччя 2014 року Державною інспекцією сільського господарства в Житомирській області проведено 625 перевірок, з яких 353 планових заходів державного нагляду (контролю) та 272 позапланових [4]. Саме семінари та наради сприяють розширенню площ екологічного виробництва, маркуванню, стандартизації та реалізації продукції. Суттєву перешкоду у розвитку екологічного сільського господарства Житомирщини становить радіоактивне забруднення території внаслідок аварії на ЧАЕС.

Встановлено, що у зоні із забрудненням понад 37,0 кБк/м² нині знаходиться 148,4 тисяч га сільгоспугідь, з яких: у Коростенському районі – 74,1 тис. га, Овруцькому – 59,0, Народицькому – 51,0, Олевському – 30,6, Лугинському – 32,7, Ємільчинському – 44,7, Вол.-Волинському – 3,8, Малинському – 28,7 тис. га. В інших районах області забруднення ґрунтів радіоактивним цезієм не перевищує 37 кБк/м² (зона посиленого радіоекологічного контролю). Станом на 01.01.2010 р. з обстежених площ 1274,2 тис. га за щільністю забруднення ¹³⁷Cs до цієї зони належить 957,1 тис. га та за щільністю забруднення ⁹⁰Sr аналогічно 1172,8 та 404,3 тис. га [3].

Магістрами, аспірантами ЖНАЕУ разом з Інститутом сільського господарства Полісся УААН, Обласною державною лабораторією ветеринарної медицини, радіологічним відділом обласної СЕС, були проведені дослідження основних радіологічних показників ґрунту та продукції тваринництва, рослинництва, в т.ч. кормів, на території Андрушівського, Бердичівського, Любарського, Попільнянського, Ружинського, Чуднівського, Романівського, Житомирського, Коростишівського, Черняхівського, Баранівського, Радомишльського, Червоноармійського районів Житомирської області зони посиленого радіоекологічного контролю з метою придатності до споживання відповідно до вимог ДР-2006 та екологічному маркуванню [3, 5, 6].

В ході радіоекологічного обстеження територій господарств було виявлено, що потужність експозиційної дози гамма-випромінювання варіює в межах 6–19 мкР/год, питома активність ґрунту за ^{137}Cs коливається в межах 49,3 – 174, 6 Бк/кг, поверхнева активність становить 17,8 – 29,1 кБк/м². Серед проаналізованих впродовж 2006-2013 рр. проб молока сирого, масла, сиру, м'яса (свинини, яловичини, баранини, курятини), овочів, картоплі, риби і рибопродуктів, яєць, олії, меду, фруктів та ягід, лікарських рослин, хлібопродуктів, кормів (сіно, солома, силос) перевищень ДР-2006 виявлено не було, що дозволяє запроваджувати органічне екологічне виробництво на даних угіддях без обмежень за радіаційними показниками.

Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р. задекларовано підвищення агроєкологічного іміджу України, саме перехід від традиційного господарства до екологічного і є запорукою досягнення поставленої мети.

Література

1. Калініченко А. В. Передумови виникнення поняття екологічності господарств та становлення його розвитку /Калініченко А. В., Мінькова О. Г. // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Екологія – основа збалансовано природокористування в агропромисловому виробництві . – Полтава 10-11 грудня, 2013 р. – С. 105-111.
2. <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/>.
3. Рекомендації по веденню сільськогосподарського виробництва в умовах радіоактивного забруднення північних районів Житомирщини, постраждалих у результаті аварії на Чорнобильській АЕС на період 2011-2016 рр. – Житомир, 2011. – 30 с.
4. http://zhdhi.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=185.
5. Допустимі рівні вмісту радіонуклідів ^{137}Cs і ^{90}Sr у продуктах харчування та питній воді (ДР-2006). Державні гігієнічні нормативи. – К.: 2007. –10 с.
6. <http://www.zt.ukrstat.gov.ua/statpan.html>.
7. <http://www.0412.ua/news/526183>.

Євтушик Роман

аспірант

Національна наукова сільськогосподарська бібліотека НААН

м. Київ

РОЗВИТОК СЕЛЕКЦІЇ ОДНОНАСІННИХ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ НАПРИКІНЦІ 50-Х РОКІВ ХХ СТ.

Перші у світі однонасінні сорти цукрових буряків були районовані на теренах нашої України (1956 р. – Білоцерківський однонасінний; 1958 р. – Ялтушківський однонасінний) [1, с. 2]. Із створенням даних сортів розпочався новий етап розвитку буряківництва та селекції цукрових буряків.

Одноросткові буряки мали низку відмінностей на генетичному рівні, порівняно з їх попередниками, й являлися удосконаленою культурою, що дозволяло вирощувати її без затрат ручної праці на етапі формування густоти рослин. З впровадженням нових сортів у посіви розпочалася широкомасштабна робота із створення продуктивних однонасінних сортів-популяцій для різних зон бурякосіяння СРСР.

У 1959 р. в районному сортовипробуванні на 35 пунктах мережі Всесоюзного науково-дослідного інституту цукрових буряків (ВНІЦ) вивчено 30 нових форм однонасінних буряків [2, арк. 165]. Однонасінними сортами буряків у 1959 р. засіяно 300 тисяч гектарів, а в у 1960 р. – більше 400 тисяч, що є фактом рентабельності та ефективності вирощування даної культури [3, с. 48].

Дослідно-селекційні станції, які розпочали роботу з однонасінними буряками після 1956 р., у 1960 р. створили свої станційні еліти одноросткових буряків, із яких деякі перевищували за продуктивністю районовані сорти багатонасінних [2, арк. 165]. Починаючи з 1960 року селекційна робота з однонасінними буряками проводиться у двох республіканських інститутах, ВНІЦ та на 14 дослідно-селекційних станціях, тоді як у 1956 р. вона велася тільки у трьох наукових установах (ВНІЦ, Білоцерківській дослідно-селекційній станції, Ялтушківському селекційному пункті). Така масштабність роботи дозволяла створити насінневий фонд однонасінних буряків й вивести нові сорти із кращими господарськими якостями.

Крім прямого використання у виробництві нових сортів, була поставлена мета створити високопродуктивний гібрид між однонасінними та багатонасінними буряками. Вперше такого роду гібрид сформовано селекціонерами О.В. Поповим й Г.С. Моканом при відношенні компонентів Ялтушківський однонасінний 83 % + Рамонський 06 – 17 %, який прийнятий у 1958 р. в державне сортовипробування, а у 1960 р. районований для вирощування під назвою «Ялтушківський гібрид» [2, арк. 166]. Врожайність гібриду була більша за багатонасінний стандарт Рамонський 06 на 15-17 ц/га, а за збором цукру на 2-3 ц/га. Підвищення врожайності одноросткових гібридів від однієї генерації до іншої зумовлена ефективністю використання

гібридизації, яка дозволила збільшувати збір цукру у кожному наступному році досліджень у середньому на 7-8%.

За період з 1957-1960 рр. посівні площі однонасінних сортів цукрових буряків у сільському господарстві Радянського Союзу збільшилися до 523 тис. га, що обумовлено рентабельністю вирощування даної культури [4, с. 56].

Використання в посівах одноросткових сортів буряків дозволило повністю механізувати вирощування і тим самим збільшити урожайність даної культури та вивільнити значну кількість ручної праці, яка використовувалася до цього. Створення однонасінних цукрових буряків стало революцією в буряківництві, оскільки змінило хід розвитку селекції даної культури та цукрової промисловості.

Нові сорти продукували один проросток, що дозволяло висівати насіння на кінцеву густоту та механізувати обробіток буряків та вивільнити значну кількість ручної праці яка використовувалася до цього. Створення однонасінних цукрових буряків наприкінці 50-х років (*B. vulgaris L. var dichoricarpa Bal.*) було революцією в буряківництві, оскільки змінило хід розвитку селекції даної культури та цукрової промисловості не лише вітчизняної, а й світової.

Таким чином, робота науковців наприкінці 50-х років минулого століття була спрямована на покращення господарських якостей виведених однонасінних сортів та створення відповідних популяцій для кожного району бурякосіяння й нових гібридних форм. Важливо зазначити, що провідна роль в даній роботі належала ВНІЦ, який координував дослідницькою діяльністю всі наукові центри, що входили до його підпорядкування.

Література

1. Ягольник О.О. Пам'ятник однонасінному сорту цукрових буряків у Києві / О.О. Ягольник // Цукрові буряки. – К., 2012. - № 2-3. – С. 42.
2. ЦДАВО України, ф. 5122, оп. 1, спр. 338, арк. 289.
3. Бордонос М. Г. Пути создания односемянной свеклы / М. Г. Бордонос // Селекция и семеноводство. – М., 1960. - № 6. – С. 46-48.
4. Пругло В.В. Цукрові буряки в степу України / В.В. Пругло., ред. І.Ф. Бузанов. – Дніпропетровськ: Промінь, 1971. – 178 с.

Жуйков Олександр

к.с-г.н., доцент

ДВНЗ «Херсонський ДАУ»

м. Херсон

СУЧАСНИЙ СОРТОВИЙ СКЛАД ВИДІВ ГІРЧИЦІ І ТЕНДЕНЦІЙ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ВІДПОВІДНО АГРОЕКОЛОГІЧНИМ УМОВАМ ПІВДЕННОГО СТЕПУ

Відносно гірчиці сарептської, то її виробництво в Україні традиційно ведеться з використанням сортів виключно вітчизняної селекції [1]. Екологічні умови «гірчичного поясу» України (а це, здебільшого, південь країни з жорстким гідротермічним коефіцієнтом) за схожістю можуть бути поставлені поряд лише з Поволжям і Західним Сибіром Російської Федерації, а також Північним Казахстаном, тому на вітчизняному аграрному ринку гіпотетичну конкуренцію вітчизняним сортам можуть скласти лише сортозразки російської селекції.

Сорти гірчиці сизої вітчизняної селекції повністю відповідають екологічним умовам вирощування, тому нами був проаналізований сучасний сортовий склад культури в розрізі вітчизняних сортозразків, що занесені до Реєстру станом на 2005 та 2010 рік. Селекцією даної культури в нашій державі традиційно (ще з часів колишнього СРСР) займаються два наукових центри – Інститут олійних культур НААНУ (на сьогодні районі сорти Тавричанка, Мрія, Світлана, Діжонка, Ретро, станом на 2005 рік знаходилися у Реєстрі Тавричанка 5 і Тавричанка 15) та Івано-Франківський інститут агропромислового виробництва НААНУ (сорт Роксолана).

Останнім часом, через значну популярність культури серед виробників і сталий попит на товарне насіння на внутрішньому та зовнішньому ринках, питанню селекції нових перспективних сортів гірчиці сарептської приділяється все більше уваги, і на ринок виходять нові організації-оригінатори. На сьогоднішній день в Україні зареєстровано по одному сорту гірчиці сизої селекції Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника (Чорнява), Національного ботанічного саду ім. М. М. Гришка НААНУ (Росава), а також три сорти закордонної селекції – Ракета (Державна наукова установа Всеросійський науково-дослідний інститут олійних культур ім. В. С. Пустовойта, Російська Федерація), Террафіт (П. Х. Петерсон Заатцухт Лундегард, Німеччина), ПР45Ж10 (Піонер Хай Бред Свіцарленд СА, Швейцарія).

Стосовно сортового складу озимої гірчиці сарептської, то пріоритет за Інститутом олійних культур НААНУ, що є оригінатором переважної більшості сортів озимої форми культури в державі. Серед п'яти сортів, що знаходяться у Державному реєстрі, чотири є результатом селекційної діяльності ІОК (Новинка, Деметра, Венера, Аннушка), сорт Романтика виведений

Національним науковим центром «Інститут землеробства НААНУ». Еколого-географічні особливості розміщення основних посівних площ гірчиці білої в Україні з їх тяжінням в бік північно-західних та центральних районів країни зумовили аналогічну тенденцію щодо територіально-адміністративного підпорядкування вітчизняних наукових установ, котрі займаються роботою із селекції та інтродукції нових сортів культури.

На сьогоднішній день зареєстровані для вирощування в Україні 9 сортів білої гірчиці, з них один – закордонної селекції (сорт Луна, заявник – П. Х. Петерсон Заатцухт Лундегеард, Німеччина). В Україні селекційну роботу із культурою ведуть ТОВ «АНДІ» Аграрний науково-дослідний інститут (є оригіном сорту Юлія), ТОВ «НДВАП Українська гірчиця» (сорт Борівська), Національний науковий центр «Інститут землеробства НААНУ» (Еталон), Інститут кормів НААНУ (Кароліна), Інститут олійних культур НААНУ (Талісман), ПСП «Агротехсервіс» (Світязь), Івано-франківський інститут агропромислового виробництва НААНУ (Підпечерецька), Хмельницький інститут агропромислового виробництва (Подільська).

Цілком зрозуміло, що зазначені сорти гірчиці білої в першу чергу відповідають екологічним особливостям агрокліматичної зони, в якій розташована установа-оригіном, разом з цим, за більшістю сортів культури подана інформація і щодо рекомендованого вирощування, крім Полісся та Лісостепу, і в степовій зоні. А, зважаючи на високу екологічну пластичність культури, значний рівень толерантності до комплексу несприятливих абіотичних і біотичних факторів, скоростиглість, нами був зроблений висновок про проведення агробіологічної оцінки всього сучасного сортового складу гірчиці білої в умовах Півдня України з метою встановлення найбільш перспективних сортів для включення у зональну ресурсозаощаджуючу технологію виробництва товарного насіння культури.

Зважаючи на те, що до останнього часу виробництво чорної гірчиці в Україні було спрямоване майже виключно на задоволення власного попиту, та приймаючи до уваги незначну кількість гірчиної сировини, необхідної для потреб фармацевтичної промисловості, що її майже стовідсотково забезпечував приватний сектор та декілька спеціалізованих господарств системи аптек, у вітчизняній культурі знаходилися переважно місцеві сорти гірчиці чорної. Останнім часом, через значне підвищення попиту на чорну гірчицю в Західній Європі, для вітчизняних сільгосптоваровиробників розкриваються широкі перспективи щодо уведення зазначеної культури у сівозміни з метою покращення економічного стану господарств, проте, на нашу думку, одним із стримуючих факторів збільшення вітчизняного виробництва цієї вигідної в економічному плані культури (окрім, звичайно, майже повної відсутності відпрацьованих зональних технологій вирощування) є вкрай незадовільна номенклатура районованих сортів чорної гірчиці, котрі б відповідали агроекоекологічним умовам, що є характерними для зони вирощування.

Так, на час проведення наших досліджень, в Реєстрі районованих сортів

знаходився лише один сорт селекції Івано-франківського інституту агропромислового виробництва НААНУ Софія, а також в деяких спеціалізованих господарствах проходив державну перевірку сорт селекції НВО «Рапс-Ойл»Чорниш. Саме зазначені сортозразки були використані нами для проведення комплексу польових дослідів, що ставили за мету визначення їх відповідності агроекологічним умовам вирощування в зоні Сухого Степу.

Література

1. Шурупов В.Г. Горчица сарептская / В.Г. Шурупов, Е.В. Картамышева. – Ростов-на-Дону, 1997. – 53 с.

Исмаилов Даулетбай

магистрант

Нукусский филиал

Ташкентского государственного аграрного Университета

г.Нукус, Узбекистан

АГРОТЕХНИЧЕСКИЕ МЕРЫ ЗАЩИТЫ ХЛОПЧАТНИКА ОТ СОРНЯКОВ

Для борьбы с сорными растениями и предупреждения их массового распространения в посевах сельскохозяйственных культур необходимо разрабатывать зональные комплексные системы мер, включающие агротехнические, химические и биологические методы борьбы.

Научные учреждения при разработке и реализации системы мероприятий по борьбе с сорняками до последнего времени основываются на поисках таких периодов жизни сорняков, когда они наиболее чувствительны к внешним воздействиям, в частности к антропогенным факторам. Связь между сорняками и культурными растениями в посевах усматривали лишь в общности их местообитания, а также во вреде, который сорняки, перехватывая свет, влагу и элементы минерального питания, причиняют вред культурным растениям.

В настоящее время в научном и методологическом плане четко оформился фитоценотический подход к изучению сорных растений, в основе которого лежит учение о полевых растительных сообществах, или агрофитоценология.

Агрофитоценология рассматривает группировки культурных и сорных растений на обрабатываемых землях как сообщество растений с присущими ему свойствами и признаками.

Использование методов фитоценологии применительно к посевам

полевых культур открывает возможности для более глубокого и разностороннего изучения сорных растений, а следовательно, расширяет возможности более эффективного и направленного регулирования их обилия в посевах.

Необходимо учитывать, что уровень распространения сорняков и их видовой состав значительно варьируют не только по годам, но и в пределах одного года и по полям севооборота. Наряду с этим некоторые особенности агротехники и чередования культур приводят зачастую к ускоренной смене ботанического состава сорной растительности и распространению или подавлению определенных видов сорняков.

Особенность ущерба, причиняемого сорняками, по сравнению с причиняемым болезнями и вредителями заключается в том, что сорняки в большинстве случаев являются не паразитами, а конкурентами культурных растений за совместно используемые почвенные питательные вещества, свет, влагу. Следовательно, присутствие в посевах сорных растений и образовавшийся непродуктивный вынос питательных веществ увеличивают этот дефицит и препятствуют нормальному росту и плодоношению культур.

Более того, между количеством питательных веществ, выносимых культурами и сорными растениями, существует обратная зависимость: чем больше этих веществ уносят сорные растения, тем меньше их приходится на долю культурных, и наоборот.

Поэтому сорняки, забирая из почвы большее количество воды и питательных веществ, угнетают рост и развитие культурных растений, снижают их урожай.

Для подавления сорняков на полях применяются химические меры борьбы, где используются гербициды до, при и после посевов. Из биологических методов наиболее приемлемым считаются севообороты, а из агротехнических мер борьбы наиболее распространенными являются зяблевая пахота, вспашка двухъярусным плугом и междурядная обработка.

Мы на опытном участке изучали влияние кратности междурядных обработок хлопчатника на количество многолетних и однолетних сорняков.

Схема опыта

№ вар	Сорта хлопчатника	Кратность междурядной обработки
1	С-4727	3, из них до 1 полива 1
2	С-47274	5, из них до полива 3
3	С-4727	7, из них до 1 полива 5
4	Чимбай-5018	3, из них до 1 полива 1
5	Чимбай-5018	5, из них до полива 3
6	Чимбай-5018	7, из них до 1 полива 5

На опыте изучались два сорта хлопчатника С-4727 и Чимбай-5018, и кратности междурядных обработок, 3, 5 и 7 из них до 1 полива соответственно 1, 3 и 5.

Количество сорняков учитывали перед и после каждой культивации на площади 1 м².

Перед 1-ой культивацией количество сорняков по вариантам опыта составили 13,0-15,0 шт. а после культивации их количество сократилось до 4,0-5,0 шт. из них многолетних 1,5-2,0 шт. и однолетних 2,0-3,0 шт. Количество сорняков перед 3-й культивацией составило 8,5-11,0 шт. и после культивации 2,5-3,0 шт.

При учете перед 5-культивацией количество сорняков составило 9,5-11,0 шт. и после культивации 3,0-4,0 шт. В вариантах 1 и 4, где не проводилась 4 и 5-я культивация количество сорняков составило 9,5-10,0 шт. При повышении кратности междурядной обработки значительно увеличивается плотность почвы. При проведении 7 междурядных обработок (вар. 3 и 6) количество сорняков перед культивацией составило 3,0-8,0 шт. и после культивации 1,5-1,0 шт. При 5 кратной (вар. 2 и 5) междурядной обработке по сравнению 3 кратной обработки (вар. 1 и 4) количество сорняков на учетной площади было меньше на 3,5 шт. или на 40%.

Таким образом в условиях засоленных земель Южного Приаралья более эффективным считается пятикратная междурядная обработка хлопчатника как для сорта С-4727 так и для сорта Чимбай-5018.

Влияние кратности междурядной обработки хлопчатника на количество сорняков, 1 м², шт.

Варианты	1-культивация						3-культивация					
	перед			после			перед			после		
	общее	многолетние	однолетние	общее	многолетние	однолетние	общее	многолетние	однолетние	общее	многолетние	однолетние
1	13,0	4,0	9,0	4,5	1,5	3,0	11,0	3,0	8,0	2,5	1,5	1,0
2	13,5	4,5	9,0	5,0	2,0	3,0	9,5	3,5	6,0	2,0	1,0	1,0
3	14,5	3,5	11,0	4,0	2,0	2,0	10,0	4,0	6,0	2,0	-	2,0
4	15,0	4,0	11,0	4,5	2,0	2,5	8,5	3,5	5,0	1,5	1,0	0,5
5	14,0	5,0	9,0	4,5	1,5	3,0	9,0	3,5	5,5	2,0	1,0	1,0
6	13,5	3,5	10,0	4,0	1,5	2,5	9,0	4,0	5,0	2,0	1,0	1,0
	5-культивация						7-культивация					
1	7,5	2,5	5,0	7,5	2,5	5,0	7,5	2,5	5,0	7,5	2,5	5,0
2	8,0	2,0	6,0	2,5	1,5	1,0	4,0	1,5	2,5	4,0	1,5	2,5
3	7,5	1,5	6,0	2,0	-	2,0	3,0	1,0	2,0	1,5	0,5	1,0
4	8,0	3,0	5,0	8,0	3,0	5,0	8,0	3,0	5,0	8,0	3,0	5,0
5	9,0	2,5	7,0	2,0	1,0	1,0	5,0	2,0	3,0	5,0	2,0	3,0
6	8,0	2,5	5,5	2,5	1,0	1,5	4,0	2,0	2,0	1,0	-	1,0

Іщенко Тетяна

вчитель

Біліченко Денис

учень

Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 25

м. Полтава

ДОПОСІВНА ПІДГОТОВКА НАСІННЯ – ЯК ФАКТОР ЗМЕНШЕННЯ НОРМИ ВИСІВУ ОГІРКА

Якість насіння є основною умовою вирощування високих урожаїв не тільки польових, але і овочевих культур. Насінневий матеріал повинен відповідати певним якостям: володіти високою сортовою чистотою, бути вирівняним за біологічними і господарськими ознаками, а також мати високі посівні кондиції за чистотою і схожістю [1, 2]. Підвищення цих показників призводить до значного зменшення вагової норми висіву насіння.

З огляду на вищевикладене ми провели лабораторні і польові дослідження (на базі Полтавської загальноосвітньої школи І-ІІІ ст. під № 25) з метою встановлення впливу заходів допосівної підготовки насіння (відбір за питомою масою, барботування та стратифікація) на посівні якості насіння огірка сорту Ніжинський. Методика – загальноприйнята [3, 4]. Повторність – чотирьохкратна. Варіанти: контроль (сухе насіння), насіння відібране за питомою масою (насіння дрібне, середнє і крупне), барботування (6, 8, 10 і 12 годин), стратифікація (3, 7, 14 і 21 доба).

За результатами проведених досліджень визначено динаміку проростання насіння огірка сорту Ніжинський, а також встановлено енергію проростання та схожість насінневого матеріалу залежно від заходів допосівної підготовки.

За результатами підрахунку лабораторної схожості насіння, що визначали на 14 добу, встановлено, що даний показник виявився найбільшим у насіння відібраного за питомою масою (варіант калібрування) і яке характеризувалося як середнє та крупне (по 95 і 97%), а у дрібного – на рівні 93%.

Застосування аерування насіння у воді (барботування) протягом 10 і 12 годин значно збільшує лабораторну схожість його до 100%, порівняно із контролем (сухе насіння), де даний показник був на рівні всього 87%.

Штучна стратифікація – витримання насіння при понижених температурах у вологому субстраті із доступом повітря є також дієвим засобом поліпшення посівних якостей насіння огірка [5].

Тривала стратифікація – понад 14 діб збільшує лабораторну схожість насіння огірка до рівня 100%, менш тривале витримання насіння при понижених температурах (7 діб) – знижує даний показник до 91%. А стратифікація протягом трьох діб навіть знижує схожість до 72%, на 15% менше порівняно із контролем.

За встановлення норми висіву насіння огірка маса 1000 насінин була

24,03 г, а рекомендовану норму висіву брали з довідкового матеріалу – 6,0 кг/га (табл. 1).

Таблиця 1

Показники посівної придатності і норма висіву насіння огірка сорту Ніжинський, 2014 р.

Варіанти	Чистота насіння, %	Схожість насіння, %	Посівна придатність насіння, %	Норма висіву насіння, кг/га
Контроль	95	87	82,7	6,5
Калібрування	95	96	91,2	5,9
Барботування	95	100	95,0	5,6
Стратифікація	95	100	95,0	5,6

За проведення барботування і стратифікації норма висіву насіння огірка порівняно з контролем (6,5 кг/га) знижується до 5,6 кг/га (на 0,9 кг/га).

Польова схожість насіння – це відсоток нормально пророслого насінневого матеріалу у польових (вегетаційних) умовах порівнянні із кількістю висіяного [4]. За її визначення було встановлено особливості проростання насіння і темпи росту й розвитку рослин огірка на початкових етапах вегетації залежно від досліджуваних варіантів: польова схожість виявилась більшою при застосуванні вологого калібрування, барботування і стратифікації.

Враховуючи результати досліджень можна стверджувати, що з-поміж заходів допосівної підготовки насіння найбільш дієвими в плані збільшення лабораторної та польової схожості за одночасного зменшення норми висіву насіння огірка сорту Ніжинський виявилися наступні:

1. Відбір за питомою масою (вологе калібрування) – фракція середнє і крупнє.
2. Барботування протягом 10 годин, що не має переваги над 12 годинним.
3. Стратифікація протягом 14 діб, порівняно із 21 добою – показники виявились однаковими.

Таким чином, застосовуючи малозатратні заходи допосівної підготовки насінневого матеріалу можна значно зменшити вагову норму висіву насіння огірка сорту Ніжинський.

Література

1. Барабаш О.Ю., Семенчук П.С. Довідник овочівника. – Львів: Каменярь, 1985. – 205 с.
2. Болотських О.С. Овочівництво: екологічно адаптовані технологи. – Харків: Фоліо, 1999. – 122 с.
3. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта / Борис Александрович Доспехов. – М. : Колос, 1985. – 336 с.

4. ДСТУ 4138-02. Насіння сільськогосподарських культур. Методика визначення посівних якостей. Технічні умови. – К.: ДСТ України, 2002. – 74 с.

5. Кулик М.І. Словник термінів, словосполучень та їхніх значень для вивчення дисципліни «Овочівництво». – Полтава: РВВ, 2009. – 42 с.

Калала Кампанга Франклін

студент

Мельнічук Ольга

к.т.н., доцент

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

ВИРОБНИЦТВО СУБТРОПІЧНИХ ОВОЧІВ (СОЛОДКОЇ КАРТОПЛІ) BATATAS

Батьківщина батату – Мексика та Центральна Америка. На сьогодні солодка картопля широко культивується у всіх тропічних і субтропічних регіонах світу. Основними країнами-виробниками батату є Китай, Індонезія, В'єтнам, Японія, США, Середземноморські країни Європи. Але найбільший відсоток виробництва (98%) припадає на країни, що розвиваються, оскільки це галузь, яка зміцнює продовольчу безпеку країн.

За даними Food Agriculture Organization (FAO), [3] до найбільших виробників на африканському континенті відносять такі країни: Уганду – більше 2млн. тонн; Нігерію – 1,5млн. тонн; Руанду – 1млн. тонн; Кенію більше 700тис. тонн; Бурунді – 600тис. тонн та Конго – 580тис. тонн.

Батат відноситься до теплолюбивих культур, але його значення в харчуванні населення привело до того, що в результаті селекційних робіт були відібрані сорти, більш стійкі до кліматичних умов у різних регіонах світу.

Розрізняють три основних ботанічних сорти батату. Один із цих сортів Суффаїд (Suffaid) – має порівняно тверді клубні жовтого кольору, подовгуватої форми, середньої величини. М'якоть другого сорту Лал (Lal) – має біле забарвлення, а клубні округлу з загостреними. Третій сорт Санхері (Sunheri) має насичену оранжеву м'якоть та великі клубні. Тому, його зазвичай не виокремлюють, як один із сортів батату, а як самостійну культуру – ямс, [2, 4].

Найкращими для консервування та переробки вважають такі сорти: Golden Beauty, Gold Skin, Porto Rico, Nuggert, Jersey, Nancy Hall; а для споживання у свіжому вигляді – Big Stem.

Батат є важливою культурою ДР Конго після маниоку, він вирощується майже у всіх провінціях країни, добре переносить засуху та захищає ґрунт від

ерозії. Загальні площі, які зайняті під вирощування батату щорічно зростають. На сьогодні це приблизно 109тис.га з об'ємом виробництва приблизно 580тис. тонн батату в рік. Сорти батату, які культивуються в ДР Конго, з помаранчевою м'якоттю *Canceolado* поширені в таких провінціях, як Північна та Південна Ківу, Манієма, Катанга та Східній провінції. Сорти з білою м'якоттю *Mugande* – в Північній Ківу, Катанга та Східній провінції; а сорти *Elengi* – в провінціях Південна Ківу та Манієма.

Об'єктом досліджень обрано сорти батату, які культивуються в ДР Конго.

Мета досліджень – вивчення хімічного складу бульб батату цих сортів, порівняльна характеристика з сортами інших країн та подальше використання отриманих результатів. Дослідження проводились із використанням стандартних методів аналізу.

У таблиці подано хімічний склад клубнів батату, які культивуються у різних країнах.

Таблиця 1

Хімічний склад сортів батату

Показники		Країни					
		Індія, [1, 2]	США, [1, 2]		ДР Конго*		
			Jersey	Porto Rico	<i>Mugande</i>	<i>Canceolado</i>	<i>Elengi</i>
Масова частка							
- вологи	%	68,5	67,0	70,0	69,3	68,7	69,1
- білків		1,2	2,0	2,0	1,2	1,8	2,0
- жирів		0,3	0,2	0,2	0,3	0,3	0,2
- вуглеводів		28,2	27,0	22,1	23,0	27,5	25,6
Мінеральні речовини							
- P	мг/100г	50	51	54	45	60	58
- Ca		20	60	36	48	35	58
- Fe		2,8	0,9	0,9	3,0	2,3	2,7
- Na		9,0	40,0	60,0	19,0	20,0	38
- K		393	390	430	300	387	386
Масова частка вітамінів	мг/100г						
- аскорбінова кислота		24	32	18	25	38	26
- тіамін		0,08	0,10	0,20	0,10	0,21	0,16
- рибофлавін		0,04	0,02	0,03	0,05	0,03	0,03
Калорійність	ккал	120,0	116,0	101,0	101,0	118,0	114,0

*Досліджували хімічний склад сортів батату, які культивуються в ДР Конго, а всі інші сорти були взяті для порівняльної характеристики з наукової літератури.

Сорти батату культивовані в ДР Конго за вмістом вологи, білків, жирів та вуглеводів схожі до сортів, що культивуються в Індії та сорту Jersey (США); заліза вони містять у 3 рази більше, ніж сорти культивовані у США; сорт *Canceolado* в порівнянні з іншими сортами містить в 1,1рази більше фосфору; масова частка аскорбінової кислоти в досліджуваних сортах у 1,2 рази більша

від сорту Jersey (США) та в 2 рази від сорту Porto Rico (США); масова частка тіаміну приблизно однакова з сортом Porto Rico (США), але майже у 2,6 рази більша, ніж у сортах, що культивуються в Індії; а рибофлавіну майже однакова у всіх сортах незалежно від країни, в якій вони вирощені.

Аналізуючи отримані результати можна констатувати: батат є цінною культурою у харчовому відношенні, а для країн африканського континенту його культивування, вибір оптимальних умов зберігання та консервування, має велике значення насамперед для забезпечення продовольчої безпеки своїх країн.

У подальшому в цьому напрямку планується провести ряд досліджень, які будуть пов'язані з вибором оптимального способу очищення батату.

Література

1. Химический состав пищевых продуктов: Справочные таблицы / под. ред. А.П.Покровского. - М. : Пищ. пром.-сть, 1977. – 228с.
2. А.Ф.Наместников, А.Ф. Загибалов, А.С.Зверькова Технология консервирования тропических и субтропических фруктов и овощей. К. ; Одесса. Вища школа / Головное изд-во, 1989 . – 352 с.
3. <http://www.un.org.ua/information-centre/news/1882?lang=en>
4. <http://mamapedia.com.ua/health/polza-ili-vred/sladkii-kartofel-batat.html>

Коровякова Тетяна

к.б.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

ОЦІНКА ПРОДУКТИВНОСТІ ЗАПЛАВНИХ ЛУК Р. РОМЕНКА (СУМСЬКА ОБЛ.) В УМОВАХ ГОСПОДАРСЬКОГО КОРИСТУВАННЯ

Природні лучні кормові угіддя – сіножаті і пасовища є основною сировинною базою для тваринництва. На сьогодні зростає поголів'я великої рогатої худоби у приватних селянських господарствах, а разом з цим зростає навантаження на природні кормові угіддя, які використовуються в якості сінокосів та пасовищ. Підтримання лук у високо продуктивному стані – є не лише перспективним завданням ведення успішного сільськогосподарського виробництва, а й запорукою збереження біорізноманіття природної флори регіону.

На замовлення Рогинської сільської ради (Роменського р-н) було проведено дослідження пасовищ, що знаходяться в її підпорядкуванні, на яких

проводиться випас великої рогатої худоби з приватних селянських господарств.

Метою дослідження: було проведення аналізу і оцінки сучасного стану природних лучних угруповань, що використовуються в якості пасовищ, та розробка рекомендацій щодо раціонального користування даними природними кормовими угіддями.

Дослідження проводились у вегетаційний період 2013 – 2014 років на заплавах луках р. Роменки на території с. Рогинці Роменського р-н, Сумської області. Площа обстежених угідь – 34,4 га.

Ступені антропогенної трансформації лук встановлювали за фактичним типом користування, станом рослин і ґрунту, флористичним складом лучних угруповань (враховуючи чисельність синантропних видів).

Дослідження пасовищ в заплаві р. Роменки проводилось з використанням стандартних методик. Для аналізу флори та рослинності закладались пробні ділянки площею 100 м², на яких було зроблено геоботанічні описи території дослідження. Для визначення продуктивності та представленості господарсько-ботанічних груп (злаки, бобові, різнотрав'я, осоки) були закладені пробні ділянки площею 40x25 см² на яких зрізалась фітомаса на висоті 5-7 см.

Проведено господарську типологію природних кормових угідь, згідно якої досліджувані пасовища відносяться до вологих заплавних лук приурочених до центральних частин заплав річок, що затоплюються і збагачуються мулом.

В ході дослідження була оцінена і проаналізована продуктивність пасовища, площею 34,4 га на якому проводиться випас 130 голів великої рогатої худоби (табл. 1). Для порівняння була проаналізована продуктивність луки на якій не проводиться випас худоби (табл. 2). Згідно даних Інституту кормів УААН оптимальним навантаженням на луки є випас 2 голів великої рогатої худоби (ВРХ) на 1 га пасовища. Дана норма у досліджуваному регіоні не витримується, у зв'язку з чим відбувається поступова деградація лук, бо продуктивність досліджуваного пасовища нища у два рази у порівнянні з контролем.

Таблиця 1

Продуктивність на пасовищах, сира маса

Продуктивність, г на1000см ²	Продуктивність, г на 1 м ²	Продуктивність, г на 1 га	Продуктивність, ц на 1 га
105,76	1057,6	10576000	105,76
28,5	285	2850000	28,5
25,46	254,6	2546000	25,46
63,93	639,3	6393000	63,93
34,73	347,3	3473000	34,73
58,93	589,3	5893000	58,93
60,11	601,1	6011000	60,11
58,62	586,2	5862000	58,62
77,43	774,3	7743000	77,43
16,5	165	1650000	16,5
Середня продуктивність			52,99

Таблиця 2

Продуктивність на контрольних ділянках, сира маса

Продуктивність, г на 1000 см ²	Продуктивність, г на 1 м ²	Продуктивність, г на 1 га	Продуктивність, ц на 1 га
169,09	1690,9	16909000	169,09
124,98	1249,8	12498000	124,98
114,48	1144,8	11448000	114,48
128,88	1288,8	12888000	128,88
140,96	1409,6	14096000	140,96
110,69	1106,9	11069000	110,69
122,27	1222,7	12227000	122,27
109,2	1092	10920000	109,2
124,94	1249,4	12494000	124,94
133,49	1334,9	13349000	133,49
Середня продуктивність			127,89

Враховуючи різну кормову цінність представників основних господарсько-ботанічних груп, була вивчена представленість злаків, бобових, різнотрав'я, осок в районі дослідження.

Як свідчать отримані дані на досліджених пасовищах 43% складають злаки, 2% – бобові, 48% – різнотрав'я, 7% – осоки.

На контрольних ділянках представленість господарсько-ботанічних груп наступна: 33,1% – злаки, 0,45% – бобові, 45,52% – різнотрав'я, 20,93% – осоки.

З метою недопущення зниження продуктивності пасовищ потрібно:

1. Встановити оптимальне навантаження ВРХ на 1 га пасовища.
2. Використовувати загінну систему пасовищ.
3. Внести, за необхідністю, добрива (не перевищуючи норму).
4. Підсіяти лучні трави в дернину.
5. Провести боротьбу з бур'янами та отруйними рослинами.
6. Розширити територію пасовища до норми (за можливості).
7. Зменшити поголів'я стада.
8. Зменшити тривалість випасу.

Кривинчук Юлія

аспірант

Львівський національний аграрний університет

м. Дубляни

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИВЧЕННЯ ВПЛИВУ ВАЖКИХ МЕТАЛІВ НА ХІМІЧНИЙ СКЛАД І ЯКІСТЬ ПЛОДІВ ЯБЛУНІ

Яблуня (*Malus domestica* L.) є провідною плодовою культурою промислових і прибудинкових садів в Західній Україні. Різні умови вирощування (чистота довкілля, інтенсивність внесення добрив, тип ґрунту тощо) та біологічні особливості окремих рослин сприяють виникненню відмінностей в хімічному складі продукції садівництва, зокрема в плодах яблуні. Вміст поживних речовин та забруднюючих компонентів прямо впливають на якість даної продукції. Одними з основних забруднюючих елементів, які здатні негативно впливати на навколишнє середовище та, зокрема, здоров'я людини, є важкі метали. Необхідно вивчити механізми їх потрапляння та розподілу у рослинах яблуні задля розробки заходів, спрямованих на зменшення їх вмісту у плодах культури – яблуках.

Важкі метали у значних кількостях присутні у різних сферах природного середовища – воді, повітрі, ґрунті. Крім того, вони здатні переходити з одного компонента біосфери до іншого, зокрема з ґрунту в рослини, тому здатні погіршити якість і знизити безпеку сільськогосподарської продукції.

Існує ряд факторів, які здатні впливати на поглинання та накопичення важких металів рослинами яблуні: тип ґрунту, його вологість, кислотність, вміст у ньому рухомих форм елементів, морфологічні та фізіологічні особливості рослин тощо. Попередні дослідження показали, що важкі метали нерівномірно накопичуються по рослині [1]. Зокрема, найбільша їх кількість зосереджується в багаторічних органах яблуні (корінь, стебло), а найменша – в плодах. Крім того, існують певні закономірності накопичення екотоксикантів рослинами яблуні в залежності від фази вегетаційного розвитку. Так, найбільша їх кількість спостерігається в період нарощення вегетативної маси рослини, а найменша – в період повної знімальної стиглості плодів [2].

Поглинання важких металів яблунею значною мірою залежить від кореневої системи. В залежності від її розміщення рослини одного виду можуть поглинати забруднюючі речовини більшою або меншою мірою. Крім того, коренева система обмежує транспортування важких металів до надземних органів рослин завдяки наявності специфічних захисних механізмів [3, 4].

Сучасний рівень техногенного навантаження на довкілля є основною причиною інтенсивного вивчення впливу хімічних речовин різноманітного походження на окремі компоненти навколишнього середовища. Посилюється увага вчених та сільгоспвиробників до вирощування екологічно чистої продукції, досліджується якість ґрунтів та сільськогосподарської продукції на

техногенно навантажених територіях. Особливу увагу приділяють вивченню агроценозів поблизу автомагістралей [1, 5].

Отже, задля розробки заходів, спрямованих на збереження біогеохімічної рівноваги в довкіллі, необхідно дослідити шляхи міграції та умови накопичення хімічних ксенобіотиків в окремих компонентах екосистем. Крім того, актуальним питанням залишається вивчення розподілу важких металів у ґрунтах та механізмів їхнього переходу в окремі органи плодів культур з метою отримання екобезпечної продукції.

Література

1. Овезмирадова О.Б. Накопичення важких металів у насадженнях яблуні примігстральних зон / О.Б. Овезмирадова // Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва. – 2011. – Вип. 77. – Ч. 1: Агрономія. – С. 108-114.
2. Куян В. Г. Закономірності накопичення важких металів у насадженнях яблуні протягом періоду вегетації / В. Г. Куян, О. Б. Овезмирадова // Захист і карантин рослин. – 2012. – Вип. 58. – С. 336-342.
3. Нестерова А. Н. Действие тяжелых металлов на корни растений / А. Н. Нестерова // Биологические науки. – 1989. – № 9. – С. 72-86.
4. Серета І. І. Міграція важких металів у різні органи абрикоса залежно від їх вмісту в ґрунті / І. І. Серета, Л. С. Полівцева // Садівництво. – 1995. – Вип. 44. – С. 25-28.
5. Грабовський О.В. Міграція та акумуляція важких металів в агроценозах, прилеглих до автомагістралей, в умовах Закарпаття (ґрунт – рослини – тварини): Автореф. дис. ... канд. біол. наук: 03.00.16 / О. В. Грабовський – Чернівці, 2002. – 22 с.

Кулик Максим

к.с.-г.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

Іщенко Тетяна

вчитель

Недаєв Ігор

учень

Полтавська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 25

м. Полтава

ПОСІВНІ ЯКОСТІ НАСІННЯ ПРОСА ЛОЗОПОДІБНОГО ЗАЛЕЖНО ВІД СОРТУ

В Україні наявні значні ресурси біомаси – сировини, що може використовуватись для виробництва біопалива [1]. Не винятком є енергетичні культури, з-поміж яких просо лозоподібне (скорочено – світчграс) є однією з рослин, у якої низька собівартість вирощування та висока урожайність фітомаси [2, 3]. Основними шляхами використання світчграсу є виробництво електроенергії через газифікацію, комбіноване спалювання на вугільних заводах, виробництво етанолу для пального та ін. [4].

На даний час постає необхідність закладки «енергетичних» посівів з даною культурою, вирощування інших багаторічних рослин, та отримання з них біопалива для виробництва енергії. Тим більше, енергетичні культури широко досліджуються з різних аспектів, але вивченню самого посівного матеріалу світчграсу не приділяється належної уваги.

Світчграс має дуже дрібне насіння: його вага залежить від сорту та умов навколишнього середовища (маса 1000 насінин близько 1 г) [5]. Подовжений період післязбирального досягання насіння та високий стан спокою є перепорою в отриманні дружніх сходів та призводять до значного забур'яненості поля [6]. У зв'язку з чим виникає необхідність вивчення питання посівних якостей насіння, акцентуючи увагу на його схожості.

Як відомо, норму висіву насіння визначають на основі показників господарської (посівної) придатності, що залежить від чистоти і лабораторної схожості насінневого матеріалу. Чим вищими будуть ці показники, тим меншою буде вагова норма висіву насіння, а це реальна економія коштів на насінневий матеріал за одночасного зменшення собівартості отриманої продукції та підвищення рівня рентабельності культури.

Тому, з метою встановлення посівних якостей насіння світчграсу, отриманого в репродукції в розрізі сортів було проведено лабораторний експеримент із сортами: Кейв-ін-рок, Картадж, Форесбург, Канлоу, Аламо. Дослідження проведені згідно загальноприйнятих методик [7], стандартів [8] і рекомендацій.

З-поміж сортів світчграсу поставлених на вивчення, енергія проростання насіння виявилася найліпшою у насіння сортів Форесбург, Картадж і Кейв-ін-рок, відповідно 15; 12 і 10 %.

За результатами підрахунку схожості насіння встановлено, що даний показник виявився найбільшим у сорту Картадж (18%) і Форесбург (15%), значно нижчим – у сорту Кейв-ін-рок (10%) і найнижчим – у сортів Канлоу і Аламо (по 5 %).

Чистота насіння сортів світчграсу знаходиться на рівні 95%, маса 1000 насінин становить близько 1 г (+/- 0,03 г), а його лабораторна схожість змінюється від 5 до 18 % і має вплив як на посівну придатність, так і на вагову норму висіву насіння. Що виявилася найменшою у сортів Картадж і Форесбург, найбільшою – у Канлоу і Аламо, сорт Кейв-ін-рок за даним показником мав проміжне значення.

Отже, значення вагової норми висіву насіння залежить від його посівної придатності, а саме – від лабораторної схожості. Підвищуючи значення цього показника (спеціальними заходами допосівної підготовки насіння) можна зменшити норму висіву насіння за вирощування сортів світчграсу.

Тому, в перспективі ми вбачаємо необхідність проведення спеціальних лабораторних і вегетаційних досліджень, що будуть спрямовані на вивчення заходів допосівної підготовки насіння світчграсу з метою підвищення посівних якостей насіння та скорочення темпів його проростання.

Література

1. Гелетуха Г.Г. Біомаса як паливна сировина / Г.Г. Гелетуха, М.М. Жовмір, Є.М. Олійник [та ін.] // Промислова теплотехніка, 2011. – Т. 55. – №5. – С. 76.
2. Кулик М. І. Рослинництво, як енергетичний потенціал країни / М. І. Кулик, О. П. Слинько // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – Т. 7 (26). Енергозбереження та альтернативні джерела енергії: проблеми і шляхи їх вирішення. – Полтава : РВВ ПДАА, 2010. – С. 24–31.
3. Мороз О. В. Світчграс як нова фітоенергетична культура / О. В. Мороз, В. М. Смірних, В. Л. Курило [та ін.] // Цукрові буряки. – Вип. №3(81), 2011. – С. 12–14.
4. Elbersen Wolter. Switchgrass Ukraine. Overview of switchgrass research and guidelines / Wolter Elbersen, Maksym Kulyk. – Wageningen UR Food & Biobased Research, 2013. – 26 p.
5. Кулик М.І. Ботаніко-біологічна характеристика, особливості вирощування та використання енергетичних культур: Частина перша: світчграс (просо лозоподібне): довідник / Кулик М.І. – Полтава, 2014. – 130 с.
6. Janine Haynes G. Seed treatments Improve the Germination and Seedling Emergence of Switchgrass (*Panicum virgatum* L.) / Haynes G. Janine, G. Pill Wallace, A. Evans Thomas // Hort Science: Seed Technology, 1997. – №32(7).– P. 1222–1226.

7. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта / Борис Александрович Доспехов. – М.: Колос, 1985. – 416 с.

8. ДСТУ 2240-93. Насіння сільськогосподарських культур. Сортові та посівні якості. Технічні умови. – 177 с.

Леньшин Олександр

к.с.-г.н., старший науковий співробітник

Грицевич Юрій

науковий співробітник

Тернопільська державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

м. Тернопіль

ПОГОДНІ УМОВИ ТА ОСНОВНИЙ ОБРОБІТОК ҐРУНТУ ПІД ПШЕНИЦЮ ОЗИМУ

Обробіток ґрунту є потужним фактором дії на його фізико-хімічні властивості. Серед чинників виходу з проблемного стану є пошук та запровадження високопродуктивних енергоощадних систем і способів обробітку ґрунту [1, 2]. Залежно від погодних умов різні види обробітків по-різному впливають на продуктивність сільськогосподарських культур.

З метою вивчення цього питання нами було використано матеріали метеорологічних спостережень та результати дослідів по обробітку ґрунту за 2005-2014 рр. по озимій пшениці, ярому ячменю та гороху. Дослід розміщувався у п'ятипільній сівозміні. Попередник – горох. Вивчались 3 варіанти: оранка на глибину 20-22 см, рихлення на глибину 16-18 см, дискування на глибину 10-12 см.

Ґрунт на дослідних ділянках – чорнозем типовий малогумусний середньосуглинкового механічного складу. Врожайність озимої пшениці порівнювалась з показниками температури повітря, місячної суми опадів та характеристиками вологості повітря.

За 10 років проведення дослідів найвищий врожай озимої пшениці отримали у варіанті з оранкою – в середньому 5,38 ц/га, дещо менший – 5,22 т/га у варіанті з культивацією, а при застосуванні дискування – 5,12 т/га. Проте у різні роки найвищий врожай одержано як при оранці, так і при дискуванні. В останньому випадку дана тенденція спостерігалась у 2005, 2010, 2012 та 2014 рр.

Ефективність різних способів основного обробітку ґрунту суттєво змінюється за роками. Найменша варіабельність різниці врожайності

відмічається для пари оранка – рихлення. Стандартне відхилення становить 0,17 т/га (табл. 1). Для пари дискування – рихлення вона зростає до 0,37, а для пари оранка – дискування вона ще вища – 0,44 ц/га.

Таблиця 1

**Основні статистичні показники різниці врожайності озимої пшениці
у досліді по обробітку ґрунту, т/га**

Значення	Різниця врожайності між видами обробітку ґрунту		
	оранка - рихлення	оранка - дискування	дискування - рихлення
середнє	0,27	0,16	0,11
стандартне відхилення	0,17	0,44	0,37
максимальне	0,56	0,70	0,42
мінімальне	0,02	-0,30	-0,44

Кореляційний аналіз показав, що ефективність того чи іншого обробітку ґрунту суттєво залежить від погодних умов вегетації, особливо осіннього періоду. Залежність різниці врожайності у озимої пшениці між оранкою та дискуванням найкраще виражена для суми опадів за вересень. Характер зв'язку прямолінійний. Тіснота виражена через коефіцієнт кореляції, який становить 0,58, тобто у роки з посушливим вереснем зростає ефективність дискування. Рівняння регресії свідчить, що однакова врожайність при оранці та дискуванні буває при випаданні за вересень в середньому 22 мм опадів, при збільшенні цієї кількості на 10 мм зростає ефективність оранки на 0,16 т/га.

У посушливі осені перевага дискування над оранкою можливо пояснюється кращою структурою верхнього шару ґрунту, концентрацією поживних решток в ньому. Крім того, в умовах посухи осіннього періоду вегетації озимини за мінімального обробітку ґрунту об'ємна маса верхнього шару близька до оптимальної, що дає змогу ефективно використовувати вологу рослинами озимої пшениці.

Весною характер зв'язку обернений. Так, чітко виражена залежність ефективності основного обробітку ґрунту від кількості опадів за квітень. Тіснота зв'язку дещо вища ніж восени. Коефіцієнт кореляції становить -0,72. При достатній кількості опадів за квітень (більше 40 мм), дискування ефективніше ніж оранка. При випаданні опадів за квітень в межах від 0 до 80 мм, збільшення цієї кількості на 10 мм приводить до зростання ефективності дискування, у порівнянні з оранкою, на 0,17 т/га.

Використовуючи виявлений вплив зволоження на ефективність різних видів основного обробітку ґрунту нами було розраховано рівняння регресії:

$$Y = a r_x + b r_{rY} + c,$$

де Y – різниця врожайності між застосуванням оранки та дискування,

т/га, p_x і p_y – сума опадів за вересень і квітень, a,b,c – параметри рівняння. Множинний коефіцієнт кореляції зв'язку $R = 0,84$, похибка рівняння 0,18 т/га.

Література

1. Сайко В.Ф. Системи обробітку ґрунту в Україні / В.Ф. Сайко., А.М. Малієнко. – К : ЕКМО, 2007. – 44 с.
2. Медведєв В.В., Линдіна Т.Є. Наукові передумови мінімалізації основного обробітку ґрунту і перспективи його впровадження в Україні / В.В. Медведєв., Т.Є.Лидіна // Вісник аграрної науки. – 2001. – №7. – С. 5-8.

Ліннік Андрій

к.т.н.

Диня Володимир

к.т.н.

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани

ВТРАТА ЯКОСТІ КОРЕНЕПЛОДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ ПРИ ЗБЕРІГАННІ

Коренеплід - це живий організм, якому потрібно підтримувати нормальну життєдіяльність, так як в ньому закладена здатність зберігати і проявляти стійкість до ураження мікроорганізмами. В процесі зберігання в коренеплодах цукрових буряків відбуваються природні фізіологічні процеси, головним з яких є дихання. При несприятливих умовах зберігання в них відбуваються небажані процеси, що призводять до втрат маси і якості, такі як: в'янення, проростання, підмерзання коренеплодів, а також процеси, що викликаються діяльністю патогенних мікроорганізмів (пліснявими грибами, бактеріями), які в свою чергу призводять до фізіологічних розладів (хворобам) коренеплодів цукрових буряків. До хвороб цукрових буряків відносять: кагатну гниль, фомоз, фузаріоз і бактеріоз [1].

Дихання – фізіологічний процес, що забезпечує життєдіяльність коренеплодів, його стійкість до ураження мікроорганізмами. Найбільш важливим показником цього процесу, що характеризує втрати вуглеводів, є його інтенсивність. На інтенсивність дихання коренеплодів буряка впливають температура, відносна вологість і газовий склад навколишнього середовища, розміри коренеплодів і питома площа їх поверхні, ступінь стиглості, фізичний стан коренеплодів, наявність механічних пошкоджень і домішок, хімічний склад коренеплодів, висота зрізу головки та інші чинники [2].

У таблиці 1 наведені значення середньодобових втрат сахарози, що витрачається на дихання буряків залежно від температури зберігання в кагаті. Дані таблиці 1 показують, що зі збільшенням температури зберігання в кагату зростають втрати сахарози в коренеплодах цукрових буряків. Встановлено, що при температурі зберігання 1-2°С і відносній вологості повітря в кагаті 90-95% втрати сахарози на дихання мінімальні. Значних втрат вологи коренеплодами (3-7% до їх маси) відбуваються при зберіганні буряків в кагатах без укриття, особливо в теплу пору року - буряк в'яне.

Таблиця 1

**Середньодобові втрати сахарози в залежності від температури
зберігання в кагату, % до маси буряків**

Температура, °С	1	3	6	9	11	15
Втрати сахарози, %	0,01	0,014	0,02	0,03	0,038	0,05

Це сприяє різкому збільшенню втрат вуглеводів при анаеробному диханні. Такий вид дихання інтенсивно розвивається в поверхневому шарі підв'ялених коренеплодів і обумовлений порушенням стабільного стану ферментів через водного дефіциту і активізацією їх діяльності [3].

При зберіганні буряків на втрати сахарози негативно впливає проростання, що характеризується відношенням маси паростків до маси кореня. Уже через 5-7 діб після збирання при підвищеній температурі і вологості коренеплоди починають проростати. При цьому посилюється дихання, збільшується виділення теплоти і більше витрачається сахарози. Чим вище інтенсивність проростання, тим більше втрати сахарози при зберіганні. Швидкість проростання коренеплодів залежить від температури і вологості, сорту і стиглості буряків, ступеня обрізки головок. Підморожений буряк непридатний для зберігання, так як при відтаванні він швидко загниває і погано переробляється. Для оберігання викопаних цукрових буряків від підморожування рекомендується строго дотримуватися графіка викопування і вивезення її на приймальні пункти, а буряк, викопаний, але не вивезений в той же день з полів, вкривати землею або бадиллям.

Для попередження розвитку мікробіологічних процесів, а, отже, зниження втрат цукру при заготівлі і зберіганні цукрових буряків, необхідно:

1. Якомога менше травмувати коренеплоди і не допускати їх в'янення;
2. Запобігати заморожування і швидке відтавання коренеплодів буряка, для чого їх необхідно вкривати;
3. Забезпечувати оптимальну температуру в кагатах (від 0 до + 4°С), своєчасно видаляти в процесі дихання тепло провітрюванням (в укритих кагатах знімати укриття з протилежних сторін, утворюючи так звані вікна) або активним вентиляванням маси коренів;
4. Своєчасно видаляти сніг з поверхні кагатів;
5. Створювати лужну реакцію середовища шляхом обробки коренів

вапном;

6. Ретельно сортувати буряк на КПП під час її заготівлі (приймання), щоб коренеплоди, уражені хворобами або з великими механічними пошкодженнями не були кагати і особливо в кагати тривалого зберігання;

7. У процесі укладання буряків в кагати видаляти різні домішки (бадилля, сміття, землю та ін.);

8. Вести систематичний (щоденний) контроль за температурою в кагатах, що дозволяє своєчасно ліквідувати осередки загнивання і самозгрівання.

Таким чином, в цукрових буряках при неправильному зберіганні змінюється як хімічний склад речовин, так і технологічні властивості, що призводить до значного зниження якості коренеплодів.

Література

1. Красюк, Н. А. Современные технологии производства и использования сахарной свеклы / Н. А. Красюк. – Минск: Агропромиздат, 2008. – 508 с.

2. Сапранов, А. Р. Сахарное производство / А. Р. Сапранов. – Москва: Союзроссахар, 2001. – 254 с.

3. Вострухин, Н. В. Потери сахарозы и их снижение при хранении сахарной свеклы / Н. В. Вострухин, Л.И. Чернявская. – Минск: Агропромиздат, 2004. – 112 с.

Логінов Михайло

д.с.-г.н., завідувач кафедри

Росновський Микола

к.с.-г.н., доцент

Глухівський національний педуніверситет

м. Глухів, Сумська обл.

Логінов Андрій

к.с.-г.н., старший викладач

Глухівський агротехнічний інститут

м. Глухів, Сумська обл.

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ ВИСОКОПРОДУКТИВНИХ СОРТІВ ЛЬОНУ-ДОВГУНЦЯ З ВИСОКОЮ ЯКІСТЮ ВОЛОКНА

Створення сортів льону-довгунця з генетично обумовленою високою урожайністю та якістю льонопродукції є одним із головних та економічно вигідних шляхів підвищення ефективності галузі льонарства.

У сировинному балансі текстильної промисловості за питомою вагою льяне волокно займає третє місце після бавовни і хімічного волокна. Значення галузі льонарства підвищується у зв'язку з гострою нестачею у країні бавовни. Разом з тим світовий досвід свідчить, що дефіцит бавовни можна значно зменшити шляхом заміни його волокном льону. Однак при цьому підвищуються вимоги до якості волокна.

Зусиллями селекціонерів у цьому напрямку були здобуті певні успіхи, створені сорти Світоч, Оршанський 2, Зоря 87 та деякі інші, які задовольняють вимогам текстильної промисловості, але вони поступаються за продуктивністю найбільш розповсюдженим у виробництві високоврожайним сортам.

Низька ефективність створення високопродуктивних сортів з високою прядивною здатністю волокна пояснюється недостатньою вивченістю успадкування ознак, які визначають його якість, внаслідок чого вони не використовуються у селекційному процесі. Складність вирішення даної проблеми полягає у тому, що для льону характерна наявність негативного взаємозв'язку між вмістом волокна в стеблах, урожаєм волокна і його якістю [1]. Тому виведення сортів з високою прядивною здатністю волокна поєднане з подоланням негативного взаємозв'язку між цими важливими господарсько цінними ознаками рослин.

Методикою селекції льону-довгунця визначення якості волокна селекційних номерів передбачається лише на третьому етапі селекції, коли одержують достатню кількість льяної соломи і волокна для проведення оцінки їх інструментальними методами. При цьому на першому та другому етапах вивчення знаходяться тисячі селекційних номерів, а оцінка їх проводиться за морфологічними, господарсько цінними ознаками та за вмістом волокна і його урожаєм. Внаслідок наявності негативного взаємозв'язку між урожаєм і якістю

волокна серед вибракуваних в першу чергу виявляються елітні рослини і сім'ї з високою прядивною здатністю. Тому ефективність селекції на якість волокна знижується.

Виходячи з цього виникає необхідність контролювати ознаки якості волокна на більш ранніх етапах селекції на рівні індивідуальних елітних рослин, що дозволить виділити перспективний селекційний матеріал і використовувати його у селекційному процесі.

З метою вивчення характеру успадкування ознак, які визначають якість волокна, здійснювали діалельні схрещування сортів, контрастних за цими технологічними показниками – із низькою та високою прядивною здатністю волокна. За даними цих досліджень визначали комбінаційну здатність сортів, генетичні компоненти дисперсії та ступінь домінування ознак [2]. Відомо, що при схрещуванні батьківських форм з різною вираженістю ознак у гібридів можуть мати місце практично всі можливі типи домінування. Аналізуючи результати вивчення отриманих гібридів протягом п'яти років, у середньому за схемою діалельних схрещувань ефекти домінування ознак виявились: за вмістом волокна в стеблах – у 46,7% гібридів, гнучкості волокна – 48,4%; тонини – 58,4%; міцності – 48,4%; добротності пряжі – 46,7%. В той же час ефекти наддомінування виявились у 21,6–33,3% гібридів, депресія – 41,6–53,3%, а решта ефектів домінування проявилась у незначній мірі: проміжне – 1,7–6,6%; часткове – 5,0–13,3%; повне – 0,0–3,3%. Генетичним аналізом встановлено, що регуляція ознак якості волокна здійснюється за типом повного домінування з високим вкладом адитивних ефектів. Система генетичної регуляції адекватна адитивно-домінантній моделі.

Одночасно з генетичними дослідженнями проводилась розробка методів оцінки якості волокна в малих пробах – з індивідуальних елітних рослин льону-довгунця. На основі вивчення багатофакторної залежності ознак була розроблена емпірична формула розрахунку відносного розривного навантаження (ВРН) пряжі, яку пропонуємо вважати показником прядивної здатності волокна [3]:

$$Q_{\text{ПР}}^P = (1,66 + 0,0066 \frac{P}{m}) \sqrt{\Sigma \Gamma (0,124 + 2,4m - 6,24m^2)} \text{ сН / текс}$$

де: $Q_{\text{ПР}}^P$ – ВРН пряжі, сН / текс; P – розривне зусилля волокна, да Н; Г –

гнучкість волокна, мм; m – маса волокна з рослини, г; 1,66; 0,0066; 0,124; 2,4; 6,24 – постійні коефіцієнти.

Про ефективність добору за величиною ВРН пряжі свідчить те, що за три роки добору на підвищення цього показника він збільшився з 11,96 до 12,44, або на 0,48 сН/текс, а при доборі у протилежному напрямку – знизився з 11,93 до 11,10, тобто на 0,83 сН/текс. Результатом практичної селекційної роботи на основі даних досліджень є створення високопродуктивних сортів льону-

довгунця із високою якістю волокна–Глобус та Гладіатор, які було занесено до державного Реєстру сортів рослин України у 2008 р., а також передано до держсортотипування у 2011 р. сорт Есмань.

Література

1. Матвеев Н.Д. О результатах изучения корреляционной зависимости между некоторыми количественными признаками льна /Н.Д.Матвеев.– научно-агрономический журнал.–1928.–№2.–С.48–56.
2. Beil I.M. Inheritance of quantitative characters in grain sargum/I.M.Beil, R.S.Atkins//Iowa state cell I.Sci.–1965.–V.39.–№3.–P.20.
3. Логінов М.І. Розробка методу оцінки якості волокна в індивідуальних рослинах льону-довгунця на перших етапах селекції / М.І.Логінов, М.О.Тимонін // Зб. наук.пр. Інституту луб'яних культур ІААН.–Глухів, 2004.–С.84–95 .

Лохако Окако Каті
студент
Мельнічук Оксана
к.т.н., доцент
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль

ВИДОВІ РІЗНОВИДИ ПЕРЦЮ ЧІЛІ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ОСОБЛИВОСТІ ХІМІЧНОГО СКЛАДУ

Термін «чілі»(зелений, жовтий, помаранчевий, червоний) це – загальна назва, яку в перекладі з французької можна використовувати відносно декількох родів рослин родини *Сарсісум*.

Вважається, що пряність чілі походить з Болівії та в подальшому поширилась по Латинській Америці. В Європу чілі потрапив завдяки Колумбу, після його повернення з першої подорожі з Америки. Але спершу цю культуру використовували як декоративну рослину, а вже в подальшому в їжу.

Перець чілі це - культура, яка пристосовується до будь-якого клімату, тому вона швидко поширилась в Африці та Азії. Тепер чілі культивується на всіх узбережжях Африки, тропічної Азії, Індії, у південно-західному Китаю, а також на Близькому Сході, Балканах та в Центральній Європі.

На сьогодні відомо більше, ніж 140 сортів чілі, які можна розділити на п'ять видів: Аджен Панча, Табаско, Каєн, Пілі Пілі, Калабрійський.

Хімічний склад кожного виду різноманітний. На 100г. їстівної частини

чілі містить: білків – 4,1г; жирів – 2,3г; вуглеводів – 18г; мікро- та макроелементи: Са – 58мг; Р – 101 мг; Fe - 2,9мг; вітаміни – тіамін 0,25мг; рибофлавін – 0,20мг; нікотинова кислота – 2,4мг; аскорбінова кислота – 121мг; В – каротин 7140мкг [1, 2].

Перець чілі володіє антиоксидантними властивостями, завдяки наявності алкалоїду капсаїцину. Дослідженнями доведено, що капсаїцин руйнує бактерії *chelicobacter pylori*, яка є однією з причини виникнення захворювань шлунково-кишкового тракту виразки шлунку.

Широке поширення перцю чілі в країнах Азії та Африки обумовлено його впливом на хвороботворні мікроорганізми. Оскільки в умовах жаркого та вологого клімату, хвороботворна мікрофлора дуже швидко розмножується, а капсаїцин згубно діє на неї. Тому, саме більшість азіатських страв дуже гострі.

Споживання перцю чілі добре впливає на судини та кровоносну систему, захищаючи їх від запальних процесів, знижує рівень холестерину, тому його вважають профілактичним засобом від атеросклерозу. Також перець чілі має добрий вплив і на нервову систему та печінку.

Пекучість перцю чілі можна визначити користуючись шкалою пекучості Сковілля, яку вчений (Уілбур Лінкольн Сковілл) запропонував ще у 1912 році, проводячи досліди з метою отримати знеболювального засобу; за якою капсаїцин у чистому вигляді має пекучість 1,5-1,6млн. одиниць Сковілля (SHU Scoville heat units). Для порівняння перець Trinidad Moruga Scorpion занесений в книгу рекордів Гіннеса, як найпекучіший (до лютого 2012р), пекучість якого дорівнює 855тис. – до 1,463млн. одиниць SHU. Після лютого 2012 року найгострішим перцем в світі офіційно вважається сорт *Carolina Reaper*, пекучість якого 1,6млн. SHU. Ці два види відносяться до одного сорту капсикум китайський (*Capsicum chinense*), [3]. Але тим самим один і той же сорт перцю чілі може мати різну пекучість, що швидше за все пов'язано з кліматичними умовами. При великій засусі пекучість перцю чілі знижується до 50%.

Враховуючи певні особливості хімічного складу перцю чілі, важливо враховувати їх не тільки при споживанні в їжу у свіжому вигляді, але й при переробці.

Література

1. Химический состав пищевых продуктов: Справочные таблицы / под. ред. А.П.Покровского. - М. : Пищ. пром.-сть, 1977. – 228с.
2. А.Ф.Наместников, А.Ф. Загибалов, А.С.Зверькова Технология консервирования тропических и субтропических фруктов и овощей. К. ; Одесса. Вища школа / Головное изд-во, 1989 . – 352 с.
3. <http://www.countrysideliving.net/articles/Growing-Chili-Peppers.html>.

Макаова Богдана

студентка

Кулик Максим

к.с.-г.н., доцент

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ РОСЛИННОЇ БІОМАСИ

Україна має великий потенціал для виробництва біомаси із рослинної сировини, що можна використовувати не тільки для задоволення енергетичних потреб [1]. Дослідження нових енергоносіїв для України є досить важливим, тому що інтенсивне використання вичерпних джерел енергії вимагає залучення та використання альтернативи у забезпеченні своїх потреб в енергоресурсах. В перспективі паливо та матеріали нафтового походження повинні витіснятися речовинами виробленими з фітомаси рослин [2].

При залученні цього ресурсу до отримання енергії, в найближчій перспективі, можна задовольнити 15 % потреби держави в ній, а також надати потужний розвиток хімічній промисловості на фоні екологічно безпечного виробництва для довкілля [3, 4].

В Україні існує багато джерел рослинної біомаси. Це переважно рослинні рештки сільськогосподарських культур, відходи деревини деревообробної промисловості та енергетичні культури – це переважно багаторічні культури, які найкраще адаптовані до умов навколишніх умов вирощування та здатні формувати високу врожайність фітомаси. Для забезпечення цих характеристик найбільший практичний інтерес мають наступні культури: цукрове сорго, міскантус (слонова трава), енергетична верба, світчграс (просо лозоподібне), шавнат та ін. [5].

Наша країна має сприятливі умови для розвитку енергетичного рослинництва: аграрний напрям розвитку, сприятливі ґрунтово-кліматичні умови, наявність вільних площ малопродуктивних і еродованих земель, нагальність впровадження методів енергоефективності та екологічних підходів на сільських територіях [6].

Найголовнішою перевагою використання саме біоенергетичного потенціалу є нарощування потужностей виробництва при одночасному зниженні рівня енергетичних затрат та екологічного забруднення довкілля.

Фітомаса енергетичних культур використовується не лише як сировина для виробництва біопалива, але й має широкий спектр застосування. З отриманої сировини можна виготовляти біопаливо (паливні гранули, біоетанол та біодизель), отримувати складові для хімічної промисловості (біополіетилен, біопластмаси, різні композиції побутової хімії), а також – продукти більш глибокого хімічного синтезу (фармацевтичні препарати, фарби та лаки та ін.).

Однією умовою з використання біомаси із енергетичних культур є

екологічна сталість вирощування рослин та переробки їх сировини. Всі процеси під час вирощування і переробки біомаси енергетичних культур повинні відповідати вимогам відповідних стандартів. На даний час найповнішим і всеохоплюючим є стандарт NTA 8080, який регулює виробництво, переробку та використання біомаси.

Але для того щоб отримати рослинну біомасу, що відповідала б європейським стандартам, її необхідно правильно виростити та зібрати. Для цього пропонується агроекологічний підхід до вирощування енергетичних культур, що поєднує виконання наступних складових:

- вирощування рослин на землях не сільськогосподарського призначення: малопродуктивних, еродованих з подальшим відновленням їх родючості;
- енергетичні плантації розміщувати поблизу місця використання (не далі ніж 50 км);
- застосування обґрунтованої системи обробітку ґрунту;
- мінімальне застосування добрив, або повна відмова від них;
- застосування пестицидів заборонено, боротьбу з бур'янами проводити лише агротехнічними заходами: міжрядні обробітки, скошування бур'янів над поверхнею рослин та ін.;
- збір врожаю проводити наприкінці зими – початку весни для зменшення негативного впливу на довкілля та отримання якісної сухої фітомаси рослин;
- переробку сировини здійснювати за межами поля.

Виконання вищенаведених заходів, в перспективі відкриває великі можливості: екологічність виробництва біопалива та енергії, отримання безпечних продуктів, зниження викидів парникових газів, рекультивація порушених ґрунтів, зменшення енергетичної залежності країни, надходження інвестицій в аграрний сектор, підвищення рівня зайнятості сільського населення і соціальний добробут територіальних громад.

Література

1. Блюм Я. Б. Новітні технології біоенергоконверсії / Я. Б. Блюм, Г. Г. Гелетуша, І. П. Григорюк [та ін.]. – К. : Аграр Медіа Груп, 2010. – С. 18–38.
2. Калетнік Г.М. Розвиток ринку біопалив в Україні: Монографія / Г.М. Калетнік. – К.: Аграрна наука, 2008. – 464 с.
3. Вільович В. «Зеленому паливу» світло зелене. Міжнародна промислова конференція «Біопаливо. Україна- 2009»/ В. Вільович // Аграрний тиждень України. - № 38-39 (122). – 2009, С. 4.
4. Кирилов Ю.Є. Виробництво та ринок біопалива: світові тенденції / Ю.Є. Кирилов, М.І. Губа / Збірник наукових праць Херсонського ДАУ. – Вип. 1. – 2010. – С. 31-33.
5. Кулик М.І. Ботаніко-біологічна характеристика, особливості вирощування та використання енергетичних культур: Частина перша: світчграс

(просо лозоподібне): довідник / Кулик М.І. – Полтава, 2014. – 130 с.

6. Марчук С.Г. Біоенергетичний потенціал сільськогосподарського виробництва: економічний вимір, прогноз використання / О.Г. Марчук, В.К. Савчук. – К.: Аграр Медіа Груп, 2011. – 177 с.

Молдован Жанна

к.с.-г.н., завідувач лабораторії

Собчук Світлана

молодший науковий співробітник

Хмельницька державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

с. Самчики, Хмельницька обл.

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПАСОВИЩНИХ ТРАВСТОЇВ ЗАЛЕЖНО ВІД СПОСОБІВ ЇХ СТВОРЕННЯ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ ЗАХІДНОГО

У комплексі заходів, спрямованих на підвищення продуктивності сіножатей і пасовищ, є проблема покращення агрофітоценозів на основі більш повного використання генетичного потенціалу бобових і злакових трав, а також оптимізація умов їх функціонування на базі застосування науково обґрунтованих прогресивних технологій покращення і використання лук. У зв'язку з цим, особливого значення набуває пізнання видових і сортових особливостей багаторічних бобових і злакових трав, їх реакції на агроекологічні умови вирощування та виявлення основних закономірностей формування агроценозів і розробка ефективних прийомів управління їх продуктивністю на основі удосконалення видового складу травосумішок, способів основного обробітку ґрунту, строків та способів сівби, які є одним із найдійовіших чинників управління видовою структурою, продуктивністю угідь та якістю корму [1-6]. Саме тому основним завданням наших досліджень було встановлення особливостей формування продуктивності лукопасовищних травостоїв залежно від видового складу бобово-злакових травосумішок та способів їх створення.

Підсумовуючи результати багаторічних досліджень (2006-2013 рр.) щодо впливу різних способів створення пасовищних травостоїв на формування їх продуктивного довголіття нами встановлені істотні зміни продуктивності травостоїв за роками життя, що обумовлено не тільки зміною ботанічного складу, але й погодними умовами. Найвищу продуктивність отримано на 2-му та 3-му роках користування усіх досліджуваних бобово-злакових травостоїв, коли рослини мали найбільшу життєздатність та спостерігався більший вміст

бобових у травостої. Надалі продовжувалось поступове зниження продуктивності пасовищних травостоїв.

В середньому за сім років інтенсивного використання багаторічних бобово-злакових травостоїв за різних способів їх створення вихід сухої речовини склав 5,08-7,37 т/га, кормових одиниць – 3,88-5,76 т/га, перетравного протеїну – 0,58-0,74 т/га. Основний обробіток ґрунту, як досліджуваний чинник, не мав істотного впливу на формування продуктивності пасовищних травостоїв, якщо за традиційної оранки вихід сухої речовини склав 5,08-7,20 т/га, кормових одиниць – 3,88-5,66 т/га, перетравного протеїну – 0,50-0,76 т/га, то за поверхневого обробітку (дискування в два сліди) ці показники відповідно становили 5,40-7,37 т/га, 4,13-5,76 т/га та 0,58-0,76 т/га.

Спосіб посіву травосумішок, як один із досліджуваних чинників, мав дещо більший вплив на формування показників продуктивності пасовищних травостоїв, як у рік створення так і в роки використання. Найвищі показники продуктивності (5,65-7,37 т/га сухої речовини, 4,31-5,76 т/га кормових одиниць та 0,62-0,76 т/га перетравного протеїну) отримали за підпокровного способу сівби травосумішок, що у 1,1-1,2 рази більше порівняно з весняним безпокровним способом посіву. За літнього безпокровного способу сівби отримали найнижчі показники продуктивності пасовищних травостоїв – 5,08-6,31 т/га сухої речовини, 3,88-5,01 т/га кормових одиниць та 0,57-0,69 т/га перетравного протеїну, що в середньому менше відповідно на 0,35 т/га сухої речовини, 0,21 т/га кормових одиниць та 0,04 т/га перетравного протеїну порівняно до контролю.

Однак, як уже відмічалось, найбільш впливовим серед досліджуваних чинників на формування продуктивності пасовищних травостоїв за роки досліджень, і особливо, в останні два роки, був склад травостою. Підраховано, що найбільшу продуктивність (6,19-7,37 т/га сухої речовини, 4,93-5,76 т/га кормових одиниць та 0,65-0,76 т/га перетравного протеїну) за всі роки використання забезпечили травосумішки ранніх строків дозрівання. Найменш продуктивними були травостої, що формувалися на основі стоколосу безостого, які забезпечили 5,08-5,98 т/га сухої речовини, 3,88-4,59 т/га кормових одиниць та 0,59-0,67 т/га перетравного протеїну.

Таким чином, узагальнюючи результати досліджень, встановлено, що найвищі показники продуктивності (6,98-7,37 т/га сухої речовини, 5,61-5,76 т/га кормових одиниць та 0,74-0,76 т/га перетравного протеїну) та довговічності при створенні багаторічних пасовищних травостоїв отримано за створення травостоїв на основі грястиці збірної та пажитниці багаторічної весняним підпокровним способом за поверхневого обробітку ґрунту.

Література

1. Боговін А.В. Концепція розвитку природно-ресурсного потенціалу лукопасовищних угідь в Україні / А.В. Боговін, С.В. Дудник. // Корми і кормовиробництво. – 2001. – С. 189-191.

2. Іршак Р.К. Продуктивність та якість корму залежно від способів обробітку ґрунту та травосумішок / Р.К. Іршак, Я.І. Мащак // Передгірне та гірське землеробство і тваринництво. – Львів: Оброшино, 2006.–Вип. 48, ч.1.– С. 61-66.

3. Коренев Н.А. Многовариантные энерго- и ресурсосберегающие технологии коренного улучшения лугов лесной и лесостепной зон / Н.А. Коренев, А.А. Кутузова, Д.М. Тебердиев, К.Н. Привалов. // Кормопроизводство. – 2008. - № 9. – С. 14-16.

4. Кузьмина А.В. Пути ресурсо- и энергосбережения совокупных антропогенных затрат при разных системах ведения пастбищ /А.В. Кузьмина // Кормопроизводство. – 2010. - № 2. – С. 12-15.

5. Кургак В.Г. Лучні агрофітоценози. – Київ: ДІА, 2010. – 374 с.

6. Мащак Я.І. Продуктивність злаково-бобових травосумішок залежно від способів основного обробітку ґрунту / Я.І. Мащак, М.В. Люшняк // Вісник Львівського Національного аграрного університету: агрономія. – Львів, 2007. - № 11. – С. 263-266.

Новицька Наталія

к.с.-г.н., доцент

Степаненко Юлія

аспірантка

Національний університет біоресурсів

і природокористування України

м. Київ

ЯКІСТЬ НАСІННЯ ПОЛЬОВИХ КУЛЬТУР ЗАЛЕЖНО ВІД ТЕМПЕРАТУРНОГО РЕЖИМУ ЗБЕРІГАННЯ

Зберігання насіння – завершальний етап технологічного процесу, який повинен забезпечувати збереження життєздатності й сили росту насіння, запобігати засміченню і розповсюдженню хвороб та шкідників. Погіршення якості насіння під час зберігання відбувається від самозігрівання, розвитку комах, кліщів, мікроорганізмів тощо. Уникнути негативного впливу даних явищ можна за правильної підготовки насіння, раціонального розміщення його у сховищах, підтримання оптимального режиму зберігання [1].

Завдання правильного зберігання насіння полягає в тому, щоб утримати його в стані спокою, не знижуючи посівні якості, до його використання в призначений час і у визначеному місці. Збереженість насіння залежить від таких умов:

- підготовки насіннесховища для приймання і зберігання насіння;
- стан насіння, що поміщається на тривале зберігання;
- спосіб зберігання;
- режим зберігання [2].

У біологічному відношенні насіння, яке мало високу схожість після збирання, краще зберігається. Насіння з високими посівними якостями більш стійке проти грибів, бактерій, мікроорганізмів. Мертве, несхоже, гниле насіння за несприятливих умов зберігання псується в першу чергу і є осередками поширення патогенної мікрофлори. Тому на довге зберігання треба закладати лише високоякісне насіння. Насіння, яке пройшло обов'язкову післязбиральну обробку і насамперед висушене, зберігає високі посівні якості до сівби за належних умов зберігання [3].

Матеріали і методи досліджень. Визначення впливу умов зберігання на посівні та товарні якості насіння пшениці ярої твердої та сої проводили в 2013-2014 рр. в умовах випробувальної лабораторії Української державної насінневої інспекції. В дослідженнях використовували насіння гірчиці білої (*Sinapis alba* L.), сорт Кароліна; гірчиці сизої (*Brassica juncea* L. Czern.), сорт Роксолана; сої (*Glycine hispida* Moench.), сорти Аннушка і Єлена; пшениці твердої ярої (*Triticum durum* Dest.), сорти Ізольда і Жизель, вирощене на полях кафедри рослинництва у ВП НУБіП України “Агрономічна дослідна станція”. Насіння закладали на зберігання в 2012 році за різних температурних режимів зберігання: – 5 °С, 0 °С, + 5 °С, + 12 °С та в приміщеннях з нерегульованою температурою.

Результати експериментальних досліджень. Посівні та товарні якості насіння польових культур різних ботанічних родин, закладене нами в 2012 році на зберігання за різних температурних режимів в умовах випробувальної лабораторії Української державної насінневої інспекції на період підрахунку результатів – навесні 2013 та 2014 років мало різні показники якості. Так, вищі показники посівної якості мало насіння досліджуваних сортів за умов зберігання в холодних умовах при температурі – 5 °С. Насіння, закладене на зберігання в приміщення з постійною температурою +5 °С, своїх посівних якостей також суттєво не втратило. За постійної температури +12 °С як в насінні сої, гірчиці, так і насінні пшениці твердої ярої було виявлено зігнилі, мертві насінини та більшу кількість аномальних проростків при підрахунку схожості та енергії проростання.

За умови зберігання насіння у приміщенні з нерегульованою температурою при визначенні їх посівних якостей суттєво збільшувалася кількість аномальних проростків, знижувалася енергія проростання та схожість, також з'являлися мертві та зігнилі насінини і спостерігався неприємний запах в приміщенні, що змусило встановити в приміщеннях примусове вентилявання. Разом з цим, насіння гірчиці, пшениці ярої і сої, яке зберігалось в приміщеннях з нерегульованою температурою, при сівбі його в польових умовах навесні 2013 та 2014 років формувало більшу кількість аномальних проростків і при цьому

суттєво (на 2-4 %) знижувалася його польова схожість.

Товарна якість зерна польових культур впродовж років досліджень та за різних умов зберігання змінювалася. Зокрема, кращу товарну якість мало зерно досліджуваних сортів пшениці ярої твердої та сої за умов зберігання в приміщеннях за постійної пониженої температури та температури на рівні 0 °С. Вміст жиру та білка в зерні сої, яке зберігали за підвищення температури до + 5°С, + 12 °С та в приміщенні з нерегульованою температурою поступово знижувалися за рахунок підвищення дихання зерна і втрати запасних речовин на даний фізіологічний процес.

Підсумовуючи результати проведених нами досліджень, варто відмітити, що зберігання зерна зернових та олійних культур у приміщенні з нерегульованою температурою викликає збільшення кількості зерна з аномальними проростків, зниження польової схожість при сівбі в польових умовах навесні. Кращою температурою для зберігання польових культур, за результатами наших досліджень, є понижені температури в межах - 5 °С.

Література

1. Кретович В.Л. Физиолого-биохимические основы хранения зерна / В.Л. Кретович. – М. : Изд-во АН СССР. – 1945. – 135 с.

2. Управління процесами формування високоякісного насіння сільськогосподарських культур / С.М. Каленська, Н.В. Новицька, А.Є. Стихар, О.В. Малеончук // Науковий вісник НАУ.– К., 2008. – Вип. 123. – С. 13-21.

3. Новицкая Н. В. Качество семян – залог успеха : (Материалы международной научно-практической интернет-конференции [«Современные направления теоретических и прикладных исследований, 2009»], (www.sworld.com.ua, 19-26 марта 2009 г.) / Н.В. Новицкая // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.sworld.com.ua.

Олексій Людмила

науковий співробітник

Тернопільська державна сільськогосподарська

дослідна станція ІКСГП НААН

м. Тернопіль

ЗА ВІТЧИЗНЯНИМИ ГІБРИДАМИ МАЙБУТНЄС

Сучасні гібриди цукрових буряків української селекції здатні забезпечувати урожайність коренеплодів до 90 т/га і характеризуються високими технологічними якостями, що вказує на доцільність їх практичного використання [1].

Головну роль у формуванні високої врожайності і технологічних якостей коренеплодів належить сортовим особливостям цукрових буряків.

На значних площах вирощуються вітчизняні однонасінні диплоїдні сорти та однонасінні гібриди, які за комплексом ознак (продуктивність, екологічна стабільність, стійкість до хвороб, а особливо до гнилей коренеплодів) в умовах України досить конкурентоспроможні. Крім того, вони адаптовані до зональних варіантів вітчизняної технології вирощування цукрових буряків [2-3].

Сьогодні створено й зареєстровано низку нових ЧС гібридів, які характеризуються більш високим потенціалом продуктивності.

У 2013 році в умовах західного Лісостепу проходили виробничу перевірку 4 гібриди вітчизняної селекції: Олександрія, Злука, Рамзес, Ромул. Попередник – озима пшениця. Сівбу було проведено 1 травня. Технологія вирощування цукрових буряків загальноприйнята для умов регіону. Густота стояння рослин на час збирання коренеплодів коливалась у межах 87,4-97,1 тис. шт./га (табл. 1).

Таблиця 1

Продуктивність нових гібридів цукрових буряків

№ з/п	Гібриди	Урожайність, т/га	Цукристість, %	Збір цукру, т/га	Густота рослин, тис.шт./га (під час збирання)	% рослин, що відмерли протягом вегетації	Ураження церкоспорозом* (1.09)
1	Олександрія	42,7	14,3	6,1	87,4	4,7	1
2	Злука	39,1	14,8	5,8	95,8	4,5	1
3	Рамзес	42,4	14,8	6,3	97,1	3,9	0
4	Ромул	43,2	16,5	7,1	89,6	8,4	1
	НІР _{0,5} , т/га	3,8	1,3				
	Р, %	2,62	2,47				

* Оцінка за 9-ти бальною шкалою.

Здорові рослини – 0 балів, повністю уражені – 9 балів.

Погодні умови на початку вегетаційного періоду були досить посушливими та жаркими. За III декаду квітня та I і II декади травня випало лише 8 мм опадів проти середньої багаторічної 46 мм. Це істотно вплинуло на кінцеві показники продуктивності культури.

Гібриди української селекції забезпечили стійкість до ураження листового апарату такою шкочочинною хворобою як церкоспоров. Ураження рослин було мінімальним до 1 бала.

На чорноземі глибокому малогумусному дослідного господарства «Подільське» урожайність коренеплодів коливалась в межах 39,1-43,2 т/га. Найвищий урожай 43,2 т/га при цукристості 16,5 % забезпечив триплоїдний гібрид селекції Інституту біоенергетичних культур і цукрових буряків – Ромул. Гібрид Злука дещо поступався у показниках продуктивності іншим гібридам цукрових буряків. Щодо збору цукру з одиниці площі, то він коливався від 5,8 до 7,1 т/га.

Результатами виробничої перевірки доведено, що гібриди вітчизняної селекції забезпечують високу стійкість проти хвороб, а також характеризуються високими показниками продуктивності й є конкурентоздатними, що вказує на доцільність їх практичного застосування.

Література

1. Вахній С.П. Продуктивність цукрових буряків залежно від сортових особливостей / С.П. Вахній // Збірник наукових праць. – Випуск 10. – 2008. – С. 198-201.
2. Сичук Л.В. Вітчизняні сорти й гібриди цукрових буряків: продуктивність і стійкість до хвороб / Л.В. Сичук // Цукрові буряки. – 2014. – № 1. – С. 17-18.
3. Ковальчук В.П. Продуктивність і технологічні якості вітчизняних гібридів цукрових буряків – на рівні світових зразків / В. П. Ковальчук, І.І. Бойко, Н. О. Кононюк, І.Р. Фуніна // Цукрові буряки. – 2014. – № 5. – С. 5- 6.

Павлишак Ярослава

к. с.-г. н., доцент

Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка

м. Дрогобич

**ПРОБЛЕМИ ЗБЕРЕЖЕННЯ РОДЮЧОСТІ ҐРУНТІВ
ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ**

Однією із актуальних проблем сьогодення є проблема збереження родючості земель та підвищення якості ґрунтів. Ґрунт унікальне природне творіння, що дає людині можливість жити за рахунок його продукції. Стан ґрунтового покриву сільськогосподарських ландшафтів є головним джерелом, що забезпечує сталий розвиток суспільства.

В найближче століття головним джерелом повноцінної їжі для людей залишаться сільськогосподарські продукти, виробництво яких засновано на використанні величезного дарунку природи – родючості ґрунту. Родючість ґрунтів визначає такий компонент, як гумус. Це органічна речовина, що утворилася з решток відмерлих організмів, а також у результаті життєдіяльності організмів, що переробляють ці рештки.

Родючість ґрунту залежить від кількості поживних речовин та вмісту гумусу в ґрунті. Останніми ж роками в результаті збільшення виносу елементів живлення урожаєм сільськогосподарських культур без повернення їх внаслідок зменшення використання мінеральних добрив, дефіцит поживних речовин зріс удвічі та сягнув понад 135 кг на гектар посівної площі [3; 4].

Основні причини зниження родючості ґрунту - це багаторазовий обробіток за допомогою потужних, важких колісних тракторів і комбайнів; водна та вітрова ерозії; застосування високих доз мінеральних добрив та хімічних засобів захисту рослин, що супроводжується забрудненням баластними речовинами (хлоридами, сульфатами), накопиченням отрутохімікатів у ґрунтах, підґрунтових водах.

Важливим моментом збереження і відновлення родючості ґрунтів є припинення ерозійних процесів.

Деградовані землі поширені майже в усіх природних регіонах України, причому інтенсивність процесів деградації в останні десятиріччя досить висока і досягає катастрофічних розмірів. Із збільшенням антропогенних навантажень порушилися збалансовані природно-екологічні зв'язки, прогресує ерозія ґрунтів [1].

Ерозія ґрунтів є найпоширенішою з усіх видів їх деградації. Вона наносить величезні економічні та екологічні збитки, тому що загрожує самому існуванню ґрунту як основному засобу сільськогосподарського виробництва і незамінному компоненту біосфери.

Загальна площа сільськогосподарських угідь Львівської області, які

зазнали згубного впливу водної ерозії, становить 305,1 тис. га, зокрема орних земель – 239,0 тис. га, з них слабозмитих – 127,7 тис. га, середньозмитих – 77,9 тис. га, сильно змитих 23,4 тис. га. Лише за останні 25 років площа еродованих земель збільшилася в 2,3 рази [1].

Ґрунти Передкарпаття мають сталу тенденцію до погіршення, в них бракує азоту, фосфору, калію, кальцію, гумусу.

В першу чергу, для забезпечення простого відтворення родючості ґрунту слід збільшити увагу на використання органічних речовин за рахунок впроваджень у виробництво ґрунтоохоронних сівозмін з оптимальним співвідношенням культур, а також за рахунок розширення площ під багаторічними і сидеральними травами, згортання у ґрунт післязбиральних решток. Багаторічні бобові трави щорічно утворюють від 500-700 кг/га гумусу, що еквівалентно 20-50 тоннам гною на гектар.

Сьогодні слід взяти на озброєння і застосування сидеральних добрив.

В 1 тонні зеленого добрива сидеральних культур міститься 4,5-7,7 кг азоту, 0,5-1,2 кг фосфору, 1,8-2,0 кг калію. Зелене добриво при врожаї сидеральних культур 350-400ц/га у середньому еквівалентне 30-40 тонн гною. Найкраще на сидерати висівати редьку олійну (при ранньому збиранні основної культури), або озиме жито чи озимий ріпак. Ці культури є хорошими фітосанітарами, знижують засміченість полів бур'янами. Сидерація крім збагачення ґрунту органічною речовиною та поживними речовинами, впливає на низку ґрунтових процесів та властивостей: попереджує ерозію і деградацію ґрунту; поліпшує структурні показники, аерацію та водний режим ґрунту, агрофізичні й агрохімічні властивості ґрунту; активізує біологічну активність в 1,5-2,0 рази тощо [2].

Відомо, що важливим фактором збереження родючості ґрунтів є дотримання сівозмін. Впроваджувати у землеробство науково обґрунтованих сівозмін, що дасть змогу підвищити продуктивність земель на 40-50%, забезпечивши при цьому відтворення родючості ґрунтів і збереження навколишнього середовища. Адже сівозміни є основою стабільності землеробства, оскільки вони позитивно впливають на всі важливі ґрунтові режими, сприяють активній детоксикації шкідливих речовин [2].

Отже, важливу роль у збереженні та відтворенні родючості ґрунтів мають відігравати не лише мінеральні та органічні добрива, а й дотримання агротехнічних енергозберігаючих технологій систем землеробства.

Література

1. Волощук М.Д. Заходи щодо відтворення родючості деградованих земель, відведених на консервацію /М.Д.Волощук.- Землевпорядний вісник. – К.: Львів, 2000. - №4. – С.30-34.
2. Колодій А.М. Сидерація – основа відтворення родючості ґрунтів у реформованих господарствах Львівщини / А.М.Колодій, М.М.Шило, О.В.Курило // Охорона родючості ґрунтів : науковий збірник.-2010.-Вип.6.-С.

95-100.

3. Пархуць Б.І. Відтворення і охорона агро ландшафтів Львівської області/ Б.І.Пархуць.– К.: Львів, 2000. – С.105-108.

4. Родючість ґрунтів: моніторинг та управління / В.В. Медведєв, Г.Я.Чесняк, Т.М.Лактіонова та ін.; за ред. В.В.Медведєва.-К.: Урожай,1992.- 248.

Позняк Олександр

молодший науковий співробітник

Дослідна станція «Маяк»Інституту овочівництва

і баштанництва НААН

с. Крути, Чернігівська обл.

ІННОВАЦІЙНІ СЕЛЕКЦІЙНІ РОЗРОБКИ В ОВОЧІВНИЦТВІ: ПЕТРУШКА ГОРОДНЯ

Петрушка городня (*Petroselinum crispum* (Mill.) Nym.) - популярна пряно-смакова овочева культура. Широкого поширення вона набула завдяки унікальним смаковим, поживним, дієтичним та лікарським властивостям. Рослина відноситься до прямих овочів з високим вмістом вітаміну С (аскорбінової кислоти) і провітаміну А (каротину), найбільша кількість яких міститься в листках. Ефірні олії, що наявні в усіх частинах рослини, надають їй приємний запах і смак та сприяють травленню. Використовують петрушку в кулінарії, консервній, фармацевтичній і парфумерній промисловості [1, 2, 4-6]. У результаті проведеної селекційної роботи на Дослідній станції «Маяк»Інституту овочівництва і баштанництва НААН України створено конкурентоздатні сорти петрушки городньої: Стихія і Найда.

Сорт Стихія внесено до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, з 2006 року [3] (свідоцтво про авторство на сорт рослин № 0680). Відноситься до кучеряволистого різновиду. Розетка середньої висоти – 20-25 см та діаметра – 28-32 см, щільна. Інтенсивність кучерявості листової пластинки - сильна. Листкова пластинка згрупована, частки листка дещо загнуті догори, глибина розрізу часток – велика. Розетка листків напівпряма, складається з 18-20 листків. Листки щільні, трикутної форми, середньої довжини – 16-18 см, шириною 14-16 см. Черешок листка без проявів антоціану, середній за довжиною – 9-10 см, товщиною 4-5 мм. Забарвлення листків зелене помірної інтенсивності.

Сорт високоврожайний, товарна урожайність зелені в фазу повністю розвиненої розетки складає 35,0 т/га. Сорт відносно ранньостиглий, на 60-у

добу урожайність складає 10,7 т/га. Вирізняється інтенсивним наростанням зеленої маси. Середня маса однієї рослини (розетки) – 128,5 г. Дегустаційна оцінка – 4,7 бала.

Сорт Стихія вирізняється високою декоративністю, зелену масу (листя) рекомендується використовувати у свіжому вигляді, в т. ч. для прикрашання страв, а також для переробки і консервної промисловості. Сорт придатний для загущених посівів і механізованих технологій вирощування.

У 2013 році на ДС «Маяк»ІОБ НААН завершено роботу по створенню нового сорту петрушки городньої коренеплідного різновиду Найда, який переданий до системи державного сортовипробування (Державної ветеринарної та фітосанітарної служби України) для проведення науково-технічної експертизи з метою реєстрації сорту та прав на нього.

Сорт коренеплідного різновиду, вирізняється високою товарністю укорочених коренеплодів без бічних корінців: загальна 45,0 т/га, товарна урожайність - 42,5 т/га при товарності 94,5% (у стандарту – сорту Харків'янка - відповідно 39,5 т/га, 35,2 т/га та 88,9%). Маса одного товарного коренеплоду нового сорту 146,2 г. Завдяки короткому потовщеному коренеплоду сорт можна вважати придатним для механізованого збирання, на легких ґрунтах коренеплоди висмикуються без підкопування.

За даними біохімічного аналізу, у листках сорту Найда міститься: сухої речовини 19,17%, загального цукру 2,50%, аскорбінової кислоти 147 мг/100 г.

Морфолого-ідентифікаційний опис сорту петрушки городньої Найда.

Висота рослини в період повного розвитку середня – 35-40 см, ширина 45-50 см. Щільність розташування листків – помірно. Кількість листків у розетці 18-22 шт. Положення листків напівпряме. Листкова пластинка не кучерява, помірно-зеленого забарвлення. Довжина листкової пластинки 22-24 см, ширина 16-18 см, форма листкової пластинки вузькотрикутна. Відстань між першою та другою парами листків листкової пластинки 11-13 см. Хвилястість краю листка слабка. Черешок довжиною 14-16 см, товщиною 0,4-0,6 см. Антоціанове забарвлення черешка відсутнє або дуже слабке.

Коренеплід довжиною 14,5 см, діаметром 5,3 см (індекс форми 2,73); гладенький, без бічних коренів (галуження відсутнє або дуже слабке).

Створені на ДС «Маяк»ІОБ НААН сорти петрушки городньої рекомендовані для вирощування у відкритому ґрунті в зонах Лісостепу та Полісся України та для вигонки зеленої маси із кореневищ у несезонний період у закритому ґрунті. Сфери освоєння: сільськогосподарські підприємства різних форм власності і господарювання та приватний сектор.

Література

1. Барабаш, О.Ю. Зеленні та багаторічні овочеві культури / О.Ю. Барабаш, С.Т. Гутиря.- К.: Аграрна наука, 1997.- С. 17-20.
2. Володарська, А.Т. Вітаміни на грядці / А.Т. Володарська, М.О. Склярєвський.- К.: Урожай, 1989.- С. 55-59.

3. Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні у 2013 році (станом на 14.08.2013 р.).- [Електронний ресурс].- Режим доступу: http://vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2013-12-17_full.pdf.

4. Дудченко, Л.Г. Пряно-ароматические и пряно-вкусовые растения: Справочник / Л.Г. Дудченко, А.С. Козьяков, В.В. Кривенко.- К.: Наук. думка, 1989.- С. 181-183.

5. Комарова, Р.А. Пряные культуры / Р.А. Комарова, Л.И. Левандовская, Э.Г. Мантрова.- Л.: Колос, 1984.- С. 30-45.

6. Машанов, В.И. Пряноароматические растения / В.И. Машанов, А.А. Покровський.- М.: ВО «Агропромиздат», 1991.- С. 78-81.

Рябовол Ярослав

к.с.-г.н., викладач

Рябовол Людмила

д.с.-г.н., професор

Уманський національний університет садівництва

м. Умань

ПІДБІР ЖИВИЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ УКОРІНЕННЯ РОСЛИН ЖИТА ОЗИМОГО

Селекцію жита направлено на створення високоврожайних короткостеблових гібридів стійких до вилягання, комплексу шкочинних хвороб, які б вирізнялись високою морозостійкістю та стійкістю до проростання зерна в колосі. Основними питаннями в селекційній роботі є пошук, відбір та збереження джерела продуктивного вихідного матеріалу [1].

При веденні гетерозисної селекції важливим питанням залишається розмноження та збереження вихідних батьківських компонентів гібридизації [2]. Вирішити проблему можна введенням в загальну технологічну схему біотехнологічної ланки, зокрема, мікроклонального розмноження. Складним етапом клонального розмноження, особливо після тривалого культивування рослин в ізольованій культурі, є укорінення матеріалів [3].

Укорінення мікропагонів можна проводити двома способами: 1 — витримування мікропагонів протягом декількох годин у стерильному концентрованому розчині ауксину (20,0–50,0 мг/л) з наступним їх культивуванням на агаризованому середовищі без гормонів або безпосередньо в придатному ґрунтовому субстраті (імпульсна обробка); 2 — безпосереднє культивування мікропагонів протягом 3–4 тижнів на живильному середовищі, яке містить підвищені концентрації ауксину (2,0–5,0 мг/л) [4].

Метою нашої роботи було підбір умов індукції ризогенезу та укорінення рослин жита в культурі *in vitro*, так як повної інформації щодо поставленої проблеми в опублікованій науковій літературі не знайдено.

На укорінення висаджували клонований матеріал вихідних батьківських форм гібридів жита озимого. Біоматеріал культивували при температурі 22–24⁰С, 16-годинному фотоперіоді з інтенсивністю освітлення 3–4 клк та відносній вологості 75%.

У процесі проведених досліджень встановлено, що для укорінення рослинного матеріалу жита доцільно використовувати модифіковане середовище Мурасіге–Скуга з додаванням до його складу 0,1–0,5 мг/л 6-бензиламінопурина (6-БАП), 0,5–2,0 мг/л індолілоцтової кислотою (ІОК) та 0,1–1,0 мг/л гіберелінової кислоти (ГК).

Найкращі результати було отримано при введенні до живильного середовища 0,3 мг/л 6-БАП, 1,0 мг/л ІОК і 0,5 мг/л ГК. На даному середовищі за 15–20 діб понад 98,0 % матеріалу утворювало корені. Проте, інтенсивність формування кореневої системи залежала від генотипу вихідних форм. Скорочення терміну та підвищення виходу необхідної кількості укорінених рослин дозволило інтенсифікувати процес створення та впровадження в селекційну роботу вихідних батьківських компонентів гібридів жита.

Отже, підібрано склад живильного субстрат для ризогенезу рослин жита озимого в культурі *in vitro*. Встановлено, що введення до модифікованого середовища Мурасіге–Скуга 0,3 мг/л 6-БАП 1,0 мг/л ІОК та 0,5 мг/л ГК індукуює ризогенез клонованих рослин жита, що дає можливість програмувати процес укорінення рослинного матеріалу в ізолюваній культурі.

Література

1. Урбан Э. П. Озимая рожь в Беларуси: селекция, семеноводство, технология возделывания / Э. П. Урбан. – Минск, 2009. – 269 с.
2. Рябчун В.К. Проблеми та перспективи збереження генофонду рослин в Україні / В.К. Рябчун, Р.М. Богуславський – Харків, 2002. – 38 с.
3. Калинин Ф.Л. Технология микрклонального размножения растений. / Ф.Л. Калинин, Г.П. Кушнир, В.В. Сарнацкая – К.: Наук. думка. – 1992. – 232 с.
4. Калашников Е.А. Получение посадочного материала древесных, цветочных и травянистых растений с использованием клеточной и генной инженерии / Е.А. Калашников, А.Р. Родин // М.: Из-во Моск-го гос. ун-та леса. – 2001. – 73 с.

Самець Ярослав
науковий співробітник

Самець Наталія
молодший науковий співробітник
Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВПЛИВУ БІОЛОГІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ НА ВРОЖАЙНІСТЬ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ

Актуальною проблемою сучасного сільськогосподарського виробництва є розробка технологій, які сприяють підвищенню урожайності культур і в той же час є екологічно-безпечними для навколишнього середовища та здоров'я людини [1]. Саме тому напрям фітопатологічних досліджень у даний час все більше схиляється в бік оздоровлення рослин та підвищення їх хворобостійкості за допомогою біологічних препаратів. Адже, біопрепарати посилюючи імунітет рослин, розкривають їх потенціал, сприяють реалізації закладених в організмі можливостей, у тому числі, необхідних імунних реакцій і життєвої енергії в цілому [2].

Останнім часом для захисту рослин (поряд із протруюванням насіння хімічними препаратами) все більшого поширення набуває екологічно безпечний метод обприскування посівів біопрепаратами в період вегетації культури.

Метою наших досліджень було вивчення впливу біопрепаратів на урожайність озимої пшениці, ефективність яких вивчали в порівнянні з Аканто Плюс (еталон) та контролем в умовах польового досліду в ДП«ДГ «Подільське». Схемою дослідів передбачені такі варіанти: без обробки посівів хімічними та біологічними препаратами (контроль), обробка посівів: хімічним препаратом – Аканто Плюс, обробка посівів біологічними препаратами – Бактофіт та Псевдобактерин. Озима пшениця сорту Подолянка була посіяна 25 вересня сівалкою СН-16 по чорному пару. Насіння загортали на глибину 5-7 см. Норма висіву – 5,5 млн. схожих зерен на гектар. Облікова площа ділянки 50 м², повторність триразова. Обприскування посівів проводили два рази: у фазу кущення та фазу прапорцевого листка. Додатковий врожай (приріст) визначали за загальноприйнятою методикою [3]. При обробці експериментальних даних використовували методи математичної статистики [4].

Результати обліків із визначення врожайності по варіантах досліду за період його проведення наведені у табл. 1.

Середня урожайність на контролі за роки досліджень становила 5,42 т/га. У варіантах із застосуванням хімічного препарату Аканто Плюс приріст урожаю становив – 0,50 т/га, або + 9,2 % до контролю.

Таблиця 1

**Урожайність пшениці озимої залежно від обробки посівів хімічними
та біологічними препаратами**

Варіанти досліджу	Урожайність, т/га				Середній приріст урожаю, т/га
	2011р.	2012р.	2013р.	середня	
Контроль	6,90	5,80	3,58	5,42	-
Аканто Плюс0,5 л/га	7,10	6,34	4,32	5,92	0,50
Бактофіт 2,5 л/га	7,24	6,50	4,12	5,95	0,53
Псевдобактерин 2,5 л/га	7,00	6,29	4,10	5,79	0,37
НІР05	0,24	0,28	0,27		

Найвищу прибавку урожайності в досліді забезпечив біопрепарат Бактофіт – 0,53 т/га, що більше на 9,8 % у порівнянні з контролем. Найменший приріст урожайності зафіксовано при використанні біопрепарату Псевдобактерин – 0,37 т/га, що відповідно + 6,8 % до контролю.

Слід відмітити, що у 2013 році в стресових умовах весни, (швидке наростання тепла та ґрунтова посуха) препарати проявили себе найбільш ефективно. Середній приріст врожаю 0,52-0,74 т/га, або + 14,5-20,7% до контролю.

Результати досліджень свідчать, що використання біопрепаратів для обробки посівів озимої пшениці показали ефективність у межах 6,8-9,8 %. Найбільший приріст урожаю пшениці озимої встановлено у варіанті, з використанням препарату Бактофіт (0,53 т/га). Ефективність препаратів була вищою у роки з несприятливим погодними умовами.

Література

1. Гудзь В.П. Шляхи підвищення продуктивної озимої пшениці / В.П.Гудзь. – К. : Урожай, 1989 – 136 с.
2. Біологічно активні речовини в рослинництві / З.М. Грицаєнко, С.П. Пономаренко, В.П. Карпенко, І.Б. Леонтюк. – К. : ЗАТ "НІЧЛАВА", 2008. – 352 с.
- 3 Доля М.М. Фітосанітарний моніторинг / М.М. Доля, Й.Т. Поколій, Р.М. Мамчур – К. : ННЦАЕ, 2004. – 294 с.
4. Доспехов Б.А. Методика полевого опыта: с основами статистической обработки результатов исследований / Б.А. Доспехов. – М. : Агропромиздат, 1985. – 351 с.

Сеник Іван

к. с.-г. н., завідувач лабораторії
Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН
м. Тернопіль

Андрусик Роман

завідувач агрономічного відділення
ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний
коледж ім. Є. Храпливого»
м. Заліщики

Сопівник Любов

викладач-методист
ВП НУБіП України «Заліщицький аграрний
коледж ім. Є. Храпливого»
м. Заліщики

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ БОТАНІЧНОГО СКЛАДУ СІЯНОГО ЛУЧНОГО БОБОВО-ЗЛАКОВОГО АГРОФІТОЦЕНОЗУ ЗАЛЕЖНО ВІД ЧАСТОТИ ВІДЧУЖЕННЯ

Ботанічний і видовий склад травостою – один із основних факторів, які визначають якість корму, його біологічну повноцінність, величину врожаю та довговічність лучних угідь [5].

За урожаєм і ботанічним складом можна судити про доцільність застосування прийомів підвищення продуктивності сіяних і природних луків, якою мірою ці прийоми сприяють складу травостою.

Реалізація біологічного потенціалу лучних травостоїв та підвищення їх продуктивності вимагає правильного вибору режиму відчуження трави, який забезпечує краще виживання високоврожайних видів, раціональне використання поживних речовин ґрунту, підвищення біологічної активності ґрунтової мікрофлори та покращення якості корму [2].

Багаторічні трави по різному реагують на частоту відчуження. Так, зокрема в більшій мірі на часте відчуження реагують рослини, у яких листя, що асимілює вуглекислий газ, розміщене у верхній частині рослин, або по стеблу рівномірно; менше ж реагують рослини із низьким розміщенням листків [3].

У зв'язку з цим, актуальним постає питання оптимізації режиму використання бобово-злакових агрофітоценозів з врахуванням реакції компонентів агрофітоценозу на частоту відчуження.

З метою встановлення впливу режимів використання на формування ботанічного складу сіяного лучного травостою нами проводилися дослідження на травосумішці, що складалася із люцерни посівної, лядвенцю рогатого, костриці очеретяної, стоколосу безостого та пажитниці багаторічної.

Схема досліду передбачала два варіанти відчуження:

1. У фазі гілкування бобових, трубкування злаків.
2. У фазі бутонізації-початку цвітіння бобових, колосіння злаків.

Система удобрення складалася із внесення фосфорно-калійних добрив $P_{60}K_{60}$.

Польові дослідження проводилися на колекційно-дослідному полі Відокремленого підрозділу Національного університету біоресурсів і природокористування України «Заліщицький аграрний коледж ім. Є. Храпливого») відповідно до загальноприйнятих методик [1, 4].

Нами встановлено, що в перший рік використання (другий рік життя) бобово-злакового агрофітоценозу проявилася реакція компонентів травостою на частоту відчуження, яка зумовлена їх біологічними особливостями, (табл. 1).

Таблиця 1

Ботанічний склад бобово-злакового агрофітоценозу залежно від частоти відчуження

Режим відчуження	Співвідношення компонентів травостою, %							різнотрав'я
	люцерна посівна	лядвенець рогатий	всього бобові	костриця очеретяна	стоколос безостий	пажитниця багаторічна	всього злаки	
У фазі гілкування бобових, трубкування злаків	23,8	30,0	53,8	10,8	1,1	32,4	44,3	1,9
У фазі бутонізації-початку цвітіння бобових, колосіння злаків	28,6	31,2	59,8	10,4	1,5	27,0	38,9	1,3
НР ₀₅ , %	1,3	1,9*	3,2	2,5*	1,9*	3,2	1,9	0,6*

*Примітка. Не відмічено достовірної різниці між варіантами.

Варіант досліду, на якому відчуження травостою проводилося у фазі гілкування бобових, трубкування злаків, забезпечив вміст бобового компонента на рівні 53,8%, з них 23,8% займала люцерна посівна та 30,0% лядвенець рогатий. Скошування трав у більш пізні строки вегетації (бутонізація-початок цвітіння бобових, колосіння злаків) сприяло достовірному зростанню частки бобових у травостої до 59,8% (28,6% люцерни посівної, 31,2% лядвенцю рогатого).

Дольова участь злакового компонента в травосуміщі знаходилася на рівні 44,3% при скошуванні у фазі гілкування бобових, трубкування злаків та 38,9% у фазі бутонізації-початку цвітіння бобових, колосіння злаків. Домінуюче положення у вищезазначеній групі займала пажитниця багаторічна, відповідно 32,4 та 27,0%, значно менше була представлена у травостої костриця

очеретяна – 10,8 та 10,4%.

Провівши статистичну обробку результатів досліджень методом дисперсійного аналізу нами встановлено, що режими відчуження суттєво вплинули на дольову участь люцерни посівної, оскільки різниця між варіантами перевищувала значення НІР. Це пов'язано з тим, що при скошуванні люцерни у більш ранні фази росту і розвитку рослини не встигають створити достатній запас пластичних речовин для закладання бруньок у зоні гілкування, тому відростання нових пагонів йде в основному за рахунок стеблових бруньок. Внаслідок цього, травостій слабшає, урожайність зменшується.

Протилежна ситуація спостерігалася щодо пажитниці багаторічної, яка забезпечила вищу дольову участь у травостій за більш раннього відчуження, порівняно із пізнім.

Всі інші компоненти агрофітоценозу в меншій мірі відреагували на частоту відчуження, оскільки різниця між варіантами дослідів була не достовірною.

Таким чином, отримані результати досліджень вказують на необхідність диференційованого підходу при складанні травосумішок різного цільового призначення з врахуванням біологічних особливостей бобових та злакових трав лучного кормовиробництва.

Література

1. Доспехов Б. А. Методика полевого опыта (с основами статистической обработки результатов исследований) / Б.А. Доспехов 5 изд., перераб. и доп. – М.: Агропромиздат, 1985. – 351 с.
2. Кияк Г. С. Луговое хозяйство / Г. С. Кияк. – К. : Вища шк., 1986. – 352 с.
3. Куксін М.В. Створення і раціональне використання культурних пасовищ / Куксін М.В., Сухомлин Ф.М.. – К.: Урожай, 1980. – С. 121–134.
4. Методика проведення досліджень по кормовиробництву / [Під ред. А.О. Бабича]. – Вінниця, 1994. – 87 с.
5. Ярмолюк М.Т. Агроекологічні основи створення і використання культурних пасовищ у західному регіоні України Ярмолюк М.Т. – Оброшино: Сільський господар. – 2001. – 248 с.

Сидяк Оксана

аспірант

Уманський національний університет садівництва

м. Умань

СТВОРЕННЯ ВИХІДНИХ ФОРМ РІПАКУ ДЛЯ ГЕТЕРОЗИСНОЇ СЕЛЕКЦІЇ: КЛАСИЧНА СЕЛЕКЦІЯ І БІОТЕХНОЛОГІЯ

Однією з найважливіших і найбільш перспективних олійних культур у світі вважається ріпак (*Brassica napus L.*). Стійке зростання посівних площ виробництва олієнасіння ріпаку, особливо в останні 10–15 років, пов'язаний з кардинальними змінами, що відбулися в біології цієї культури завдяки цілеспрямованій селекційній роботі, впровадження у виробництво сортів з низьким вмістом ерукової кислоти в олії, а в подальшому – створення сортів типу «*cañola*» – безерукових і низькоглюкозинолатних.

Важливим напрямком у сучасній гетерозисній селекції ріпаку є створення поліпшених і принципово нових генотипів, що володіють одиначною, груповою або комплексною стійкістю до біотичних і абіотичних стресових факторів середовища при збереженні і підвищенні їх продуктивності і якості. Раціональне поєднання методів класичної селекції з біотехнологічними методами дозволяє вирішувати поставлені завдання в більш короткий термін [1].

Використання у сільськогосподарському виробництві гібридів ріпаку дає змогу значно підвищувати врожайність ріпаку за рахунок явища гетерозису [2]. Однак селекція ріпаку озимого на гетерозис в Україні лише починається [3].

Ріпак – факультативний самозапилювач, ступінь перехресного запилення якого залежно від умов навколишнього середовища і становить від 15 до 45 % [4]. Тому для забезпечення 100 % гібридності насіння важливо мати ефективний спосіб запобігання самозапиленню. До відкриття явища чоловічої стерильності цієї мети досягали ручною кастрацією квіток рослин материнської форми на придатних для цього культурах, зокрема кукурудзі. Однак це значно підвищувало собівартість насіння, навіть кукурудзи. Щодо ріпаку, то через особливості цвітіння і будови квіток ручна кастрація може бути використана у цієї рослини тільки з селекційною метою. Відкриття цитоплазматичної чоловічої стерильності значно здешевило процес виробництва насіння, оскільки у гібридизації брав участь стерильний материнський компонент, що виключало необхідність кастрації [1].

Стерильні аналоги материнських ліній гетерозисних гібридів створюють багаторазовим бекросуванням материнської лінії зі стерильною формою, а батьківські форми (відновлювачі фертильності) – багаторазовим бекросуванням форми-відновлювача фертильності з батьківською формою [4].

Використання гаплоїдів у селекції на гетерозис значно скорочує строки отримання нових компонентів для схрещування [5].

Роль гаплоїдних рослин в селекції дуже велика. Застосування їх дозволяє швидше знайти потрібну комбінацію, скорочує час для створення сорту, гібриду. Гаплоїди використовуються для одержання стабільних гомозиготних ліній. Для мутагенезу також зручніше використовувати гаплоїди, оскільки на гаплоїдному рівні полегшується відбір рецесивних мутацій [5–9].

У диплоїдних рослинах мутації рідко зачіпають обидва алельних гени в гомологічних хромосомах. Особина зазвичай гетерозиготна (два гени відрізняються), при цьому проявляється дія тільки домінантного (але не рецесивного) гена. Оскільки мутації частіше рецесивні, ніж домінантні, їх досить складно виявити. У гаплоїдних же рослинах, які містять тільки одну з кожної пари гомологічних хромосом, мутації виявляються негайно. Селекція на гаплоїдному рівні дозволяє вести прямий відбір не тільки домінантних, але і рецесивних ознак [5–9].

Гаплоїдні особини стерильні, але можна штучно подвоїти набір їх хромосом за допомогою колхіцину і отримати диплоїдні гомозиготні рослини [5–9].

Гаплоїди можуть виникати спонтанно, але частота їх спонтанного виникнення дуже мала. Штучним шляхом з використанням методів *in vitro* вдається отримати великі кількості гаплоїдних рослин. Існує три способи одержання гаплоїдів з використанням методу культури ізольованих тканин:

1. Андрогенез – отримання гаплоїдних рослин на штучному живильному середовищі з ізольованих пиляків і мікроспор;
2. Гіногенез – отримання гаплоїдних рослин на штучному живильному середовищі з ізольованих сім'ябруньок;
3. Партеногенез – отримання гаплоїдів з гібридного зародка, у якого через несумісність хромосом батьків втрачені батьківські хромосоми [5–9].

Утворені в результаті елімінації хромосом батьківського геному гаплоїдні ембріоїди культивують на штучних поживних середовищах і отримують гаплоїдні рослини [5–9].

Метод культури ізольованих пиляків і мікроспор (андрогенез) – один з перспективних способів отримання гаплоїдних рослин. Підбір оптимальних умов культивування, які забезпечують диференціацію ембріоїдів з репродуктивних органів (мікроспори і сім'ябруньки) і порівняння цього процесу з процесом формування соматичних і зиготних зародків є предметом біохімічних і морфологічних досліджень, і метою дослідів по вивченню молекулярних механізмів, специфічних для ембріогенезу [5–9].

Андрогенез залежить від ряду взаємопов'язаних факторів (генетичних, фізіологічних, факторів зовнішнього середовища (мінерального та гормонального складу живильного середовища), умов культивування), кожен з яких робить свій вплив на морфогенетичні процеси при культивуванні ізольованих пиляків і мікроспор *in vitro* [5–9].

Результати досліджень ряду авторів показали, що досі ембріогенез у культурі пиляків *in vitro* різних видів *Brassica* відбувається спонтанно і має

низьку частоту виходу гаплоїдних рослин (1–4%), більше того пропоновані технології важко відтворювані і недостатньо вивчені на кожному етапі андрогенеза. Крім цього, технологія отримання рослин-регенерантів різних видів *Brassica* з ізольованих сім'ябруньок (процес гіногенеза), не відпрацьована. Тому цей напрям досліджень є актуальним [5–9].

Поєднання гібридизації і біотехнологічних методів для отримання нових компонентів схрещування для гетерозисної селекції є важливим кроком у створенні Вітчизняних гібридів ріпаку з комплексом господарсько-цінних ознак.

Література

1. Селекція і насінництво сільськогосподарських рослин [М. Я. Молоцький, С. П. Васильківський, В. І. Князюк, В. А. Власенко]. – К.: Вища освіта. – 463 с.
2. Черненко А. Д. Напрями та перспективи селекції ріпаку / А. Д. Черненко // Матеріали всеукраїнської конференції молодих учених. – Умань, 2010. – Ч. 1. – С. 28.
3. Парий Ф. Н. Гетерозисные гибриды озимого рапса уманской селекции / Ф. Н. Парий, А. И. Опалко, А. Д. Черненко // Инновационные технологии – в практику сельского хозяйства. – Материалы Всероссийской научно-практической конференции, посвященной 65-летию агрономического факультета: Сборник научных трудов. – Киров: Вятская ГСХА, 2009. – С. 62–67.
4. Гуляев Г. В., Гужов Ю. Л. Селекция и семеноводство полевых культур / Г. В. Гуляев, Ю. Л. Гужов. – М.: Агропромиздат, 1987. – 447 с.
5. Муравлёв А. А. Культура пыльников в селекции ярового рапса: автореф. канд-т биол. наук. – Саратов, 2007. - 29 с.
6. Малак О. Ріпак – стратегічна культура [Електронний ресурс] / О. Малак // «Агробізнес сьогодні». – №12 (235) червень, 2012. – Режим доступу: agro-business.com.ua.
7. Біотехнологія в рослинництві [Електронний ресурс] // TextReferat. – Режим доступу: <http://ua.textreferat.com/referat-4041-2.html>. □ Заголовок з екрану.
8. Шамина З. Б. Андрогенез и получение гаплоидов в культуре пыльников и микроспор // Культура клеток растений. – М.: Наука, 1981. – С. 124–136
9. Хохлов С. С. Гаплоидия и селекция / С. С. Хохлов, В. С. Тырнов. – М.: Наука, 1976. – С. 99–105.

Сироватко Катерина

к.с.-г.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ПРЕПАРАТ ЗАХИЩЕНОЇ СЕЧОВИНИ «ОПТІГЕН» В ГОДІВЛІ ДІЙНИХ КОРІВ

Важливе значення для підвищення молочної продуктивності корів має протеїнова поживність раціону, яка визначається вмістом сирого та перетравного протеїну в сухій речовині раціону. Для високопродуктивних корів важливе значення має не тільки валовий вміст протеїну але і його амінокислотний склад та кількість розчинних фракцій. Наукою і практикою доведено, що 50 % протеїну повинно бути легкорозчинним, щоб забезпечити необхідний рівень аміаку для процесів бактеріального синтезу білка в рубці.

Встановлено, що жуйні мають унікальну здатність за допомогою симбіотичної мікрофлори засвоювати у великих кількостях азот амідних сполук та амонійних солей [2]. При впливі ферментів мікрофлори сечовина та амонійні солі розпадаються на аміак та вуглекислоту. Аміак використовується для синтезу мікробних амінокислот, мікробного білку, який перетравлюється потім в сичузі та кишечнику жуйних. Проблема полягає в тому, що концентрація аміаку, яка необхідна для оптимальної швидкості розкладу в рубці, може бути різною і залежить від складу раціону.

При порушенні правил згодовування синтетичної сечовини, недостатній кількості вуглеводів та великій концентрації аміаку, складаються несприятливі умови для бактеріального росту, аміак сечовини мікрофлора не встигає перетворити в мікробний білок, його надлишок всмоктується в кров і частково утилізується в печінці і нирках та стає токсичною речовиною з відомими негативними явищами. Для ефективної роботи бактерій рубця потрібен не високий, але постійний рівень азоту в рубці. Такий стан дозволяє підтримувати препарат захищеної сечовини “Оптіген”, який з’явився на ринку України. Дослідження проведені фірмою Alltech стверджують, що споживання препарату “Оптіген” з вмістом 6,3% небілкового азоту дозволяє отримати стабільну кількість доступного азоту для бактерій рубця, що сприяє кращій перетравності клітковини та підвищеному споживанню сухої речовини раціону, що в свою чергу сприяє збільшенню молочної продуктивності корів [4].

Для вивчення ефективності застосування препарату захищеної сечовини “Оптіген” нами проведено дослідження на дійних коровах (90 днів обліковий період) в ТОВ СГП “ім. Воловікова” Гошанського району Рівненської області, для чого було сформовано за принципом аналогів дві групи корів української чорно - рябої молочної породи по 6 голів у групі із середньою обліковою продуктивністю 18,6 кг молока на добу. Корови утримувались в однакових умовах. Годівля дворазова повнораціонною кормосумішкою, за допомогою

міксеру фірми “Тріолет”. Різниця в годівлі корів дослідних груп полягала в тому, що в контрольній групі в складі раціону згодовували 1 кг соняшникового шроту, а дослідній групі натомість згодовували 0,1 кг захищеної сечовини “Оптіген” та 3 кг силосу кукурудзяного. Облік молока проводили щодавно, якісні показники молока визначали на приладі “Екомілк”.

Використання азотовмісної добавки забезпечило підвищення середньодобового надою молока натуральної жирності (+ 0,74 кг) в дослідній групі корів при зниженні вмісту жиру з 3,95 до 3,84%. При перерахунку на базисну (3,4%) жирність різниця в надоях між контрольною та дослідною групами збільшилась на 0,4 кг. Відповідно зменшились витрати кормів на 1 кг молока на 2,15%. Різниця в надоях не достовірна ($td=0,42$).

При введенні “Оптігену» в кількості 100 г/добу дещо збільшився вміст білку (на 0,01%), СЗМЗ (на 0,01%) та щільність молока (на 0,04°А) молока. Проте, незважаючи на збільшення продуктивності корів при застосуванні препарату “Оптіген”, господарство несе збитки в розмірі 9 грн/ кг препарату.

Таким чином, застосування небілкового азоту препарату “Оптіген” в кількості 100 г на 1 корову в день, може замінити 1 кг соняшникового шроту, проте при продуктивності корів на рівні 18–20 кг середньодобового надою та закупівельній вартості молока 3,21 грн./кг, економічно не виправдане.

Література

1. Вридник Ф.І., Пупін І.Г., Чубко В.А. Використання небілкових азотистих речовин у годівлі худоби. - Київ «Урожай», – 1986. –72 с.
2. Ерсков Э.Р. Протеиновое питание жвачных животных/Пер. с англ. Э.В. Овчаренко и Г.Н. Жидкоблиновой; Под ред. и с предисл. В.И. Георгиевского. – М. : Агропромиздат, 1985. – 183 с.
3. Кудрявцев А.А. Влияние карбамида на физиологическое состояние животных/ Карбамид в кормлении жвачных животных. М.: Изд. с/х литературы, журналов и плакатов. –1963. – С. 25–33.
4. Ago vino M. Optigen® in diets for lactating dairy cows: milk composition and production in an Italian commercial herd// Science and Technology in the Feed industry.- 2009. -17-20 may 25th international Symposium.

Старко Николай

старший научный сотрудник

НИУ Украинский НИИ экологических проблем

г. Харьков

**ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОСТУПЛЕНИЯ ИЗ САДКОВ ВЗВЕШЕННЫХ
ВЕЩЕСТВ ПРИ ВЫРАЩИВАНИИ РЫБЫ НА АКВАТОРИИ
ВОДОЕМОВ-ОХЛАДИТЕЛЕЙ**

Садковое выращивание рыбы в условиях водоемов-охладителей имеет большие экономические выгоды в силу ускорения роста рыбы и высокой рыбопродуктивности, небольших капитальных затрат и быстрой окупаемости. Это, по нашему мнению, послужило основной причиной того, что зачастую хозяйства такого типа возникали и развивались стихийно, без учета вопросов сохранения экологического состояния водоемов-охладителей, на базе которых они создавались. В то же время, интенсификация производственных процессов в садковых рыбных хозяйствах на теплых водах обуславливает то, что они могут становиться одним из существенных негативных факторов влияния на экологическое состояние водоемов-охладителей. При этом часто наблюдается не только ухудшение экологических характеристик водоемов (или районов размещения садковых линий), но и отдельных производственных характеристик самих рыбных хозяйств - заморы рыбы в садках и др.

Названные причины обуславливают необходимость изучения качественных и количественных характеристик загрязняющих веществ, поступающих в водоемы-охладители при выращивании на их акватории рыбы в садках. Результаты проведенных нами натурных исследований показывают, что загрязняющие вещества поступают из рыбоводных садков двумя путями – в растворенной форме (растворенные метаболиты рыб и компоненты кормов) и в виде взвешенных частиц (остатки кормов и фекалии рыб). При этом определению поступления из садков именно взвешенных веществ до сих пор уделялось, по нашему мнению, недостаточное внимание. В настоящем небольшом сообщении приведены результаты определения удельного (на 1т прироста рыбы) поступления взвешенных веществ при выращивании рыбы в садковых хозяйствах на акватории водоемов-охладителей Змиевской ТЭС и Курской АЭС I- II очереди.

Определение количества поступающих из рыбоводных садков взвешенных веществ проводилось в период наибольшего внесения в садки кормов и прироста рыбы – во второй половине периода выращивания рыбы. Для сбора этих веществ из жести изготавливались специальные ловушки диаметром 0,5м и высотой борта 20см. Снизу ловушки конусообразно прикреплялся мельничный газ №15-20. Снизу к газу прикреплялась пластмассовая воронка с трубкой и зажимом. Сверху – к жестяному ободу крепились веревочные крепления для установки на садковых линиях.

Для достоверности полученных результатов ловушки устанавливались между садками на 2 линиях - в центре садкового хозяйства и крайней (по циркуляционному течению в водоемах-охладителях). На каждой линии устанавливалось 3 ловушки – в 5м от каждого края и центре линии. Глубина их погружения была ниже нижней поверхности садков и составляла 2,7-3,0м. Время экспозиции составляло 1 сутки. Исследования проводились в 2 повторностях. Всего было проведено 8 серий экспериментов – 6 на водоеме-охладителе Змиевской ТЭС и 2 - на водоеме-охладителе КАЭС I-II очереди.

После экспозиции ловушки медленно поднимались. Собранные вещества количественно переносились на бумагу и взвешивались в сыром и воздушно-сухом состояниях. Полученные данные впоследствии использовались для расчетов поступления отходов на единицу привеса рыбы. Для проведения расчетов использовались данные рыбхозов по динамике роста рыбы в садках. Полученные результаты даны в таблице.

Таблиця

**Поступление взвешенных веществ из садков на водоемах-охладителях
Змиевской ТЭС и Курской АЭС I- II очереди**

Показатели		Водоем-охладитель			
		КАЭС	ЗМТЭС		
		Август 1985г.	Август 1985г.	Июль 1989 г.	Август 2008г.
На 1м ²					
Число рыб, экз		100	320	340	95
Среднесуточный прирост	1 экз., г	3,17	3,70	5,10	1,51
	Всего, кг	0,317	1,184	1,734	0,143
Собрано взвесей, кг					
На 1м ² , сырой вес		3,680±1,25	12,760±3,22	16,040±2,12	1,340±0,540
На 1т прироста	Сырой вес	11608,8	10777,0	9250,3	9370,6
	В.-сух. вес	2995,1	2780,5	2386,6	2417,6
	Абс.-сух. вес	2240,4	2230,8	1979,6	1739,2

Таким образом, результаты проведенных исследований показывают, что при выращивании 1т товарной рыбы (карпа) средний вынос взвешенных веществ из садков составляет по сырому весу 10251,7; воздушно – сухому – 2645,0; абсолютно-сухому - 2047,5кг.

Полученные данные позволили затем установить роль садковых рыбных хозяйств в накоплении донных отложений в водоемах-охладителях [1, 2].

Литература

1. Старко Н. В. Влияние садкового рыбоводства на структурно-

функциональные показатели и накопление донных отложений в водоёмах-охладителях/ Н. В. Старко // Рыбогосподарська наука України, №3 (25). – Київ: Друкарня «Спектр Друк», 2013. - С. 26-34.

2. Старко Н. В. Удельные величины загрязнения водоемов-охладителей при выращивании рыбы в садках/ Н. В. Старко //Биоразнообразие и роль животных в экосистемах: Материалы VII Международной научной конференции. – Днепропетровск: Адверта, 2013. – С. 111-113.

Стюрко Марина
науковий співробітник

Бондарь Леонід
провідний агроном

ДУ Інститут сільського господарства степової зони НААН
м. Дніпропетровськ

ПІДГОТОВКА НАСІННЯ КУКУРУДЗИ В УМОВАХ ТИПОВОГО КУКУРУДЗООБРОБНОГО ЗАВОДУ

Використання високоякісного насіння є необхідною агротехнологічною умовою вирощування кукурудзи та збільшення врожаю цієї культури. Для підготовки і отримання високоякісного насіння кукурудзи виключно важливе значення має його післязбиральна обробка, а саме техніка та технології для цього. Технології включають ряд операцій і регламентів, до яких слід віднести доробку, сушіння і обмолот качанів, очищення, сортування і калібрування насіння, його зберігання і хімічну обробку. Регламенти операцій повинні враховувати біолого-технологічні показники у процесі обробки зерна, залежно від яких формується якість насіння. До таких показників відноситься вологість, термостійкість, маса, крупність, міцність зернівки, які впливають на посівні якості, зокрема енергію проростання, схожість і силу росту насіння[1].

Післязбиральна обробка та підготовка насіння кукурудзи до сівби проводиться у різних системах. Залежно від системи змінюється технологія та технічне забезпечення процесів післязбиральної обробки насіння кукурудзи.

В Україні післязбиральна обробка проводиться в системі кукурудзообробних заводів та насінницьких господарств, які мають відповідну матеріальну-технічну базу.

Раніше кукурудзообробні заводи будували у складі елеваторів і хлібоприймальних підприємств з метою централізованої заготівлі й підготовки насіння гібридів кукурудзи. Незважаючи на різну потужність, технологічна схема обробки насіння на таких заводах була типовою, починаючи від стадії

приймання качанів до складування готової продукції. Однак такий підхід призводив до різних результатів щодо якості продукції при обробці насіння гібридів кукурудзи та особливо їх батьківських компонентів.

Метою роботи було визначення технологічних параметрів і процесів післязбиральної обробки насіння кукурудзи в умовах типового кукурудзообробного заводу, а також встановлення методів, які підвищують якість насіння. Дослідження виконувались на кукурудзообробному заводі ДУ ІСГСЗ НААН України потужністю 0,50 тис. тонн насіння за сезон та в дослідному господарстві ДП «ДГ «Дніпро». Завод є типовим, оскільки має стандартний набір технологічних процесів та технічного обладнання.

В умовах заводу вивчали вплив технологічних процесів на лабораторну і польову схожість насіння та врожайність. Вплив досліджували на прикладі гібридів кукурудзи: Дніпровський 181СВ, Хмельницький, Солонянський 298СВ, Збруч, різних груп стиглості, а також самозапиленої лінії КТ 021С.

Якість насіння, його посівні і врожайні властивості визначали в лабораторних і польових дослідах за загальноприйнятими методами [2].

Техніко-технологічні параметри процесів сушіння, очищення, сортування, калібрування, хімічної обробки та зберігання насіння кукурудзи визначали в експериментально-виробничих дослідах. Безпосередньо в умовах заводу проводили виробничу перевірку, розраховували економічну ефективність технологічних процесів, машин і обладнання.

Післязбиральна обробка кукурудзи на типовому заводі включала наступні процеси: доробку качанів (доочищення і сортування), сушіння і обмолот качанів, очищення, сортування, калібрування та збагачення насіння, його протруєння і пакування. Кожен із процесів має виконуватись із дотриманням техніко-технологічних параметрів та забезпечувати високий вихід і якість насіння.

Встановлено вплив процесів післязбиральної обробки на якість насіння гібридів кукурудзи та їх батьківських форм. Якість залишалась на високому рівні після термічного сушіння качанів і суттєво погіршувалось в процесі їх обмолоту та очищення-сортування насіння при переміщенні насіння норіями та самопливними трубами. Наприклад, схожість насіння, переміщеного норіями і самопливними трубами, знижувалась на 2–3% (стандартне пророщування) і 6–10% (холодне пророщування), врожайність на – 0,72–0,79 т/га. Проходження насіння через зерносепаратори К-527 і К-531 не погіршувало його якості, навпаки схожість підвищувалась на 3–14%. Передпосівна підготовка у вигляді протруєння-стимуляції дещо покращувала якість насіння, але відмічений прийом все ж був недостатньо ефективним для травмованого насіннєвого матеріалу.

Виходячи з отриманих даних, визначено техніко-технологічні процеси, які забезпечують якість насіння в умовах обробки на типовому заводі. До них відносяться відбір самообрушу із маси качанів та їх більш раннє збирання з метою недопускання самообрушу, скорочення до оптимуму числа переміщень

насіння норіями та їх більш м'який режим роботи, обмеження висоти і швидкості падіння насіння через самопливні труби та їх виготовлення із полімерних матеріалів, які зменшують ступінь його механічного травмування.

Література

1. Кирпа М.Я. Післязбиральна обробка і якість насіння кукурудзи / М.Я.Кирпа //Бюл. Ін-ту зернового господарства. – 2001. –№ 17. – С. 31–35.
2. Насіння сільськогосподарських культур. Метод визначання якості: ДСТУ 4138–2002 [Чинний від 2004–01–01]. – К.: Держспоживстандарт України, 2003. – 173с. – (Держспоживстандарт України).

Фурман Володимир

к.с.-г.н, доцент

Солодка Тетяна

к.с.-г.н, доцент

Володимирець Віталій

к.б.н, доцент

Національний університет водного
господарства та природокористування
м. Рівне

СТАН ЕРОДОВАНOSTІ ҐРУНТІВ РІВНЕНСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В кожного народу, кожної держави є свої пріоритети, якими вони пишаються і оберігають їх. В України це, безперечно, її землі, стан і родючість, яких останнім часом викликає занепокоєння, оскільки знижується врожайність вирощуваних сільськогосподарських культур та активізуються ерозійні процеси [1]. Залежно від головного фактора руйнування ерозію поділяють на *водну* і *вітрову* (дефляцію) [2].

У збагаченому органічною речовиною і структурному ґрунті ерозія менш активна, тому що поверхневий стік переводиться у внутрішньоґрунтовий. Лес, лесовидні суглинки особливо легко розмиваються водою. Прояву водної ерозії сприяє відсутність рослинного покриву на орних ґрунтах навесні під час танення снігу й у період осінніх дощів. До того завдяки впливам сільськогосподарських машин в орних ґрунтах руйнується структура, ущільнюється поверхня ґрунту, зменшується вміст органічної речовини, ґрунт втрачає свою родючість. Агрохімічне обстеження еродованих ґрунтів, порівняно з повнопрофільними, має свої особливості. Площі еродованих

ґрунтів характеризуються значною строкатістю за ступенем змитості або дефляції. Тому потрібні специфічні підходи до визначення площ елементарних ділянок, відбору ґрунтових зразків та оцінки якості земель. У Рівненському районі Рівненської області найбільш піддатливими до водної ерозії є ґрунти третьої та четвертої агропромислових груп, тобто опідзолені ґрунти переважно на лесових породах та чорноземі типові суглинкові на лесових породах.

Для характеристики стану еродованості ґрунтів району ми використовуємо свої дані обстежень ІХ туру (2008 р.) та архівні дані обстежень VII (1998 р.), VIII (2003 р.) туру обстежень, щоб прослідкувати динаміку стану еродованості ґрунтів. Із всіх ґрунтів, які входять до зазначених агропромислових груп, нами були вибрані ті, які займають найбільші площі в ґрунтовому покриві Рівненського району, зокрема, саме світло-сірі опідзолені легкосуглинкові, які охоплюють площу 5951,6 га, що становить 14,53% від обстеженої території; темно-сірі опідзолені легкосуглинкові, які займають 15747,2 га, або 39,7% від обстеженої площі; чорноземі типові малогумусні легкосуглинкові, які займають 42413,3 га, або 10,4% від обстеженої площі. В результаті аналізу отриманих даних можна зробити висновок, що в структурі світло-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтів є 38% від загальної площі незмитих ґрунтів, 19% слабо змитих, 7% середньо змитих та 36% сильно змитих ґрунтів. Це свідчить про високий ступінь деградованості даного типу ґрунтів. Темно-сірі опідзолені легкосуглинкові ґрунти за еродованістю розподіляються наступним чином: 29% площі незмитих, 23% площі слабо змитих, 18% площі середньо змитих та 30% площі сильно змитих ґрунтів. Чорноземі типові малогумусовані легкосуглинкові в своїй структурі мають 37% площі незмитих, 28% слабо змитих, 14% середньо змитих та 21% сильно змитих ґрунтів.

Ці ґрунти є найменш еродовані серед досліджуваних. Наведений вище аналіз за останні десять років площі сильнозмитих світло-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтів збільшилась на 0,83%, середньозмитих на 0,72% за рахунок зменшення площі незмитих та слабозмитих ґрунтів. Аналогічна закономірність спостерігається на темно-сірих опідзолених легкосуглинкових ґрунтах, де площі сильнозмитих ґрунтів збільшились на 3,25%, а середньозмитих на 0,78%. Найменший ріст еродованості спостерігається на чорноземах типових малогумусних легкосуглинкових, ріст площі сильнозмитих ґрунтів за останні 10 років становить лише 0,48%, а середньо змитих 0,28%.

Це можна пояснити тим, що вони мають більший вміст гумусу, краще оструктурені. Боротьба з ерозією ґрунтів повинна бути спрямована, головним чином, на усунення причин, що породжують її, а не тільки проти наслідків цього явища. Для цього розробляють комплекс протиерозійних агротехнічних, лісомеліоративних і гідротехнічних заходів на основі науковообґрунтованої організації земельної території. Проаналізувавши стан еродованості ґрунтів району можна зробити висновки, що найбільш піддатливими до ерозії є світло-сірі опідзолені легкосуглинкові 36% площі яких є сильнозмитими, темно-сірі опідзолені легкосуглинкові з яких 30% сильнозмиті та чорноземі типові

малогумусні легкосуглинкові з яких 21% сильнозмиті.

Аналізуючи стан еродованості ґрунтів за останні 10 років встановлено, що найменша інтенсивність ерозійних процесів спостерігається на чорноземах типових малогумусних легкосуглинкових, де площа сильнозмитих ґрунтів збільшилась на 0,48%, темно-сірих опідзолених легкосуглинкових - на 0,78% і світло-сірих опідзолених легкосуглинкових - на 0,83%. Для припинення деградаційних явищ у ґрунтах Рівненського району рекомендується запровадити раціональну структуру посівних площ, впровадити ґрунтозахистний обробіток та протиерозійні заходи, внесення органічних та мінеральних добрив, а також вапнування ґрунтів, які цього потребують.

Література

1. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель. За ред. В.П.Патики, О.Г.Тараріко. - К.: Фітосоціоцентр, 2002.

2. Бенцаровський Д.М., Дацько Л.В. Зміна родючості ґрунтів України під впливом сільськогосподарського використання // Охорона родючості ґрунтів. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «40 років: від агрохімічної служби до служби охорони родючості ґрунтів». Випуск 1. - К.: Аграрна наука, 2004. - С. 42 - 50.

Шиндер Олександр

к.б.н., молодший науковий співробітник

Голубкова Ірина

здобувач, провідний інженер

Національний ботанічний сад імені М.М. Гришка НАН України

м. Київ

КОЛЕКЦІЙНИЙ СКЛАД НАСАДЖЕНЬ ПЕРСИКА НАЦІОНАЛЬНОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ІМ. М.М. ГРИШКА НАН УКРАЇНИ

Персики – одна із найбільш популярних кісточкових плодкових культур у світі і по праву вважається найсмачнішим фруктом помірної зони. Персики вирізняються скороплідністю і високою урожайністю але, в той же час, культура персика відноситься до недовговічних і порівняно нестійких в умовах помірного клімату. Особливо потерпають персикові дерева від зимових морозів та весняних заморозків. Через це промислова зона вирощування культури в Україні обмежена Причорномор'ям, а у Лісостепу і на Поліссі персикові дерева притаманні любительському садівництву і рідко зустрічаються у вигляді колекційних насаджень у наукових установах [1].

У питанні просування персикової культури на північ вітчизняні селекціонери досягли значних успіхів, але цей напрям розвитку садівництва залишається актуальним до нашого часу. Особливо важливими аспектами розвитку персикової культури є селекція на морозо- та холодостійкість і акліматизаційні дослідження існуючих культиварів із подальшим районуванням найбільш цінних із них.

Серед основних селекційних центрів північного персиківництва є Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка НАН України, у якому протягом багатьох десятиліть проводиться копінг робота з інтродукції та акліматизації видів і сортів персика різного географічного походження та створення на їх основі нових селекційних форм, більш витривалих до місцевого клімату. В результаті тривалої акліматизаційної діяльності селекціонери М.Ф. Кащенко, І.М. Шайтан і Л.М. Чуприна створили широкий спектр культиварів персика, придатних до культивування у Лісостепу і Поліссі та створили унікальне колекційне насадження персиків у відділі акліматизації плодкових культур. У закладанні і формуванні селекційної колекції персиків Національного ботанічного саду було використано вихідні зразки персиків із середньоазійських республік колишнього СРСР, країн Азії та Європи і США. Інтродукували насамперед насіннєвий матеріал. Регіони, перспективні для інтродукції нових зразків персиків було визначено в результаті проведення скринінгу існуючого колекційного різноманіття за господарсько-цінними ознаками. Особливою цінністю виділялися групи персиків північно-китайського та іранського походження, які стали донорами підвищеної зимостійкості, крупноплідності, та різноманітності в забарвленні плодів для нових селекційних форм [2].

Нині колекційний фонд персиків у насадженнях Національного ботанічного саду представлений на виділах акліматизаційного саду: «Глинище» (226 дерев на площі 40 ар) і «Нові сорти» (384 дерева на площі 70 ар). Кількісний склад культиварів, представлених у колекції, наведено у таблиці. Крім плодкових персиків у колекції присутні група підщепних сортів селекції І.М. Шайтана і Л.М. Чуприни: Супутник (Подвойний) №1, №2 і №3, *Persica davidiana* Carrière та декоративнолистяний культивар *Persica vulgaris* Mill. var. *atropurpurea* (С.К. Schneid.) Holub bis.

Таблиця

**Склад колекції культиварів персиків Національного Ботанічного саду
ім. М.М. Гришка НАН України (НБС)**

Групи культиварів	Кількість культиварів
Сорти селекції НБС	26
Гібриди і сіянці селекції НБС	77
Сорти селекції інших установ	17
Всього	120

Деякі сорти, створені у Національному ботанічному саду, уже добре зарекомендували себе в садівництві Полісся і Лісостепу як стійкі і

високоврожайні з високими смаковими якостями плодів: Дніпровський, Лісостеповий, Любімець, Оксамитовий, Пам'ять Шевченка та ін. Ряд сортів ще маловідомі широкому загалу садівників але не поступаються уже поширеним сортам персиків: Виставочний, Жовтоплідний ранній, Інжирний ботсаду, Юльський ботсаду тощо. Оригінальним є надранній і ультраскороспілий сорт Антоціановий, котрий вирізняється середньорозмірними плодами з червоним м'якушем. Багато гібридів і сіянців із колекції перспективні для подальших досліджень їх біологічних особливостей і перспектив культивування.

На даному етапі в колекційному насадженні проводиться робота по дослідженню біологічних особливостей виділених особин-донорів стійкості до стресових факторів зимового та весняного періоду (*Persica davidiana*, Поліський, Супутник), стійкості до вірусних захворювань (Супутник) та високої врожайності (Антоціановий, Дніпровський). Слід відмітити, що утримання колекційного насадження персиків є важким але вкрай важливим завданням. Порівняна недовговічність персикових дерев спричиняє потребу у їх постійній ротації, котра ускладнюється необхідністю представити велику кількість культиварів.

Отже, колекційне насадження сортів і культиварів персиків Національного ботанічного саду далеко за межами промислової культури відзначається великим генетичним різноманіттям і має надзвичайно високу наукову і практичну цінність. Основне завдання, що ставилося при закладанні колекції, – акліматизація персикової культури в умовах півночі України – було успішно виконане. Нині колекція не лише представляє різноманіття стійких сортів персика, а і є резервом для проведення подальших селекційних програм.

Література

1. Помология. Т. 3: Абрикос, персик, алыча / Под ред. А.Д. Чижа и В.В. Павлюка. – К.: Урожай, 1997. – 280 с.
2. Шайтан И.М., Чуприна Л.М., Анпилогова В.А. Биологические особенности и выращивание персика, абрикоса, алычи. – К.: Наукова думка, 1989. – 256 с.

Щербань Тетяна

аспірант

Інститут свинарства і АПВ НААН

м. Полтава

ВПЛИВ ПРОМИСЛОВОГО СХРЕЩУВАННЯ СВИНЕЙ НА ВИХІД ПРОДУКТІВ ЗАБОЮ

Загальновідомо, що організм – цілісна система, що формується шляхом взаємодії окремих частин та органів між собою та впливу цих взаємозв'язків у сукупності, тому існує потреба комплексного вивчення процесів росту і розвитку для підвищення продуктивності сільськогосподарських тварин.

Кров може виконувати свої функції тільки завдяки безперервному руху, що забезпечується роботою серця. У свиней маса серця знаходиться у межах 240–500 г або 0,23–0,28 % від маси тіла, маса легень та печінки становить 400–600 г та 1000–2500 г відповідно [1].

На формування кісткової тканини значний вплив має розвиток легенів. Підвищення маси легенів призводить до посилення водно-сольового обміну і засвоєння мінеральних речовин в організмі, як наслідок, збільшується частка кісток в організмі, тобто тварини з максимальним виходом кісток у туші мають найбільшу масу легенів. При збільшенні маси легенів зростає і вихід м'яса в туші, а максимального значення дана ознака набуває тільки при досягненні характерного для породи рівня м'ясності. У подальшому з підвищенням м'ясності маса легенів зменшується. Ідентична закономірність встановлена також при вивченні взаємозв'язку маси легенів і вмісту сала в туші [2].

Експериментальні дослідження проводили в умовах ДП «ДГ ім. Декабристів» на поголів'ї миргородської породи свиней (контрольна група) та помісному молодняку наступних генотипів: $\frac{1}{2}$ миргородська порода + $\frac{1}{2}$ велика біла англійської селекції (II група); $\frac{1}{2}$ миргородська порода + $\frac{1}{2}$ п'єтрен (III група); $\frac{3}{4}$ миргородська порода + $\frac{1}{4}$ п'єтрен (IV група) та $\frac{3}{4}$ миргородська порода + $\frac{1}{4}$ ландрас (V група). При досягненні тваринами живої маси 100 кг здійснювали контрольний забій п'ятнадцяти кастратів. Мета роботи полягала у вивченні впливу промислового схрещування миргородської породи з генотипами м'ясного напрямку продуктивності на вихід деяких основних субпродуктів (серце, легені, печінка, селезінка, нирки) та внутрішнього жиру.

Отримані результати статистично оброблені у середовищі Excel 2007 відповідно до загальноприйнятих біометричних методик [3].

Схрещування зумовило збільшення маси серця у піддослідних помісних тварин порівняно з контрольною групою (табл. 1), при цьому у III групі виявлено перевагу за даним показником над чистопородним молодняком на 4,15 % ($P > 0,95$). Відмічено зменшення значення маси легенів у представників IV групи до 0,678 кг, або на 2,59 % порівняно з чистопородними аналогами. Максимальному відсотковому відношенню маси легенів до передзабійної живої

маси у V групі (0,88 %) відповідало найвище значення абсолютної маси – 0,864 кг, що на 24,14 % більше за контроль. Слід відмітити, найменшою масою печінки характеризувалися тварини II групи (1,705 кг або -6,32 % до контрольної групи), а молодняк V групи мав показник на 11,92 % вищий, ніж у кастратів миргородської породи. Селезінка, як депонуючий кров орган, у молодняку породності $\frac{3}{4}$ миргородська порода + $\frac{1}{4}$ ландрас значно переважала за відносною масою (0,31 %) решту дослідних груп. Тварини V групи також вирізнялися найбільшим значенням абсолютної маси нирок, тоді як аналоги I та II і III та IV груп мали ідентичні показники відносної маси – 0,29 і 0,33 % відповідно. Молодняк I групи – сального напрямку продуктивності, і характеризувався максимальним відкладенням високоцінного для харчової промисловості внутрішнього жиру порівняно з помісями.

Таблиця 1

Абсолютна та відносна маса продуктів забою, $M \pm m$ (n=3)

Продукти забою		Група				
		I	II	III	IV	V
Серце	кг	0,313±0,020	0,329±0,014	0,396±0,018*	0,326±0,022	0,329±0,012
	%	0,31	0,33	0,40	0,32	0,34
Легені	кг	0,696±0,073	0,706±0,089	0,703±0,042	0,678±0,029	0,864±0,077
	%	0,69	0,72	0,72	0,66	0,88
Печінка	кг	1,820±0,184	1,705±0,149	1,852±0,125	1,928±0,298	2,037±0,135
	%	1,81	1,74	1,90	1,87	2,09
Селезінка	кг	0,179±0,033	0,243±0,064	0,141±0,007	0,195±0,015	0,302±0,072
	%	0,18	0,25	0,14	0,19	0,31
Нирки	кг	0,289±0,016	0,289±0,007	0,321±0,008	0,341±0,036	0,347±0,028
	%	0,29	0,29	0,33	0,33	0,36
Внутрішній жир	кг	3,473±0,275	2,024±0,687	2,628±0,467	2,809±0,512	2,559±0,300
	%	3,47	2,09	2,71	2,72	2,63

Примітка: * – $P > 0,95$.

Результати дисперсійного аналізу засвідчили, що маса їстівних побічних продуктів значною мірою детермінована породними особливостями свиней. Виявлено найвищу частку впливу організованого фактора на абсолютну масу серця (57,76 %); маса легенів визначається генотипом тварини на 34,80 %, печінки – 14,66 %, селезінки – 42,32 %, нирок – 38,36 %, внутрішнього жиру – 32,81 %.

Таким чином, на основі вищесказаного можна зробити висновок, що схрещування маток миргородської породи і кнурів з певною долею кровності порід п'єтрен та ландрас позитивно впливає на вихід таких субпродуктів I категорії як печінка та нирки, що містять багато повноцінних білків, мінеральних речовин, а за вмістом вітамінів переважають м'ясо. Зниження маси внутрішнього жиру вказує на нижчу осалюваність туш та підвищення м'якості у помісей.

Література

1. Физиологические показатели животных : справочник / [Мотузко Н. С., Никитин Ю. И., Гусаков В. К. и др.]. – Минск : Техноперспектива, 2008. – 95 с.
2. Коваленко Б. П. Значення розвитку легенів у формуванні тканин в туші при чистопородному розведенні свиней / Б. П. Коваленко // Вісник аграрної науки Причорномор'я. – 2010. – Вип. 3., Т. 2., Ч. 2. – С. 59–63.
3. Плохинский Н. А. Биометрия. 2-е издание / Н. А. Плохинский. – М. : Издательство Московского университета, 1970. – 368 с.

СЕКЦІЯ 2
БІОЛОГІЧНІ НАУКИ

Бєдункова Ольга

к.с.-г.н., доцент

Андреюк Ольга

студентка

Національний університет водного
господарства та природокористування
м. РівнеДИНАМІКА ХРОНІЧНОЇ ТОКСИЧНОЇ ДІЇ ПОВЕРХНЕВИХ ВОД
МАЛОЇ РІЧКИ В МЕЖАХ УРБАНІЗОВАНОЇ ТЕРИТОРІЇ

Багато вітчизняних та іноземних досліджень доводять ефективність застосування біоіндикаційних методів саме при діагностиці та оцінках токсичності водного середовища. Такі підходи мали місце протягом всього періоду розвитку гідроекологічних досліджень в Україні та на тепер, є офіційно визнаними у ряді керівних нормативних документів [1-3].

Завданням наших досліджень було діагностування токсичного впливу води річки Устя та виявлення найбільш забруднених ділянок водотоку в межах міста Рівне впродовж року. Тест-об'єктом для діагностики токсичності води річки Устя ми обрали макрофіт елодею канадську *Elodea canadensis*, який є досить чутливим до токсичних речовин і дозволяє оцінити як токсичний так і евтрофікуючий ефект антропогенного навантаження на водну екосистему та її біологічні ресурси. При цьому чутливими виявляються як морфометричні так і цитологічні показники даного тест-об'єкту [1].

Нами були проведені модельні хронічні експерименти [3], засновані на обліку живих і мертвих клітин лабораторної культури *E. canadensis* у дослідних пробах та даними показниками у контролі.

Оцінювали воду річки Устя в межах міста Рівне в трьох створах: створ №1 – 100 м нижче дамби Басівкутського водосховища; створ № 2 – біля мосту (центрального міський ринок); створ № 3 - розширена ділянка річки поблизу кафе “La Riva”. Відбір води річки здійснювали згідно стандартизованих методик [2].

Так, в осінньо-зимовий період по всіх варіантах дослідів найбільш чисельними виявились живі клітини у контролі, де їх середня кількість становила $966 \pm 13,7$ шт. Серед дослідних зразків води річки, живих клітин

елодеї було найбільше у воді зі створу №2, найменше у створі №3, де їх середня чисельність була відповідно $888 \pm 21,29$ та $644 \pm 31,34$ шт. У зразках води, відібраних у створі №1, кількість живих клітин становила $781 \pm 22,95$ шт.

Середня кількість клітин у стадії некрозу була найбільшою у створі № 3 і становила $114 \pm 2,65$ шт. Найменше некротичних клітин було виявлено у листках рослини, яка знаходилась у воді зі створу №2 і становила $27 \pm 4,58$. У створі № 1 кількість таких клітин становила $41 \pm 4,27$ шт., що було середнім значенням по трьох дослідних створах.

У весняний період простежується певний розподіл кількості клітин на різних життєвих стадіях в різних варіантах дослідження та контролі. Так, найменша кількість клітин у некрозі та на його початкових стадіях була характерною для контролю. Найбільша кількість таких клітин була у варіанті №3. Варіанти № 1 та №2 характеризувались приблизно однаковою загальною кількістю таких клітин, проте некротичних (відмерлих) клітин було значно більше у другому варіанті.

Найбільшою була кількість живих клітин у всіх варіантах дослідження та контролі. У контролі їх середня кількість становила $968 \pm 5,1$ шт. У варіанті дослідження №1 їх середня кількість була $814 \pm 14,5$ шт., у другому варіанті - їх середня кількість становила $816 \pm 4,6$ шт., у третьому варіанті середня кількість живих клітин становила $482 \pm 39,1$ шт. та була найменшою серед всіх варіантів.

Відмерлі клітини (некроз) були найбільш чисельними у створі № 3, де їх середня кількість становила $108 \pm 3,9$ шт. Найменшою їх середня чисельність була у контролі $8 \pm 1,04$ шт., а серед варіантів дослідження у створі №1 $19 \pm 2,2$ шт. У створі №2 середня кількість відмерлих клітин була майже однаковою із середньою кількістю клітин у початкових стадіях некрозу, відповідно $93 \pm 3,5$ шт. та $91 \pm 8,04$ шт.

Таким чином, за кількістю живих і мертвих клітин серед варіантів хронічного експерименту - створ №3 проявив найсуттєвіші значення тест-реакції.

Встановлення статистично значимого відхилення за критерієм Стюдента ($t_{\text{факт}}$) можна стверджувати про достовірність отриманих даних у всіх варіантах дослідження за кількістю клітин на різних життєвих стадіях як у осінньо-зимовий так і у весняний період. У нашому випадку значення $t_{\text{теор}}$ складає 2,78. У всіх варіантах значення $t_{\text{факт}}$ мало більші значення від $t_{\text{теор}}$, що дає підстави стверджувати про хронічну токсичну дію води річки Устя у всіх дослідних створах [3].

Аналіз результатів біотестування за допомогою цитологічних показників *E. Canadensis* у різні сезони року виявляє факт хронічної токсичної дії води річки Устя, про що дає підстави стверджувати встановлена статистично вірогідна різниця між результатами у контролі та у варіантах дослідження.

Порівняння результатів біотестування за показниками відхилення від контролю варіантів дослідження виявляє їх найвищі значення для створу №3 як у осінньо-зимовий так і у весняний період. А ось у створах №1 та №2 ситуація

змінюється залежно від сезону.

Представлені результати досліджень можуть бути використані при комплексних еколого-токсикологічних дослідженнях річки Устя, на основі яких повинні розроблятися дієві заходи щодо оздоровлення водної екосистеми.

Література

1. Гидроэкологическая токсикометрия и биоиндикация загрязнений./ Ред. И.Т. Олексив. - Львов: Мир, 1995. - 440 с.

2. ДСТУ 3959–2000 Охорона довкілля та раціональне поводження з ресурсами. Методики біотестування води. Настанови.

3. Біотестування у природоохоронній практиці. / Технічний комітет з стандартизації ТК 82 "Охорона навколишнього природного середовища та раціональне використання ресурсів України". Київ 1997. – 240 с.

Гунтік Андрій

студент

Бєдункова Ольга

к.с.-г.н., доцент

Національний університет водного
господарства та природокористування
м. Рівне

ОЦІНКА ЦИТОГЕНЕТИЧНОГО ГОМЕОСТАЗУ ПРЕДСТАВНИКІВ ІХТІОФАУНИ Р. СЛУЧ ЗА МІКРОЯДЕРНИМ ТЕСТОМ ЕРИТРОЦИТІВ ПЕРИФЕРІЙНОЇ КРОВІ РИБ

Для контролю стану водних екосистем і рівня забруднення води доцільно поєднувати методи аналітичного визначення концентрацій забруднювальних речовин з методами екотоксикологічних досліджень, тобто вивчати вплив забруднювальних речовин на живі істоти і їхні угруповання.

Одним із показників стану організму риб є цитогенетичний гомеостаз. Охарактеризувати цитогенетичний гомеостаз можна за допомогою мікроядерного тесту, зміст якого полягає у підрахунку частоти клітин з мікроядрами [1].

Аналіз мікроядер становить значний інтерес, оскільки він порівняно простий, швидкий та відносно дешевий. Виявлена кореляція між результатами мікроядерного тесту та хромосомними абераціями дозволяє вважати мікроядерний тест повноцінним індикатором впливу різних хімічних агентів [2]. Він широко застосовується для скринінгу та моніторингу мутагенів самої

різної природи, в тому числі і мутагенного впливу водного середовища [3, 4].

Цитогенетичний аналіз проводили на представниках іхтіофауни р. Случ в межах Березнівського району Рівненської області. Для цього, безпосередньо після вилову різновікових особин риби (загалом 57 ловів), проводилось прижиттєве взяття крові з хвостової артерії [5, с. 24]. На місці готувались мазки [5, с. 42], які фіксувались етанолом та шифрувались. Після доставки в лабораторію, здійснювали фарбування мазків по Маю-Грюнвальду [6]. Облік мікроядер здійснювали під мікроскопом із загальним збільшенням x1000. Аналізували від 1000 до 2500 клітин від кожної особини. Результати підрахунків виражали в проміле (‰). Дані по кожному виду риб усереднювали із зазначенням середньоквадратичної похибки.

За результатами обловів експериментального матеріалу на дослідній ділянці річки, у складі іхтіофауни виявлено 21 вид, які входять у 6 родин та об'єднані 3 родами. Вікові категорії риб представлені в основному від 1+ (однорічки) до 3+ (трирічки). Лише в уловах щуки та карася були 4+ (чотирирічки).

Результати мікроядерного тесту із встановленням частот ядерних порушень наведено у вигляді діаграми на рисунку 1.

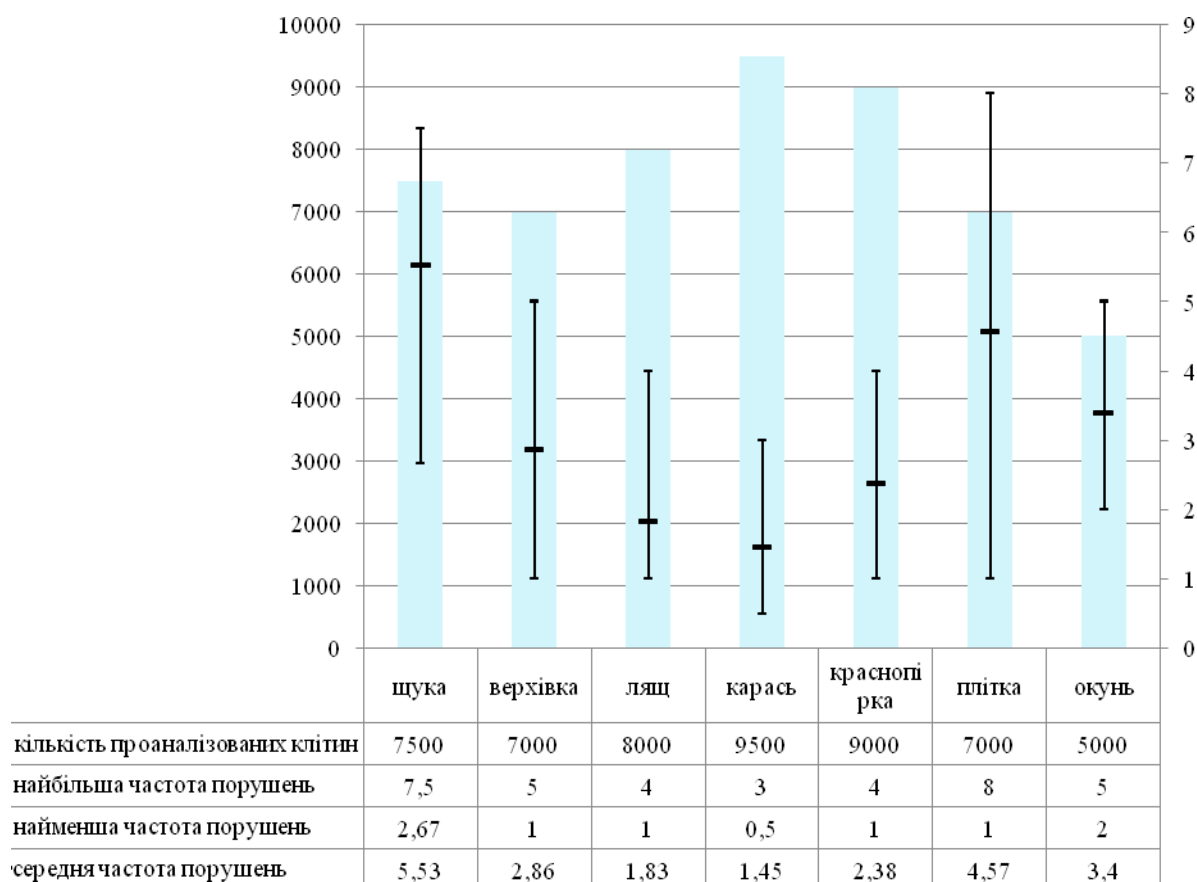

Рис. 1. Частоти ядерних порушень (‰) різних видів риб, які виловлені в р. Случ (с. Бистричі Березнівського району Рівненської області)

Аналіз діаграми дозволяє помітити, що в середньому найвищі рівні

ядерних порушень ($5,53\% \pm 0,55\%$) були характерні для щуки. Наступними по величині були рівні ядерних порушень у плітки ($4,57\% \pm 0,42\%$). Далі йшли окунь ($3,4\% \pm 0,29\%$), верхівка ($2,86\% \pm 0,26\%$), краснопірка ($2,38\% \pm 0,11\%$), лящ ($1,83\% \pm 0,29\%$) та карась ($1,45\% \pm 1,21\%$).

Зазначимо, що незначне перевищення рівня спонтанних мутацій було характерно лише для старших вікових груп щуки та плітки, що може бути пояснено як загальним фізіологічним станом організму так і більш тривалим терміном проживання риби у водному середовищі. Крім того, як свідчать окремі дослідження, щука відрізняється від більшості видів риб вкрай низьким ступенем цитогенетичної стабільності та володіє підвищеним рівнем спонтанних генетичних порушень. В цілому, більшість видів риб мали частоти ядерних порушень в межах фізіологічної норми, що свідчить про відносно сприятливі умови водного середовища річки в межах дослідної ділянки.

Література

1. Schmid W. / The micronucleus test // *Mutat. Res.*, 1975. V.31, №1. P. 9 – 15.
2. Микроядерный анализ и цитогенетическая нестабильность. Томск: Изд-во Том. ун-та, 1992. – 272 с.
3. Ильинских Н.Н. Использование микроядерного теста в скрининге и мониторинге мутагенов / Н.Н. Ильинских, В.В. Новицкий, В.Н. Некрасов // *Цитология и генетика*. – 1988. – Т. 22. № 7. С. 67 – 72.
4. Смагин А.И. Экология водоемов зоны техногенной радиационной аномалии на Южном Урале. Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора биологических наук. Пермский государственный университет. Пермь – 2008. 52 с.
5. Дехтярьов П.А. Фізіологія риб: Практикум: Навч. посібн. / [П.А. Дехтярьов, І.М. Шерман, Ю.В. Пилипенко та ін.] – К.: Вища шк., 2001. – 128 с.
6. Льюис С.М. Практическая и лабораторная гематология / С.М. Льюис, Б. Бэйн, И. Бэйтс М.: ГЭОТАР-Медиа, - 2009. - 672 с.

Дорош Анна
магістрант

Грегірчак Наталія

к.т.н., доцент, заступник декана
Національний університет харчових технологій
м. Київ

МІКРОБІОЛОГІЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗАКВАСКИ АРОМ ЛЕВЕН, ЯКА ВИКОРИСТОВУЄТЬСЯ ДЛЯ ВИРОБНИЦТВА ХЛІБА

Пошук і реалізація нових підходів у виробництві хліба з підвищеною мікробіологічною стійкістю до шкідників виробництва – одне з головних завдань хлібопекарської галузі. Тому не дивно, що значного поширення набула рецептура отримання хліба функціонального призначення на основі закваски з направленим культивуванням молочнокислих бактерій. Прикладом такої закваски є сучасна закваска Аром Левен (компанії Лесафр). Її отримують шляхом зброджування житнього борошна молочнокислими бактеріями та дріжджами, з подальшим інактивуванням дріжджових клітин. Дозування закваски у виробі становить від 0,5 до 5%, завдяки чому можна регулювати не лише кислотність випечених виробів, але і їх смак та аромат [1].

Метою даної роботи є дослідження антагоністичних властивостей закваски Аром Левен та оцінка мікробіологічних показників безпеки хліба на її основі.

Мікробіологічну оцінку якості закваски проводили за тим ж показниками, що і для оцінки борошна [2].

Джерелом контамінуючих мікроорганізмів під час виготовлення заквасок можуть бути житнє борошно та вода. Оскільки внаслідок високої температури при випіканні хліба гинуть практично всі мікроорганізми, то жодних нормативних значень щодо їх вмісту у напівфабрикатах (заварках, заквасках, опарах, тісті) не існує. Але у ході досліджень виявлено, що показник МАФМ закваски Аром Левен становить 30 КУО/г.

Однією з важливіших характеристик заквасок є кількість бродильної мікрофлори, до якої відносяться дріжджі-сахароміцети та гетероферментативні молочнокислі бактерії. У заквасці Аром Левен дріжджі-сахароміцети відсутні внаслідок їх інактивації, про що зазначає виробник. А от вміст молочнокислих бактерій складає $1,7 \times 10^6$ КУО/г. За морфологічними ознаками – це палички і коки.

Для більш повного аналізу заквасок за мікробіологічними показниками необхідно знати не тільки кількість корисної мікрофлори, а й наявність шкідливої (табл. 1). Відомо, що гнильні бактерії, які є активними антагоністами молочнокислих бактерій, внаслідок активного розкладання білків сприяють утворенню неприємного гнилісного запаху, що різко погіршує якість напівфабрикату [3].

Таблиця 1

Характеристика контамінуючої мікрофлори заквасок

Зразок	МАФAM, КУО/г	Лейконостоки, КУО/г	Дикі дріжджі, КУО/г	Гнильні бактерії, КУО/г
Закваска Аром Левен	30	-	-	40

Примітка: «-»- не виявлено

Відсутність контамінантів в заквасці Аром Левен пов'язана з проведенням інактивації дріжджів та великою кількістю молочнокислих бактерій, які проявляють активні антагоністичні властивості. Для підтвердження цього нами було перевірено вплив закваски на такі тест-культури: *Bacillus subtilis*, *Escherichia coli*, *Staphylococcus aureus* (рис. 1), *Aspergillus niger*, *Penicillium chrysogenum*, *Mucor racemosus*. Діаметри затримки росту представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Пригнічення росту тест-культур закваскою Аром Левен

Зразки	Діаметр зони затримки росту, мм					
	<i>B. subtilis</i>	<i>E. coli</i>	<i>S. aureus</i>	<i>A. niger</i>	<i>P.chrysogenum</i>	<i>M. racemosus</i>
Аром Левен	31	37	30	-	20	16

Примітка: «-»- протигрибкова активність відсутня.

Отже, закваска володіє вираженими антагоністичними властивостями по відношенню до *B.subtilis*, *E.coli*, *S.aureus*, *P.chrysogenum*, *M.racemosus*. Оскільки зони затримки росту *A. niger* не було виявлено, то можна стверджувати про відсутність фунгістатичних властивостей напівфабрикату до цієї тест-культури.

Таким чином: за результатами мікробіологічних досліджень встановлено, що мікрофлора закваски Аром Левен представлена молочнокислими бактеріями та незначною кількістю гнильних бактерій. Виявлено, що мікрофлора закваски володіє антагоністичними властивостями проти *B.subtilis*, *E.coli*, *S.aureus*, *P.chrysogenum*, *M.racemosus*.

Література

1. Бердышникова О.Н. Влияние заквасок, культивируемых на разных питательных средах на обеспечение микробиологической безопасности хлебобулочных изделий / О.Н. Бердышникова, О.А. Сидорова // Хлебопекарное производство. –2011. – № 6.-С. 10–14.
2. Рабинович Г.Ю., Сульман Э.М. Санитарно-микробиологический контроль объектов окружающей среды и пищевых продуктов с основами общей

микробиологии: Учебное пособие. – Тверь: ТГТУ, 2010. – 220 с.

3. Блекберн К. де В. Микробиологическая порча пищевых продуктов – М.: Профессия, 2008.— 784 с.

Исмаилов Узакбай
профессор кафедры
Нукусский филиал
Ташкентского государственного аграрного университета
г. Нукус. Узбекистан

БИОЛОГИЗАЦИЯ ЗЕМЛЕДЕЛИЯ В УСЛОВИЯХ ЗАСОЛЕННЫХ ЗЕМЕЛЬ ЮЖНОГО ПРИАРАЛЬЯ

Производство продукции и повышение урожайности сельскохозяйственных культур достигается в основном за счет высоких доз минеральных удобрений и химических препаратов.

Постоянное внесение минеральных удобрений в почву вызывает химические изменения, которые нарушают ее структуру, губительно действует на жизнедеятельность микроорганизмов и снижает производительную способность почвы. В конечном итоге загрязняется почва и снижается ее плодородие. Остаточное количество химических элементов, особенно нитратов, в процессе питания переходит в организм растений и постепенно накапливается в продукции возделываемой культуры.

В результате высыхания Аральского моря образовалась солепылевая пустыня на площади более 3 млн га.

Эти факторы отрицательно влияют на качество производимой продукции, которую используют человек, следовательно, они способствуют снижению иммунитета организма к различным заболеваниям.

Целью исследования является решить проблему, путем постепенного снижения нормы минеральных удобрений, совмещение их с органическими удобрениями и в дальнейшем полностью отказаться от их применения. Замена минеральных удобрений на органическую предотвращает загрязнения почвы, повышает ее плодородие, резко снижается остаточное количество химических элементов. Качество продукции производимой в таких условиях улучшается, и она является безопасной для здоровья населения.

Поэтому 2009-2011 г.г проводили исследования. В результате:

- изучена возможности биологизации земледелия с применением севооборотов, органических удобрений и сидератов;
- установлено влияние биологизации земледелия на фитосанитарное

состояние почвы;

- изучено влияние органических удобрений, севооборотов и сидератов на плодородие почвы;

- влияние биологизации земледелия на продуктивность возделываемой культуры и качество продукции;

Лугово – аллювиальные орошаемые почвы, расположенные в Южном Приаралье ежегодно подвергается вторичному засолению из-за близкого залегания грунтовых вод и солепылевых переносов обсохшего дна Аральского моря.

С целью снижения влияния минеральных удобрений на качество плодов томата, программой исследований предусмотрено внесение минеральных удобрений 25, 50, 75 и 100% от годовой нормы NPK. Недостающую часть годовой нормы NPK компенсировали органическими удобрениями. В качестве контроля были варианты без минеральных удобрений и только органическим удобрениям.

Согласно рабочей программы исследования проводили подкормки минеральными удобрениями, а внесение органических удобрений проводили под предпосевную обработку.

Совместное внесение органоминеральных удобрений более эффективно чем внесение минеральных удобрений повышенными нормами.

Полученные данные свидетельствует о том, что наибольшее высота растений и количество плодов наблюдается в вариантах 2 и 3, где было внесено 25 и 50% годовой нормы NPK, остальную часть компенсировали органическими удобрениями из расчета 30 и 20 т/га.

Повышение нормы NPK до 75 и 100% от годовой нормы наблюдается снижение показателей роста и количество плодов томата.

При определении урожая томата установлены следующие.

Сумма урожая по вариантам опыта составило от 39.5 до 130.9 ц/га.

В варианте 1, где не было внесено органические и минеральные удобрения урожай томата составило 39,5 ц/га, а в варианте 6, где было внесено только органические удобрения из расчета 40 т/га – 88,1 ц/га.

Урожайность томата в вариантах 2 и 3, где было внесено 25 и 50 % нормы NPK и 30 и 20 т/га органических удобрений, составило 130,9 и 128,7 ц/га.

А в вариантах 4 и 5, где было внесено 75 и 100% годовой нормы NPK урожайность томата снижается, т.е. составило соответственно 109.2 и 103.0 ц/га.

Это объясняется тем, что при совместном внесении органических и минеральных удобрений создаются благоприятный питательный режим почвы, т.е. питательные элементы становится более доступными для растений.

Кроме того, при внесении органических удобрений улучшается агрохимические, агрофизические и микробиологические свойства почвы, которые необходимо для нормального роста и развития растений.

При повышении нормы NPK до 75 и 100% от годовой нормы не

способствовали повышению урожайности томата, а наоборот наблюдалось снижение урожайности по сравнению с вариантами 2 и 3 на 21.7 и 27.9 ц/га.

Показатели урожайности вариантов 4 и 5 (109.2 и 103.0) превышает на 20 ц/га показателей варианта 6, где было внесено только органические удобрения. В экономическом отношении более целесообразным считается вариант 6, по сравнению с вариантами 4 и 5, а в экологическом тем более.

Для повышения урожайности и качество плодов томата необходимо совместное внесение органических и минеральных удобрений, при этом НРК должно быть от 25 до 50% от годовой нормы.

Для определения влияния норм минеральных удобрений на качество плодов томата, во время уборки, т.е. в период полного созревания брали образцы из каждого варианта, в двукратной повторности.

Химический анализ плодов проводили в лаборатории Нукусском городском санитарно-эпидемиологической станции.

В целом плоды во всех вариантах отвечают санитарно-гигиеническим требованиям.

В плодах томата определяли нитраты, медь, цинк, свинец, кадмий, ртуть, мышьяк, ДДТ и ГХЦГ.

Во всех вариантах допустимых количествах обнаружено нитраты, медь и цинк, а остальные вредные вещества не обнаружены.

Однако, количество нитратов в вариантах 1 и 6, где не было внесено минеральные удобрения, составило 49 мг/кг, в вариантах 4 и 5, где было внесено 75 и 100% нормы НРК, составило 55 мг/кг.

Хотя малом количестве, но наблюдается повышение нитратов с повышением нормы НРК.

Внесение малых норм (25 и 50%) минеральных удобрений совместно с органическими удобрениями способствовало повышению урожайности томата обеспечивая качество плодов, т.е. отвечающим санитарно-гигиеническим нормам.

Таблица

Урожайность томата в зависимости от органо-минерального питания, ц.га

Варианты	Урожай томата			Среднее	Отклонение, ±		
	2009 г	2010 г	2011 г		От без удобрений	От 25% НРК	От органич. удобрений
1	54,0	34,0	30,4	39,5	00	-91,4	-48,6
2	128,2	134,5	130,0	130,9	91,4	00	42,8
3	128,2	130,5	127,5	128,7	89,2	-2,2	40,6
4	106,1	109,5	112,0	109,2	69,7	-21,7	21,1
5	96,3	104,8	108,0	103,0	63,5	-27,9	14,9
6	89,6	84,6	90,1	88,1	48,6	-42,8	00

2009 г. md = 3,4 ц/га;
p = 3,1 %;

2010 г. md = 3,7 ц/га;
p = 3,3 %;

2011 г. md = 3,2 ц/га;
p = 3,0 %;

В вариантах 2 и 6, где было применено органические удобрения из расчета 30 и 40 т/га, обеспечивали достаточно высокий урожай. При этом получено экологически чистый продукт не имеющих в составе вредных веществ для организма человека.

Кравченко Володимир

науковий співробітник

Національний науковий центр «Інститут ґрунтознавства
та агрохімії ім. О. Н. Соколовського»

м. Харків

Торма Станіслав

Ph.D.

Науково-дослідний інститут ґрунтознавства

та охорони ґрунтів, регіональна станція,

м. Прешов, Словачька Республіка

Міхаелі Єва

Ph.D., професор

Прешовський університет в Прешово

м. Прешов, Словачька Республіка

СТАНДАРТИЗАЦІЯ ТА МЕТРОЛОГІЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ҐРУНТІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Головним завданням національної метрологічної системи було і залишається забезпечення єдності та достовірності вимірювань в усіх галузях економіки України. В останні роки в Україні питання у галузі стандартизації та метрології знайшли відображення в низці законів і постанов Кабінету Міністрів [1, 2, 3, 4]. Вже розроблено і прийнято основополагаючі закони у сфері стандартизації і оцінки відповідності та акредитації (Закони України “Про стандартизацію”, “Про підтвердження відповідності”, “Про акредитацію органів з оцінки відповідності”). Визначена адміністративна відповідальність за порушення норм і правил стандартизаційної та метрологічної діяльності [5]. Реалізація законодавчих актів дозволяє забезпечити проведення єдиної в країні технічної політики щодо забезпечення єдності вимірювань і якості продукції (послуг). У державі створено національну систему стандартизації, метрології та сертифікації.

На базі Міністерств та відомств створені і функціонують у провідних галузях науки, техніки та економіки Технічні комітети зі стандартизації, а на базі провідних інститутів - головні або базові організації зі стандартизації та

метрологічної служби. Але на жаль, на сьогодні в Україні спостерігається вкрай повільна оновлюваність нормативної бази в галузі ґрунтознавства, агрохімії та охорони ґрунтів. Ставлення галузевих міністерств, відомств, об'єднань, центрів до оновлення нормативної бази галузі з позиції пасивних споживачів привела до ситуації, яка не може задовольнити ні виробників, ні споживачів продукції.

Стандартизація та метрологія, згідно з чинним законодавством, є пріоритетними напрямками в науковій та виробничій діяльності. Тому ці види робіт повинні включатися в тематичні плани інститутів і виробничі програми підприємств. Джерелами фінансування робіт у галузі стандартизації й метрології мають бути окрім коштів Держстандарту України, цільове фінансування Міністерства аграрної політики України, Державного технологічного центру охорони родючості ґрунтів та інших міністерств і відомств, виробників сільськогосподарської продукції, зацікавлених у цих роботах.

Особливої уваги необхідно приділити перегляду та уточненню стандартів на методи випробувань, зокрема методи визначення забруднюючих речовин у ґрунтах та інше. Потребує значного поліпшення нормативна база проведення паспортизації земель сільськогосподарського призначення. У системі агрохімслужби видається багато методичної літератури, рекомендації і дуже мало нормативних документів. При цьому, відомчі НД не проходять стадії широкого обговорення із залученням провідних інститутів та фахівців, у результаті чого вони переслідують і відображають вузько відомчі інтереси. У цілому можна констатувати, що діюча нормативна база з урахуванням її застарілості, не може забезпечити зі всією повнотою охорону родючості ґрунтів і агрохімічну паспортизацію полів.

Необхідно також відзначити незадовільний стан справ у таких напрямках, як: наявність, систематизація та актуалізація інформаційно-довідкового фонду нормативних документів, що повинні бути в кожній організації або на підприємстві; акредитація вимірювальних і аналітичних лабораторій та атестація нових методів досліджень; утримання та вчасне технічне обслуговування засобів вимірювань, у тому числі стандартних зразків; проведення нормоконтролю і метрологічної експертизи звітів з НДР, технічних умов, рекомендацій та інших науково-технічних документів; підготовка до акредитації агрохімічних лабораторій за вимогами міжнародних стандартів.

Проведене дослідження дало нам змогу систематизувати наявні стандарти та нормативи у галузі охорони земель за відповідними критеріями. Залежно від зовнішньої форми визначення вимог щодо якості земель, родючості ґрунтів і допустимого антропогенного навантаження та господарського освоєння земель доцільно розрізняти: стандарти в галузі охорони земель; нормативи в галузі охорони земель. Залежно від суб'єктів прийняття та за територією поширення існують: міжнародні, регіональні й національні стандарти. За сферою діяльності, в якій виникають питання, пов'язані з використанням та охороною земель, стандарти та нормативи поділяються на ті, що опосередковують:

діяльність, пов'язану з використанням та охороною довкілля, ландшафтів, ґрунтів; сільськогосподарську діяльність; діяльність у сфері землеустрою; діяльність у сфері будівництва; діяльність щодо забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення. Встановлена система стандартів та нормативів у галузі охорони земель сприятиме найбільш повному їхньому застосуванню як з боку володільців земельних ділянок, так і з боку органів виконавчої влади та забезпечить подальший розвиток заходів із охорони земель.

Література

1. Український класифікатор нормативних документів ДК 004:2008, затверджено та надано чинності наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 26 серпня 2008 року № 301 [Електронний ресурс] // Офіційний сайт НАУ-Online. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=va301609-08>
2. Декрет Кабінету Міністрів України “Про стандартизацію та сертифікацію” (№ 27 від 10.05.1993 р.).
3. Закон України “Про метрологію та метрологічну діяльність” (№ 113/98 від 11.02.1998 р.).
4. Постанова Кабінету Міністрів України “Про особливості метрологічної діяльності у сфері наукових досліджень і розробок” (№ 528 від 01.04.1991 р.).
5. Закон України “Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення” (№ 898/99 від 09.07.1999 р.).

Лісняк Анатолій

Ph.D., с.н.с.

Український науково-дослідний інститут лісового господарства та
агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького
Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна
м. Харків

Торма Станіслав

Ph.D.

Вілчек Джозеф

Ph.D., професор

Науково-дослідний інститут ґрунтознавства
та охорони ґрунтів, регіональна станція
м. Прешов, Словачька Республіка

СУЧАСНИЙ СТАН ВОДНО-ЕРОЗІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ТЕРИТОРІЇ ЯРУЖНО-БАЛКОВОЇ СИСТЕМИ «МИТРИШИН ЯР»

Процесом водної ерозії охоплено понад 50% ґрунтів України. Щорічно змивається 7 - 30 т/га орного шару ґрунту. При цьому втрачається від 0,5 до 0,8 т/га гумусу, 1000 тис. т азоту, 700 тис. т фосфору, 1000 тис. т калію [1, 2]. Крім того, площа еродованих земель щорічно зростає. Численні дослідження сучасних науковців в галузі розробки стратегій захисту ґрунтів від водної ерозії підтверджують припущення про недосконалість існуючих систем захисту [2, 3, 4]. Важливим елементом тут є визначення протиерозійної стійкості ґрунтового покриву схилів та заходів для її підвищення, а зональні особливості прояву ерозійних процесів обумовлюють необхідність розробки добре скоординованої стратегії захисту ґрунтів, де повинні бути чітко виражені регіональні і локальні програми ґрунтоохоронних заходів.

Дослідження, пов'язані із визначенням протиерозійної стійкості, проводились нами на території яружно-балкової системи «Митришин Яр» Дергачівського району Харківської області на темно-сірих опідзолених ґрунтах. Вивчення ґрунтів яружно-балкової системи «Митришин Яр», де в 60-ті роки ХХ сторіччя були створені лісові культури, дозволило нам визначити стан лісових насаджень, їх протиерозійну ефективність, зміни властивостей еродованих ґрунтів та загалом їх лісопродуктивну здатність. Для вивчення було обрано типові для даного регіону схили південно-східної експозиції довжиною 300 метрів, крутизною 2⁰ - 3⁰. Ґрунтові проби на схилах відбирали тричі: у верхній його частині, в середній та нижній. Визначення показників фізико-хімічних властивостей ґрунтів проводили в польових та лабораторних умовах за загальноприйнятими методиками.

Нашими дослідженнями виявлено, що на землях яружно-балкової системи «Митришин Яр» на теперішній час протікає досить сталий процес ґрунтоутворення, без активного прояву ерозійних процесів. Про це свідчать

однорідні за кольором та структурою генетичні горизонти схилових ґрунтів, закріплених деревно-чагарниковою рослинністю, де активне переміщення ґрунтової маси по схилу припинилося з початком ґрунтоутворюючого процесу під впливом лісової та трав'янистої рослинності. Гумусний стан досліджених ґрунтів характеризується низькими показниками його відсоткового вмісту. Так, середнє значення вмісту гумусу в верхньому горизонті коливається від 1,2% до 1,7%. Результати вмісту гумусу засвідчують, що більш високі його значення характерні для ґрунтів з більш-менш стійким рівнем ґрунтоутворення – на верхніх частинах слабопологих схилів, у той час ґрунти з нестійким його рівнем – на схилах та тальвегах відрізняються зниженням вмісту органічної речовини. Потужність верхніх гумусових горизонтів коливається в межах від 36 см у верхній частині схилу до 105 см – у нижній. Всі обстежені ділянки відзначаються наявністю добре розвиненого, рясного природного поновлення (самосів вегетативного та насінного походження) різноманітних деревно-чагарникових порід: дуба червоного та звичайного, ліщини, кленів гостролистого та татарського, акації, ясена звичайного, горобини, а також цілком життєздатного підросту цих порід. Зрозуміло, що насадження головних ярусів різних ділянок яружно-балкової системи у своїй переважній більшості не відзначаються значними запасами деревини (тим більше товарної якості), проте свою основну меліоративну ґрунтозахисну функцію – закріплення діючих ярів, унаслідок чого активні ерозійні процеси припиняються або значно вповільнюються, вони виконали та продовжують ефективно виконувати. Зауважимо, що лісові насадження цього унікального об'єкту потребують проведення санітарних рубок, рубок догляду з ціллю покращення стану та росту деревинно-чагарникових порід, підвищення лісогосподарського та протиерозійного ефекту лісових насаджень.

Установлено, що ґрунтовий покрив досліджених ділянок представлений різновидами змитих та намитих ґрунтів схилового ґрунтоутворення. Основною відмінністю між слабозмитими та намитими ґрунтами досліджуваних ділянок є відповідне збільшення в останніх вмісту мулу у верхньому горизонті з 15-25% до 26%. При цьому, гранулометричний склад варіює від середнього суглинку до важкого суглинку та змінюється в залежності від генезису ґрунтів та переважаючих елементарних ґрунтових процесів. Структурність цих ґрунтів, в більшості випадків, є низькою, що сприяє розвитку процесів ерозії. Крім того, вони мають незначний вміст глини та півтораоксидів, які зв'язують ґрунтові часточки у водостійкі агрегати, є ущільненими та мало водостійкими. Рівень актуальної кислотності в слабозмитих та намитих ґрунтах відповідно зменшується від слабокислої до нейтральної реакції. Забезпеченість основними елементами живлення вище у верхніх гумусових горизонтах намитих ґрунтів, а в слабозмитих ґрунтах відбувається їх зменшення та збільшення неорганічної (мінеральної) частки, що теж пов'язано з їх генезисом. В цілому нашими дослідженнями засвідчено, що на сьогоднішній час під впливом рясної лісової та трав'янистої рослинності в ґрунтах яружно-балкової системи «Митришин

Яр»протікає стійкий процес заростання ерозійних форм, що призводить до відсутності тут активних проявів ерозійних процесів.

Література

1. Сидоренко О. С. Проблеми використання земельних ресурсів України на початку третього тисячоліття // Землеустрій і кадастр. – 2004. - № 1 - 2. – С. 23 - 31.
2. Наукові та прикладні основи захисту ґрунтів від ерозії в Україні : монографія / Д. О. Тімченко, М. М. Гічка, М. В. Куценко, А. А. Лісняк [та інші]. – Харків : НТУ «ХП», 2010. - 460 с.
3. Лісові культури / Гордієнко М. І., Гузь М. М., Дебринюк Ю. М., Мауер В. М. – Львів : Камула, 2005. – С. 402 - 433.
4. Куценко М. В. Модель геосистемної оцінки ерозійної небезпеки земель // Землеустрій і кадастр. – 2004. - № 1 - 2. – С. 61 - 68.

Скаб Оксана

к.с.-г.н., старший викладач

Львівський національний аграрний університет

м. Дубляни

Антоняк Галина

д.б.н., професор

Львівський національний університет імені І. Франка

м. Львів

КОРИГУВАЛЬНИЙ ВПЛИВ ПРЕПАРАТУ «Е-СЕЛЕН» НА РІСТ І РОЗВИТОК ТА ЯКІСТЬ М'ЯСА МОЛОДНЯКУ КРОЛИКІВ ЗА ДІЇ $K_2Cr_2O_7$

Впродовж останнього десятиріччя значної актуальності набула проблема техногенного забруднення навколишнього середовища сполуками Хрому [1; 5]. Сполуки три- і шестивалентного Хрому широко використовують у промисловості, а хромовмісні відходи виробництва є розповсюдженими забрудниками атмосферного повітря, води, ґрунту [4;5]. Нині вплив Cr (VI) на організм викликає все більше занепокоєння, оскільки щорічно з промисловими відходами в компоненти навколишнього середовища надходить понад 10^5 тонн хрому [6]. Майже 35% Хрому, що вивільняється з антропогенних джерел, є у формі сполук Cr (VI) (хромати, дихромати).

Актуальність досліджень впливу шестивалентного Хрому на організм сільськогосподарських тварин зумовлюється тим, що значне забруднення

компонентів навколишнього середовища впродовж останнього десятиріччя призвело до збільшення частоти потрапляння Cr (VI) у корми тварин і продукти тваринництва (м'ясо, молоко, яйця), що становить ризик для організму людини. Сучасні наукові дані свідчать, що в деяких випадках вміст Хрому (VI) у м'язах і внутрішніх органах (печінка, нирки) тварин, яких вирощують на тваринницьких фермах, перевищує допустимий рівень [8]. Показано, що концентрація шестивалентного Хрому в кормах тварин часто є підвищеною порівняно з нормативними показниками [2], особливо на територіях поблизу розміщення підприємств із обробки шкіри, а також у разі використання відходів шкіряного виробництва в годівлі тварин [3; 7; 9].

Метою роботи було з'ясувати коригувальний вплив препарату «Е-селен» на продуктивність молодняку кроликів у разі перорального надходження Cr (VI) у формі калію біхромату.

Дослідження проводили впродовж двох місяців на кроликах породи «Шампань» тримісячного віку. Тваринам дослідних груп разом з питною водою давали розчин $K_2Cr_2O_7$ з розрахунку на щодобове надходження токсиканта в дозі 5 мг/кг живої маси впродовж 60 діб, кроликам контрольної групи – лише питну воду. Крім того, кроликам однієї дослідної групи перед початком надходження $K_2Cr_2O_7$ вводили внутрішньом'язовою ін'єкцією препарат «Е-селен» (0,04 мл/кг живої маси).

У дослідженнях встановлено, що введення впродовж 60 діб $K_2Cr_2O_7$ з питною водою, пригнічує ріст молодняку кроликів, зменшує приріст живої маси за дослідний період на 15,9 %, знижує забійну масу на 11,2 % ($p < 0,05$), а масу печінки і селезінки збільшує, відповідно, на 21 і 39 %. Введення молодняку кроликів препарату «Е-селен» на тлі перорального надходження $K_2Cr_2O_7$, виявляє коригувальний вплив на зазначені показники, нормалізуючи забійну масу тушок і масу внутрішніх органів тварин, крім маси селезінки, яка у тварин цієї групи залишалася більшою від контролю.

Водночас пероральне введення молодняку кроликів $K_2Cr_2O_7$, погіршує якість м'яса тварин, зменшуючи вміст жиру на 12 %. Однак, введення препарату «Е-селен» кроликам, які отримували з питною водою $K_2Cr_2O_7$, сприяло нормалізації вмісту жиру у м'язі піддослідних тварин.

Отримані результати дають підстави стверджувати, що використання препарату «Е-селен» нівелює шкідливий вплив дихромат-аніона на продуктивність кроликів, нормалізує процеси росту й розвитку, покращує хімічний склад і якість м'яса за умов надходження Cr (VI) в організм тварин.

Література

1. Новікова І. Хром у природних водах і можливості його видалення біологічним методом / І. Новікова, Т. Паршикова, О. Ольхович // Вісник Київського національного ун-ту імені Т. Шевченка. – 2007. – № 12. – С. 39–41.
2. A survey of selected heavy metal concentrations in Wisconsin dairy feeds / [Y. Li, D.F. McCrory, J.M. Powellet al.] // J. Dairy Sci. – 2005. – Vol. 88, N 8. – P.

2911–2922.

3. Assessment of tannery based chromium eco-toxicity through investigating regional bio-concentration in commercially produced chicken eggs and their physical properties / [A.M. Hossain, M.S. Islam, M.M. Rahmana et al.]// Bangladesh J. Sci. Ind. Res. – 2009. – Vol. 44, N 1. – P. 11–30.

4. ATSDR (Agency for Toxic Substances and Disease Registry). Toxicological Profile for Chromium, U.S. Department of Health and Human Services, Public Health Service, ATSDR. – 2012. – 592 p.

5. Das A.P. Occupational health assessment of chromite toxicity among Indian miners / A.P. Das, S. Singh // Indian J. Occup. Environ. Med. – 2011. – Vol. 15, N 1. – P. 6–13.

6. EPA (Environmental Protection Agency). Chromium, Integrated Risk Information System. Washington, D.C.: Office of Health and Environmental Assessment, U.S. EPA; 1999 // Режим доступу: www.epa.gov/iris/.

7. Estimation of chromium (VI) in various body parts of local chicken/[M. Tariq, R. Rabia, A. Sakhawat et al.] // J. Chem. Soc. Pakistan. – 2011. – Vol. 33, N 3. – P. 339–342.

8. Heavy metals and other elements in serum of cattle from organic and conventional farms / [A. Tomza-Marciniak, B. Pilarczyk, M. Bąkowska et al.] // Biol. Trace Elem. Res. – 2011. – Vol. 143, N 2. – P. 863–870.

9. Quantitative structure activity relationship and risk analysis of some heavy metal residues in the milk of cattle and goat / [F. Muhammad, M. Akhtar, I. Javed et al.] // Toxicol. Ind. Health. – 2009. – Vol. 25, N 3. – P. 177–181.

Сопронюк Євгенія

студент

Поручинський Андрій

к.б.н., доцент, декан

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк

ПІЗНІ ВИКЛИКАНІ ПОТЕНЦІАЛИ МОЗКУ ШКОЛЯРІВ ПРИ ПРИЙНЯТТІ РІШЕННЯ

Процес прийняття рішення – це складний механізм синтезу і переробки в центральних нервових утвореннях вхідної сенсорної інформації та формування вихідної реакції-відповіді, який має відображення у параметрах пізніх компонентів викликаних потенціалів. За Анохіним, процес прийняття рішення у різні вікові періоди життя людини має свої особливості і проходить шлях від початкового формування у дитинстві, розвитку в підлітковому віці до остаточного становлення в дорослому стані [1, с. 45]. Проблема вивчення прийняття рішення підлітками в умовах невизначеності є актуальною і має важливе значення для вибору стратегії розробки навчального процесу з урахуванням вікових особливостей когнітивної діяльності. Тому метою дослідження було: виявити особливості викликаної активності мозку школярів при прийнятті рішення в умовах невизначеності.

У дослідженні взяли участь 15 учнів 6 класів ЗОШ №7 м. Луцька, чоловічої статі, віком 13 – 14 років, праворуких, здорових за даними медичного обстеження та медичної картки. Експериментальні дані отримані шляхом реєстрації зорових викликаних потенціалів кори головного мозку за допомогою комп'ютерної електроенцефалографії „DX – 5000 Practic»(Харків). Реєстрація ВП проводилась під час подачі на екран монітора 50 значимих та 50 незначимих зображень у випадковій послідовності, що відповідало умовам максимальної невизначеності. Під час кожної експериментальної ситуації досліджуваним пропонували реагувати на значимі стимули шляхом натискання на кнопку пульта, а не значимі – ігнорувати.

Аналіз пізніх негативних (N) та позитивних (P) компонентів викликаних потенціалів, які відображають процес прийняття рішення, показав зростання амплітудних та латентнісних характеристик пізніх компонентів ВП при реагуванні на значимий стимул, порівняно з незначимим, у центрально-тім'яно-потиличних ділянках кори головного мозку, що свідчить про їх майже одночасну участь у процесах обробки інформації та прийняття рішення [2, с. 54]. Дослідження фронтальних ділянок виявило зростання латентних періодів та зниження амплітудних характеристик пізніх компонентів ВП ситуаціях реагування на значимі стимули, яке пов'язане з діяльністю механізмів когнітивної оцінки стимулу та встановленням його значимості. Найбільш неоднозначна реакція мозку на значимі і незначимі стимули була виявлена у

скроневих структурах кори: у передньо-скроневих структурах пізні компоненти ВП, попри зростання амплітуд на значимі стимули, мали міжпівкулеві відмінності щодо латентних періодів: вони, при реагуванні на значимий стимул, зменшувались у лівій півкулі та зростали – у правій. Такі особливості пов'язані з впливом усних інструкцій, які давались досліджуваним перед початком експерименту. У задньо-скроневих структурах кори значимі стимули спричинювали збільшення латентних періодів та амплітуд пізніх компонентів ВП у обох півкулях кори головного мозку. Зростання латентних періодів та амплітудних показників викликаних потенціалів значної частини кори мозку на етапі прийняття рішення у відповідь на значимі стимули пов'язуємо з віковими особливостями досліджуваних. Отримані експериментальні дані підтверджують думку ряду авторів [3, с. 74] про посилення активаційних процесів кори головного мозку в підлітковому віці.

Висновки: 1. У досліджуваних школярів зафіксовано статистично достовірне зростання показників латентних періодів та амплітудних характеристик пізніх компонентів ВП під час реагування на значимий стимул, порівняно з незначимим.

2. Встановлено одночасне зростання латентних періодів і амплітуд пізніх компонентів ВП у центрально-тім'яно-потиличних структурах кори головного мозку підлітків при реагуванні на значимий стимул.

3. Виявлено зростання параметрів пізніх компонентів ВП у фронтальних та скроневих структурах мозку школярів при прийнятті рішення про реагування на значимий стимул.

Література

1. Анохин П. К. Нейрофизиологические основы электрической активности коры головного мозга / П. К. Анохин– М.: АН УССР, 1999. –132. с.

2. Фейгенберг И. М. Вероятностное прогнозирование в деятельности мозга / И. М. Фейгенберг // Вопросы психологии. – 2010. № 2. С. 59 – 62.

3. Швайко С.Є. Кореляційні зв'язки у корі головного мозку при когнітивній діяльності (віковий аспект) / С.Є. Швайко, А.І. Поручинський, Н.О. Козачук, Л.О. Шварц, О.Р. Дмитроца // Матеріали наукової конференції «Механізми фізіологічних функцій в експерименті та клініці». – Львів, 2001. – С. 74.

СЕКЦІЯ 3
ВЕТЕРИНАРНІ НАУКИ**Нагорна Людмила**

к.вет.н., доцент

Сумський національний аграрний університет

м. Суми

**ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БРОВЕРМЕКТИНУ
ВОДОРОЗЧИННОГО В КОМПЛЕКСІ ЛІКУВАЛЬНО-
ПРОФІЛАКТИЧНИХ ЗАХОДІВ ЗА ДЕРМАНІСОЗУ**

Фундаментом економічного успіху птахівництва, крім якісного генетичного матеріалу, є здоров'я птиці, яке прямим чином пов'язане з епізоотичною ситуацією в господарстві та чітким дотриманням комплексу ветеринарно-санітарних заходів [1, 2]. Суттєву загрозу для сучасного птахівництва несуть в собі різноманітні ектопаразити, зокрема представники паразитиформних кліщів, кровосисних комах тощо, але беззаперечні лідируючі позиції щодо тяжкості перебігу та особливостей знешкодження належать курячому кліщу *Dermanyssus gallinae*. Проблема паразитування червоного курячого кліща на об'єктах птахівництва є актуальною як в суміжних з Україною державах, так і в країнах далекого зарубіжжя [3-5]. Не дивлячись на постійне удосконалення та розробку новітніх та альтернативних методик боротьби з популяцією дерманісусного кліща на об'єктах птахівництва, дана проблема у масштабах світового птахівництві наразі залишається не подоланою [4, 6]. Серед ектоцидних засобів суттєва ніша в кількісному співвідношенні належить препаратам, діючою речовиною яких є івермектин. Івермектин за своєю структурою належить до класу макроциклічних лактонів і отримується завдяки хімічній модифікації природного авермектину В₁. Переважна більшість засобів випускається у формі ін'єкційних розчинів, мікрогранулятів для змішування з кормом, але в умовах промислового птахівництва все більшої актуальності набувають водорозчинні препарати, які задаються поголів'ю шляхом випоювання з водою [5, 6].

Дослід щодо визначення акарицидних властивостей бровермектину водорозчинного було проведено в одному з птахівничих господарств Сумської області на курях кросу хайсекс коричневий в кількості 4000 тис. голів. Попередніми паразитологічними дослідженнями встановлено персистенцію в пташниках червоного курячого кліща *Dermanyssus gallinae*. Досліджуваний

препарат задавався з розрахунку на загальну масу поголів'я птиці, що на момент обробки перебувала у пташнику. Перорально груповим способом з водою бровермектин водорозчинний задавали з водою у добовій дозі 400 мкг івермектину на 1 кг маси тіла птиці, вранці після ранкової годівлі, розводячи в $\frac{1}{4}$ кількості споживаної птицею за добу води. Аналогічним методом обробку поголів'я проводили впродовж наступної доби. Після двох добового перорального впоювання препарату, здійснювали дезакаризацію пташника за присутності птиці 0,01 % розчином препарату бровермектин водорозчинний за діючою речовиною. Витрата препарату становила 1 л робочого розчину / 10 м² площі пташника. Впродовж добового спостереження за експериментальною птицею, після першого введення препарату, загибелі птиці, а також видимих відхилень від показників фізіологічної норми не реєстрували. Масова загибель ектопаразитів була відсутня, оскільки попереднім оглядом на курях в денний час доби кліщі виявлялися спорадично.

На другу добу проведення лікувальної обробки, пероральне введення бровермектину проводили за аналогічної схемою, але птиця мала вищий ступінь спраги: аналогічний об'єм води з препаратом було випито нею за 1,5 год. Після повторного введення лікарського засобу, загибель птиці та видимі зміни показників фізіологічного стану були також відсутні. Проте, наприкінці другої доби після впоювання бровермектину, у пастках нами було зареєстровано загиблих ектопаразитів зі слідами попереднього живлення кров'ю. На третю добу було здійснено дезакаризацію обладнання за присутності птиці. Після контакту з робочим розчином препарату, активізувалася рухова активність різних стадій кліщів, в тому числі й імагінальних стадій без ознак живлення кров'ю. Вони інтенсивно рухалися в місцях попередньої локалізації. Загибель кліщів з ознаками живлення кров'ю наставала швидше, в межах 1-1,5 год після обробки. В той час, загибель ектопаразитів без ознак живлення наставала на декілька годин пізніше. Співвідношення загиблих ектопаразитів без ознак живлення та після живлення в середньому склала 5:8. Повторне пероральне введення засобу та дезакаризація були проведені на 14 добу після першого задавання засобу за аналогічних умов. Внаслідок проведених заходів популяцію кліща вдалося знизити на 76 %.

Висновки. 1. Внаслідок проведення еколого-епізоотичного обстеження господарства встановлено високий ступінь інвазування курячим кліщем. 2. В комплексі лікувальних заходів дерманісозу курей рекомендовано використовувати для перорального застосування бровермектин водорозчинний з послідуєчим проведенням дезакаризації пташників за присутності птиці. 3. Внаслідок проведення повного комплексу інсектоакарицидної обробки чисельність кліща вдалося знизити на 76 %.

Література

1. Кожемякина Н.В. Ветеринарная технология защиты ремонтного молодняка яичных кур / Н. В. Кожемякина, А.Ш. Кавтарашвили // Ветеринария.

– 2004. – № 7. – С. 8-11.

2. Дичаковська В. Пташиний кліщ / В. Дичаковська // Наше птахівництво. – 2011. – № 2. – С. 51-53.

3. Акбаев Р. М. Фауна основных эктопаразитов и гельминтов кур в промышленном и частном птицеводстве / Р.М. Акбаев // Ветеринария и кормление. – 2010. – №5. – С. 26-27.

4. Mozafar By F. Tackling red mite in laying hens remains a challenge / By F. Mozafar, L. Tierzucht // World Poultry – 2014. – V. 30. N. 1 – P. 22-24.

5. Сафиуллин Р. Т. Промектин при дерманиссиозе кур / Р. Т. Сафиуллин, С. К. Шибитов, Д. В. Аншаков // Теория и практика борьбы с паразитарными болезнями. – Москва, 2008. – Вып. 9. – С. 427-430.

6. Campbell W. C. Ivermectin as an antiparasitic agent for use in humans / W. C. Campbell // Annu Rev. Microbiol. – 1991. – Vol. 45. – P. 445–474.

Писаренко Павло
професор, перший проректор
Диченко Оксана
старший викладач
Полтавська державна аграрна академія
м. Полтава

ЕКОЛОГІЧНІ ЗАКОНОМІРНОСТІ ПОПУЛЯЦІЙНОЇ ДИНАМІКИ СОВКИ-ГАММА

У Центральному Лісостепу України масові розмноження совки-гамма відбувалися в наступні роки: 1829, 1833, 1839–1840, 1854, 1859–1861, 1865, 1870–1873, 1878, 1889, 1922, 1928–1929, 1946, 1953, 1988, 1995–1996, 2007. Її сторічні цикли виділяються в 1829 і 1929 рр.; 1854 і 1953 рр.

Значну шкоду насінникам буряку цукрового совка-гамма спричинила в Україні у 1879, 1899, 1922 і 1929 рр. [1-2].

Між черговими масовими розмноженнями цього шкідника 5-6, 9, 10-11, 18, 28 років, аналогічні періоди в роках зафіксовані дослідниками в багаторічній динаміці сонячної та геомагнітної активності, метеорологічних чинників і врожайності різних сільськогосподарських рослин [3-4].

За період 1829-1995 рр. масові розмноження совки-гамма починалися в різні фази сонячної активності (табл. 1).

За даними таблиці виходить, що показники сонячної активності вираженої у числах Вольфа, недоцільно використовувати для прогнозування початку чергових масових розмножень совки-гамма в Центральному Лісостепу

України.

Таблиця 1

Початок чергових масових розмножень совки-гамма у Центральному Лісостепу України в різні фази сонячної активності (СА)

№ п/п	Роки масових розмножень	Розподіл початку чергових масових розмножень по фазах СА:			
		мінімум СА	гілка піднесення СА	максимум СА	гілка спаду СА
1.	1829				+
2.	1833	+			
3.	1839-1840				+
4.	1854				+
5.	1859-1861		+		
6.	1865				+
7.	1870-1873			+	
8.	1878	+			
9.	1899				+
10.	1922				+
11.	1928-1929			+	
12.	1946		+		
13.	1953				+
14.	1988		+		
15.	1995-1996				+
Всього		2	3	2	8
%		13	20	14	53

Багаторічні дані щодо масових розмножень совки-гамма в названому регіоні у порівнянні з роками різких змін сонячної активності наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

Початок чергових масових розмножень совки-гамма у Центральному Лісостепу України та роки різких змін сонячної активності (СА)

№ п/п	Роки масових розмножень	Розподіл початку чергових масових розмножень	
		в роки різких змін СА	через один рік після
1.	1829	+	
2.	1833	+	
3.	1839-1840	-	+
4.	1854	+	
5.	1859-1861	+	
6.	1865	+	
7.	1870-1873	+	
8.	1878	+	
9.	1899	+	
10.	1922	+	

Продовження табл. 2

11.	1928-1929	+	
12.	1946	+	
13.	1953	+	
14.	1988	+	
15.	1995-1996	+	
16.	2007	–	
Всього		15	1
%		93,0	7,0

Переважає більшість масових розмножень даного шкідника починалися в роки різких змінень сонячної активності й одне (1839-1840 рр.) починалося через один рік після. Із 15-ти масових розмножень 9-ть (60 %) починалися при пануванні меридіальної форми (С) атмосферної циркуляції, 4 (27 %) при східній (Е) формі й 2 (13 %) при західній (W) формі атмосферної циркуляції.

Отже, 87 % масових розмножень совки-гамма починалися при відносно посушливій погоді. Даний висновок також узгоджується з літературними джерелами [5].

Література

1. Camprag D. Stetocine Secerne repe/ D. Camprag. – Novi Sad, 1973.–363 p.
2. Camprag D. Sovice (Lepidoptera: Noctuidae) Stetocine pobjoprivrednin kultura/ D. Camprag, M. Jovanik. – Novi Sad, 2005. – 222 p.
3. Гриб М.І. Агрокліматичні ресурси Полтавщини: Стан та шляхи використання/ М.І. Гриб// Вісник ПДСГІ.–1999.–№4.–С. 59-95.
4. Дружинин И.П. В.Н. Космос – Земля. Прогнозы// Дружинин И.П., Сазонов Б.И., Ягодинский В.Н.– М.: Мысль, 1974. – 288 с.
5. Mattson W.I. The role of drought in outbreaks of plauteating insects/ W.I. Mattson, R.A. Haack// Biscieac.–1987.–V.37.–№2.–P.110-118.

Шатохін Павло

к.вет.н., доцент

Каришева Людмила

старший викладач

Канівець Наталія

магістр ветеринарної медицини, асистент

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ПОШИРЕННЯ ЗАХВОРЮВАННЯ ЦУКРОВИМ ДІАБЕТОМ СЕРЕД СВІЙСЬКИХ КОТІВ У М. ПОЛТАВА

Цукровий діабет – група ендокринних захворювань, що розвиваються внаслідок абсолютної чи відносної недостатності гормону інсуліну, внаслідок чого виникає стійке підвищення рівня глюкози в крові – гіперглікемія. Захворювання характеризується хронічним перебігом і порушенням усіх видів обміну речовин: вуглеводного, жирового, білкового, мінерального і водно-сольового [1].

Цукровий діабет може розвиватися у свійських котів різного віку, порід та статі. Однак захворювання найчастіше спостерігається у тварин середнього та старого віку. Крім того, ожиріння або велика маса тіла також є важливим фактором розвитку цукрового діабету у котів [4].

За даними літератури, розрізняють декілька форм цукрового діабету. неускладнений діабет, кетоацидотичний цукровий діабет, гіперосмолярний некетоацидотичний діабетичний синдром, діабет I-го типу, інсуліннезалежний цукровий діабет (діабет II типу) [1–2, 4].

За результатами записів у журналі амбулаторно хворих котів ветеринарних клінік м. Полтава нами встановлено, що цукровий діабет серед свійських котів реєструється у такому співвідношенні: один випадок на 62. Підвищення захворюваності тварин відмічається у весняний, осінній та зимовий періоди. Влітку кількість випадків хворих на цукровий діабет котів мінімальна. Не можна виключати, що у осінній, зимовий та весняний періоди на організм виявляють вплив фактори зовнішнього середовища, що зазвичай є пусковим механізмом цукрового діабету. Наші дані підтверджують результати досліджень Кроненберга Г.М., Ларсена П.Р. (2010) та Гільдікова Д.І. (2011).

Слід відмітити, що у кастрованих котів віком до 10 років виявляли цукровий діабет частіше, ніж у стерилізованих кішок того ж віку (кількість випадків становила 5:2 відповідно). Водночас у некастрованих тварин було зареєстровано рівну кількість випадків захворювання (2:2).

У некастрованих котів старше 10 років відмічається підвищення кількості випадків цукрового діабету, по відношенню до нестерилізованих кішок. Зокрема кількість кастрованих котів перевищувало кількість стерилізованих кішок майже втричі. В результаті статистичної обробки результатів записів

журналів амбулаторно хворих свійських котів клінік ветеринарної медицини м. Полтава було виявлено, що цукровий діабет найчастіше розвивається у тварин сіамської породи та безпорідних (табл. 1). Поодинокі випадки захворювання цукровим діабетом ми реєстрували у канадських сфінксів, персидської і британської порід.

Таблиця 1

Порідна схильність до цукрового діабету у свійських котів

Порода	Кількість зареєстрованих випадків		Загальна кількість випадків
	вік до 10 років	вік старше 10 років	
Безпородна	5	7	3
Сіамська	4	6	5
Персидська	1	2	1
Британська	1	2	1
Всього	11	18	29

Аналізуючи дані табл. 1 слід відмітити, що свійські коти старше 10 років хворіють частіше цукровим діабетом, ніж представники цього виду до 10 річного віку (співвідношення 18:11). Підводячи підсумки результатів поширення захворювання слід зауважити, що коти старше 10 років більш схильні до цукрового діабету. Водночас кастровані коти перевищують кількість стерилізованих кішок за частотою розвитку патології. Вочевидь це пов'язано зі зміною гормонального фону та надлишком маси тіла (ожиріння).

Література

1. Акмаев И.Г. Современные представления о взаимодействиях гипоталамической нейросекреторной и вегетативной нервной систем в регуляции эндокринной и гомеостатической функций / И.Г. Акмаев // Морфология. – 1992. – Т. 102. – № 3. – С. 5–39.
2. Аметов А.С. Роль бета клеток в регуляции гомеостаза глюкозы в норме и при сахарном диабете 2 типа/ А.С. Аметов // Сахарный диабет. – 2008. – № 4. – С. 6–11.
3. Кроненберг Г.М. Сахарный диабет и нарушения углеводного обмена / Г.М. Кроненберг, Ш. Мелмед, К.С. Полонски, П.Р. Ларсен [пер. с англ.] ; Под ред. И.И. Дедова, Г.А. Мельниченко. – М.: ООО «Ред Элсивер», 2010. – С. 23–431.
4. Найгер Р. Заболевания поджелудочной железы у собак и кошек / Р. Найгер. – М. : ПАЛЬМА пресс, 2003. – С. 5.

СЕКЦІЯ 4
ТЕХНІЧНІ НАУКИ

Борисенко Олександр

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

**ДИНАМІКА ЗМІНИ МЕХАНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ
ГРУНТУ ПО СМУГАМ В СИСТЕМІ «STRIP-TILL»**

Технологія Strip-Till передбачає чергування на полі оброблених і не оброблених смуг. Такий вид обробітку призводить до диференціації механіко-технологічних властивостей поверхневого шару ґрунту, що необхідно враховувати при призначенні наступних технологічних операцій.

Нами проведено ряд експериментів по визначенню основних механіко-технологічних властивостей ґрунту в межах оброблених і не оброблених смуг. За основу було взяте питоме зчеплення часток, як інтегральний показник, що визначає всі інші механіко-технологічні та фізичні властивості [1-3]. Порядок визначення пояснюється схематично (рис. 1).

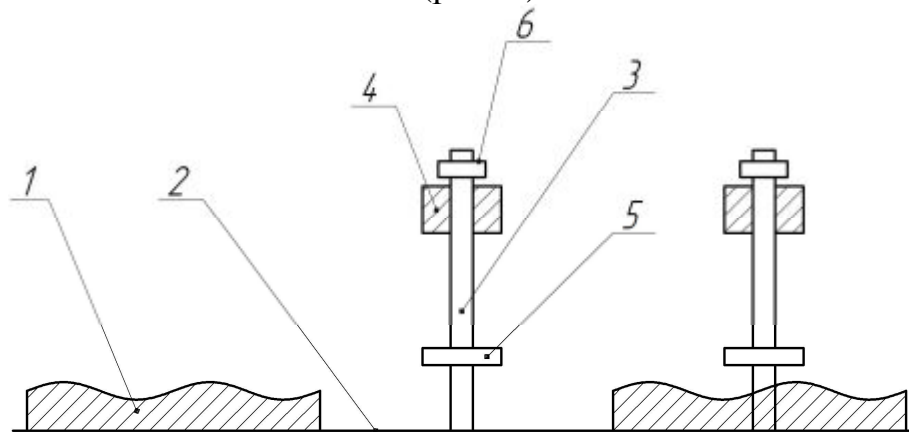

Рис. 1. Схема визначення питомого зчеплення часток ґрунту:
1 – не оброблена смуга; 2 – оброблена смуга; 3 – твердомір ДорНДІ;
4 – вантаж; 5 – дисковий упор; 6 – обмежувач упор

Суть заміру полягає в підрахунку кількості ударів вантажу 4 по дисковому упору 5 до повного занурення у ґрунт наконечника твердоміра.

Потім за кількістю ударів за довідковими таблицями знаходять питоме зчеплення часток.

Умови проведення досліджень:

1. Тип ґрунту – чорнозем звичайний середньо суглинистий.
2. Питома вага ґрунту – 1,3 г/см³.
3. Ширина смуги – 25 см.
4. Глибина обробітку – 18 см (по осі смуги).

Результати практичного визначення представлені в табл. 1.

Таблиця 1

Результати визначення питомого зчеплення часток ґрунту

№ заміру	Дата заміру	Оброблена смуга		Не оброблена смуга	
		Кількість ударів	Питоме зчеплення кН/м ²	Кількість ударів	Питоме зчеплення кН/м ²
1	15.05.14 р.	3,1	175	28,4	1150
2	15.06.14 р.	15,3	655	29,6	1100
3	15.07.14 р.	21,7	800	31,8	1200
4	15.08.14 р.	24,1	980	30,5	1190
5	15.09.14 р.	24,7	1000	31,2	1195

Література

1. Баловнев В.И. Методы физического моделирования рабочих процессов дорожно-строительных машин / В.И.Баловнев – М.: Машиностроение, 1974. – 232с.
2. Ветров Ю.А. Резание ґрунтов землеройными машинами / Ю.А. Ветров //– М.: Машиностроение, 1971.- 360с.
3. Панченко А.Н. Теория измельчения почв почвообрабатывающими орудиями / А.Н. Панченко // Днепропетр. гос. агр. ун-т.- Днепропетровск, 1999. – 140с.

Вовк Богдан

асистент

Глухівський національний педагогічний університет

ім.Олександра Довженка

м. Глухів, Сумська обл.

ГЕНЕЗИС РОЗВИТКУ МАХОВИКОВИХ НАКОПИЧУВАЧІВ ЕНЕРГІЇ

На сучасному етапі стрімкого розвитку науки і техніки проблема накопичення енергії – є однією із найважливіших проблем науково-технічної галузі. Оскільки будь-який технологічний процес не може обійтися без накопичення енергії, у зв'язку з цим існує потреба у розробці різних механізмів, які забезпечуватимуть даний процес. Нині електрична енергія є найбільш застосованою та зручною, тому електричні її накопичувачі мають найбільшу вагомість для людства в цілому.

В умовах сьогодення маховикові накопичувачі енергії широко використовуються в енергетиці, накопичуючи енергію, наприклад, в нічний час, коли потреби в ній мінімальні, та віддаючи її в піковий період, коли електростанції перевантажуються. Саме тому зараз актуальним постає питання дослідження шляхів розвитку та удосконалення накопичувачів енергії.

Варто відзначити, що історія розвитку маховикових накопичувачів сягає глибокої давнини і пов'язана з одним із найвеличніших міст Межиріччя - стародавнім Уром, у руїнах якого в 1929 році знаменитий англійський археолог Леонард Вуллі знайшов не зовсім звичайний гончарний круг [1, с. 49].

Через 1200 років після винаходу маховика в Межиріччі, в стародавньому Китаї був виготовлений інший гончарний круг маховичного типу. Цей маховик був значно досконалішим, витесаним із каменю, що надавало йому велику міцність і довговічність. Приводився такий масивний диск в обертання ногами.

У Європі часів Середньовіччя впевненого розвитку набували технічні науки, з'являлися нові машини та механізми. Застосування маховика стало дедалі поширенішим у різних технічних пристроях. Характерним прикладом і доказом цього є ковшовий водопідйомник XV століття, колесо якого повинен був повертати вручну спеціально найнятий для цього працівник. Якщо людині було зручно обертати рукоятку, укріплену на ній досить великий маховик «приймав» частину енергії і повертав її тоді, коли крутити ручку ставало незручно. В результаті робітник менше стомлювався, а машина працювала більш рівномірно. За подібним принципом працював і поршневий насос кінця XV - початку XVI століття для підняття води у важкодоступні місця [2, с. 143].

Наступним етапом науково-технічного прогресу було винайдення парового двигуна та двигуна внутрішнього згорання, проте вони мали суттєві недоліки – машина виділяла енергію лише у момент подачі пари в циліндр або в момент спалювання в ньому пального. Решту часу вона лише витратила її на

своє прокручування. У зв'язку з цим велику увагу привернула необхідність використання маховика [1, с. 50].

Таким чином, в період початку розквіту машинобудування маховик завойовував собі чільне місце. Вперше його використання знайшло відображення в 1791 році російським механіком І.П. Кулібіним у його знаменитій «самокатці».

Перший маховоз був винайдений 1862 року З. Шуберським, який був зроблений із системи маховикових коліс і повинен був працювати під час руху поїздів по крутих схилах залізниць, маючи змогу використовувати збережену швидкість при підйомі вгору.

1883 рік позначився створенням Дж. Хауеллом військової торпеди для доставки вибухівки до атакованого корабля. В даному пристрої маховик при водився в дію паровою машиною за 1 хвилину, в результаті чого торпеда мала змогу пройти близько 1,5 кілометрів зі швидкістю 55 кілометрів на годину.

Згодом, 1905 року вчений Ф. Ланчестер отримав патент на власний винахід, який був по суті відображенням маховика, що міг досить швидко обертатися, приводячи в рух моторний екіпаж.

У 1918 році вже радянський винахідник А.Г. Уфімцев став власником патенту на маховиковий накопичувач - інерційний акумулятор. Через декілька років він довів використання такого маховика під час приведення в рух трамвая. Однак даний проект у той час не був здійснений. Використання маховиків, близьких до сучасних, в транспортній сфері розпочинається з появою маховикових візків для внутрішньозаводських перевезень. Маховики в автомобілях з'явилися з виготовленням швейцарською фірмою «Ерлікон» маховоза-гіробуса в 1945 році [3, с. 157].

Нині дослідження, присвячені використанню маховикових накопичувачів енергії в транспорті, мають вагоме місце серед науково-технічних розробок різних країн, до списку яких входить і Україна. Так, наприклад, у Нью-Йорку два трамвайних вагони мають в обладнанні маховикові накопичувачі, завдяки чому економія енергії склала близько 30%. Швецька компанія «Вольво» зробила пробну експлуатацію міського автобуса, де з метою акумуляції енергії гальмування застосовується маховиковий накопичувач у поєднанні з гідрооб'ємною трансмісією.

В сучасній Україні розробка діючих моделей та екологічно чистих автомобілів з наявністю рекуператорів енергії належить фахівцям Харківського державного автомобільно-дорожнього технічного університету в тісній співпраці з ученими Харківського фізико-технічного інституту низьких температур НАНУ.

Література

1. Гулиа Н. В. Удивительная механика / Н. В. Гулиа. – М.: НЦ ЗНАС, 2006. – 187 с.
2. Устройство автомобиля / [Под ред. Е.В. Михаловского, К.Б. Серебрякова,

Е.Я. Тура]. - М.: Машиностроение, 1985. - 325 с.

З. Гулиа Н. В. В поисках «энергетической капсулы»/ Н. В. Гулиа. - М.: «Детская литература», 1986. – 342 с.

Гомон Антон

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ВПЛИВ ОБЕРТАННЯ ДИСКА ДИСКОВОГО ПЛУГА НА ВЕЛИЧИНУ ТЯГОВОГО ОПОРУ

Ґрунтообробні агрегати, в основу яких закладені дискові робочі органи (дискові борони, лушильники, диска тори, дискові плуги) знаходять все більше поширення. Позитивні якості таких агрегатів незаперечні: суттєво менший тяговий опір, можливість регулювати якість розпушення, зсуву та оберту шару ґрунту.

Основні переваги дискового плуга зумовлені обертанням його диска. Завдяки цьому зменшуються сили тертя, що виникають при відносному русі шару ґрунту по поверхні робочого органа. Оптимальний варіант – повна відсутність відносного переміщення шару ґрунту до самого моменту сходження з робочої поверхні диска. Але такий режим часто не виконується. Тому, існує складова тягового опору, яка відповідає саме за пробуксовування і являє собою нерациональні витрати тягового зусилля.

Нами проведені експерименти на підтвердження даної гіпотези. Суть експерименту полягала в тому, що в процесі польових досліджень з використанням спеціально розробленого стенду було виконано заміри тягового опору при загальмованому і не загальмованому диску. Досліди проводили при раціональних кутах його постановки [1, 2]. Результати замірів представлені на графіках рис.1. Для порівняння наведені результати замірів для полицевого плуга.

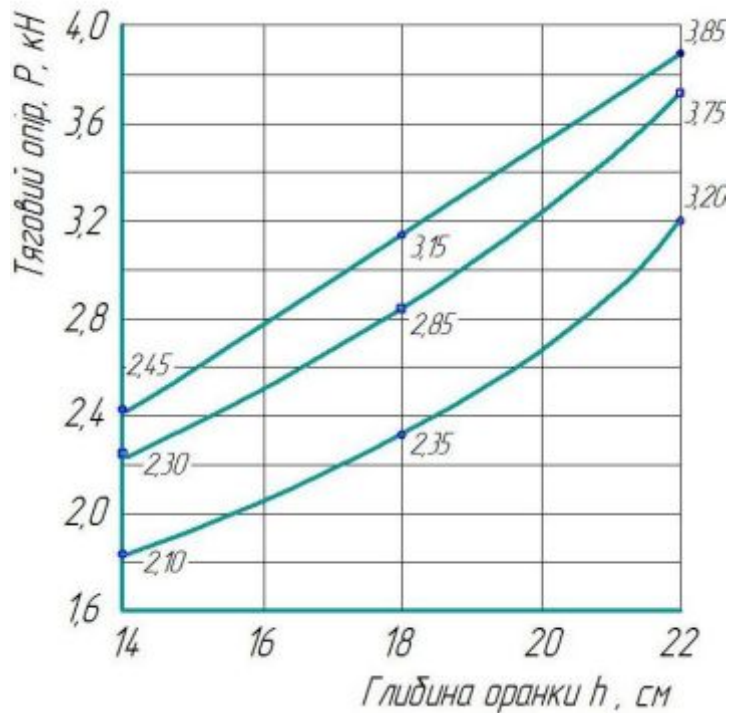

Рис. 1. Залежність тягового опору від глибини оранки

- – диск в активному режимі;
- - диск загальмований;
- - корпус полицевого плуга.

Аналіз наведених залежностей показує наступне. Диск в активному режимі має тяговий опір на 17% менший за пасивний. Практично це і є складова сил тертя. Підтвердженням цього положення є те, що полицевий плуг за тяговим опором практично близький до загальмованого дискового. Нелінійність залежності пояснюється тим, що зі збільшенням глибини оранки збільшується і ширина захвату.

Література

1. Результати польових досліджень дискового плуга в умовах півдня України / [Теслюк Г., Волик Б., Лісунов П., Лепеть Є.] // Техніка і технології в АПК: науково-виробничий журнал. – Дослідницьке, УкрЦВТ. – 2014. – Вип.6(57). – С.22-26.

2. Семенюта А.М. Результати польових випробувань дискового плуга, адаптованого для роботи в умовах півдня України / А.М.Семенюта, Б.А.Волик, В.О.Дубовик // Загальнодержавний міжвідомчий науково-технічний збірник. Конструювання, виробництво та експлуатація сільськогосподарських машин, вип. 43 ч.І. – Кіровоград: КНТУ, 2013. – С.335 – 340.

Ємельянова Інга
д.т.н., професор
Шевченко Вікторія
аспірант

Харківський національний університет будівництва та архітектури
м. Харків

ТЕХНОЛОГІЧНІ КОМПЛЕКТИ МАЛОГАБАРИТНОГО ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ УМОВ БУДІВНИЦТВА

Використання малогабаритного універсального обладнання, яке дозволяє механізувати увесь цикл будівельних робіт в умовах будівельного майданчика, є дуже актуальна проблема. Особливо це актуально при виконанні невеликих об'ємів робіт. Технологічний комплект обладнання, що пропонується, вже пройшов апробацію на багатьох видах будівельних робіт: виконанні ремонтних та відбудовчих робіт будівельних об'єктів різного призначення, при будівництві нових малоповерхневих об'єктів, при використанні тільки для приготування та транспортування будівельних сумішей в умовах будівельного майданчика.

Комплект обладнання, що пропонується, складається із бетонозмішувача нового покоління, бетононасоса або розчинобетононасоса, торкрет-сопла з кільцевим насадком та, при необхідності, мобільного штукатурного агрегата. Усі види обладнання, які включені до технологічного комплексу, запатентовані в Україні. В комплексному варіанті такий комплект обладнання забезпечує виконання технологічних переділів з можливістю використання різних видів вищевказаного малогабаритного обладнання в залежності від конкретних потреб будівництва.

Комплект обладнання має продуктивність $P_{\text{техн}} = 4 \dots 5 \text{ м}^3/\text{год}$. Бетонозмішувач, бетоно- або розчинобетононасос розраховані на відповідну продуктивність. Нові машини, що використані в комплекті, мають нетрадиційне конструктивне рішення, досвід експлуатації їх продемонстрував високу ефективність при різних видах будівельних робіт.

Так, в комплект може бути включено тривальний бетонозмішувач або змішувач гравітаційно – примусової дії. Ці машини мають нетрадиційне конструктивне рішення та працюють в каскадному режимі при позитивному сумісництві двох принципів перемішування складових суміші: гравітаційного і примусової дії.

Розчинобетононасос із тарілчастими клапанами та горизонтальним розташуванням циліндрів забезпечує стабільний процес транспортування бетонних сумішей різної рухливості, включаючи малорухомі. В технологічній схемі такого комплексу може бути використано двопоршневий бетононасос із гідравлічним приводом, який обладнано новим розподільним устроєм прямої дії, що дозволяє значно підвищити ефективність роботи таких машин при

зрівнянні з діючими [4]. Такі насоси використовуються не тільки для транспортування сумішей. Вони дозволяють наносити бетонні покриття високої якості при виконанні робіт засобом мокрого торкретування. В умовах сільського будівництва такі машини разом з бетонозмішувачем можливо використовувати і для виготовлення бетонних і залізобетонних виробів. При цьому, використовується сопло із кільцевим насадком. Його оригінальна конструкція забезпечує нанесення цілеспрямованим струмом суміші, на поверхню, що торкретується, із мінімальним відскоком (5-7%).

Заслугує уваги використання такого комплексу обладнання для приготування, транспортування та укладання з ущільненням фібробетонних сумішей. В такому разі до вищевказаного комплексу додається автомат – різчик фібрових елементів, які можуть бути як сталевими, так і поліпропіленовими або поліакриловими. В такому складі комплект в умовах будівельного майданчика дозволяє повністю механізувати процес виконання будівельних робіт: від нарізання фібрових елементів до укладання та ущільнення фібробетонних сумішей при сумісництві усіх технологічних операцій у часі [5]. Таким чином, пропонуємий комплект малогабаритного обладнання можливо вважати універсальним, бо при технологічній схемі заданих робіт він компонується потрібними машинами із згаданих. Зразки компоновки технологічних схем машинами та обладнанням, що розроблено на кафедрі механізації будівельних процесів, показано нижче. Технологічна схема проведення ремонтно – відбудовчих робіт засобом мокрого торкретування при використанні розчинобетононасоса з тарілчастими клапанами при варіанті використання авто бетонозмішувача представлена на рис. 1.

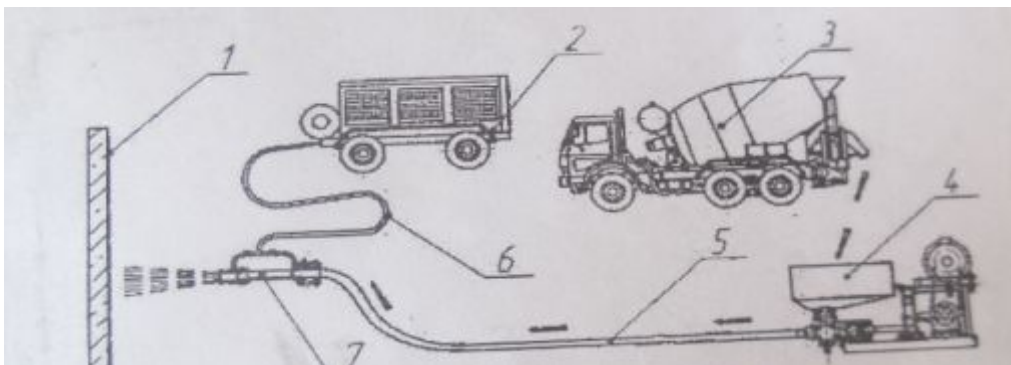

Рис. 1. Технологічна схема проведення ремонтно – відбудовчих робіт засобом мокрого торкретування при використанні розчинобетононасоса з тарілчастими клапанами та авто бетонозмішувачем

1 – поверхня, що оброблюється; 2 – компресор; 3- авто бетонозмішувач; 4 - розчинобетононасос з тарілчастими клапанами; 5 – трубопровід; 6 – трубопровід подачі стисненого повітря до торкрет - сопла; 7 - торкрет-сопло з кільцевим насадком.

На рис. 2. представлено технологічний комплект обладнання з автоматом-різчиком фібрових елементів.

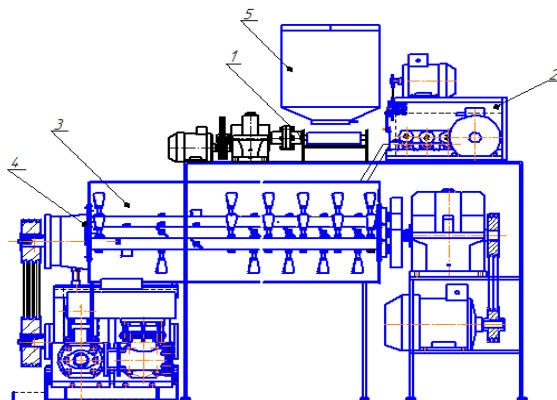

Рис. 2. Технологічний комплект обладнання для приготування і транспортування бетонної суміші з використанням поліпропіленової фібри

1 - стрічковий живильник; 2- бункер з ворошителем; 3 - автомат-різчикполіпропіленової фібри; 4- трехвальний бетонозмішувач; 5 - розчинобетононасос з тарілчастими клапанами.

Таким чином, пропонуємий універсальний комплект малогабаритного комплект малогабаритного обладнання з успіхом може бути використано в сільському будівництві для виконання будівельних робіт різного призначення.

Література

1. Ємельянова І. А. малогабаритне обладнання для умов виконання торкрет-робіт і транспортування будівельних сумішей в умовах будівельного майданчика: Монографія/ І.А. Ємельянова – Х: ХДТУБА, 2009 – 84 с.

2. Двухпоршневыерастворобетононасосы для русловий строительной площадки: Монография / И.А. Емельянова, А.А. Задорожный, С.А. Гузенко, Н. А. Меленцов – Х: Тимченко А.Н., 2011 – 196 с.

3. Бетоносмесители, работающие в каскадномрежиме: Монография / И.А. Емельянова, С.М. Евель, В.В. Блажко, О.В. Доброходова, Н.А. Меленцов – Тимченко ПаблшГрупп, 2012 – 146 с.

4. Пат. 104755 України МПК (2014) F04B15/00 Бетононасос/ І.А. Ємельянова, А.О Задорожный, О.С. Непорожнев, М. О. Меленцов. Заявник та одержувач Харківський національний університет будівництва та архітектури, заявл. 24.10.2011, друк. 25.04. 2013, Бюл № 5.

5. Емельянова И.А. Определеиеусловий масштабного перехода от опытного образцетехнологическогокомплектаоборудования для приготовления и транспортирования фибробетонных смесей к промышленномуобразцу / И.А. Емельянова, В.Ю. Шевченко //Научно-теоритический и практический журнал № 12 (90) «ОРАЛДЫН ҒЫПЫМ ҚАРШЫСЫ»– Уральск: ТОО»Уралнаучкнига»- с. 37 – 44.

Загорулько Вадим

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ДОЗУЮЧИЙ ПРИСТРІЙ ЗЕРНООЧИСНОЇ МАШИНИ

Зернові матеріали, що отримують після комбайнового збирання, містить сторонні домішки, що знижують його продовольчі і посівні якості. Тому головним завданням післязбиральної обробки зернового вороху, є отримання високоякісного продовольчого зерна і насіння. Інше завдання післязбиральної обробки - зниження витрат праці на її проведення. Вирішення обох завдань полягає в істотному підвищенні продуктивності зерноочисних машин і якості їх роботи.

Як доводить аналіз існуючих технічних засобів для механізації післязбиральної доробки врожаю зернових культур, більшість невеликих фермерських господарств не мають можливості придбати сучасні і достатньо дорогі технічні засоби. У відповідності до цього, вдосконалення існуючих зерноочисних машин є актуальним питанням.

Найбільш поширеною групою зерноочисних машин є повітряно-решітні сепаратори зернового вороху, які забезпечують первинне очищення зерна. Основний процес сепарації в цих машинах відбувається на решетах, процес роботи яких і визначає кількісні та якісні показники відокремлення домішок від основного матеріалу. При цьому фактична продуктивність таких машин становить 60...70 % від розрахункової, а при значній засміченості вороху та підвищеній вологості цей показник становить 30...40% від заявленого виробником [1]. Крім цього, висока матеріалоемність машин при одночасній їхній невисокій продуктивності та низькій надійності обумовлює високу працета матеріалоемність технології доопрацювання врожаю в умовах господарства.

Решітні зерноочисні машини, які знайшли практичне використання, можна розділити на 3 групи:

1. Машини, які обладнуються плоскими решетами.
2. Машини, які обладнуються циліндричними решетами із внутрішньою робочою поверхнею.
3. Машини, які обладнуються циліндричними решетами із зовнішньою робочою поверхнею.

Для підвищення експлуатаційних показників зерноочисних машин з плоскими решетами, які є найбільш поширеними, пропонується використання решіт з різноманітними геометричними параметрами та раціональними кінематичними режимами роботи (частота, амплітуда, напрям коливань). Однак, це не завжди дозволяє підвищити продуктивність, та в більшості випадків підвищує складність та матеріаломісткість самої машини.

В умовах господарств більш доцільним є використання відносно простих пристроїв для зміни ступеня завантаження решіт. Відомі пристрої для оптимізації завантаження решіт [2] дозволяють підвищити якісні показники роботи зерноочисної машини але при зменшенні її продуктивності.

Метою даної роботи є підвищення продуктивності зерноочисної машини за рахунок використання дозатора зернового вороху який керується потоком очищеного зерна. Принципова схема дозатора зернового вороху решітної зерноочисної машини наведена на рис.1.

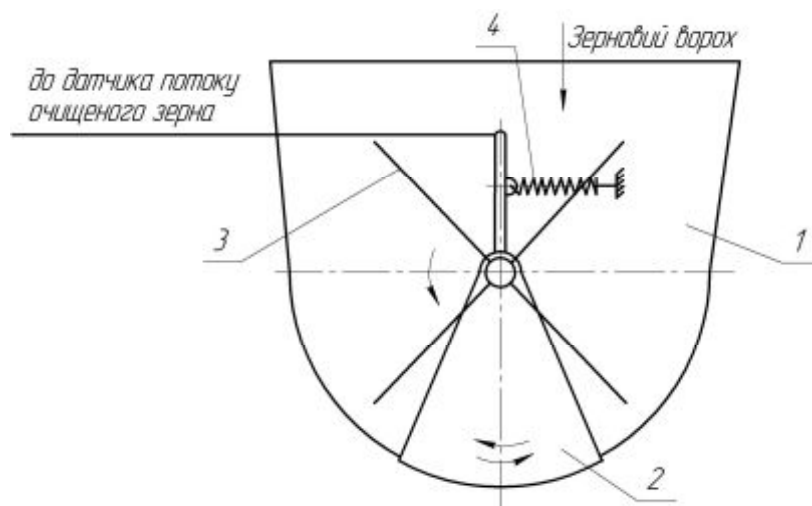

Рис. 1. Дозуючий пристрій решітної очисної зернової вороху:
1 – корпус; 2 – заслінка; 3 – активатор; 4 – пружина.

Дозуючий пристрій складеться з корпусу 1 (рис. 1), в якому розміщено активатор 3, що приводиться в обертальний рух клинопасовою передачею. В нижній частині корпусу 1 виконано отвір по всій довжині, який перекривається заслінкою 2. Заслінка встановлена на одній осі з активатором і може змінювати своє положення. Положення заслінки змінюється у відповідності до завантаження решітної стану, яке відслідковується датчиком потоку очищеного зерна.

Дозуючий пристрій працює наступним чином. Зерновий ворох подається завантажувальним пристроєм в корпус 1 де постійно переміщується активатором 3 для рівномірного розподілу по всьому об'єму та запобігання склепіненоутворення. Датчик потоку очищеного зерна, який розташований перед вивантажувальним транспортером, через гнучкий зв'язок змінює положення заслінки 3 і при цьому змінюється розмір щілини, через яку зерновий ворох потрапляє на решітні стани очисної зернової вороху. Таким чином забезпечується оптимальне завантаження решітних станів і підтримується максимальна продуктивність при необхідних якісних показниках розділення зернової суміші на складові. Попередні розрахунки доводять можливість збільшення продуктивності очисної зернової вороху типу ОВС за рахунок використання запропонованого дозатора на 10...15% при оптимальних показниках властивостей зернової вороху.

Висновок: використання дозуючих пристроїв для оптимізації завантаження решітних зерноочисних машин дозволяє підвищити їх продуктивність при дотриманні вимог по якості розділення зернової суміші.

Література

1. Михайлов Є.В. Післязбиральна обробка зерна в господарствах півдня України: монографія. – Мелітополь, ВПЦ Люкс, - 2012 р. – 260 с.
2. А.с. 927183 ССРСР, М. Кл.³ А01F12/44. Зерноочистительная машина. / П.М. Заика, А.И. Завгородний, А.В. Богомоллов, Л.Г. Ткач (СССР). №2833160/30-15; заявл. 23.10.79; опубл. 15.05.82, Бюл. №18.

Когут Ігор

аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

КОПАЧ ЦИБУЛЕВИХ КУЛЬТУР ДЛЯ РОБОТИ В УМОВАХ СМУГОВОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА

Особливість вирощування цибулевих полягає в тому, що при доволі великих обсягах виробництва їх в основному вирощують на не великих ділянках і по декілька видів в одному господарстві. Безумовно, у разі роботи в промислових умовах, доцільно використовувати складну техніку, але таку, що забезпечує високі показники якості роботи: повноту збирання, продуктивність, надійність. Але різниця механіко-технологічних властивостей та розмірних характеристик ускладнює створення універсальної машини для їх збирання, що безумовно відбивається на її вартості. Велика кількість цибулевих вирощується саме на малих ділянках, в тому числі і присадибних, що виключає використання складної техніки. Тому постає проблема створення універсального копача, що можна використовувати на підкопуванні різних видів цибулевих культур та коренеплодів.

Технологічний процес збирання виглядає наступним чином. Пасивний або активний лемеш підкопує рядок насаджень і спрямовує ворох на сепаруючі робочі органи. Далі, в залежності від якості сепарації, грузять у транспортний засіб або укладають на поверхні поля. В останньому випадку підбирання відбувається вручну.

Складність полягає в тому, що утворювані при підкопуванні грудки подібні за розмірами до самих культур. Тому, сепарація не є достатньо ефективною. Вирішення проблеми полягає в тому, щоб максимально зменшити

підкопуваний шар ґрунту і розпушувати цей шар на грудки, що менші за розмірами самих підкопуваних культур.

Смугове розпушення за технологією Strip-Till – це метод обробітку ґрунту, який поєднує в собі переваги нульової технології і традиційного обробітку ґрунту. При цій технології розпушується тільки смуга, в яку потім за допомогою машин, оснащених навігаційним обладнанням висівають культурні рослини. При цьому біля двох третин плантації залишаються необробленими. За правило, при смуговому розпушенні обробіток ґрунту складається з двох операцій: розпушення та сівба по розпушеній смузі.

При сівбі цибулевих культур за даною технологією можна обмежитись підкопуванням тільки обробленої смуги. Це робить процес менш енергоємним і на сепаруючи робочі органи подається менше ґрунту. Але потребує вирішення проблема грудкоутворення.

Нами пропонується наступний копач (рис. 1).

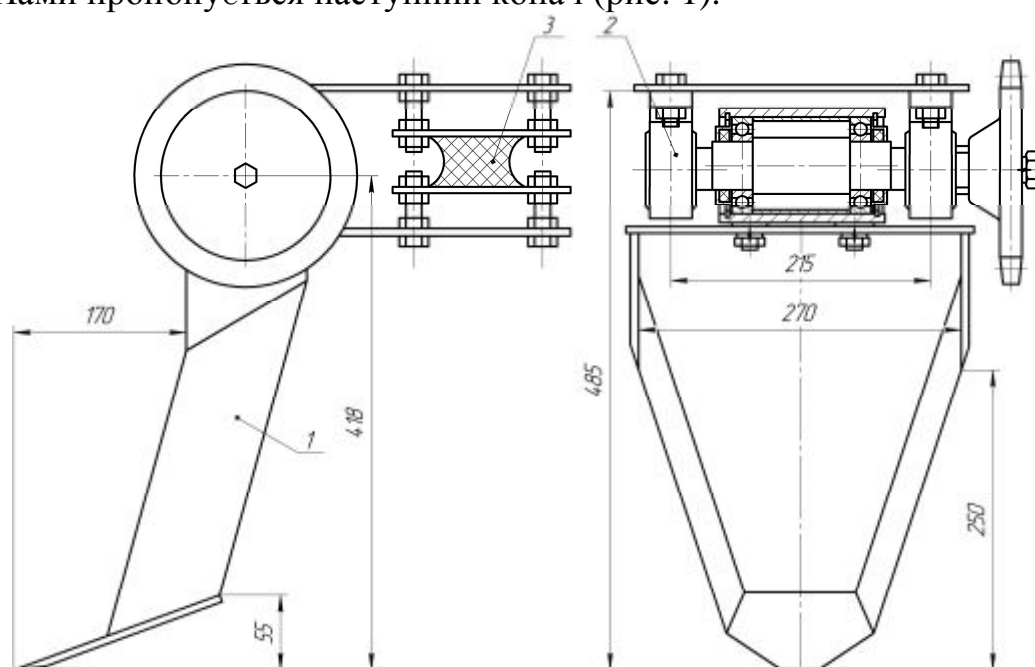

Рис. 1. Копач для роботи в умовах Strip-Till:

1 – корпус; 2 – ексцентриковий віброзбуджувач; 3 – гумовий амортизатор

Основний робочий орган копача – корпус V- подібної форми, який перекиває ширину обробленої смуги. Інтенсивність розпушення ґрунту таким корпусом вища за лемешні, бо в ньому присутні три механізми розпушення: скол від носка лемеша, кришення за рахунок обжимання шару ґрунту у між-стояковому корпусі, перетирання грудок при відносному переміщенні. Підведення до корпусу коливань інтенсифікує всі три процесу і сприяє розшаруванню шару. Як показали виконані експерименти, тіла які за формою і питомою вагою відрізняються від середовища виносяться на денну поверхню.

Розрахунки, виконані за методикою А.М.Панченко [1] показують, що таким знаряддям можна досягти ступеня розпушення ґрунту $i = 35 - 45$. Таке

значення відповідає середньому приведеному діаметру грудок 20 – 35 мм, що в основному менше за діаметр культур, які підкопуються.

Література

1. Панченко А.Н. Теория измельчения почв почвообрабатывающими орудиями / А.Н. Панченко. – Днепропетровск: ДГАУ, 1999. – 140 с.

Колбасін Олександр

доцент

Теслюк Геннадій

доцент

Майстришин Роман

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ДОСЛІДЖЕННЯ МАШИН ДЛЯ ВИДІЛЕННЯ НАСІННЯ З ПЛОДІВ БАШТАННИХ КУЛЬТУР

У процесі одержання насіння гарбузових культур найбільш складною операцією є їх виділення з плодів. Її хід визначає технологічний процес й обумовлює ту або іншу технологію подальшої доочистки отриманого насіння. Так низька чистота виділення насіння призводить до необхідності додаткового доочищення сирого насіння, а потім сушки і сортування сухого насіння. Також відомо, що в плодах гарбузових культур утримується всього 2,5...4,0% насіння від маси, тому в процесі одержання необхідно переробляти великий обсяг плодів, що характеризуються, як правило, високою механічною міцністю (гарбуз, кабачки, огірки і т. д.). Внаслідок цього на процес виділення насіння з плодів витрачається основна частина енергетичних витрат для одержання насінневої продукції. Багаторічний досвід одержання насіння із гарбузових культур показує, що процес їх виділення з плодів складається з трьох операцій: руйнування плода; відділення насіння від плаценти й м'якоті, а також виділення насіння від подрібненої мезги [1]. Слід також відмітити, що зарубіжні країни віддають перевагу двоступеневому способу який включає роздавлення та перетирання [3]

Відома класифікація типів відокремлювачів, уперше запропонована Варламовим Г.П. [3], яка отримала розвиток у роботах Медведєв В.П. [1], Терехова О.Н. та ін.

Автори підрозділяють їх на спеціально виготовлені для добування насіння із плодів (ВСД-3, ВСБ-3, ИБК-5) і пристосовані для цієї мети робочі органи від різних сільськогосподарських машин.

Пізніше відокремлювачі насіння були прокласифіковані по трьох основних ознаках: по виду подрібнення плоду; за принципом виділення насіння, по конструкції робочого органу для відділення насіння від м'якоті.

Потім в основу класифікації були покладені способи подрібнення плодів: різанням, ударним впливом, роздавлюванням. Кожний з них припускає застосування відповідних робочих органів (ножі, ножові або штифтові барабани).

Аналіз систематизування по конструктивному принципі показує, що ця класифікація є неповною й не зовсім точно відбиває технологічну сторону процесу виділення насіння. Так, в однобарабанных подрібнювачах штифтовий барабан застосовувався для подрібнення плодів ударом з метою максимального вивільнення насіння із плаценти [2]. В сучасних відокремлювачах штифтовий барабан застосовується для попереднього подрібнення плодів, у процесі якого насіння лише частково відокремлюється від плода, а також для подальшої подачі маси до більшого барабана, яким остаточно здійснюється технологічний процес руйнування зв'язків насіння із м'якоттю плода.

Також із практики експлуатації існуючих насінневідокремлювачів відомо, що відділення насіння від плаценти відбувається не тільки в результаті впливу спеціально призначених для цього органів, але й при таких операціях, як сепарація та протирання [4].

Це дає привід для подальшого вдосконалення технології й конструкції відокремлювачів насіння баштанних культур.

Наші дослідження існуючих технологій одержання насіння, різносторонній аналіз способів сепарації гарбузової мезги, а також робочих органів вітчизняних і закордонних насінневідокремлювачів дозволили уточнити класифікацію відокремлювачів насіння гарбузових культур і представити її в наступному виді.

Відокремлювачі насіння можна розділити за двома групами ознак: технологічним (способи попереднього подрібнення плодів і відділення насіння від м'якоті) і конструктивним (конструкція робочих органів для попереднього подрібнення плодів, для відділення насіння від м'якоті). На рис. 1. приведена класифікація відокремлювачів насіння.

Схема класифікації є узагальненням виконаних нами й іншими авторами розробок і до деякої міри дозволяє визначити діапазон пошуку нових технічних рішень.

Також ми розглядаємо конструкцію вальцевого очищувача і аналітичне обґрунтування його геометричних параметрів [5]. Досліджуваний очищувач має русло, яке утворене двома вальцями, що обертаються на зустріч один одному. Вальці виконано методом лиття, у вигляді гумових багатогранників з металевим каркасом. Вальці встановлені зі зміщенням один відносно одного.

Кількість граней, яка дорівнює п'ять була вирахована і обґрунтована аналітичним шляхом.

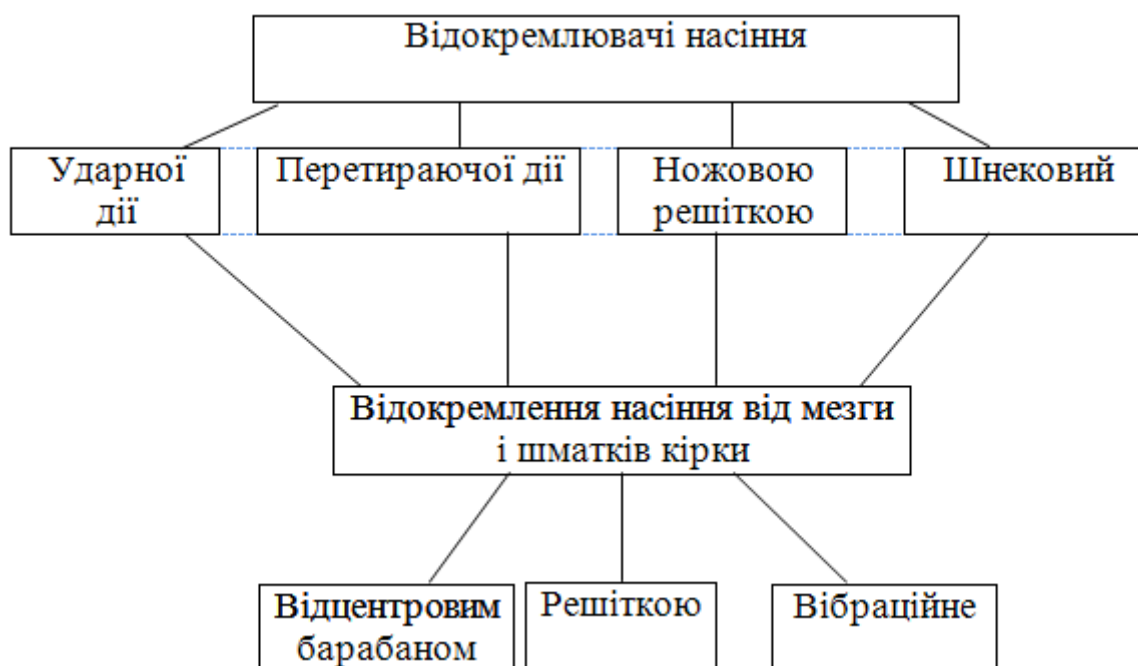

Рис. 1. Класифікація відокремлювачів насіння

Використання вальцевого очисника як окремої машини ускладнює конструктивну схему технологічної лінії, але зменшує загальне навантаження на робочі органи і підвищує якість вихідного продукту, одночасно зменшуючи травмування насіння.

Література

1. Медведєв В.П., Дураков А.В. Механізація виробництва насіння овочевих і багачевих культур.-М.: Агрпроміздат, 1985.-239 с.
2. Овчаров П.М. Розробка технологічного процесу насіння тыквенних культур і обґрунтування параметрів його відділюючого апарату: Автореф. дис... канд. техн. наук.- Волгоград, 1984.-24 с.
3. Industries Incorporated (Orlean, Canada, USA) FEO engineering sales, ННН 5500.
4. Варламов Г.П. Машина для виділення насіння з плодів багачевих культур // Консервна і овочесушильна промисловість. -1957. -№6.-С. 31-32.
5. Волик Б.А., Теслюк Г.В., Ризоль Ю.А. Аналітичне обґрунтування конструктивних параметрів битерного очистителя з вальцями перемінної кривизни применительно к очистке вороха насіння багачевих культур./ Вісник ХНТУСГ імені Петра Василенка Випуск 41. – Харків. 2005. с. 71 – 78.

Лепеть Євген

аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

МЕТОДИКА ОЦІНКИ ЯКОСТІ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ

Кафедрою сільськогосподарських машин Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету постійно ведуться роботи по розробці і удосконаленню ґрунтообробних знарядь. В процесі досліджень постійно стає питання порівняння якісних показників роботи машин. Якщо з тяговим опором все відносно зрозуміло, то з показниками розпушення діло складніше. Існуюча система показників якості обробітку не дає об'єктивного уявлення, тому найчастіше про якість роботи судять на підставі візуального порівняння стану обробленої поверхні.

Як показала практика із всіх показників, що використовують для оцінки якості розпушення найбільш повно оцінку можна виконати використовуючи систему з трьох показників

– коефіцієнт структурності $K_{СТ}$, який визначається як відношення вмісту агрономічно цінних агрегатів (0,25 – 10 мм) до вмісту суми агрегатів приведеним діаметром менше за 0,25 мм та грудок, більше за 10 мм;

– коефіцієнт різноподрібнення структурних агрегатів K_p [1], який являє собою відношення приведених діаметрів агрегатів, що складають відповідно 10 та 60% за масою;

– ступінь подрібнення I_p , який являє собою відношення середньостатистичних розмірів агрегатів, що складають 50% за масою після та до проходження агрегату.

Для визначення показників використовувався решітний класифікатор.

Спеціально виготовлена рамка 1,0x0,5 м накладалася на оброблену поверхню і в її межах знімався шар ґрунту до дна борозни. Знятий ґрунт висипався у верхнє решето решітного класифікатора і почергово просіювався на решетах.

Окремі фракції зважувались і підраховувалась кількість грудок у фракції. Проби брали тричі і за їх сумою знаходили відсотковий вміст фракції у взятій загальній пробі та середню приведену масу (m) однієї умовної грудки у пробі. Потім, виходячи з заміряного значення питомої маси ґрунту ($\rho = 1,3 \text{ г/см}^3$), за формулою підраховували її умовний приведений діаметр

$$D = \sqrt[3]{\frac{6 \cdot m}{\pi \cdot \rho}} \quad (1)$$

Враховуючи те, що решітний класифікатор мав мінімальні отвори діаметром 10 мм, то цим решетом практично і відділялись агрономічно цінні

агрегати. Як показала практика, відокремлення агрегатів менших за 0,25 мм вносить похибку не більше 2 – 3%, що менше за точність самого експерименту. Таким чином, з достатньою точністю можна прийняти

$$K_{CT} = \frac{A}{B - A}, \quad (2)$$

де A – маса агрегатів, відсіяних решетом 10 мм; B – загальна маса взятої проби.

На основі отриманих даних визначався коефіцієнт різноподрібнення структурованих агрегатів K_p та ступінь подрібнення i [1].

Для визначення K_p будувалася огіва отриманого розподілу діаметрів агрегатів [2] і на її основі знаходилося співвідношення

$$K_p = D_{60} / D_{10}, \quad (3)$$

де D_{60} , D_{10} – середній діаметр частинок, що складають відповідно 60 і 10% за діаметром, мм.

Для цього на побудованих огівах розподілу визначали діаметри грудок, що відповідають вмісту відповідно 10 та 60%

Ступінь подрібнення ґрунту являє собою відношення $I = D_H / D_K$, де D_H та D_K - відповідно середньостатистичні розміри структурованих агрегатів до та після обробітку. При цьому D_H являє собою умовний приведений діаметр первісно відколотої призми ґрунту і визначається за формулою

$$D_H = \sqrt[3]{a \cdot b \cdot K_L}, \quad (4)$$

де a , b – відповідно глибини оранки та ширина захвату; K_L – приведений коефіцієнт довжини шару ґрунту, який зшалежить від довжини лінії зколу. Для глини обробітку $0,2 < a < 0,4$ м можна приймати $K_L = 1,0$. Знаючи глибину оранки, ширину захвату і визначивши за огівою розподілу фракційного складу D_K за формулою (3.9) підраховується ступінь подрібнення.

Таким чином, нами отримувалися три показники: фракційний склад ґрунту, коефіцієнт різноподрібнення структурованих агрегатів та ступінь подрібнення, що дозволяє з достатнім ступенем точності оцінювати якість розпушення при різних режимах роботи ґрунтобробних знарядь різної геометричної форми.

Література

1. Панченко А.Н. Теория измелчения почв почвообрабатывающими орудиями / А.Н. Панченко. – Днепропетровск: ДГАУ, 1999. – 140 с.
2. Волик Б.А. Розробка і дослідження чізель-плуга на базі знарядь V-подібної форми / Б.А.Волик. – Дніпропетровськ, 1998. – 17 с.

Ліннік Андрій

к.техн.н.

Камишанов Валерій

старший викладач

Семенів Ігор

асистент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ПРИСТРІЙ ДЛЯ ОЧИСТКИ ГИЧКИ КОРЕНЕПЛОДІВ ЦУКРОВИХ БУРЯКІВ

Технологічний процес збирання врожаю цукрових буряків є одним із найбільш складних і енергомістких процесів, в тому числі і за кількістю виконуваних операцій: обрізання гички з послідуочим її подрібненням та транспортування із робочої зони поля, доочищення голівок коренеплодів на корені, викопування, очищення, підбір і транспортування коренеплодів. Від якості виконання операцій зрізання гички і доочищення голівок коренеплодів залежить собівартість кінцевого продукту, оскільки високий ступінь забруднення коренеплодів зеленою масою призводить до значних затрат при транспортуванні та зберіганні врожаю, а також негативно впливає на процес цукроваріння [1].

Для вирішення поставленої мети створена нова конструкція пристрою для зрізування гички та очищення голівки коренеплодів цукрових буряків [2], в якій поєднано два технологічних процеси – безкопірне зрізування гички та послідуочче доочищення поверхні голівки коренеплоду від залишків еластичними та жорсткими підпружиненими очисними елементами.

Розроблена конструкція (рис. 1) виконана у вигляді вертикально встановленого вала, на якому розміщено чашоподібний диск з ножами та очисними елементами, який встановлено горизонтально і обладнано ножами та очисними елементами у вигляді пари підпружинених жорстких прутків та еластичного U-подібного бича закріплених симетрично один відносно одного через кожні 120° . Загальний вигляд очисних елементів та спосіб їх фіксації зображено на рис.2.

Пристрій для зрізування гички та очищення головок коренеплодів цукрових буряків складається з рами 1 з редуктором 2. На вертикальному валу 3 закріплений горизонтальний чашоподібний диск 4 з бітерами 5 та ножами 6. До якого симетрично один відносно одного через кожні 120° приєднані робочі елементи у вигляді пари підпружинених жорстких прутків 7 та еластичного U-подібного бича 8.

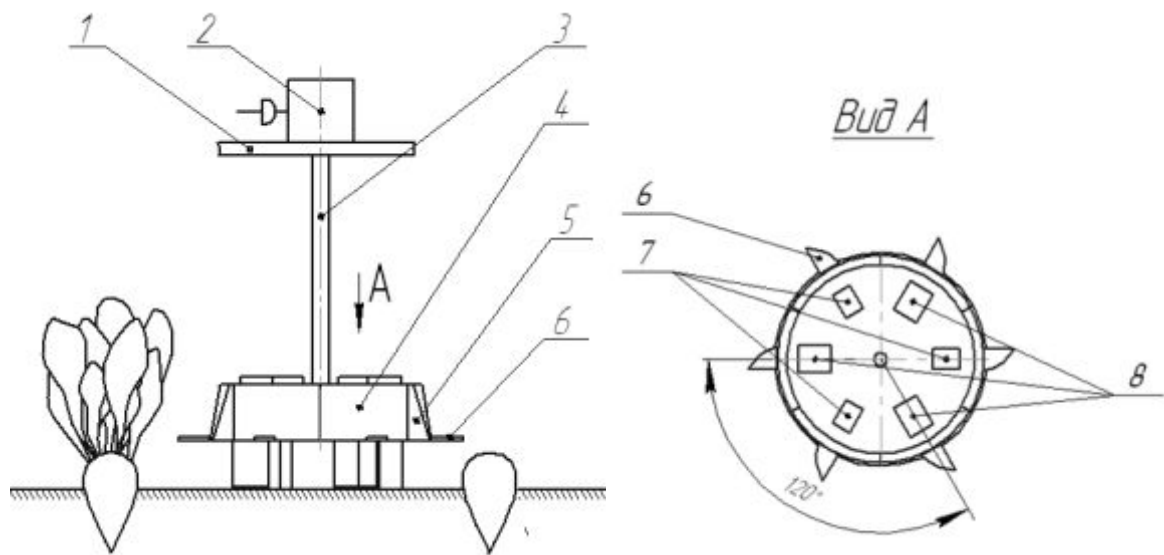

Рис. 1. Пристрій для зрізу гички та очищення головок коренеплодів:
1 – рама, 2 – редуктор, 3 – вал, 4 – диск, 5 – бітер, 6 – ніж, 7 – жорсткий пруток, 8 – бич

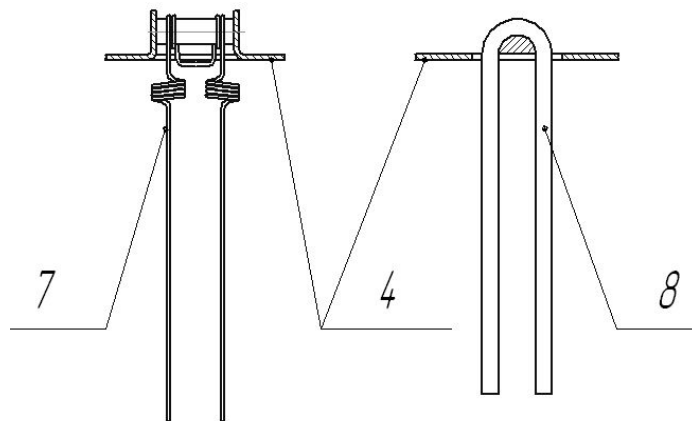

Рис. 2. Очисні елементи:
4 – диск, 7 – підпружинений пруток, 8 – бич

Пристосування працює наступним чином. При русі вздовж рядка за допомогою редуктора 2 приводиться в рух вал 3 і жорстко закріплений на ньому диск 4, котрий приводить в рух ножі 6 та очисні елементи 7, 8. Гичка зрізується ножами 6 після чого переміщується за межі рядками бітерами 5. Після високого зрізу гички головки коренеплодів очищаються від залишків гички підпружиненими жорсткими прутками 7 та U-подібними еластичними бичами 8, причому жорсткі прутки постійно знаходяться в контакті з поверхнею ґрунту завдяки чому очищуються полеглі та сухі залишки гички. Таким чином, відбувається одночасне зрізування гички з винесенням її за межі рядка та очищення головок коренеплодів.

Запропонований пристрій може застосовуватись у складі конструкції бурякозбиральних машин, так і самостійного очисника. В складі бурякозбиральної машини раціонально встановлювати очисники попарно і таким чином, щоб робочі органи обертались назустріч один одному. В такому

випадку досягається розміщення зрізаної і частково подрібненої гички в міжрядді, що позитивно впливає на роботу викопувальних пристроїв.

Література

1. Ліннік А.Ю. Обґрунтування параметрів і режимів роботи доочишувача головок коренеплодів цукрових буряків: авториф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. тех. наук: спец. 05.05.11 «Машини та засоби механізації сільськогосподарського виробництва»/ А.Ю. Ліннік – К.: 2011. – 24с
2. Пат. 88381 UA A 01 D 23/02 (2006.1) Пристрій для зрізування гички та очищення головок коренеплодів цукрових буряків/ Ліннік А.Ю., Замора Я.П. - №201312683 заявл. 30.10.13, опубл. 11.03.14. Бюл №5.

Лісунов Павел

аспірант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

РЕЗУЛЬТАТИ ПОЛЬОВИХ ВИПРОБУВАНЬ ДИСКОВОГО ПЛУГА

Кафедрою сільськогосподарських машин Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету запропонована конструкція дискового плуга, адаптованого для роботи в складних умовах, як то підвищена вологість, насиченість шару ґрунту сторонніми предметами, значні ухили місцевості. Це робить його перспективним для використання на технічному етапі рекультиватії техногенно порушених земель. Особливість конструкції полягає в тому, що стояк корпусу комплектується двома видами дисків: суцільним і вирізним, які встановлені з можливістю зміни кутів постановки до вертикалі і напрямку руху. Останнє забезпечується оригінальною конструкцією стояка, який не має аналогів. Це надає можливості отримувати наперед задані показники якості роботи, як то ступінь розпушення, обертання і зсуву ґрунту. Важливим також є те, що профіль борозни не залежить від нахилу місцевості.

Виконані польові дослідження п'ятикорпусного варіанту (рис. 1) показали наступне.

Візуальним спостереженням за агрегатом встановлено, що якість роботи відповідає агротехнічним вимогам. Поверхня поля рівна і однорідна, огріхи відсутні.

Агрегат стало виконує технологічний процес на швидкостях у діапазоні III – V передач трактора МТЗ-82, але робота на IV передачі методом експертної оцінки визнана оптимальною. На меншій швидкості не забезпечується достатня

продуктивність, на більшій – шар ґрунту відкидається на відстань, що перебільшує ширину борозни від диска.

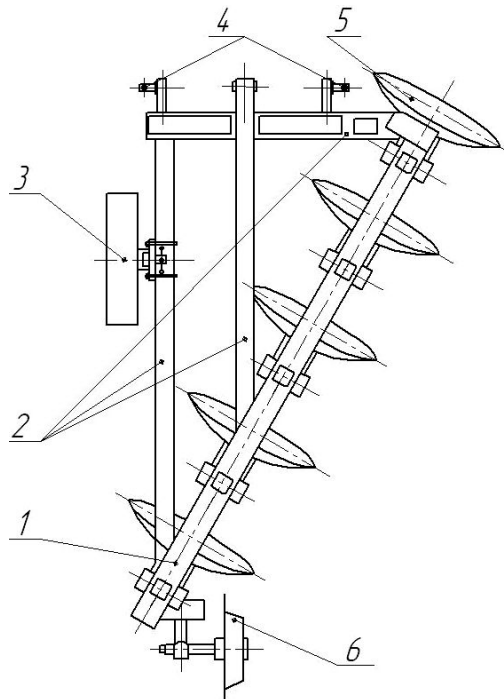

Рис. 1. Дісковий плуг:

1 – рама; 2 - поздовжні балки; 3 – колесо опорне; 4 – начіпний пристрій;
5 – диск; 6 – колесо борозне

Шлях занурення на робочу глибину становить 1,2 м при роботі на III передачі, 0,7 м - відповідно на IV. На інших передачах не досліджувалось.

Різниця у виконанні технологічного процесу серійним і дослідним плугом відстежується чітко. Зі збільшенням кута постановки диска до напрямку руху (в більшості серійних плугах зміна кута постановки до вертикалі не передбачена) ґрунтові потоки починають накладатись один на один, що не є раціональним. У дослідному плузі в усьому діапазоні зміни обох кутів це явище не відстежувалось.

При максимальних значеннях кута постановки диска до напрямку руху в серійному плузі відмічені технологічні відмови, в дослідному цього вдавалося уникнути шляхом зміни кута постановки диска до вертикалі.

Можливість зміни кута постановки диска до вертикалі покращує керованість агрегатом, що відмічено трактористом.

Додатково до основних випробувань були виконані випробування на засміченій бур'янами плантації при підвищеній вологості. Як показує досвід, звичайний полицевий плуг в таких умовах не працездатний. Дісковий показав стабільну працездатність, хоча слід відмітити підвищену бриластість. Працездатність в таких умовах надає можливість використання даного плуга на рисових плантаціях або у при меліорації ґрунту з метою прискорення підсихання.

За коефіцієнтом структурності якість розпушення після проходу дискового знаряддя та полицевого плуга близька, але якщо у полицевого плуга її регулювати не можливо, то у дискового така можливість є і в досить широкому діапазоні. Особливість полягає ще в тому, що в широкому діапазоні зміни кутів α (постановки до напрямку руху) та β (постановки до вертикалі) кількість грудок з приведеним діаметром 150 мм та вище є стабільною на рівні 14 – 15% за масою, але при збільшенні кута $\beta > 20^\circ$ практично у двічі зменшується. При $\beta > 20^\circ$ також на 30-40% збільшується кількість агрономічно цінних агрегатів. Таким чином, для роботи восени можна рекомендувати $8^\circ < \beta < 20^\circ$, весною – $\beta > 20^\circ$.

Аналіз значень коефіцієнта різноподрібнення структурних агрегатів дає його зростання з збільшенням кута β практично у два рази у порівнянні з мінімальним значенням. Це вказує на те, що зі збільшенням цього кута структура обробленого шару ґрунту стає більш неоднорідною – суттєво збільшується кількість мілких агрегатів при збереженні кількості агрегатів приведеним діаметром 50 – 75 мм. Тобто, тенденція аналогічна зміні коефіцієнта структурності.

Показник ступінь подрібнення має тенденцію до зростання зі збільшенням кута β , практично у два рази у досліджуваному діапазоні. Це теж свідчить про збільшення кількості мілких агрегатів.

Таким чином, розроблений дисковий плуг надає можливість отримувати наперед задані показники якості розпушення в широкому діапазоні зміни механіко-технологічних властивостей ґрунту.

Маркін Микола
магістрант
Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет
м. Дніпропетровськ

ВТРАТИ СОЇ ПРИ ЗБИРАННІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗАПОБІГАННЯ

При механізованому збиранні сої існуючими технічними засобами в складних умовах мають місце значні незворотні втрати. Так, за даними літературних джерел під час збирання сої комбайнами, не переобладнаними спеціальними жатками, на полях з невірвняною поверхнею втрати низькорослих скоростиглих сортів сої можуть дорівнювати 10-23 %, високорослих пізньостиглих - 7-12 % [1].

При збиранні сої не переобладнаним комбайном на полях з невірвняною поверхнею втрати низькорослих скоростиглих сортів можуть становити 10-23

%, високорослих пізньостиглих – 7-12 %. Причому 80-90 % всіх втрат припадає на жатку, в основному за рахунок не зрізаних бобів на головному стеблі й нижніх гілках, а також вимолоченого мотовилом насіння. При зрізаних посівах втрати більші (12-17 %), ніж у посівах з оптимальною густиною рослин (5-7 %). У США вважають, що 90 % всіх втрат припадає на жатку, а величина втрат при збиранні сої не переобладнаним зерновим комбайном становить близько 10 % і оцінюється в 520 млн. доларів [1]. Втрати можуть збільшуватися до 30-40 % при пересиханні частини бобів, які розтріскуються, обсипаються, особливо при поганому регулюванні мотовила. При збиранні сої з вологістю зерна понад 20 %, втрати можуть бути внаслідок не вимолочування бобів, або роздавлювання їх молотильним апаратом.

Втрати сої при роботі жатної частини збиральної машини можна поділити на 4 різновиди:

- втрати вільного зерна сої при дії на боби мотовила та різального апарату;
- втрати бобів, які знаходяться нижче висоти зрізу рослин сої;
- втрати бобів на зрізаних рослинах, які не потрапили на платформу жатки;
- втрати бобів, які знаходяться на полеглих рослинах.

Якщо перші 3 види втрат можливо знизити за рахунок дотримання технологічних та технічних вимог, які ставляться до збиральних машин, то останній різновид втрат залежить в першу чергу від агротехнологічних чинників: сорту, норми висіву, ширини міжрядь і т. п.

При значній полеглості рослин сої згідно існуючим рекомендаціям необхідно зменшити робочу швидкість, особливо ретельно провести регулювання різального апарату та мотовила а також правильно вибрати напрям руху збирального агрегату відносно полеглих рослин.

Дотримання вище викладених рекомендацій не завжди дозволяє зібрати сою в складних умовах з мінімальними втратами, у зв'язку з цим з метою зменшення втрат сої при збиранні в складних умовах, необхідно проводити модернізацію зрізуючого пристрою жатки, яка полягає в зміні кінематичних режимів роботи сегментно-пальцевого різального апарату.

Як відомо, сегментно-пальцеві різальні апарати забезпечують швидкість різання 2,2...2,5 м/с. При цьому забезпечується підпирний зріз з відхиленням частини рослин, що призводить у випадку збирання сої до додаткових втрат.

Аналіз відомих даних та результатів проведеного визначення фізико-механічних властивостей рослин сої свідчить про можливість і доцільність реалізації безпідпирного зрізу за рахунок збільшення швидкості різання до 3,2...0,5 м/с.

При цьому з технічної точки зору забезпечити таку швидкість різання можуть сучасні механізми приводу різального апарату без зменшення надійності і довговічності пристрою та машини в цілому.

Висновок: зменшення втрат сої при збиранні в складних умовах можливе за рахунок зміни режиму роботи сегментно-пальцевого різального апарату та забезпечення безпідпiрного зрізу рослин.

Література

1. Бабич А.О. Сучасне виробництво і вирощування сої / А.О. Бабич. – К.: Урожай, 1993. – 432 с.

Нікітіна Ганна

к.т.н., викладач електротехнічних дисциплін

Сахно Олексій

студент

Кашель Денис

студент

Індустріальний технікум ДВНЗ «Криворізький технічний університет»
м. Кривий Ріг

СИСТЕМА АВТОМАТИЧНОГО КОРЕГУВАННЯ ВІБРОПЕРЕМІЩЕНЬ КОНТРОЛЬНОЇ ТОЧКИ В КАБІНІ ТРАКТОРА

Постійне зростання світового попиту на сільськогосподарську продукцію потребує відповідного розвитку і вдосконалення сільськогосподарських машин і обладнання. В зв'язку з цим, питання забезпечення нормативної вібраційної міцності конструкції транспортно-тракторних агрегатів при постійному підвищенні їх швидкохідності, потужності і динамічної навантаженості основних вузлів стають актуальними.

Мета роботи полягає у розробці працездатної і надійної системи керування електронно-пневматичною підвіскою колісного трактора, що забезпечує встановлені нормативним документом показники вібропереміщень контрольної точки в кабіні. В якості контрольної розглядалася точка з координатами, що відповідають зоні сидіння оператора, оскільки показники вібрації сидіння безпосередньо впливають на продуктивність роботи оператора і якість виконання технологічних операцій [1].

В роботі на базі розробленої моделі динамічної взаємодії трактору з дорогою (полем) запропоновано систему автоматичного корегування вібропереміщень контрольної точки кабінки трактора відповідно до параметрів складових комплексних амплітуд транспортної вібрації кабінки. Трьохкомпонентна транспортна вібрація трактора представляється вектором

$\bar{Q} = \{z, \varphi, \theta\}'$, де $z(t)$; $\varphi(t)$; $\theta(t)$ – узагальнені поступальні і кутові координати [2] руху кабіни. Складові трикомпонентної транспортної вібрації кабіни трактора що враховують впливи нерівності профілю дороги (поля), швидкості руху колісного трактора, основних параметрів ходових частин, визначаються безпосередньо під час руху транспортного засобу за допомогою трикоординатного віброакселерометра, встановленого в контрольній точці. Величини дійсних і уявних частини складових трикоординатної транспортної вібрації ($Re(z(j\omega_k))$; $Im(z(j\omega_k))$; $Re(\varphi(j\omega_k))$; $Im(\varphi(j\omega_k))$; $Re(\theta(j\omega_k))$; $Im(\theta(j\omega_k))$) перетворені вібровимірювальними перетворювачами у сигнали прямокутної форми, а також сигнали від датчиків тиску поступають на вхід системи керування (СК) пневмопідвіскою. СК на основі порівняння отриманих параметрів з нормативними видає корегуючі імпульси, що поступають по каналу зворотного зв'язку на блок електромагнітних клапанів, які змінюють обсяг повітря в балонах пневмопідвіски. Корекція тиску в балонах відбувається доки жорсткісно-демпфуючі параметри електронно-керованої пневматичної підвіски [3, 4] трактору не забезпечать необхідні параметри вібропереміщення контрольної точки в кабіні.

Таким чином, отримані в роботі результати можна використовувати під час проектування підвісок нових і реконструкції існуючих колісних транспортних засобів (тракторів), завдяки чому досягається покращення ергономічних характеристик руху і дотримання при експлуатації нормативних показників віброміцності і віброактивності найбільш відповідальних вузлів.

Література

1. Климов А.Н. Повышение эффективности тракторно-транспортного агрегата за счет совершенствования подвески сиденья трактора : автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. техн. наук :05.20.01 / А. Н. Климов. - Воронеж, 2001. - 19 с.
2. Нікітіна Г.О. Методи і засоби випробувань із взаємопідсилювальною дією багатокординатного вібраційного і ударного навантаження вузлів машин : автореф. дис. ... канд. техн. наук : 05.02.09 / Г. О. Нікітіна; НАН України, Ін-т пробл. машинобуд. ім. А.М. Підгорного. - Х., 2013. – 23 с.
3. Trailer Suspension Systems. Understanding trailer air suspensions. – USA: Hendrickson International Corporation., 2008 – 40 p.
4. Равкин Г.О. Пневматическая подвеска автомобиля / Г.О. Равкин. – М.: Машгиз, 1962. - 289 с.

Пилипенко Юрій

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ДОСЛІДЖЕННЯ ВІБРОКОПАЧА БУЛЬБОПЛОДІВ

Відомо, що картопля – одна з найбільш потенційно високорентабельних культур, що вирощуються на території України. Залежно від кліматичної зони, типу ґрунту, кількості опадів рентабельність вирощування картоплі може сягати 150 %, тобто вона набагато вища, ніж в інших сільськогосподарських культур. Для отримання такого рівня рентабельності необхідно мати цілий комплекс відповідної техніки.

Якщо в спеціалізованих господарствах на великих площах є можливість механізувати всі технологічні операції і довести затрати праці до 0,2...0,5 люд.-год/ц та на відносно малих ділянках фермерських господарств така механізація недоступна, а затрати праці складають 12...15 люд.-год/ц тобто в 25-75 разів більшими [1].

Найбільш складним технологічним процесом при вирощуванні картоплі є збирання урожаю, на який припадає 46–60 % затрат праці. Крім цього, в складних умовах збирання різко збільшуються втрати бульб та їх засміченість і травмування, що позначається на їх довготерміновому зберіганні.

Поширеними машинами для збирання картоплі роздільним способом в умовах зони Степу України є картоплекопачі типу КСТ та КТН, які в оптимальних ґрунтово-кліматичних умовах забезпечують виконання процесу у відповідності до існуючих вимог. Одним із суттєвих недоліків картоплекопача КТН-2В є устаткування його пасивним лемішем, що призводить до підвищеного тягового опору при роботі та згруджування ґрунту в зоні підкопування скиби.

Провівши аналіз можливих варіантів зниження тягового опору та підвищення стійкості протікання процесу підкопування бульбовмістного шару ґрунту, дійшли до висновку що оптимальним варіантом є використання активного плоского леміша з приводом від вібробуджувача, який під'єднується до гідросистеми трактора.

Аналіз відомих досліджень впливу вібрації на якісні та енергетичні показники роботи копачів коренебульбоплодів [2] свідчить про перспективність такого підходу та необхідність проведення подальших теоретичних та експериментальних досліджень в цьому напрямку.

В результаті проведених теоретичних розрахунків було отримано оптимальні значення кінематичних режимів роботи плоского активного леміша картоплекопача при мінімальному тяговому опорі. При цьому амплітуда коливань копача повинна бути 4...6 мм, а частота коливань 20...25 Гц.

Прогнозований тяговий опір активного копача при роботі на легких суглинках та глибині підкопування 18...20 см знижується на 15...20%.

Одним з найважливіших якісних показників роботи підкопуючих пристроїв є пошкодження коренебульбоплодів. Оцінити цей показник теоретичними розрахунками неможливо, тому наступним етапом роботи є проведення експериментальних польових досліджень активного віброреміша на збиранні картоплі.

Висновок: проведені теоретичні розрахунки процесу взаємодії активного копача з ґрунтом надали можливість обґрунтувати його кінематичні характеристики.

Література

1. Булгаков В.М. Сучасний стан виробництва картоплі та перспективи розробки картоплезбиральних машин / В.М. Булгаков, Т.Д. Гуцол, Н. Януш. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. №11. т.1 (65), 2012 р. С. 103-109.

2. Кобець А.С. Теорія і розрахунок копачів для збирання картоплі: монографія / А.С. Кобець, О.А. Демидов, Б.А. Волик, С.П. Сокол. – Дніпропетровськ: РВВ ДДАУ, 2009. - 144 с.

Радчук Сергій

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ДОСЛІДЖЕННЯ АЕРОДИНАМІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ НАСІННЯ РІПАКУ

Збільшення виробництва олійних культур в Україні на сьогодні стає гострою проблемою, яка може бути вирішена за рахунок ширшого використання можливостей ріпаку. Зростання популярності ріпаку зумовлено низкою причин. Так, його насіння містить 50 % олії, 16-24 % білку. Як високобілкова культура озима і яра форма ріпаку є джерелом забезпечення протеїном кормів для сільськогосподарських тварин. В 1 кг насіння міститься 1,7-2,1 кормових одиниць. Велика користь ріпаку як медоноса. За період його цвітіння можна отримати до 1 ц меду з гектара [1].

Задля отримання найбільшого ефекту від вирощування ріпаку, необхідно чітко та грамотно використовувати всю систему механізації вирощування. В даній системі однією з основних операцій вважається посів.

Питання точності посіву ріпаку сівалками з централізованим висівом розкрито недостатньо, так, як даний тип сівалок, зокрема СЗПЦ-12 Південного машинобудівного заводу (м. Дніпропетровськ), почав своє впровадження у виробництво порівняно недавно. Літературні джерела не мають чіткого обґрунтування процесу роботи або стосуються інших ґрунтово – кліматичних умов і т.п. У відповідності до вищевикладеного метою досліджень є вивчення аеродинамічних властивостей насіння ріпаку для оптимізації параметрів пневматичної транспортної системи сівалки з централізованим дозуванням.

Для визначення аеродинамічних показників насіння ріпаку було використано парусний класифікатор, схема якого приведена на рис. 1 [2].

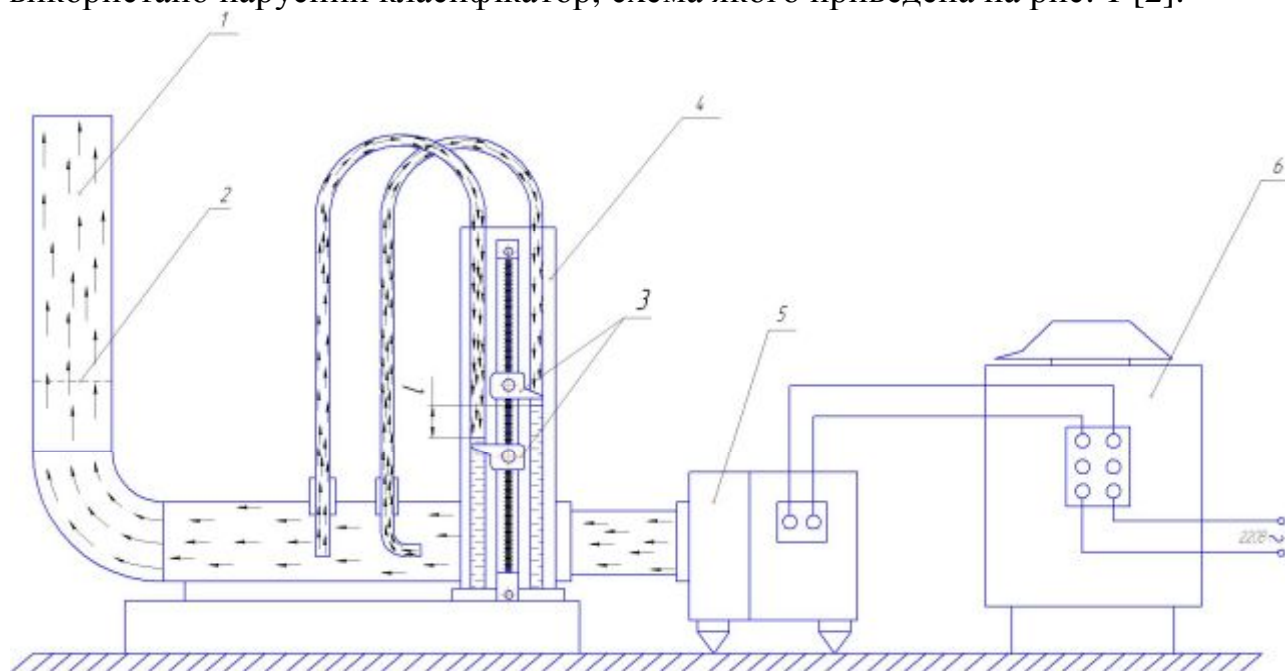

Рис. 1. Схема парусного класифікатора:

- 1 – аеродинамічна труба; 2 – приймальна сітка; 3 – повзунки манометра;
4 – манометр; 5 – вентилятор; 6 – автотрансформатор.

Парусний класифікатор складається з аеродинамічної труби в якій розміщується сітка для розміщення частинок, які досліджуються. Вентилятором 5 створюється повітряний потік, швидкість якого визначається з допомогою манометра 4. При цьому за рахунок використання автотрансформатора 6 є можливість змінювати напругу живлення вентилятора, тим самим змінюючи швидкість повітряного потоку.

При визначенні критичної швидкості насіння ріпаку воно розміщувалось на сітці 2 в аеродинамічній трубі. При цьому вентилятором створювався повітряний потік, який підхоплював і виносив за межі аеродинамічної труби насіння ріпаку. Швидкість повітряного потоку визначалась з допомогою рідинного манометра.

В результаті проведених експериментальних досліджень встановлено, що для насіння ріпаку критична швидкість знаходиться в межах $V_{кр} = 8,04...9,79$ м/с, а коефіцієнт парусності - $\kappa_n = 0,10...0,18$. Достатньо суттєвий інтервал між

верхньою та нижньою межами критичної швидкості та коефіцієнта парусності несприятливо впливає на рівномірність розподілу насіння пневматичним висівними системами сівалок.

Дослідженнями встановлена залежність критичної швидкості (швидкості витання) насіння від еквівалентного діаметра. Отримані дані свідчать про те, що із збільшенням еквівалентного діаметра насіння його критична швидкість зростає по параболічній кривій (рис. 2), а коефіцієнт парусності зменшується.

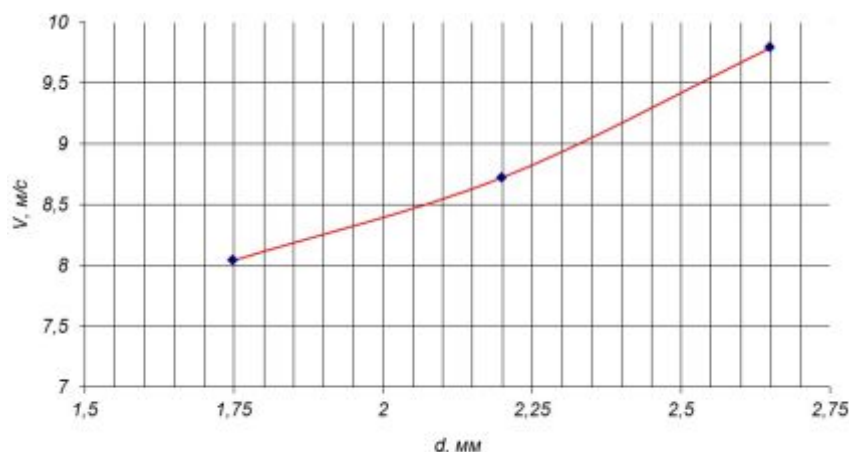

Рис. 2. Залежність критичної швидкості від середнього діаметра частинок

Висновок: дослідженнями встановлена залежність критичної швидкості (швидкості витання) насіння ріпаку й коефіцієнта парусності від еквівалентного діаметра. Із збільшенням еквівалентного діаметра насіння його критична швидкість зростає по кривій близькій до параболи, а коефіцієнт парусності зменшується.

Література

1. Лихочвор В.В. Рослинництво. Технології вирощування с.г. культур. – Львів: НВФ «Українські технології», 2002. – 800 с.
2. Механіко-технологічні властивості сільськогосподарських матеріалів: навчальний посібник / А.С. Кобець, Т.Д. Іщенко, Б.А. Волик, О.А. Демидов. – Дніпропетровськ: РВВ ДДАУ, 2009. – 144 с.

Сивак Игорь

к.т.н., доцент

Човнюк Юрий

к.т.н., доцент

Кравчук Владимир

к.т.н., доцент

Национальный университет биоресурсов
и природоиспользования Украины
г. Киев

ИННОВАЦИОННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ СТРОЙИНДУСТРИИ АПК УКРАИНЫ: МОДЕЛИРОВАНИЕ ПРОЦЕССА ТЕЧЕНИЯ БЕТОННОЙ СМЕСИ ПО РАСТВОРОБЕТОНОНАСОСАМ

При транспортировании бетонных смесей по трубопроводам на большие расстояния (в условиях строительной площадки) с помощью растворобетононасосов, возникают существенные трудности, связанные с изменением самой вязкости смеси. В результате за счёт энергопотребления установки, транспортирующей указанную смесь, падает эффективность производственного процесса и надёжность эксплуатации самого растворобетононасоса. Для установления физических механизмов и причин роста коэффициента вязкости транспортируемых смесей, в данной работе предложена модель течения жидкости с конгломератной структурой. В рамках этой модели, строительной / бетонной смеси, изучена эффективная вязкость такой жидкости.

В конгломератной модели считается, что жидкость содержит кластеры – твёрдотельные частицы, погружённые в неё. Конгломератной структурой также обладают и коллоидные растворы .

Если α – коэффициент диффузии жидкой фазы, то её коэффициент вязкости определяется уравнением Стокса – Эйнштейна:

$$\eta_{\epsilon} = \frac{1}{3\pi} \eta_{\epsilon}^0 \quad \eta_{\epsilon}^0 = - \quad \beta = k_B \cdot T \quad (1)$$

где a – размер частицы кластера, k_B – постоянная Больцмана, T – абсолютная температура (k_B) жидкости.

Однако, эффективная вязкость жидкости из-за наличия кластеров не равна η_{ϵ} . Кластеры, загораживая течение, искривляют и удлиняют траектории течения квазижидких элементов. Кроме того, поперечный градиент скорости при сдвиговом течении в жидкой фазе оказывается больше, чем в среднем по поперечному сечению, из-за того, что в обтекаемых кластерах скорость

сдвиговой деформации равна нулю. Оба эти механизма влияния кластеров на течение, приводят к увеличению эффективной вязкости по сравнению с η_e .

Эффективная вязкость жидкости со взвешенными в ней шарами впервые была вычислена А. Эйнштейном [2]. В предположении о малости относительного объёма, занимаемого шарами (обозначим эту величину q), им получено следующее выражение для эффективной вязкости $\eta(q)$ в первом приближении по q :

$$\eta(q) = \eta_e \cdot (1 + \frac{5q}{2}), \quad (2)$$

Шар искажает картину течения в сравнительно малой окрестности на расстоянии, сравнимым с радиусом шара. Формула (2) удовлетворительно описывает вязкость при $q < 0,2$, и можно не учитывать взаимное влияние шаров и наложение искажений потока, вносимых разными шарами. Представляет интерес найти выражения для $\eta(q)$ в другом предельном случае, $q \rightarrow 1$. В этом случае кластеры / коллоидные частицы уже нельзя рассматривать как изолированные шары, они могут сближаясь, соприкасаться между собой, что существенно меняет картину течения. Коэффициент вязкости в этом случае можно найти с помощью теории диффузионно-вязкого течения, контролируемого граничной диффузией [1].

Если структура близка к поликластерной, со средней толщиной межкластерных прослоек d , то для случая консервативного течения без образования разрывов сплошности можно найти, что:

$$\eta(d, r_{ce}) = \alpha_d \cdot \eta_d + \alpha_{se} \cdot \eta_{se} = \left[\frac{\alpha_d}{3} \cdot \frac{a}{d} \cdot \left(\frac{r_{ce}}{a} \right)^3 + \alpha_{se} \cdot \left(\frac{r_{ce}}{d} \right) \right] \cdot \eta_e^0, \quad (3)$$

где r_{ce} – радиус кластера, a – размер 1-ой частицы кластера, η_d – диффузионная вязкость, $(\alpha_d, \alpha_{se}) \sim 1$, η_{se} – вязкость, вызванная сопротивлением скольжения кластеров слой по слою.

При $d \ll r_{ce}$, относительный объём, занятый кластерами, равен:

$$q \approx \frac{2\pi \cdot r_{ce}^3}{(2\pi \cdot r_{ce}^3 + 3\pi \cdot r_{ce}^2 \cdot d)} \approx 1 - \frac{3d}{2 \cdot r_{ce}}. \quad (4)$$

Пренебрегая в (3) вкладом сопротивления скольжения в вязкость, (3) можно представить:

$$\eta(d, q) = \frac{9\alpha d}{8} \cdot \left(\frac{d}{a} \right)^2 \cdot \left[\frac{1}{(1-q)^3} \right] \cdot \eta_e^0. \quad (5)$$

Коэффициент диффузии зависит от толщины слоя, и эта зависимость становится существенной при $d \sim a$. С учётом этого представим выражение для $\eta(d, q)$ в виде:

$$\eta(d, q) = \alpha_d \cdot \left(\frac{d}{a} \right)^2 \cdot \frac{1}{a \cdot \eta_e \cdot (1-q)^3}, \quad (6)$$

Формула (6) представляє собою іскоме вираження для вязкості жидкості с плотной конгломератной структурой.

Полученные в работе результаты могут быть в дальнейшем использованы для уточнения и совершенствования существующих инженерных методов расчёта режимов течения бетонных смесей.

Литература

1. Бакай А.С. Поликластерные аморфные тела / А.С. Бакай. – Харьков: Синтекс, 2013. – 352 с.
2. Einstein A. // Annalen der Physics. – 1906. – V. 19. – P. 289.

Соц Сергій

доцент

Кустов Ігор

аспірант

Одеська національна академія харчових технологій

м. Одеса

ВІВСЯНІ ВИСІВКИ НОВИЙ ПРОДУКТ ДЛЯ ВІТЧИЗНЯНОГО СПОЖИВАЧА

За останні десятиліття світова вівсопереробна промисловість демонструє тенденцію відходу від традиційних плівкових сортів вівса та переорієнтовності на нові високопродуктивні голозерні сорти, яка більшою мірою відбувається із збереженням традиційного асортименту вівсяних продуктів. R.J. Henry та P.S. Kettlewell [1] стверджують, що голозерні сорти вівса при виробництві харчових продуктів можуть повноцінно замінити традиційні сорти. P. Yao та інші [2] зауважують, що у північному Китаї голозерний овес є широко розповсюдженою культурою, яку використовують для виробництва продуктів харчування: круп, плющеного вівса та борошна.

Основною з причин такого переходу є економічна складова, яка полягає у скороченні технологічного процесу, зменшенні енергетичних витрат та збільшенні виходу готової продукції. P. Peltonen-Sainio та інші [3] порівнюючи переробку голозерних та плівкових сортів вівса відмічають, що завдяки необхідності лушення зерна, ті інших складних операцій у технологічному процесі перероблення звичайних сортів вівса є значно затратнішим в порівнянні з переробкою голозерного вівса.

Завдяки своїм унікальним властивостям традиційні продукти переробки голозерного вівса широко використовується як компоненти при виробництві

продуктів дієтичного та спеціального призначення. За останні роки у світі високу популярність серед вівсяних продуктів набирають вівсяні висівки. Традиційно висівки одержують при здрібнюванні спеціально підготовленого ядра вівса. Вівсяні висівки в порівнянні із іншими продуктами переробки вівса характеризуються відмінним хімічним складом. Наприклад, вміст білку у у зазначеному продукті за даними J. Delcour та K. Routanen [4] складає 12...26 %, крохмалю 47...53 %, β -глюканів – 6,6...7,4 %, зольних елементів на рівні 2,00...9,00 % тощо, що дозволяє розглядати даний продукт в якості дієтичного та функціонального призначення.

Вперше в Україні голозерні сорти вівса було виведено на Носівській селекційно-дослідній станції. За результатами роботи вчених у 2010 році було зареєстровано сорт голозерного вівса «Скарб України», у 2013 – районований новий сорт голозерного вівса «Візит», який проходить державне сортопробування. В Україні зерно голозерного вівса, є повністю новою для круп'яної промисловості культурою, яка не застосовується для виробництва круп і круп'яних продуктів [5, 6].

На території нашої країни дослідження з можливостей використання голозерного вівса у круп'яній промисловості попередньо не проводилися. Розглядаючи вітчизняний асортимент вівсяних продуктів, можна відмітити, що відповідно до «Правил...»[7] в Україні традиційними продуктами переробки вівса є крупи вівсяні не подрібнені, з яких при подальшій обробці виробляють крупи вівсяні плющені, пластівці «Геркулес», «Пелюсткові», «Екстра» та толокно. Недоліком традиційних вівсяних круп'яних продуктів є дуже низький вихід готової продукції та велика протяжність технологічного процесу. Наприклад, при переробці плівчастого вівса базисних кондицій в крупу вівсяну не подрібнену загальний вихід складає 45...47 %, що пояснюється особливостями анатомічної будови традиційних сортів вівса, у яких 20...40 % зернівки складають поверхневі плівки; технологічний процес переробки включає у себе складні енергоємні операції луцення та шліфування зерна, при проведенні яких утворюється велика кількість подрібненого ядра та борошениця близько 15...35 %. Аналізуючи діючий регламент можна відмітити, що він не передбачає виробництво важливого ані «класичного» борошна, ані висівок.

Враховуючи новизну голозерного вівса та відсутність досліджень спрямованих на його застосування в українській круп'яній промисловості нами було вибрано напрямок досліджень з розробки та впровадження процесу виробництва круп і круп'яних продуктів при переробці голозерних сортів вівса. Метою даного дослідження є визначення процесу переробки голозерного вівса в харчові висівки.

В ході проведення досліджень з урахуванням особливостей технологічних властивостей зерна голозерного вівса була розроблена схема виробництва борошна та харчових висівок, яка включає у себе очищення та спеціальну підготовку зерна, шліфування, сортування продуктів шліфування,

подрібнення, сортування продуктів подрібнення та контроль борошна та висівок.

Розроблена технологічна схема при застосуванні визначених режимів дозволяє переробляти зерно голозерного вівса в харчові висівки з виходом на рівні 10,2...26,4 % та виходом борошна типу оббивного 73,6...89,8 %. Відносна уніфікація з класичними технологіями (можливість застосування на вівсопереробному заводі класичного обладнання), що дозволяє легко впроваджувати розроблену технологію на діючі підприємства різної потужності та проектувати нові за бажанням замовника на класичному або сучасному обладнанні.

Література

1. Henry, R.J. Cereal Grain Quality \ R.J. Henry, P.S. Kettlewell. – London UK: Chapman and Hall, 1996. – 488p.
2. Yao, P. Physical Properties of Naked Oat Seeds (*Avena nuda* L.) \ P. Yao, G.Y. Ren, N. Fu, et al. \ International Journal of Food Engineering. – 2014. – vol. 10, № 2. – P. 339-345.
3. Peltonen-Sainio, P., Characterising strengths, weakness, opportunities and threats in producing naked oats as a novel crop for northern growing conditions \ P. Peltonen-Sainio, A-M. Kirkkari, L. Jauhainen \ Agricultural and Food Science. – 2004. – № 13. – P. 212-228.
4. Delcour, J. Fibre-rich and wholegrain foods: improving quality \ J. Delcour, K. Poutanen eds. – Elsevier, 2013. – 496 p.
5. Сардак, М.О. Носівська селекційно-дослідна станція. 100 років творчого шляху \ М.О. Сардак \ [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://base.dnsgb.com.ua/INB/2011-4/>
6. Буняк А.И. Селекция овса на Носовской селекционно-опитной станции \ А.И. Буняк \ Труды по прикладной ботанике, генетике и селекции. Т. 171. СПб: ВИР, 2013, С. 236-239.
7. Правила організації і ведення технологічного процесу на круп'яних заводах. – К., 1998. – 164 с.

Теслюк Геннадій

доцент

Положевец Иван

магістрант

Днепропетровский государственный аграрно-экономический университет

г. Днепропетровск

ИССЛЕДОВАНИЕ ВОЗМОЖНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ V- ОБРАЗНОГО РЫХЛИТЕЛЯ ДЛЯ ПОДКАПЫВАНИЯ КОРНЕКЛУБНЕПЛОДОВ

В процессе исследований V- образного рыхлителя, проводимых Днепропетровским государственным аграрным университетом (ДГАУ) в 2009 – 2014 годах, был отмечен вынос на дневную поверхность инородных включений. В процессе полевых испытаний было установлено, что чем выше степень крошения почвы, тем этот процесс протекает более интенсивно. Это послужило основанием для проведения экспериментов по использованию данного явления для подкапывания корнеплодов. Орудие (рис. 1) состоит из лемеха 4, двух сходящихся боковых стоек 3 и кронштейнов крепления 5.

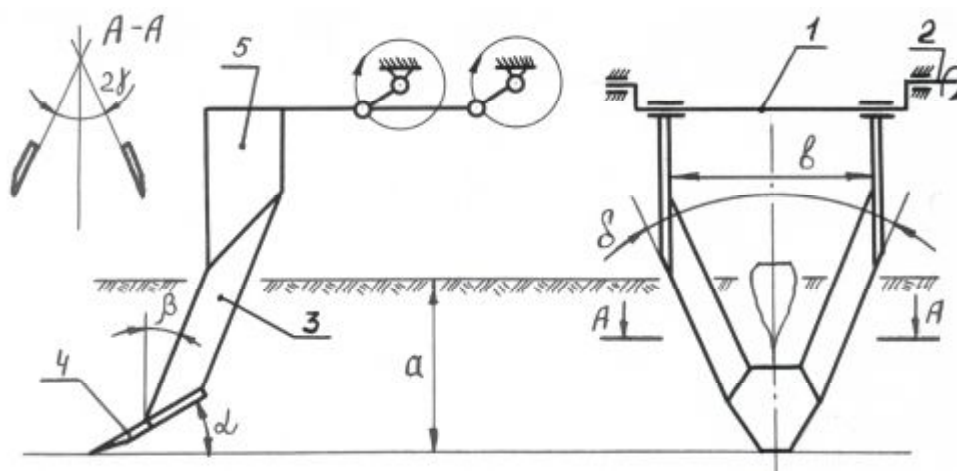

Рис. 1. Схема орудия

В процессе движения лемех 4 подрезает пласт почвы, а боковые стойки отделяют его от массива. Благодаря тому, что лемех имеет угол атаки α , пласт поднимается по его рабочей поверхности и частично крошится. Угол схождения боковых стоек γ выполняет роль угла крошения в поперечном направлении. Таким образом, на находящийся в рабочей зоне пласт действуют взаимно перпендикулярные силы, которые создают в нем объемно напряженное состояние. Изменяя конструктивные параметры орудия, можно в широком диапазоне изменять степень крошения почвы и распределение давления по профилю пласта. Следовательно, можно обеспечить выжимание корнеплодов в

результате продольного и поперечного обжатия через контактирующую с ним хорошо разрыхленную почву.

С целью интенсификации процесса к рабочему органу были подведены принудительные колебания от эксцентрикового вала 1.

В процессе экспериментальных исследований нами определены основные параметры конструкции. Эксперименты проводились в полевых условиях с использованием моделей корнеплодов конической, цилиндрической и круглой формы.

1. Оптимальное значение угла атаки лемеха $\alpha = 25...30^\circ$.

2. Наиболее эффективно интенсифицируют процесс подкапывания круговые колебания в продольно-вертикальной плоскости с амплитудой 3...4 мм и круговой частотой 20...30 мин⁻¹.

3. Угол схождения боковых стоек γ выбран из условия скольжения почвы по поверхности и составляет 38...45⁰, угол наклона в поперечно-вертикальной плоскости $\delta = 35...45^\circ$.

4. Тенденцию к выносу на дневную поверхность имеют тела конусообразной формы (95...97%), цилиндрические тела выносятся менее эффективно (60...75%), шарообразные тела на дневную поверхность практически не выносятся.

Трішкіна Ніна

к.е.н., доцент, директор

Хмельницький торговельно-економічний коледж КНТЕУ

м. Хмельницький

ІСТОРІЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕХНІКИ

Німецький інженер Конрад Цузе у 1936 році почав конструювати обчислювальний апарат, що працює в двійковій системі обчислення, що згодом був названий Zuse. Громіздкі статистичні обчислення для здійснення складних інженерних розрахунків повинні були стати автоматизованими, що було на той час неможливо. Машина Цузе стала першим обчислювальним автоматом із програмним керуванням і вважається першим комп'ютером.

В 1941 р. керуюча програма була закодована за допомогою перфорованої стрічки, виготовленої з бракованої кіноплівки. Машина зчитувала програму механічно крок за кроком (лінійно), тому робити розгалужені обчислення було поки неможливо. Zuse-3 проводила від 15 до 20 обчислювальних операцій за секунду.

До 1942 р. всі обчислювальні машини працювали на механічних або електромеханічних елементах (реле), і з цього року почали частіше застосовуватися електронні лампи як для збереження, так і для обробки даних. Це дозволило збільшити швидкість роботи машин у тисячу разів.

Перша електронно-обчислювальна машина була розроблена Джоном Алтансоффом і Клиффордом Берри, і на її базі в 1946 р. під керівництвом Дж. Преспера Зекерта і Джона Маушли був побудований ENIAC (Electronic Numeral Integrator and Calculator) за замовленням військового відомства США. Вага машини складала 30 тонн, вона вимагала для розміщення 170 м² площі. ENIAC містив 18 000 електронних ламп замість тисяч механічних деталей. Рахувала машина в двійковій системі і робила 5000 операцій додавання або 300 операцій множення в секунду. Уведення даних здійснювалося через перфоровані карти. На жаль, машина працювала лише половину передбаченого часу, тому що нерідко 67 електронних ламп виходили з ладу протягом однієї години, і весь процес рахунку зупинявся.

Для заміни електронних ламп у 1948 р. американці Джон Бардін, Уолтер Браттейн і Вуликама Брздорд Шокли винайшли стабільні елементи, названими транзисторами. Транзистори виявилися здатними виконувати всі ті функції, що до цього виконували електронні лампи, при цьому вони займали істотно менший обсяг і споживали значно менше електроенергії.

У 1949 р. американський математик Джонтло Нейман, що приймав участь у створенні ENIAC, зробив відкриття, яке поклато початок сучасній обробці даних. Він запропонував ідею інтегрування робочої програми в пам'ять машини в закодованому виді. Перша ЕОМ із збереженою програмою одержала назву EDSAC (Electronic Delay Storage Automatic Calculator – електронний калькулятор із пам'яттю на лініях затримки). Вона була створена в Кембріджському університеті (Англія) у 1949 р. З тих пір усі ЕОМ є комп'ютерами зі збереженою програмою.

У Радянському Союзі перша ЕОМ була створена в 1950 р. в Інституті математики АН УРСР під керівництвом академіків С.А. Лебедева і М.А. Лаврентьєва. Перший радянський електронно-обчислювальний пристрій, створено у Феюфанії (під Києвом), одержав назву МЭСМ – мала електронна рахункова машина.

1951 р. – створено першу масову модель комп'ютера. Джон Маушли і Дж. Преспер Зекерт заснували компанію, що приступила до розробки комп'ютерів із збереженою програмою. У 1951 р. вони створили машину UNIVAC (Universal Automatic Computer – універсальна автоматична обчислювальна машина). Потім було створено багато різних моделей UNIVAC, що знайшли застосування в різних сферах діяльності. Крім того, це був перший комп'ютер, у якому замість перфораційних стрічок і карт використовувалася магнітна стрічка, і він вільно обробляв як цифрову, так і символну інформацію.

З 1955 р. транзистори активно застосовуються у виробництві комп'ютерів, із цього часу вважається, що з'явилося друге покоління комп'ютерів.

Фірми Fairchild і Texas Instruments незалежно один від одного представили в 1959 р. інтегральні схеми (чіпи), що базувалися на кремнієвій технології. З появою чіпа і почалося третє покоління комп'ютерів.

Зі зменшенням елементів комунікації в 1970-і роки з'явилося четверте покоління комп'ютерів. У 1970-і роки були створені мінікомп'ютери, такі як PDP-11 фірми Digital Equipment Corporation, із відносно невеликими габаритами і менш потужні, чим великі комп'ютери. Зростала потреба в малих недорогих ЕОМ, як підтримують одне робоче місце – персональних комп'ютерах (PC). До кінця 1970-х років мікронізація чіпів привела до того, що обчислювальна машина могла розміститися на звичайному письмовому столі. Упровадження PC можна вважати початком виробництва комп'ютерів 5-го покоління.

На початку 1975 р. з'явився перший комп'ютер – альтаир»8800», що був побудований фірмою MITS на основі мікропроцесора Intel 8080. Він мав 256 байт оперативної пам'яті та управлявся за допомогою спеціальної панелі перемикачів. Для введення і виводу даних використовувався дисковод 8-дюймових гнучких дисків, що купувався окремо.

У серпні 1981 р. поряд із Apple, Commodore і Atari на ринку з'явилися перші переносні бізнес-комп'ютери фірми Osborne. Але отут виник ще один конкурент – IBM. Білл Гейтс, власник компанії Microsoft, заснував свою першу фірму в 14 років, у 19 років перервав навчання, щоб стати бізнесменом, і через 5 років мав світову монополію на операційну систему MS DOS.

У березні 1993 р. фірма Intel оголосила про початок промислових поставань 66- і 60-Мгц версій процесора Pentium. Системи, побудовані на базі Pentium, цілком сумісні з персональними комп'ютерами. Нова мікросхема містила біля 3,1 мільйони транзисторів і мала 32-розрядну адресну і 64-розрядну зовнішню шину даних.

Література

1. Трішкіна Н.І. Історія непродовольчих товарів. Навчальний посібник. – Хмельницький.: ПП «Манускрипт», 2014. –326 с.

Цикалюк Юрій

к.т.н., викладач

Ващишин Геннадій

студент

Тарасюк Сергій

студент

Мирогощанський аграрний коледж
с. Мирогоща, Рівненська обл.

ІСТОРІЯ ВІТЧИЗНЯНОГО АВТОМОБІЛЕБУДУВАННЯ

Ще в 1752 р. кріпак винахідник-самоучка Леонтій Шамшуренков змайстрував «самохідної коляски». У 1791 р. механік і винахідник Іван Кулібін побудував триколісну «коляску-самокатка» з двома провідними колесами. У ній винахідник застосував ряд механізмів, які використовуються в сучасних тракторах і автомобілях: коробку передач, рульове управління, гальма. Механічного двигуна в той час ще не було, тому «самокатка» і «самохідної коляски» приводили в рух мускульною силою людини. У 1830 р. майстер Янкевич розробив проект парового автомобіля. Механік Федір Блінов в 1888 р. побудував перший у світі гусеничний трактор. В якості двигуна на рамі довжиною 5 м стояв котел із двома паровими машинами. Від кожної машини через шестеренні передачі передавалося обертання до провідних колесам, які перебували в зачепленні з гусеницями. Для тракторів та автомобілів потрібний відносно легкий і невеликий за габаритами двигун. У 1879 р. інженером О.С. Костовичем був побудований двигун внутрішнього згоряння потужністю 59 кВт (80 к.с.), масою 240 кг, що працював на бензині. У 1889 р. Б.А. Яковлев організував виробництво автомобільних газових двигунів. Піонером вітчизняного промислового автомобілебудування можна вважати московську велосипедну фабрику «Дукс» Ю.А. Меллера, де була зроблена спроба налагодити випуск автомобілів і навіть було виготовлено кілька машин. Ідея створення національного автомобіля займала уми передових представників технічної інтелігенції, багато з яких здобули освіту, жили і працювали за кордоном.

Інтервенція і громадянська війна, що внесли розруху в народне господарство країни, торкнулися, звичайно, і малопотужні автоскладальні підприємства, що залишилися у спадок від старої Росії. Автомобільний парк був абсолютно зношений, хронічно але вистачало запасних частин. Механікам доводилося пускатися на неймовірні хитрощі, щоб змусити працювати машини 300 різних марок, що знаходилися в той час в експлуатації. У 1921 році питання про автомобільні заводи обговорювалося на засіданні Ради Праці і Оборони. Було поставлено завдання не тільки виконувати ремонт і випускати запасні частини, а й розпочати випуск власних автомобілів. У ті ж роки були закладені наукові основи автомобільної справи. Важливу роль у становленні його зіграв

Науковий автомоботорний інститут - НАМИ. Роком народження вітчизняного автомобілебудування можна вважати 1924 р., коли на автомобільному заводі, створеному на базі автомобільних майстерень, був випущений перший півторатонний вантажний автомобіль. У розвитку вітчизняної автомобільної промисловості можна виділити чотири основних етапи. Перший етап (1924-1941 рр.) Характеризувався спочатку дрібносерійним, а потім масовим серійним виробництвом автомобілів. У цей час заводи випускали невелике число моделей автомобілів, необхідних для народного господарства. На другому етапі (1943-1960 рр.). Створено багато нових моделей автомобілів. У Третій етап (1961-1975 рр.) Характерний збільшенням випуску автомобілів. На цьому етапі технічно переозброєні багато діючих автомобільні заводи і побудовані нові. З 1976 р. по теперішній час триває четвертий етап автомобілебудування.

Автомобілебудування — це відносно молода галузь машинобудування України, яка виникла в 50—60-ті роки.

Автозаводи України випускають великовантажні (Кременчук), малолітражні легкові (Запоріжжя) автомобілі.

В Луцьку налагоджено виробництво легкових автомобілів для сільської місцевості. Львівській автобусний завод (ЛАЗ) є найбільшим в СНД. Автомобільна промисловість кооперується із заводами, які випускають двигуни, окремі вузли і агрегати автомобілів (Мелітополь, Полтава, Херсон, Чернігів, Синельникове, Кременчук), електрообладнання (Херсон, Сутиска Вінницької обл.), запасні частини (Чернігів).

Перший же справді український автомобіль з'явився у 1959 році. Це був ЗАЗ-965, більш відомий у народі, як “горбатий запорожець”. Прототипом першого українського автомобіля був італійський FIAT 600. Запорізьке дітище отримало вітчизняний двигун з повітряним охолодженням і потужністю 27 кінських сил. Усього, з 1960 до 1969 року, з конвеєра ЗАЗу зійшло 322106 таких автомобілей.

Автомобілебудування в Україні, як і в усьому колишньому Союзі, ніколи не було розвинене на належному рівні. Це стосується насамперед якості та асортименту продукції, що в умовах загальної економічної кризи призвело до значного занепаду галузі. Підприємства автомобілебудування, що дісталися Україні в спадщину від розвинутого соціалізму (ЗАЗ, ЛуАЗ, ЛАЗ і КРАЗ), показали свою реальну життєздатність. Вони поступово нарощують свою частку в автовиробництві країни й досягли істотних успіхів. В умовах українського ринку ці підприємства змушені шукати нові економічні формули роботи.

Література

1. Долматовський Ю. Автомобілі - вчора, сьогодні, завтра. // Моделіст-конструктор. 1970. № 4.

2. Вергунов В.А. Нариси історії аграрної науки, освіти та техніки / В.А. Вергунов. – К.: Аграрна наука, 2006.
3. Енциклопедичний словник юного техника – М.: Педагогіка, 2005.

Шевченко Роман

магістрант

Пушкарь Сергій

магістрант

Дніпропетровський державний аграрно-економічний університет

м. Дніпропетровськ

ОБГРУНТУВАННЯ СКЛАДУ АГРЕГАТУ ДЛЯ ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ В СИСТЕМІ «STRIP-TILL»

В умовах, коли в господарствах немає змоги застосувати раціональні дози органічних і мінеральних добрив, головне завдання сучасного землеробства – інтенсивно використовувати, підтримувати і окультурювати існуючий орний шар. В таких умовах суцільний полицевий обробіток ґрунту має суттєвий недолік: позбавлена стерні і рослинних решток чиста поверхня ріллі схильна до водної та вітрової ерозії. Як вихід з даної ситуації все частіше почали використовувати технологію Strip-Till.

Технологія Strip-Till передбачає нарізання механічно оброблених і не оброблених смуг завширшки 200 – 300 мм. Оброблена смуга використовується для вирощування корисних культур, на необробленій – залишається стерня попередника і вона служить для накопичення корисних речовин.

Проблема полягає в тому, що вузьку смугу треба обробити на глибину до 250 мм, що перевищує ширину самої смуги і при цьому не порушивши необробленої смуги. Використання традиційних ґрунтообробних знарядь в такому випадку є проблематичним, бо від робочих органів у поперечному напрямку розповсюджуються лінії зколу під кутом внутрішнього тертя ґрунту до вертикалі [1]. Враховуючи, що кути тертя більшості ґрунтів більші за 40 градусів, уникнути розповсюдження ліній зколу в межах необробленої смуги не можливо. Вирішення проблеми бачиться у штучному обмеженні зколу ґрунту о поперечно-вертикальній площині.

Нами для обробітку смуги пропонується агрегат наступної конструкції (рис. 1). Агрегат складається з дисків 1, які підрізають шар ґрунту і відокремлюють оброблену смугу від необробленої. Стрільчата лапа 2 виконує поверхневий обробіток смуги, а долото 2 – основний глибокий. Всі робочі органи змонтовані на стояку 5.

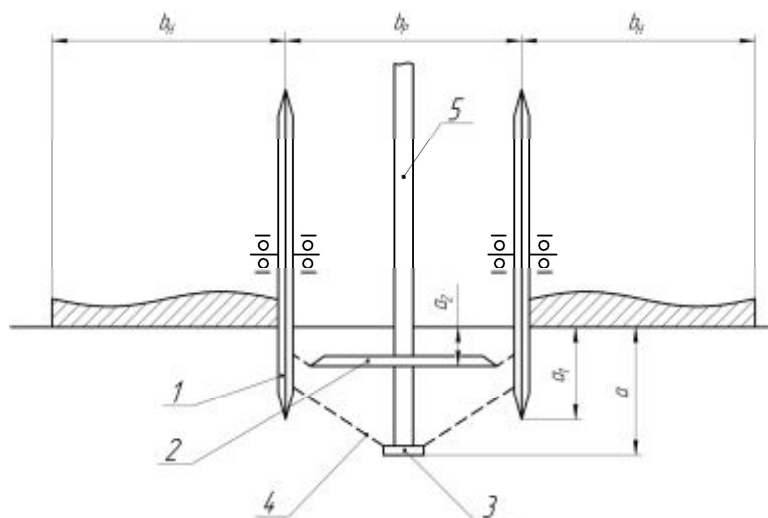

Рис. 1. Схема гряділя агрегату для смугового обробітку ґрунту:

1 – диск; 2 – лапа стрілочата; 3 – долото; 4 – напрямок розповсюдження лінії зколу; 5 – стояк

Особливість конструкції полягає в тому, що диски 1 прорізають тонкі борозенки, які обмежують розповсюдження ліній зколу від стрілочатої лапи 2 і долота 3. Таким чином, цілісність необробленої смуги залишається недоторканою.

Нами виконані розрахунки основних конструктивних параметрів конструкції стосовно до ґрунтово-кліматичних умов Дніпропетровської області. При вирощуванні столових коренеплодів нами отримані наступні раціональні параметри:

- ширина смуги $b_p = b_n = 250$ мм;
- діаметр диска $D = 450$ мм;
- заглиблення диска $a_1 = 80$ мм;
- глибина ходу стрілочатої лапи $a_2 = 50$ мм;
- глибина робочого ходу долота $a = 180$ мм .

Література

1. Панченко А.Н. Теория измельчения почв почвообрабатывающими орудиями / А.Н. Панченко // Днепропетр. гос. агр. ун-т.- Днепропетровск, 1999. – 140с.

Шофул Игорь

к.т.н., ассистент

Одесская национальная академия пищевых технологий

г. Одесса

СОХРАННОСТЬ ВИТАМИНА «С» ПРИ ТЕПЛОВОЙ ОБРАБОТКЕ ОВОЩЕЙ БЕЗ ВОДЫ И ЖИРОВ

Почти все овощи богаты витамином «С» [1]. Разрушению витамина «С» способствуют такие факторы как температура, длительность нагрева, кислород воздуха, щелочная среда и присутствие окисляющихся металлов.

Основной характеристикой применительно к процессу обработки овощей для сохранения витамина «С» является зависимость растворимости аскорбиновой кислоты от температуры. Традиционно рекомендуется закладывать овощи только в кипящую воду: в кипящей воде отсутствует растворённый кислород, кроме того, при высокой температуре разрушаются вещества, способствующие окислению витамина «С» [2]. Нагревание разрушает витамин «С», поэтому следует учитывать сроки тепловой обработки и закладывать их в определённой последовательности, чтобы они одновременно были доведены до готовности.

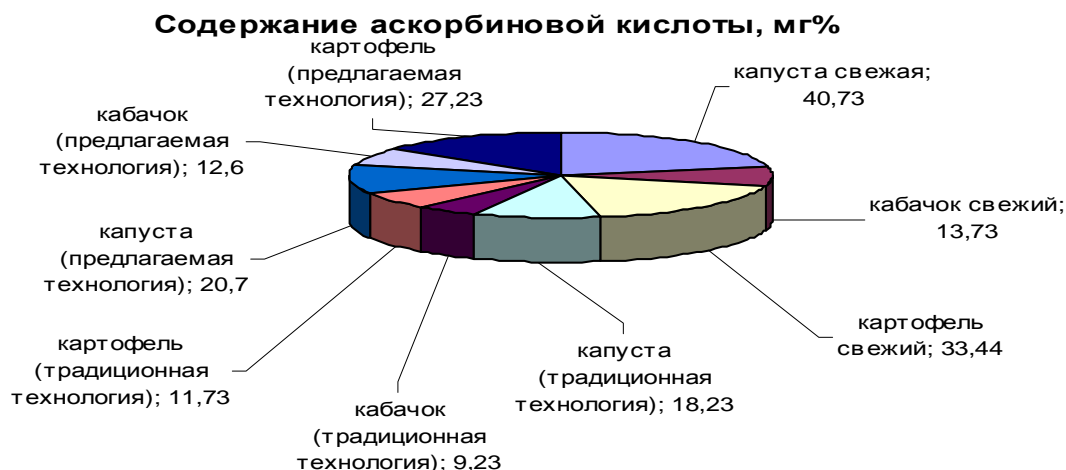
Основной этап в исследуемом процессе тепловой обработки овощей без воды и жиров заключается в определении максимально допустимой температуры выдержки продукта в контакте с теплоаккумулирующим элементом, обеспечивающим сохранение витамина «С» при экономном расходе электроэнергии. По результатам исследования сохранность витамина «С» в трёх видах овощей (картофель, капуста, кабачок), отличающихся первоначальным количеством природной влаги, обеспечивается при максимально допустимой температуре тепловой обработки в пределе (72...93) °С.

В расчёте нагрева, температуру картофеля принять равным 95 °С. Это обеспечивает сохранность витамина «С» за счёт подавления процесса окисления указанного витамина кислородом воздуха и ферментом аскорбоназа. Этот фермент содержится в большинстве продуктов растительного происхождения [3].

Увеличение периода тепловой обработки до значения контактной температуры для овощей (картофель, белокочанная капуста) составляет 40 – 42 мин. Максимально допустимая температура находится в интервале 95 – 98 °С. Эти показатели способствуют условиям, когда сохранность витамина «С» достигла 75%. Для таких овощей как кабачки показатели процесса таковы, что максимально допустимая контактная температура, не превышающая 98 °С, обеспечивает сохранность витамина «С» на уровне 84% за период обработки 32 мин.

Можно предположить, что для всех трёх групп рассмотренных овощей, основное влияние на качество продукта оказывает исходное содержание натуральной влаги и максимально допустимая контактная температура металлического конструкционного элемента и овощной среды. Для обеспечения условий сохранения витамина «С» и снижения энергозатрат на тепловую обработку, следует разработать конструктивный элемент с повышенной теплоаккумулирующей способностью.

Создание оптимального температурного поля для условий выделения натуральной влаги, содержащейся в овощах, позволило определить основные параметры процесса: максимально допустимая температура нагрева, при которой сохраняется витамин «С»; минимально допустимый промежуток времени выдержки при этой температуре; значение контактной температуры конструкционного элемента с металлической поверхностью.

Литература

1. Хруба Ф. Материалы Международной конференции по витаминам/Хруба Ф., Машек Я БАН., София, 1962. – 313 с.
2. Технологія консервування плодів, овочів, м'яса і риби. Під редакцією Флауменбаума, Київ, Вища школа., 1995. – 277 с.
3. Киверин М.Д. Целебный витамин. Изд. «Знание», Архангельск, 1986. – С. 26.

**СЕКЦІЯ 5
ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ****Андел Ірина**к.е.н., старший науковий співробітник
Інститут регіональних досліджень НАНУ
м. Львів**МОДЕРНІЗАЦІЯ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ
ВИРОБНИЧОЇ СФЕРИ РЕГІОНУ**

Основний капітал підприємств виробничої сфери в Україні, а саме підприємств промисловості, будівництва, діяльності транспорту і зв'язку протягом останнього періоду обновлявся недостатньо, значний негативний вплив тут мала фінансово-економічна криза, яка вплинула на сповільнення економічних процесів, у 2011-2012 рр. в Україні, її регіонах рівень зносу досяг 95% на підприємствах такого виду діяльності, як транспорт і зв'язок. Зростає частка збиткових підприємств, зростає собівартість і відпускна ціна продукції, невисокою є рентабельність основного капіталу, підприємства виробничої сфери потребують значних інвестицій. Оновлення основного капіталу є суттєвою детермінантою розвитку підприємств виробничої сфери регіону [1, 2, 3]. В цих умовах подальше проведення оновлення, модернізації основного капіталу під час відновлення економічного зростання, пошук точок зростання розвитку економіки при обмежених можливостях фінансування інвестицій вимагає аналізу і оцінки тенденцій оновлення основного капіталу на підприємствах виробничої сфери регіону.

Вивченню питання оновлення та ефективного використання основного капіталу підприємств присвячені роботи багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, таких як Асмолова Г., Бондар О.В., Ванькович Д.В., Геєць В.І., Демчишак Н.Б., Захарін С.В., Іщук С. О., Кленін О.В., Литвиненко Є.О., Онишко С.В., Петрович Й. М., Серебрянський Д.М., Парнюк В.О., Пророк Р.В., Ткаченко Л., Федаш Г.В. та ін. Однак, незважаючи на значну кількість наукових праць, низка завдань теоретико-методичного забезпечення процесу оновлення, модернізації основного капіталу підприємств виробничої сфери розроблена не досить повно, а тому вимагає подальшого вивчення.

Проведення ефективної модернізації основного капіталу виробничої сфери регіону вимагає організації відповідного моніторингу, який показано на

рис. 1.

Критерії	Показники
Оновлення основного капіталу	Коефіцієнт оновлення основного капіталу, %
	Інвестомісткість, %
	Коефіцієнт ліквідації основного капіталу, %
	Коефіцієнт заміни основного капіталу, грн./ грн.
	Інтегральний індекс темпів зростання оновлення основного капіталу
Стан основного капіталу	Ступінь зносу основного капіталу, %
Ефективність оновлення основного капіталу	Матеріаловіддача, грн./ грн.
	Фондовіддача, грн./ грн.
	Продуктивність праці, грн..
	Фондоозброєність, грн.
	Інтегральний індекс темпів зростання ефективності використання основного капіталу
Ефективність використання інвестицій в основний капітал	Приріст матеріаловіддачі відносно приросту інвестицій, грн./ грн./ грн.
	Приріст фондовіддачі відносно приросту інвестицій, грн./ грн.
	Приріст продуктивності праці відносно приросту інвестицій, грн..
	Приріст фондоозброєності відносно приросту інвестицій, грн.
	Інтегральний індекс темпів зростання ефективності використання основного капіталу
Пріоритетність оновлення основного капіталу	$Z_0 = K_0$, де $K_0 = I_{MO} / I_{CO}$, де Z_0 – швидкість зростання оновлення основного капіталу, K_0 – коефіцієнт випередження зростання оновлення основного капіталу, I_{MO} – індекс зростання інтегрального індекса оновлення основного капіталу у випереджуючому виді промислової діяльності, I_{CO} – індекс зростання інтегрального індекса оновлення основного капіталу за середнім значенням серед промислових видів діяльності. $Z_E = K_E$, $K_E = I_{ME} / I_{CE}$, де Z_E – швидкість зростання ефективності використання основного капіталу, K_E – коефіцієнт випередження ефективності використання основного капіталу; I_M – індекс зростання інтегрального індекса ефективності використання основного капіталу виду промислової діяльності; I_C – індекс зростання інтегрального індекса ефективності використання основного капіталу за середнім значенням серед промислових видів діяльності.

Рис. 1. Організація моніторингу модернізації основного капіталу регіону

Моніторинг за такими показниками необхідно відстежувати на рівні економіки регіону, виробничій сфері загалом, підприємств промисловості, будівництва, діяльності транспорту і зв'язку. В умовах браку коштів інвестиції необхідно вкладати у підприємства видів діяльності з найбільшим мультиплікативним ефектом. У зв'язку з цим важливого значення набувають вибір пріоритетів інвестування в Україні, її регіонах, що має проявлятися у таких кроках: 1) першочергова підтримка видів діяльності, що володіють високим мультиплікативним ефектом; 2) оновлення на новій технологічній

основі основного капіталу машинобудування, видів економічної діяльності від яких воно залежить; 3) задоволення попиту підприємств виробничої сфери регіону на високоякісні машини і обладнання, транспортні засоби для оновлення основного капіталу на підприємствах її видів діяльності за рахунок розвитку вітчизняного машинобудування.

Підсумовуючи можна сказати, що управління процесами оновлення основного капіталу у регіоні полягають у першочерговому оновленні на вищій технологічній основі основного капіталу підприємств машинобудування, та пошуку точок зростання, якими можуть стати види економічної діяльності з найбільшою прибутковістю, що буде сприяти ефективному оновленню, підвищенню ефективності основного капіталу підприємств у виробничій сфері регіону.

Література

1. Українські підприємства зможуть почати модернізацію лише в 2015 році – експерт. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~1/0/all/2014/05/19/326082>.
2. Геєць В.М. Довготермінові умови та фактори розвитку економіки України / В.М. Геєць // Економіст. – 1999. – №3. – 16-29. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com>.
3. Концепція та модель економічного розвитку для України. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/ECONOMICS/>.

Барабаш Людмила

к.е.н, с.н.с., завідувач відділу

Фризюк Людмила

завідувач лабораторії

Інститут садівництва НААН

м. Київ

ІННОВАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ САДІВНИЦТВА

Від ефективності функціонування та конкурентоспроможності вітчизняних галузей сільського господарства залежить продовольча безпека країни. Зважаючи на сучасний стан і потенційні можливості садівництва для забезпечення населення високоякісною плодово-ягідною продукцією потрібне прискорення модернізації та підвищення конкурентоспроможності галузі.

Економічним аспектам функціонування ринку плодів і ягід, питанням економічної ефективності, інноваційної діяльності садівницьких підприємств, галузевому маркетингу присвячено праці О.Ю. Єрмакова, А.М. Кандиби, Л.В. Романової, В.А. Рудьова, І.І. Червена, О.М. Шестопаля, А.І. Шумейка, В.В. Юрчишина. Питання конкурентоспроможності садівництва вивчали Г.Ю. Аніщенко, В.С. Уланчук [1], В.А. Рудьов [2], І.А. Сало [3] та інші. Але в умовах відкритості ринків важливість цієї проблеми зростає і вимагає подальших досліджень.

Метою нашої роботи є обґрунтування інноваційних засад підвищення конкурентоспроможності садівництва для гарантованого забезпечення населення вітчизняною плодово-ягідною продукцією.

Теоретичною та методологічною основою досліджень стали наукові праці з проблем розвитку галузі, законодавчі акти України, дані Державної служби статистики. Використано такі загальнонаукові методи: аналітичний, абстрактно-логічний, економіко-статистичний.

Ефективне вирішення актуальних проблем і забезпечення сталого розвитку садівництва можливі на основі зростання інноваційної активності господарюючих суб'єктів, розширення та поглиблення наукового забезпечення, переходу на новий рівень наукомістких технологій. У рослинництві інноваційні процеси спрямовані на збільшення обсягів вирощування продукції на основі підвищення родючості ґрунтів, зростання врожаю, поліпшення якості продукції та екологізації виробництва. Це – основний шлях підвищення конкурентоспроможності товаровиробників на ринку.

Садівництву властива продуктова інновація, що характеризується впровадженням нових сортів плодово-ягідних культур, технологій їх вирощування, зберігання та переробки. Створення нового або поліпшеного продукту вимагає також реалізації інноваційних процесів в організації праці та управлінні. Результатом інноваційної діяльності у садівництві є підвищення

врожайності, продуктивності праці, зниження собівартості продукції, приріст прибутку. Отже, підприємства, які першими освоїли ефективні інновації, здобувають значні конкурентні переваги. Важливою є стимулююча державна інноваційна політика, яка повинна використовувати кредитно-фінансовий механізм у вигляді економічних пільг організаціям, що реалізують інноваційні проекти, а також спрощений доступ товаровиробників до кредитних ресурсів.

З метою поліпшення наукового забезпечення садівництва шляхом об'єднання зусиль та координації дій наукових установ, які працюють над проблемами селекції, розмноження, вирощування плодових і ягідних культур, зберігання та перероблення плодоягідної продукції, а також підвищення ефективності впровадження наукових досягнень у виробництво на базі Інституту садівництва НААН створено науковий центр «Плодівництво» (з 2007 року НЦ «Садівництво»). Тут з урахуванням запитів і потенціалу галузі активно розробляються відповідні селекційні інновації. До «Державного реєстру сортів рослин, придатних до поширення в Україні» внесено понад 330 сортів плодових та ягідних культур селекції установ наукового центру, або 62% їх загальної кількості.

В інноваційному розвитку плодівництва важливе значення має державне регулювання, яке сприяє здійсненню необхідних капітальних вкладень. Основні параметри розвитку та підвищення ефективності функціонування визначені у Галузевій програмі розвитку садівництва в Україні до 2025 року, що стала основою для розробки відповідних регіональних програм. За даними Міністерства аграрної політики і продовольства, у 2000-2012 рр. суб'єктами господарювання за державної підтримки створено 48,9 тис. га нових насаджень плодоягідних культур, в яких, завдяки застосуванню системи краплинного зрошування, а також використанню вегетативних підщеп і перспективних сортів, у подальшому можна буде уникати періодичності плодоношення та досягати значно вищих урожаїв у порівнянні зі старими садами.

Таким чином, в умовах високої динамічності конкурентного середовища для отримання вигірної конкурентної позиції необхідним є впровадження інновацій. Важливими чинниками підвищення конкурентоспроможності садівництва є сприяння інноваційним процесам шляхом реалізації регіональних програм, найповнішого використання науково-технічного потенціалу, спрощення доступу до кредитних ресурсів тощо.

Література

1. Аніщенко Г.Ю. Розвиток ефективного та конкурентоспроможного садівництва в сільськогосподарських підприємствах: монографія / Г.Ю. Аніщенко, В.С. Уланчук.- Умань: Вид. «Сочінський», 2011.- 223 с.
2. Рудьєв В.А. Конкурентоспроможність плодів і ягід / В.А. Рудьєв–Мелітополь: ТОВ «Видавничий будинок ММД», 2007. – 315 с.
3. Сало І.А. Основні методичні положення визначення

конкурентоспроможності помологічних сортів ягідних культур / І.А. Сало // Економіка АПК. – 2006. - № 3. – С. 82-85.

Баранік Олексій
старший викладач
Сумський національний аграрний університет
м. Суми

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО ПРОВЕДЕННЯ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Головною передумовою здійснення будь-якого виробничого процесу є наявність відповідних засобів праці. Вони становлять близько 70% активів підприємств. Їх склад і структура визначають вид діяльності та виробничу потужність підприємства.

Крім того результати діяльності кожного підприємства значною мірою залежать від наявності та стану необоротних активів, в т.ч. основних засобів, які забезпечують економічну самостійність суб'єкта господарювання й конкурентоспроможність його продукції (робіт, послуг). Завдання ефективного управління основними засобами можна вирішити за умови якісної організації обліку таких активів.

Облікове відображення вартості підприємства є складним аналітичним процесом, який має забезпечувати можливість достовірного визначення ринкової вартості суб'єкта господарювання. Недостовірність оцінки окремих об'єктів бухгалтерського обліку, в тому числі необоротних активів як найбільш значущих облікових об'єктів, призводить до викривлення вартості підприємства у цілому [1, с. 9].

Загально визнано, що складовою методу бухгалтерського обліку є оцінка. Відповідно, оцінка основних засобів - це специфічна форма ціни, яка використовується для правильного визначення їх загальної вартості, складу та структури, величини амортизаційних відрахувань, собівартості продукції, а також прибутку й рентабельності роботи підприємства.

Вимоги, що пред'являються до бухгалтерського обліку, а це: реальність, точність, простота, своєчасність, порівнянність облікових даних, передбачають правильну оцінку, зокрема основних засобів.

Згідно з П(С)БО 7 «Основні засоби»[2], підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо залишкова вартість цього об'єкта суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Тобто підприємство має можливість прийняти рішення про проведення переоцінки

основних засобів і доведення їх вартості до справедливої вартості цього об'єкта: з урахуванням ступеню його зносу, модернізації, дообладнання тощо.

При цьому, в Методичних рекомендаціях з обліку основних засобів [3] зазначено, що у випадку переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. Групою основних засобів вважається сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання об'єктів основних засобів.

Як межа суттєвості для проведення переоцінки може бути прийнята величина, яка дорівнює 1% чистого прибутку або збитків підприємства, або величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів основних засобів від їх справедливої вартості.

Переоцінена вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається за допомогою множення відповідно первісної вартості й суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки, що обчислюється шляхом ділення справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість. Сума дооцінки або уцінки вартості та зносу об'єкта основних засобів визначається як різниця між первісною вартістю та зносом до й після застосування індексу переоцінки.

Тобто, проводити чи не проводити переоцінку основних засобів, підприємство визначає самостійно. В той же час, вважаємо проводити переоцінку основних засобів доцільно. На користь цього можна зазначити такі аргументи:

По-перше. Вимоги Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», зазначають, що метою складання фінансової звітності є надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства, а у випадку проведення переоцінки саме така інформація щодо основних засобів і буде відображена у звітності;

По-друге. У випадку наближення залишкової вартості основних засобів до справедливої відбувається збільшення вартості активів підприємства, а відповідно і власного капіталу, що, безперечно, позитивно впливає на рішення потенційних інвесторів підприємства;

По-третє. Дотримується адекватний порядок формування обґрунтованої фактичної собівартості продукції, операційних витрат, а також відображення у балансі накопичених сум переоцінок основних засобів у неамортизованій частині, що сприятиме формуванню достовірної інформації про вартість підприємства у балансі.

Таким чином, проведення переоцінки основних засобів поліпшить аналітичність інформації, а також забезпечить виконання принципів відповідності доходів і витрат та повного їх висвітлення.

Література

1. Шевчук В. Методологія облікового відображення справедливої оцінки

необоротних активів [Текст] / Володимир Шевчук, Максим Корягін // Бухгалтерський облік і аудит. - 2012. - № 10. - С. 9-16.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»: Наказ Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. № 92 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

3. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів : Наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561 // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/MF03270.html.

Бенцак Оксана
старший викладач
Львівська комерційна академія
м. Львів

ХАРАКТЕРИСТИКА ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНСЬКОЇ ЧАСТИНИ КАРПАТСЬКОГО ЄВРОРЕГІОНУ

Аграрний бізнес на сьогоднішній день відіграє важливу роль у ринковій економіці кожної держави і є її структурним елементом. В Україні впродовж останніх років було створено позитивні умови для становлення та розвитку аграрного бізнесу, прийнято законодавчі та нормативно-правові акти, щодо вдосконалення функціонування ринків продовольчих товарів, в результаті чого виникли цілі галузі і підкомплекси, які стали достатньо конкурентними на внутрішніх та зовнішніх ринках [1; 2].

Метою даної доповіді є здійснення аналізу сільськогосподарської діяльності господарств української частини Карпатського Євро регіону. Об'єктом нашого дослідження є українська частина Карпатського євро регіону, в якому розвиток сільського господарства зумовлений певними особливостями. Найважливішими з них є географічне розташування регіону, своєрідність природно-ресурсного потенціалу, природно-кліматичних умов; демографічні особливості, співвідношення розвитку суспільного та присадибного секторів у сільському господарстві; розвиток соціальної інфраструктури тощо.

Територія Карпатського євро регіону становить 161279 км², керівними та виконавчими органами є Рада євро регіону, Міжнародний секретаріат, Національні представництва, шість робочих галузевих груп. Карпатський євро регіон входить до складу Асоціації прикордонних регіонів Європи [3]. Пріоритетами функціонування Карпатського євро регіону вважається розвиток

транспортного зв'язку на його території; вирішення проблем розвитку інфраструктури, туризму; створення сучасної функціональної структури економіки регіону; розширення європейського та атлантичного співробітництва та ін.

Для української частини Карпатського Єврорегіону характерне багатогалузеве сільське господарство. З півночі на південь виділяються такі зони спеціалізації:

- малополіська (льонарство, буряківництво, хмелярство, картоплярство, молочно-м'ясне тваринництво);

- лісостепова (зернове господарство, буряківництво, м'ясне і молочне тваринництво, свинарство, птахівництво);

- карпатська з підзонами:

- а) передгірська передкарпатська (льонарство, картоплярство, молочно-м'ясне тваринництво);

- б) гірська (м'ясо-молочне і м'ясне тваринництво, овочівництво, льонарство);

- в) передгірська закарпатська (виноградарство, садівництво, тютюнівництво, молочно-м'ясне тваринництво і птахівництво) [4].

Особливістю української частини Карпатського Єврорегіону є висока, порівняно з іншими регіонами України, густина населення, а також підвищена частка осіб, які проживають у сільській місцевості і, відповідно зайняті у сільському господарстві. Все це спричинило ситуацію, за якої площа сільськогосподарських угідь, що припадає на одного жителя села, майже в три рази нижча порівняно із середнім показником по Україні [5].

Ще однією дуже важливою рисою української частини Карпатського євро регіону є менший ніж в середньому по Україні розмір сільськогосподарських підприємств. У гірських районах Карпат взагалі відсутні об'єктивні передумови для розвитку великих за розмірами господарств будь-якої форми власності. Це пояснюється саме дуже низьким рівнем землезабезпеченості. Для Української частини Карпатського єврорегіону характерне багатогалузеве сільське господарство. У гірських районах Карпат багато проблем виникає через низький рівень землезабезпеченості, а також обмеженість посівних площ, що в свою чергу впливає на темпи зростання валової продукції сільського господарства. Характерною особливістю аграрного сектора Карпатського регіону є висока питома вага підсобного господарства в загальному об'ємі продукції рослинництва і тваринництва. Крім сільського господарства в соціально-економічному розвитку даного регіону важливе місце належить багатим лісовим ресурсам, які в українській частині Карпатського Євро регіону виконують декілька функцій.

Література

1. Черевко Г.В., Іваницька Г.Б. Проблеми продовольчої безпеки України // Україна в ХХІ столітті: концепції та моделі економічного розвитку:

Матеріали доповідей V Міжнародного конгресу українських економістів, м. Львів, 22-26 травня 2000 р.: 2 Ч. / НАН України. Інститут регіональних досліджень; Редкол.: відповідальний редактор академік НАН України М.І. Долішній – Львів, 2000. – Ч. 1. – С. 62-65.

2. Черевко Г.В. Державне регулювання ринкової аграрної економіки // Соціально-економічні дослідження в перехідний період. Стратегія розвитку агропромислового комплексу: Випуск XIII / НАН України. Інститут регіональних досліджень; Редкол.: відповідальний редактор академік НАН України М.І. Долішній – Львів, 2000. – С. 114-121.

3. Карпатський єврорегіон 2001 / Міжнародний секретаріат Карпатського єврорегіону. – Ніредьгаза, 2001.

4. Баланюк І. Ф. Науково-прикладні аспекти розвитку аграрних відносин у регіоні Карпат. – К.: Інститут аграрної економіки, 2000. – 104 с.

5. Петренко З. Прикордонні регіони як нова форма міжнародної інтеграції // Економіка України — 1999 — № 12 (457) — С. 66-72.

Биба Володимир

к.техн.н., доцент

Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка

м. Полтава

Лазеба Євгенія

аспірантка

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Земельно-ресурсний потенціал України справедливо вважається підґрунтям національної економіки. На жаль, сучасний розвиток та управління ефективністю використання земель в аграрних підприємствах не відповідають потенційним можливостям його головного ресурсу – землі – внаслідок невідповідності суспільно-виробничих відносин, потребам сталого розвитку аграрного виробництва, який передбачає взаємне узгодження екологічних, економічних і соціальних чинників розвитку. Таким чином, існує необхідність здійснення стратегічного планування землекористування.

Використовуючи переваги стратегічного планування у землекористуванні, підприємства одержують ефективний спосіб оцінки мети розвитку агроформувань. Як процес стратегічне планування є набором дій та рішень, які ведуть до розробки стратегій, що забезпечують досягнення цілей.

Іншими словами – процес стратегічного планування є інструментом, що допомагає в ухваленні управлінських рішень. Забезпечення нововведення та змін у землекористуванні є його основною задачею.

У зв'язку з цим важливе саме поняття “стратегії”. Розробкою проблем стратегічного управління займалися багато відомих учених. У багатьох роботах розглядається традиційне уявлення про стратегію як специфічному процесі управління організацією: стратегія в своєму розвитку проходить два етапи – розробку та впровадження; стратегія складається з безлічі рішень; стратегія використовується переважно до зовнішньої сфери діяльності організації. У роботі А. П. Панкрухіна “стратегія” визначається як сукупність принципів діяльності підприємства та його відносин із зовнішнім та внутрішнім середовищем, перспективних цілей підприємства та рішень щодо вибору інструментів їх досягнення [1, с. 41-42].

Стратегія – це першочерговий засіб досягнення головної мети, виходячи з реальної економічної ситуації, що формується під впливом різних факторів і встановлює загальні напрями просування до визначеної мети. Стратегія не повинна орієнтуватися тільки на розв'язання поточних проблем або досягнення короткострокових цілей, а має визначати чітку структуру системи управління землекористуванням [2, с. 23].

Стратегічне планування є найефективнішим способом прогнозування майбутніх проблем та можливостей землекористування, основою підвищення конкурентоспроможності суб'єктів господарювання на землі, що є особливо важливим при утвердженні європейського вектору розвитку України, як аграрної держави. На основі аналізу сильних та слабких сторін, загроз і можливостей формується вибір альтернативи, яка задовольняє вимоги стандартів екобезпеки землекористування.

Так плануючи систему сівозмін, структуру посівних площ потрібно не тільки володіти інформацією про ринок тієї чи іншої культури, обсяги продажу продукції, але і мати інформацію про прогноз якісних змін у ґрунті: як зміниться родючість ґрунту, як забезпечуватиметься баланс гумусу у ґрунті, чи не посиляться процеси водної і вітрової ерозії. Досліджуючи питання планування структури посів на перспективу виявлено, що невід'ємним елементом спрямованим на екологізацію землекористування є врахування таких чинників, як рельєф місцевості (крутість схилів), вміст гумусу, розміщення господарств від пунктів здачі продукції [3].

Отже, стратегічне планування землекористування спрямоване на відтворення земельно-ресурсного потенціалу землі передбачає формування комплексу заходів, орієнтованих на вибір оптимального варіанта землекористування. Це завдання нині є надзвичайно актуальним, воно набуває особливої виразності в ході формування і становлення екологічно безпечного соціально орієнтованого землекористування.

Література

1. Панкрухин А. П. Маркетинг територій / А. П. Панкрухин // 2-е изд., доп. – СПб.: Питер, 2006. – 416с.
2. Курильців Р. М. Планування землекористування як головна складова інтегрованого його управління / Р.М. Курильців // Землеустрій – 2013. – №1-2. – С. 19-26.
3. Мозгова М. В. Маркетинг стратегічного планування землекористування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/15_NPN_2009/Economics/46356.doc.htm.

Бойчук Інна

к.е.н., доцент, декан факультету МЕВ
Львівська комерційна академія
м. Львів

МАРКЕТИНГ В ІНТЕНСИФІКАЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Один із напрямів класичного маркетингу – маркетинг на промисловому ринку, який займається вивченням різноманітних сторін діяльності підприємств, організацій та установ на ринку товарів промислового призначення (ТПП). Як вид діяльності у сфері матеріального виробництва та промислових послуг, він спрямований на задоволення потреб підприємств у сировині, матеріалах, комплектуючих виробках, устаткуванні, послугах через процеси обміну, а також на підвищення ефективності виробництва та збуту ТПП шляхом дослідження та задоволення попиту на промислову продукцію та промислові послуги.

Концептуальна сутність маркетингу полягає в тому, що він, перш за все, є системою управління виробництвом і реалізацією продукції, орієнтованої на ринок. Тому в основі ухвалення управлінських рішень повинна знаходитись інформація про той ринок, де безпосередньо реалізується товарна продукція.

Маркетинг на промисловому ринку доцільно розглядати у двох напрямках. По-перше, як управлінський маркетинг (тобто «маркетинговий менеджмент»), який формує «образ мислення» в управлінні промисловим (посередницьким) підприємством. Головна його мета полягає в максимально повному врахуванні і задоволенні усіх вимог ринку ТПП та ділових послуг.

Для досягнення мети всі функції підприємства (виробнича; комерційна; фінансова; кадрова; наукова та інша) мають бути орієнтовані на виконання комплексу завдань, що відображають цільові установки, стан і перспективи розвитку ринку, а також наявні і потенційні можливості підприємства. Згідно

цього будуються організаційна структура і система управління підприємством, розробляється корпоративна філософія, формується корпоративна культура.

По-друге, як функціональний маркетинг, що формує систему діяльності підприємства безпосередньо на ринку. Функціональний маркетинг створює своєрідний «образ дії» певної господарської структури та забезпечує розвиток системи просування і реалізації промислових товарів і послуг.

Першочерговою метою маркетингу промислових підприємств виступає задоволення потреб покупця, але не менш важливою є отримання прибутку виробником (продавцем). За умов цивілізованого ринку формується механізм, який обумовлює отримання прибутку через задоволення попиту. Виробник, який прагне збільшити власний прибуток, має стимулювати попит і привести виробничо-збутову програму у відповідність до інтересів своїх клієнтів.

У ринкових умовах маркетинг промислового підприємства, як сучасний спосіб господарювання, повинен ґрунтуватися на таких принципах:

- вільному виборі мети функціонування та стратегії розвитку;
- пристосуванні до вимог потенційних споживачів;
- цілеспрямованому впливі на попит для його якісного формування;
- гнучкості у досягненні поставленої цілі та завдань;
- швидкому пристосуванні до змін умов навколишнього середовища;
- активності та динамічності господарської діяльності;
- націленості на довгострокову перспективу;
- корпоративної культури;
- комплексному підході до вирішення завдань на основі врахування наявних ресурсів та існуючих можливостей.

Основними завданнями маркетингу промислового підприємства стає:

- 1) виявлення існуючого і формування потенційного попиту на ТПП;
- 2) організація науково-дослідних і конструкторських робіт для створення нової чи модифікації освоєної промислової продукції;
- 3) планування і обґрунтування виробничої, збутової й фінансової діяльності;
- 4) розробка і реалізація маркетингової політики для промислової продукції;
- 5) організація системи розподілу і переміщення ТПП;
- 6) створення ефективної системи маркетингових комунікацій;
- 7) аналіз і контроль результативності маркетингової діяльності.

Виходячи з цих завдань, система маркетингової діяльності підприємства на промисловому ринку включає наступні аспекти інтенсифікації:

- розробку нової продукції та вдосконалення ТПП, що випускаються, пошук нових функціональних додатків;
- формування та адаптація моделей товарної пропозицій, що включають як відчутні (основні, допоміжні, додаткові товари), так і невідчутні елементи (основні, допоміжні, додаткові послуги);
- вплив на покупців (споживачів, торгових посередників) за допомогою

комплексу маркетингових інструментів з метою формування й стимулювання попиту (участь в альянсах, реклама, паблікрилейшнз);

- здійснення гнучкої цінової політики;
- проведення успішної конкурентної політики;
- управління каналами товароруху й інші, які разом складають

унікальну композицію способів, що використовують підприємства в різному поєднанні для раціонального досягнення поставленої корпоративної мети.

Маркетинг на промисловому ринку може мати безліч типів і видів, але у кожному конкретному випадку вибір підприємства залежить від ситуації, що склалася, та очікуваних фірмою результатів. Комплекс маркетингових заходів і дій конкретного підприємства повинен відображати прийняті ним стратегічні та тактичні цільові установки для ведення ринкової діяльності, наприклад: розвивати, збалансовувати, знижувати, формувати, стабілізувати попит на товари і послуги, покращувати їх якість, розширювати асортимент, проводити гнучку цінову політику, зміцнювати власні ринкові позиції тощо.

Література

1. Близнюк С. В. Маркетинг в Україні : проблеми становлення та розвитку : [монографія] / С. В. Близнюк ; Міжрегіональна акад. упр. персоналом ; [2-ге вид., випр. і допов.]. – К. : Політехніка, 2009. – 400 с.

2. Юрчак О. Виклики B2B-маркетинга в Україні // Олександр Юрчак. Журнал «Маркетинг і реклама», № 4 (176), квітень, 2011. – С. 30-37.

Борисенко Валерія

студентка

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ

ВПЛИВ ІННОВАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Однією з найбільш дискусійних тем останніх років є глобалізація економічної діяльності, що приховує в собі як нові можливості, так і нові загрози, зачіпаючи всіх суб'єктів світового господарства, незалежно від їх ставлення до цього явища, його прийняття чи заперечення. У цьому контексті глобалізаційні процеси актуалізують необхідність розробки та впровадження нових підходів до здійснення ринкової діяльності, застосування удосконалених форм конкурентної боротьби та пошуку нових джерел здобуття конкурентних переваг.

Все частіше дослідники визначають конкурентоспроможність підприємства як явище, що набуло світового характеру. В багатьох дослідженнях концепція конкурентоспроможності на мікрорівні розглядається як потенціал підприємства конкурувати в локальному, регіональному, національному та інтернаціональному просторах [3, с. 93]. Перш за все, це пояснюється тим, що успіх фірми знаходиться в тісному взаємозв'язку з рівнем її присутності на ринку. Інтеграція в глобальний ринковий простір означає вихід компанії за рамки національних кордонів, де її конкурентні переваги є достатніми для випередження опонентів, проте можуть виявитися недостатніми для конкурування на світовому ринку. Тож, діяльність підприємства переходить в більш мінливу площину, де інновації є першочерговим фактором успіху [1].

У даному аспекті поняття конкурентоспроможність та інновація знаходяться в причинно-наслідковому зв'язку. В даному контексті інновація виступає причиною, а конкурентоспроможність – наслідком. Тобто продукування інновацій, застосування інноваційних методів ведення бізнесу є умовою успішної присутності підприємства на ринку, особливо міжнародному.

Проте вплив інновацій можливо дослідити з точки зору іншого підходу, в межах якого останні розглядаються як джерело отримання конкурентних переваг підприємствами окремих галузей. Здатність компанії здійснювати інноваційну діяльність значною мірою залежить від наявності достатнього рівня суперництва всередині країни, але також від впливу зовнішніх ефектів інноваційних кластерів, до яких компанія належить. Іншими словами, інновації потребують відповідного поєднання міжфірмового суперництва та співпраці [2].

Новий конкурентний виклик від зовнішнього джерела інновацій потребує зміщення балансу від конкуренції до об'єднання зусиль з метою ефективного

реагування та використання можливостей протидії. Такі можливості створюються за рахунок інновацій, і тому вони різноманітні і диференційовані. А так як творчі процеси отримання переваг дають багато потенційних напрямків здобуття успіху, об'єднання різних суб'єктів у альянси може підвищити загальну конкурентоспроможність.

Даний аспект глобалізації знаходить відображення у концентрації зусиль компаній на локальній діяльності (на відміну від діяльності на міжнародних ринках), щоб досягти максимального рівня кооперації, спільної досконалості та навіть інноваційного прориву. Це в свою чергу може спричинити ефект зміцнення національної інноваційної системи.

У даному контексті інновації, що мають зовнішнє походження, стимулюють спільну інноваційну діяльність у межах кластерів, успішність якої сприяє підвищенню конкурентоспроможності його учасників. Проте і без спільної діяльності та обміну досвідом, знаннями, можливо досягти позитивного ефекту від генерування інновацій. У глобальному середовищі значний розвиток, досягнутий провідними підприємствами галузі сприяє ще більшому розвитку цієї ж галузі. Конкуренція стимулює інноваційну діяльність, яка дає змогу зменшити витрати та покращити якість продукції, а це в свою чергу впливає на зростання попиту в галузі. Успішне та послідовне здійснення інноваційної діяльності надає вигоду підприємствам і тим самим підвищує їх конкурентоспроможність [2].

Крім того, вплив інновацій на конкурентоспроможність підприємств може бути не лише прямим, але й побічним, за допомогою явища їх дифузії. В глобальному середовищі такий трансфер інновацій в інші галузі та сфери дає змогу учасникам бізнес-середовища адаптувати їх до власних потреб та використовувати як джерела конкурентних переваг. І в багатьох випадках інноваційні послідовники мають змогу отримати більшу віддачу, ніж оригінальні інноваційні продуценти.

Таким чином, дослідження лише кількох аспектів впливу інновацій на конкурентоспроможність підприємств дає змогу зробити висновок про їх вагоме значення для розвитку як окремих суб'єктів ринку, так і національних інноваційних систем загалом.

Література

1. Анісімова О.М. Інноваційна складова підвищення конкурентоспроможності промислових підприємств України // Стратегія підприємства в контексті підвищення його конкурентоспроможності, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://donduet.edu.ua/attachments/article/2013/1razdel.pdf>
2. Cantwell, J. Innovation and competitiveness. // The Oxford handbook of innovation, 2005, p. 543-567 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://globalbusiness.rutgers.edu/Working_papers/jc_ohib.pdf
3. Navickas, V., & Malakauskaite, A. Efficiency of Event Usage for the

Increase in Competitiveness of Companies. *Inzinerine Ekonomika-Engineering Economics* (2), 2007, p. 91-97.

Борович Оксана

к.е.н., доцент, завідувач кафедри
Івано-Франківський університет права ім.Кроля Данила Галицького
м. Івано-Франківськ

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПДВ НА МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

До кінця 2014 р. молокопереробні підприємства, як платники ПДВ, застосовують особливий порядок сплати ПДВ за реалізовані ними молоко, молочну сировину й молочні продукти та ведуть окремий облік операцій з постачання власної продукції та постачання інших товарів (послуг) [2]. Зазначені суб'єкти господарювання позитивну різницю між сумою податкових зобов'язань звітного (податкового) періоду та сумою податкового кредиту звітного (податкового) періоду, визначену у податковій декларації з податку на додану вартість щодо діяльності з постачання продукції, сплачують до спеціального фонду Державного бюджету України (50 відсотків) та на спеціальний рахунок, відкритий ним в органі, що здійснює казначейське обслуговування бюджетних коштів (50 відсотків) [2].

Починаючи із 1 січня 2015 року відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України» запроваджується система електронного адміністрування податку на додану вартість [1]. Окрім того внесеними змінами збільшено «поріг» обов'язкової реєстрації підприємства - платника ПДВ з 300 тисяч гривень до 1 мільйона гривень та не передбачено особливого порядку розрахунків за ПДВ переробних підприємств.

Метою система електронного адміністрування ПДВ є звести до мінімуму зловживання службовців фіскальних органів, а також унеможливити отримання платниками незаконного бюджетного відшкодування податку і, тим самим, збільшити надходження до бюджету.

Організація електронного адміністрування ПДВ здійснюватиметься у наступному порядку.

Банк, визначений Кабінетом Міністрів України, автоматично відкриває рахунки (ПДВ-рахунки) платникам ПДВ, зареєстрованим – до запровадження системи, а новоствореним – у день реєстрації платника у системі електронного адміністрування ПДВ. Для відкриття рахунків державна фіскальна служба

України надсилатиме банку реєстр платників, в якому зазначаються назва платника, код ЄДРПОУ та індивідуальний податковий номер платника.

Не пізніше наступного робочого дня з дня відкриття рахунка банк надсилає фіскальній службі повідомлення про відкриття рахунка платнику податку. Із зазначеного робимо припущення, щоодночасно буде повідомлено й платника ПДВ, але на сьогоднідане питання законодавством не врегульоване.

Платник не може на свій розсуд знімати чи перераховувати кошти з ПДВ-рахунку.Окрім того, на даний рахунок не дозволено зараховувати кошти від покупців чи суми бюджетного відшкодування.

Платнику ПДВ після анулювання реєстрації платника податку закривається його ПДВ-рахунок, а залишок коштів на такому рахунку перераховується до бюджету.

Податкові накладні в аналізованій системіскладатимуться виключно в електронному режимі та реєструватимуться в Єдиному реєстрі податкових накладних,не залежно від розміру податку на додану вартість в одній податковій накладній.

Постачальник має право зареєструвати видані податкові накладні лише в межах розрахованої суми податкового кредиту за ПДВ (ПДВ за отриманими податковими накладними та «імпортний»ПДВ). Якщо обчислена сума менша суми податкового зобов'язання, визначеного за відповідною операцією на дату реєстрації податкової накладної, то не менше ніж на різницю між даними показниками платник податку повинен самостійно поповнити свій ПДВ-рахунок.Сумаподаткового кредитуза ПДВ розраховуватиметься наростаючим підсумком, починаючи з першого січня 2015 р.

Експортерам та інвесторам, які здійснили капітальні інвестиції на суму не менше ніж 3 млн. грн., відшкодування ПДВ буде здійснюватися в автоматичному режимі, тобто на місяць раніше, ніж зараз.

Сума податкових зобов'язань з податку на додану вартість, що підлягає сплаті за наслідками звітного податкового періоду з ПДВ-рахунку перераховуватиметься до державного бюджету або на спеціальний рахунок платника - сільськогосподарського підприємства, що обрав спеціальний оподаткування.

Отже, на нашу думку основною відмінністю від загальних правил електронного адміністрування ПДВ для молокопереробних підприємств буде те, що частинакоштів, зарахованих на ПДВ-рахунок для оплатисуми податкових зобов'язань звітного періоду підлягатиме перерахуванню до бюджету, а інша – на спеціальний рахунок сільськогосподарського підприємства. Проте, сьогодні не визначено механізму розподілу такого зобов'язання.

Окрім того необґрунтованоює норма Закону, за якою із 1 січня 2015 року платники податку не зможуть включити до податкового кредиту суми ПДВ за податковими накладними, отриманими від постачальників за попередні податкові періоди, але не врахованих в таких періодах.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України: закон України від 31.07.2014 № 1621-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1621-18>.
2. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.

Бородіна Надія

к.е.н., викладач

Львівський університет бізнесу та права

м. Львів

КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА МЕТОДИКА ЇЇ ОЦІНКИ

На сьогодні Україні характерна така ситуація, коли при всьому розмаїтті видів залучення та надання коштів у тимчасове користування, всі вони на практиці при видачі зводяться до врахування фінансового стану, кредитної історії позичальника.

Кредитоспроможність є основним критерієм формування кредитних відносин між кредитором і позичальником.

З метою управління кредитними ризиками банки мають проводити оцінку кредитоспроможності позичальника як на стадії прийняття рішення про доцільність видачі кредиту, так і на стадії контролю за процесом погашення відсотків і заборгованості за кредитом.

Головна мета оцінки кредитоспроможності позичальника – оцінка кредитного ризику та виявлення джерел погашення позичальником відсотків і заборгованості за кредитом [1, с. 196].

Методичні рекомендації, які розробляються банківськими установами для оцінювання кредитоспроможності позичальника, мають враховувати різні аспекти діяльності позичальника. Наприклад, при оцінюванні довгострокової кредитоспроможності слід звертати більше уваги на вплив таких чинників, як інфляційні очікування, макроекономічні прогнози тощо; при оцінюванні кредитоспроможності малих підприємств слід проаналізувати основних власників; при аналізі кредитоспроможності великих позичальників доцільно враховувати організаційну структуру управління тощо.

Єдиної системи оцінювання кредитоспроможності позичальника не існує. Кожен банк намагається використати оптимальну для себе методику аналізу

кредитоспроможності своїх клієнтів. У загальному вигляді оцінювання кредитоспроможності клієнта банку – це поетапне дослідження, у процесі якого аналізуються [2, с. 367]: рівень менеджменту компанії; характер угоди і характеристика зовнішнього середовища, в якому функціонує клієнт; кредитна історія клієнта; конкурентоспроможність продукції клієнта; фінансовий стан; забезпечення угоди.

Незважаючи на те, що банківські установи самостійно розробляють методику оцінювання кредитоспроможності позичальника, будь-яка з них має включати: кількісне оцінювання кредитоспроможності; якісне оцінювання кредитоспроможності; аналіз ефективності кредитного проекту; аналіз забезпечення кредитної операції; загальну оцінку кредитоспроможності і визначення кредитного рейтингу позичальника; правила остаточного прийняття рішення про надання кредиту.

Основними вимогами до процесу й результатів оцінювання кредитоспроможності позичальника є: розраховувати не один, а низку показників; показники розглядати і вивчати у тісному взаємозв'язку; результати і висновки коригувати на різні похибки, які можуть бути наслідком непередбачуваних чинників.

У зв'язку з відсутністю єдиної бази даних середньогалузевих, мінімальних і найкращих для конкретної галузі показників реальна оцінка фінансового стану підприємства банком-кредитором ускладнюється. Тому, на наш погляд, необхідним є створення міжбанківської інформаційної бази, до якої за результатами аналітичної роботи банківських працівників з підприємствами різних галузей економіки заносилися б значення показників фінансового стану підприємств, що належать до різних галузей економіки, з метою вироблення їхніх оптимальних величин по галузі. Також українським банкам рекомендується звернутися до міжнародного досвіду оцінки кредитоспроможності позичальників.

Таким чином, слід зробити висновок, що при здійсненні кредитної діяльності банківська установа, з метою мінімізації кредитного ризику, має проводити аналіз кредитоспроможності позичальника. Оцінювання кредитоспроможності, окрім аналізу фінансового стану, включає також показники та параметри, які визначають репутацію, ділові якості, рівень менеджменту, професіоналізм керівництва підприємства тощо. Такий повний і всебічний аналіз фінансово-господарської діяльності клієнта сприятиме більш ефективному здійсненню кредитної операції та зменшення рівня кредитного ризику для банку [3, с. 192].

Література

1. Владичин У. В. Банківське кредитування: Навч. посіб. – К. : Атіка, 2010. – 648 с.
2. Фінансово-банківська статистика: Навч. посіб. / П. Г. Вашків, П. І. Пастер, В. П. Сторожук, Є. І. Ткач. – К. : Либідь, 2011. – 512 с.

3. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Навч. посіб. / Л. О. Омелянович, О. В. Чайковська, Г. Є. Долматова, О. В. Іванова, А. Ф. Кононенко, І. І. Танєєва, О. В. Владкова, Г. М. Александрова. – Донецьк. : ДонНУЕТ, 2008. – 281 с.

Боярчук Людмила

викладач

Чернігівський національний технологічний університет
м. Чернігів

ФЛЕКСИБІЛІЗАЦІЯ РИНКУ ПРАЦІ В ПЕРІОД ЕКОНОМІЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

В час економічних трансформацій, посилюється зацікавленість населення в збільшенні власних доходів. Одночасно зростають диференціація, нерівність доходів населення, яка у період змін є не тільки наслідком неоднакової ефективності та продуктивності праці, а також результатом нерівномірного розподілу власності на засоби виробництва. Трансформаційні процеси часто загострюють проблему економічної нерівності населення через те, що вони супроводжуються кризовими економічними явищами, зростанням безробіття, інфляції, підвищенням цін, збільшенням масштабів тіньового сектору та іншими негативними проявами.

Висока економічна нерівність населення не сприяє злагодженій побудові українського громадянського суспільства. В зв'язку з цим, досить актуальним постає питання диференціації доходів. Так рівень життя населення України значно поступається рівню життя більшості країн з трансформаційною економікою при зіставленні деяких макроекономічних показників.

Зараз, як перед зайнятим так і безробітним громадянином, постають досить складні завдання: можливість мати робоче місце, отримання гідної заробітної плати, збереження здоров'я, удосконалення професійної майстерності, можливості розвивати творчий потенціал. Все це в свою чергу прямо пов'язане з економічною динамікою виробництва, структурними змінами, зміною форм власності, ситуацією в кредитно-фінансових, інвестиційних, зовнішньоекономічних сферах, а також ціною праці.

Тому досить доречним в цьому випадку буде застосування терміну «гнучкість ринку праці», тобто здібність його швидко адаптуватись до змін у співвідношенні попиту і пропозиції робочої сили за рахунок високих рівнів: загальної і професійної освіти, активності і мобільності робочої сили та зміни регламентованого робочого часу. Гнучкість ринку праці - це водночас і

гнучкість трудових відносин, які на ньому відбуваються.

Гнучкість ринку праці характеризується такими елементами:

- висока територіальна та професійна мобільність працівників;
- гнучкість витрат роботодавців на робочу силу, в тому числі мобільність рівня та структури заробітної плати відповідно до економічної ситуації;
- гнучкість в управлінні персоналом на підприємствах;
- демократизація і розмаїття форм зайнятості, включаючи нестандартні форми;
- високорозвинена система професійної підготовки та перепідготовки.

Зростання сфери послуг, боротьба за зниження витрат призвела до розвитку такого сектору ринку праці, який пов'язаний із зниженням соціальної захищеності громадян.

Саме тому останнім часом досить часто почав використовуватись термін «флексибілізації» (від англ. *flexible* - гнучкий), який описує стан сучасного ринку праці та підвищення його економічної пристосованості [1, с.6].

Флексибілізація виражається в:

- загальному зниженні трудових витрат з боку керівника;
- пом'якшенні трудового законодавства на користь роботодавця;
- стимулюванні створення нових робочих місць із неповним робочим днем і погодинною оплатою праці;
- розширенні можливостей роботодавця більш вільно управляти працівниками трудових відносин;
- знятті обмежень, щодо найму працівників, зміни умов праці та звільненні працівників.

Дуже часто вчені схиляються до думки, що певна міра гнучкості в регулюванні ринку праці, дуже потрібна в трансформаційному періоді. Тому необхідно розрізняти аспекти гнучкості ринку праці, або як ми вже зазначали флексибілізації, як корисні та вкрай необхідні для економіки держави.

У період трансформації економічної системи будь-якої держави, забезпечення зайнятості населення є досить складним завданням, розв'язання якого можливе лише за умови досягнення збалансованості між попитом і пропозицією робочої сили. Таким чином у період економічних реформ в Україні, забезпечення зайнятості населення можливе лише за умови жорсткого державного регулювання всіх сфер господарювання, з обов'язковою мотивацією отриманих позитивних результатів. Тобто податкова, інноваційна, інвестиційна, соціальна політика буде зорієнтована на зменшення кількості безробітних.

На нашу думку трансформація національної економіки повинна супроводжуватись побудовою ефективною високотехнологічної структури економічної системи, спроможною забезпечувати розвиток передових виробництв, реагувати на зовнішні та внутрішні кризові явища, а також забезпечення якості життя та зростання доходів населення, а також ліквідації безробіття.

Досягнення оптимальної структури економічної системи можна досягти

лише за умови пріоритетності розвитку тих галузей, які здатні покращити використання природно-ресурсного потенціалу держави, обмежити подальше нарощування низькорентабельних сировинних виробництв, реалізувати курс на соціальну орієнтацію економіки.

Література

1. Астахова О.В. Флексибілізація ринку праці в умовах соціально-економічних змін //Ринок праці та зайнятість населення.- 2011.-№2(27).-с.6-13.

Бушуєва Інна

к.фарм.н., доцент

Гетало Ольга

к.фарм.н., доцент

Запорізький державний медичний університет

м. Запоріжжя

Варгаракі Стела

викладач

Одеське обласне базове медичне училище

м. Одеса

ПИТАННЯ РОЗВИТКУ І КОНКУРЕНТОЗДАТНОСТІ ПРОДУКЦІЇ ФАРМАЦЕВТИЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

Метою запропонованої до розгляду роботи є комплексне дослідження стратегічних цілей, ключових проблем, законодавчого забезпечення ефективності реалізації конкурентоздатної регіональної та зовнішньої політики розвитку ринку медичних препаратів, яке допомогло б точніше визначити проблемні питання у розвитку фармацевтичного ринку та запропонувати альтернативні варіанти їх вирішення. Нагальність подібного дослідження обумовлюється необхідністю підвищення ефективності і конкурентоспроможності вітчизняного виробника і сприяння входження України до світових товарних ринків, створенню валютних ресурсів, необхідних для модернізації і структурної перебудови виробництва та для загального оздоровлення економіки. При розгляді ринку збуту фармацевтичних препаратів викликають зацікавленість проблеми, пов'язані із загальною ємністю ринку та специфікою українського попиту; жорстокою ціновою конкуренцією між вітчизняними фірмами та успішністю обраної стратегії дистрибуції, просування товарів; оновленою нормативною базою; перспективам для імпортерів ЛЗ та іноземного інвестування; кваліфікацією

персоналу.

Однією з негативних тенденцій є економічна не виправданість введення нових продуктів на український ринок фармацевтичних препаратів через скорочення реального попиту та ємності ринку. Компаніям-виробникам значно простіше зосередити свої зусилля на економічно вигідних відомих товарах (ЛЗ, що перебувають на третій фазі життєвого циклу товару, і не потребують особливих промоційних витрат). Відповідно, за останні роки асортимент представлених на вітчизняному ринку препаратів скоротився з 10 тис до 6 тис, лікувальних форм.

Тому, пропозиціями щодо розв'язання проблем ринку стали: забезпечення достатньої кількості оборотних коштів шляхом активного емітування, залучення іноземних інвестицій; налагодження регулювання процедури реєстрації нових ЛЗ та збалансування розмірів державного збору за цю процедуру; як наслідок збільшення асортименту продукції на ринку та підтримка малого бізнесу; вдосконалення системи взаєморозрахунків між операторами на ринку; інтенсифікація приведення виробництва фармацевтичних препаратів до світових стандартів GMP; стратегічне освоєння ринків країн Закавказзя та Середньої Азії як перспективних ринків збуту вітчизняної продукції; активізація маркетингових заходів, підвищення кваліфікації управлінського персоналу галузі.

Нинішня політика структурної перебудови промисловості України повинна сприяти прискореному розвитку конкурентоспроможних галузей та підприємств. Крім того, передумовою для впровадження конкурентної стратегії галузі в умовах відкритої економіки є вдосконалення і стабілізації нормативно - правового поля щодо виробництва та реалізації фармацевтичної продукції.

Необхідну увагу слід приділити перспективам, пов'язаним з освоєнням ринків країн Закавказзя та Середньої Азії (деякі виробники вже відмічають прогрес у цих експортних напрямках), через втрату позицій на традиційних ринках збуту. Паралельно з зазначеними, необхідними перетвореннями на макроекономічному та законодавчому рівнях необхідно поступово удосконалювати наступні мікроекономічні аспекти: систему взаєморозрахунків виробників та дистриб'юторів, систему маркетингових заходів, сприяти підвищенню кваліфікації працівників всіх рівнів, ефективно формувати асортиментне портфоліо галузі тощо.

Практичною основою створення і реалізації конкурентної стратегії з боку урядових організації у найзагальнішому вигляді є наступні: сприяння створенню достатньої кількості справді ефективних суб'єктів господарювання на ринку; розвиток ринкової інфраструктури; формування стабільного і виваженого нормативно-правового поля; Щодо здійснення пропозицій неурядовими організаціями слід згадати про: нагальну необхідність в активній кооперації з, на жаль, слабо розвинутим фінансовим сектором; захист інтересів через участь у професійних спілках виробниками та, особливо, оптовими операторами; удосконалення системи взаєморозрахунків, і відповідно

зменшення дебіторської заборгованості та покращення загальної рентабельності у галузі; дотримання виконання покладених на себе фінансових зобов'язань [1-3].

Отже, передумовою для впровадження конкурентної стратегії галузі в умовах відкритої економіки є вдосконалення і стабілізації нормативно - правового поля щодо виробництва та реалізації фармацевтичної продукції. Оскільки, основним обмеженням обсягу українського ринку - низька платоспроможність населення, слід покращити основні показники функціонування економіки на макроекономічному рівні.

Література

1. Белошапка В. А., Загорий Г. В., Усенко В. А. Стратегическое управление и маркетинг в практике фармацевтических фирм. - К.: РИА «Триумф», 2001. - 368 с.
2. Маркетинг: принципи і функції. Навч. посібник для вищих навч. закладів /За ред. О. М. Азарян. - Харків: Студцентр, 2002. - 320 с.
3. Мнушко З. М. Комплексна оцінка конкурентоспроможності фармацевтичного підприємства та шляхи її підвищення. // Фармацевтичний журнал. – 2002. - № 5. – 3 – 7.

Височан Олег

к.е.н., доцент

Національний університет «Львівська політехніка»

м. Львів

ПРИНЦИП АВТОНОМНОСТІ В ОБЛІКУ: МЕЖІ ЗАСТОСУВАННЯ

Принцип автономності згідно Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] полягає в тому, що кожне підприємство розглядається як юридична особа, відокремлена від її власників, у зв'язку з чим особисте майно та зобов'язання власників не повинні відображатися у фінансовій звітності підприємства. В інших джерелах [2] принцип автономності зводиться до розділення бухгалтерських рахунків організації і її власників (юридичних осіб).

На думку К. Безверхого, принцип автономності передбачає включення в актив балансу тільки власного майна підприємства, який дозволяє найбільшою мірою задовольнити інтереси кредиторів підприємства як користувачів звітності на шкоду інтересам власників та інших кредиторів, пріоритетним напрямом аналізу обліково-звітної інформації для яких є оцінювання

рентабельності діяльності підприємства [3, с. 83].

Виокремлення принципу автономності в національних стандартах бухгалтерського обліку, на думку Т. Кучеренко, через чинні норми цивільно-правового кодексу, не має принципового значення [4, с. 111].

В. Кулик вважає, що в окремих випадках принцип автономності взагалі може втрачати свою чинність. Наприклад, у випадку банкрутства фіктивних підприємств, що не мають власних активів, а їх зобов'язання не можуть бути достовірно визначеними у ліквідаційному балансі відображається заборгованість підприємства перед бюджетом, яка у майбутньому стягується із майна власника (засновників). Аналогічна ситуація виникає при ліквідації товариства з повною (неповною) відповідальністю, де власники (засновники) за зобов'язаннями підприємства відповідають своїм майном [5]. В роботі “Облік на позабалансових рахунках: проблеми теорії та практики” І. Литвинчук доводить недієвість в бухгалтерському обліку з використанням позабалансових рахунків принципу автономності у зв'язку з відсутністю права володіння майном [6, с. 15]. Мало того, як вказує професор С. Свірко, існуюче бюджетне законодавство знижує повноту реалізації принципу автономності, оскільки положення ст. 116-120 Бюджетного кодексу України ... чітко вказують на можливість впливу головних розпорядників коштів на порядок фінансового забезпечення розпорядників бюджетних коштів ... [7, с. 362].

В той же час, як зауважує В. Муравський, принцип автономності в умовах суспільства оптимізації реалізується через можливість дистанційного управління підприємством. Комп'ютерні програми сконфігуровані таким чином, щоб вести облік окремо за структурними підрозділами підприємства, його філіями та віддаленими службами з подальшою консолідацією підсумкових показників діяльності [8, с. 131].

Дискусійність використання у вітчизняній обліковій теорії та практиці принципу автономності приводить нас до таких висновків. Існують організаційно-правові конструкції, які вимагають використання майна, належного власникам, за умови недостатності сум для погашення боргів підприємства. Це, скажімо, фізичні особи – підприємці, товариства з додатковою відповідальністю, повні товариства. В таких випадках принцип автономності може використовуватися в модифікованому варіанті і, на наш погляд, вимагає створення додаткового резерву на покриття можливих втрат у величині майна засновників, на яке може бути звернено стягнення при необхідності покриття боргів за умови недостатності коштів підприємства.

Погоджуємось із тим, що за своєю суттю принцип автономності має чітке юридичне спрямування і реалізовується у випадку необхідності судового стягнення боргів господарюючої одиниці. З економічної точки зору, включення до майна підприємства власності засновників має важливе значення для кредиторів підприємства, які, в першу чергу, зацікавлені в поверненні власних коштів будь-яким законним способом. В той же час, інвестори, які в більшій мірі піклуються про довгострокову стабільність функціонування суб'єкта

господарювання (зважаючи на підприємницькі ризики), воліли б бачити звітність максимально реалістичну, розуміючи, що у випадку банкрутства об'єкту інвестування, їхні вимоги задовольнятимуться в останню чергу.

Таким чином, на нашу думку, використання принципу автономності в практиці бухгалтерського обліку можливе лише з врахуванням низки допущень та застережень.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 №996-XIV.
2. Дараева Ю. Теория бухгалтерского учета: конспект лекций / Ю. Дараева. – М.: ЭКСМО, 2008. – 160 с.
3. Безверхий К. Принципи бухгалтерського обліку та їх вплив на обліково-звітну інформацію підприємства / К.Безверхий // Галицький економічний вісник. – 2012. – №6 (39). – С.76-92.
4. Кучеренко Т. Принцип превалювання сутності над формою у фінансовій звітності / Т. Кучеренко // Вісник КНТЕУ. – 2010. – №2. – С.103-113.
5. Кулик В.А. Бухгалтерський баланс – джерело релевантної інформації у системі антикризового управління / В.А. Кулик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.uccu.org.ua/handle/123456789/213>.
6. Литвинчук І.В. Облік на позабалансових рахунках: проблеми теорії та практики: автореф. дис... канд. екон. наук : 08.00.09 / Ірина Вікторівна Литвинчук ; Національний аграрний університет. – К., 2006. – 22 с.
7. Свірко С.В. Принципи та методи вітчизняного бухгалтерського бюджетного обліку в умовах його модернізації / С.В. Свірко // Фінанси, облік і аудит. – 2012. – №19. – С.360-369.
8. Муравський В.В. Організаційні аспекти делегування обліково-контрольних повноважень з використанням інформаційно-комунікаційних технологій / В.В. Муравський // Бізнес Інформ. – 2013. – №11. – С.128-132.

Войтюк Анастасія
студентка
Рожко Зоя
викладач
Вінницького коледжу НУХТ
м. Вінниця

ДЕМОГРАФІЧНА СИТУАЦІЯ У ВІННИЦЬКІЙ ОБЛАСТІ

Значний вплив на економічний та соціальний розвиток країни і регіонів має демографічний чинник, дія якого визначається особливостями динаміки та структури демографічних процесів, що розвиваються за власними законами і принципами.

Демографічні процеси є найбільш стійкими та інерційними, бо вони формуються десятиліттями під впливом різноманітних чинників, серед яких можна виділити соціально-політичні, економічні, природно-кліматичні, історико-релігійні, власне демографічні тощо.

Чисельність населення Вінницької області з кожним роком зменшується також і це негативно впливає на демографічну ситуацію України, що видно з таблиці 1.

Таблиця 1

Чисельність сільського населення Вінницької області, тис. осіб

Наявне населення				
Рік	Все населення	Міське	Сільське	Темпи приросту (спаду), %
2011	1641,2	814,1	827,1	-
2012	1634,2	815,8	818,4	-1,05
2013	1627,0	816,0	811,0	-1,94
Постійне населення				
2011	1634,1	805,1	829,0	-
2012	1627,1	806,8	820,3	-1,04
2013	1619,9	807,0	812,9	-1,94

Протягом досліджуваного періоду спостерігається зниження постійного всього населення на 9 % у 2013 р. у порівнянні з 2011 р., у т. ч. сільського – на 2 %, спостерігається від’ємне значення приросту сільського населення. Зменшення чисельності сільського населення свідчить про негативні тенденції в демографії сільського населення.

Характеризуючи динаміку населення сільських поселень Вінницької області за період 1995–2013 рр. (рис. 1), можна сказати, що загальна чисельність населення за цей відрізок часу зменшилась на 189,9 тис. осіб.

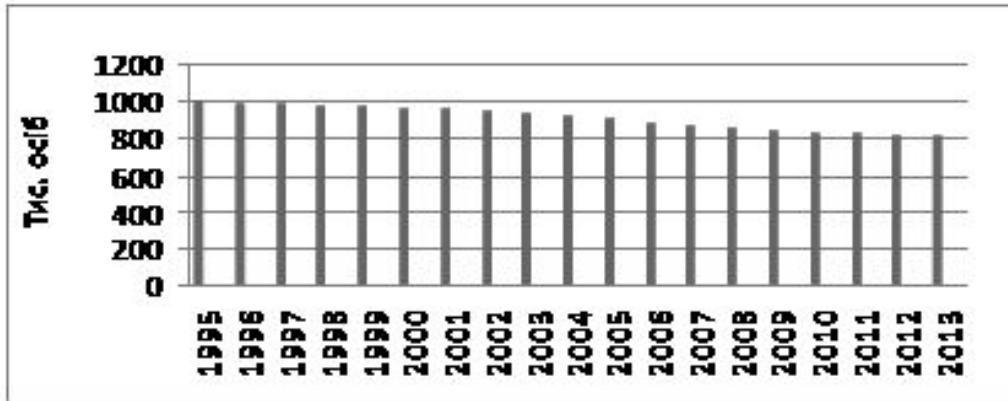

Рис. 1. Загальний приріст (скорочення) кількості сільського населення Вінницької області

Від цього залежать характеристики відтворення населення й окремих демографічних процесів. Вони впливають на рівень актуальної і майбутньої шлюбності, на показники народжуваності і смертності. Статєво-вікова структура населення Вінницької області протягом останніх років є порівняно стабільною і характерна перевагою жінок у загальній кількості населення (рис. 2).

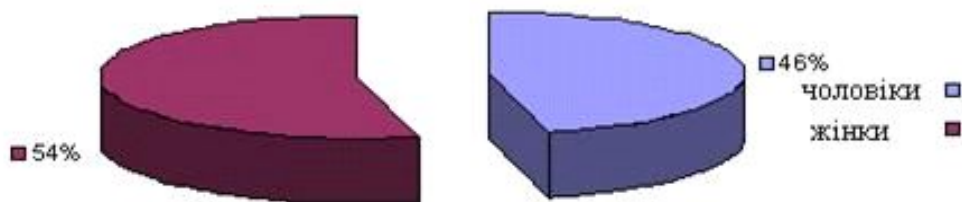

Рис. 2. Статєво-вікова структура населення Вінницької області (2010-2012рр.)

Так, в структурі населення Вінницької області 54% становили жінки і 46% – чоловіки. Важливим чинником зменшення кількості населення є міграція. Міграція пов'язана з рядом факторів, основними з яких є відсутність робочих місць, низькі заробітні плати тощо. Проте за останні роки міграційний відтік населення дещо призупинився. У 2011 р. ми бачимо міграційний приріст (рис. 3).

Основним фактором зміни чисельності населення є його природне скорочення (збільшення) як результат перевищення (зменшення) кількості померлих над кількістю народжених. Позитивним показником є темп збільшення кількості народжених. Кількість народжених зросла у 2012 р. порівняно з 2010 р. на 832 тис. чол. (рис. 4). На підвищення рівня народжуваності у 2010-2012 рр. вплинули проведені урядом заходи і реформи щодо виплати і підвищення одноразової допомоги при народженні дитини.

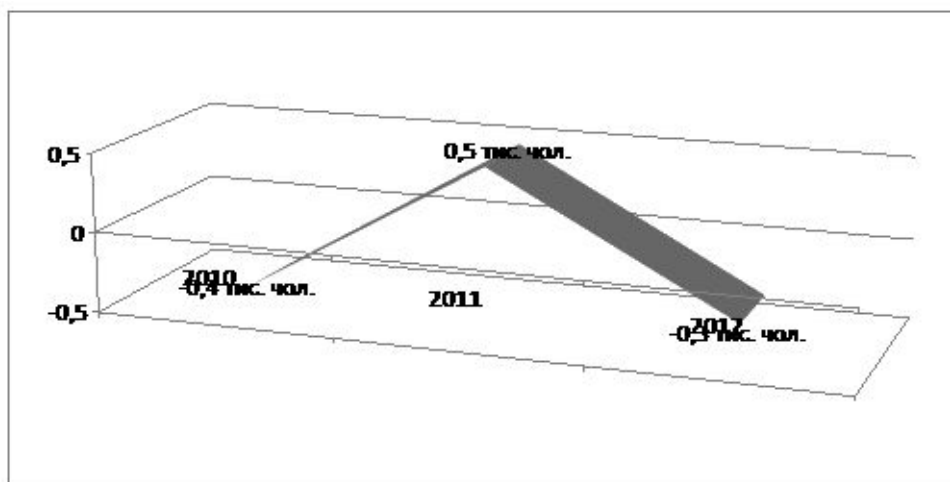

Рис. 3. Динаміка міграції населення у Вінницькій області

Рівень смертності населення знижується. І хоч показник природного скорочення за 2009–2012 рр. дещо знизився, це пов'язано не є позитивною тенденцією у чисельності населення, а зі зменшенням загальної кількості населення.

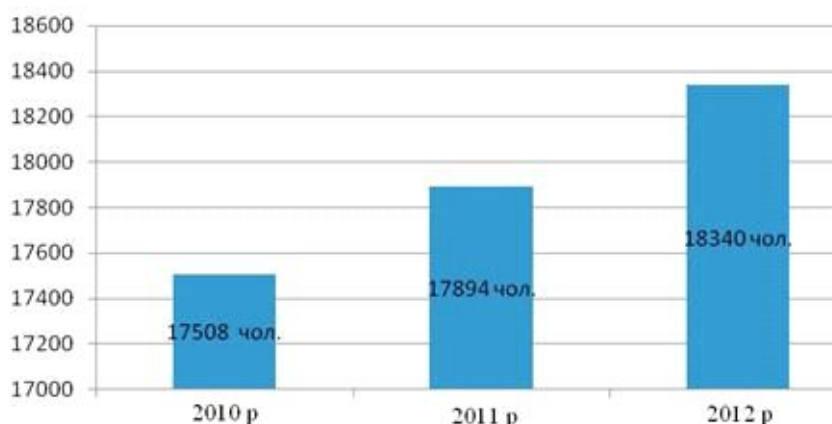

Рис. 4. Динаміка народжуваності у Вінницькій області

Таблиця 2

Динаміка природного руху населення Вінницької області за роками, чол.

Роки	Кількість		Природний приріст (скорочення)
	народжених	померлих	
2010	17508	26528	-9020
2011	17894	25376	-7482
2012	18340	25158	-6818

Основними причинами смерті населення Вінниччини у 2010–2012 р. залишилися хвороби системи кровообігу, новоутворення, зовнішні причини смерті, які становлять 90,8 % від усіх причин смерті.

Аналізуючи проведене нами дослідження демографічної ситуації у Вінницькій області можна сказати, що найбільш вагомою причиною скорочення населення є міграція і відсутність перспектив для молоді та

перевищення рівня народжуваності над рівнем смертності.

Негативні зміни в чисельності та структурі населення позначаються на соціальному і економічному розвитку області, особливо сільської місцевості, що свідчить про потребу вдосконалення демографічної політики. Послаблення демографічних параметрів ускладнює успішний розвиток регіонів і держави та зумовлюють деградацію села. Тому необхідно створити успішний механізм керування демографічними і соціально-економічними процесами з урахуванням інтересів держави в цілому та кожного регіону окремо, в тому числі і сільської місцевості.

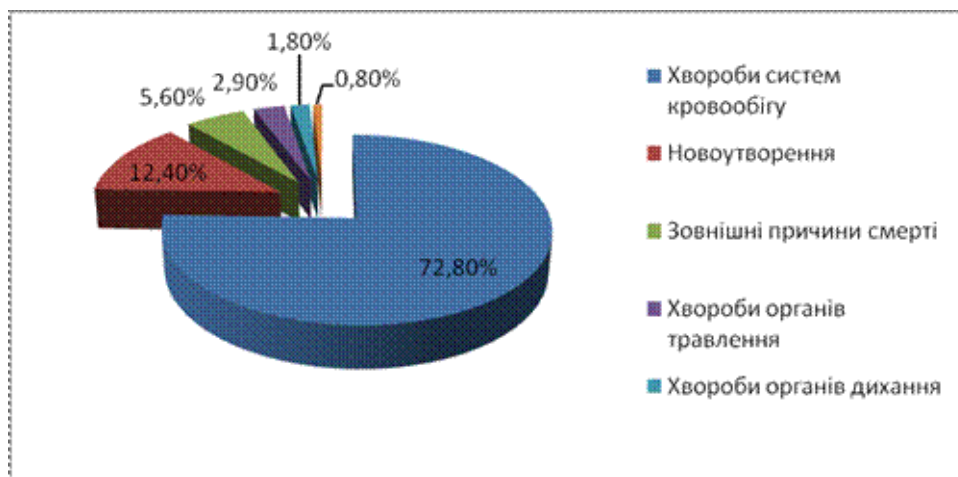

Рис. 5. Структура померлих за причинами смерті у Вінницькій області 2010–2012 рр.

Подібну ситуацію мають і країни Європи, серед яких найвищі показники старіння населення в Італії, де частка осіб у віці 65 років і старше становить понад 18%. У Швеції старих людей 17,3%, у Німеччині і Франції - понад 16%. Високий рівень старіння має також Японія, де є понад 17% осіб старшої вікової групи. Подолання демографічної кризи в Україні, як і в багатьох високорозвинутих країнах, що мають схожу демографічну ситуацію, здійснюється засобами демографічної політики.

Головним пріоритетом демографічної політики України має бути державний вплив на демографічну ситуацію в напрямі підвищення народжуваності та зниження смертності населення, особливо дитячої, збільшення тривалості життя. В усіх країнах Європи, Північної Америки, у Японії та деяких інших проводиться політика, скерована на збільшення природного приросту населення. Для цього є два шляхи: заохочення народжуваності через надання різних пільг родинам, які мають дітей, і зниження смертності за рахунок покращення соціального забезпечення та медичного обслуговування. Як правило, в економічно розвинутих країнах застосовують обидва методи підвищення природного приросту. Але треба відзначити, що одноразові вкладення у пільги на підвищення народжуваності

дадуть ефект не раніше, ніж через 15—20 років, а тому демографічна політика має бути довготерміноюю.

Отже, демографічна політика в Україні скерована на підвищення природного приросту населення за рахунок народжуваності. Для цього матерям, які народжують дитину, надаються допомоги, додаткова відпустка тощо.

Література

1. Демографічна криза в Україні. — К.: Ін-т економіки НАН України, 2010. — 560 с.
2. Населення України—2010. Щорічна науково-аналітична доповідь. - К.: Ін-т демографії; та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2003. - 376 с.
3. Населення України. Народжуваність в Україні у контексті суспільно-трансформаційних процесів. - К.: АДЕФ-Україна, 2011. -288с.
4. Пирожков С.И. Демографические процессы и возрастная структура населения// Пирожков С. И. Вибрані наукові праці: У 2-х т. —ХІ. Демографічний і трудовий потенціал. - К.: Київ. нац. торг.-екон.ун-т, 2010.- С.8-122.
5. Шлюб, сім'я та дітородні орієнтації в Україні. — К.: АДЕФ-Україна, 2011. - 256 с.

Гамзіна Ольга
провідний економіст
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України»
м. Київ

РОЛЬ ФІНАНСІВ У СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Найважливішим завданням, що стоїть на даному етапі розвитку економіки нашої країни, є утвердження ринкових відносин, створення конкурентоспроможного ринкового господарства. Розгляд концепцій соціалізації та екологізації економіки дозволяє зробити висновок, що у ринковій економіці спрямованість податкової політики повинна визначатись цілями сталого розвитку, що залежить від рівнів зайнятості, купівельної спроможності, якості навколишнього середовища, темпів економічного зростання, характеру розподілу тощо. Основним інструментом реалізації цих

цілей є фінанси як економічні відносини, що виникають у процесі функціонування податкової системи з приводу формування, розподілу та використання фондів грошових коштів.

Фінанси є одним із найважливіших і складних елементів економічної системи, без якого держава не може ефективно виконувати свої функції. Досвід розвинених країн демонструє, що від стану та ефективності державних фінансів багато в чому залежать умови споживання, заощаджень та інвестування, обсяги сукупного попиту та пропозиції, пропорції між реальним та фінансовим секторами економіки. Через державні фінанси найяскравіше виявляються та проголошуються суспільні інтереси, набувають чіткіших форм реальні пріоритети суспільства. Державні фінанси опосередковують рух реально створеного валового внутрішнього продукту і водночас вони можуть бути самостійним та відносно незалежним чинником прискорення або гальмування економічного зростання [1].

Система фінансів – це сукупність різних ланок фінансово-кредитних відносин, внаслідок чого створюються і використовуються фонди грошових коштів. Складається із загальнодержавних фінансів підприємств і галузей народного господарства. Загальнодержавні фінанси охоплюють державний бюджет, бюджет державного соціального страхування і соціального забезпечення, банківського кредиту, тощо. До складу фінансів підприємств і галузей народного господарства входять фінанси державних підприємств та їх виробничих об'єднань, КСП, кооперативів, асоціацій тощо [2].

У країнах з розвинутою ринковою економікою нині сформувалася достатньо ефективна модель функціонування державних фінансів. Водночас трансформаційні процеси, які сьогодні відбуваються в Україні, мають свої особливості й потребують уважного вивчення [3].

Щодо питання розвитку фінансової науки у нашій країні підвищення результативності наукових досліджень та впровадження їх у діяльність Міністерства фінансів в Україні є досить важливими для прийняття виважених практичних рішень у сфері державної фінансової політики. Урядом розроблена стратегія економічного розвитку країни, спрямована на проведення реформування податкової та бюджетної політики управління державними фінансами та підвищення їх ефективності. Першочергове значення в її підготовці належить розробкам науковців у сфері фінансів. Ми вважаємо, що наукові дослідження мають спрямовуватися на розв'язання реальних проблем фінансового розвитку нашої країни. До важливих завдань належить вдосконалення управління державними фінансами, яке повинне охоплювати наступні заходи:

- інвентаризацію всіх прийнятих законодавчих і нормативних актів стосовно використання і контролю бюджетних коштів, їх перегляд і підготовку змін;

- створення єдиної нормативної бази витрат бюджетних коштів як обов'язкової передумови для формування обсягу місцевих бюджетів;

- затвердження законодавчих і нормативних актів про повноваження міністра фінансів, керівника Державного казначейства з державних коштів;
- реорганізацію структури Міністерства фінансів і місцевих фінорганів, територіальних казначейства державними фінансами та підвищення їх ефективності. Першочергове значення в її підготовці належить розробкам науковців у сфері фінансів.

Виходячи з цього можна зробити висновки, що в Україні формування цілісної фінансової системи ще не завершено. Державні органи управління недостатньо згруповано в єдиний механізм управління фінансами країни. Потребує більш чіткої координації діяльність Міністерства фінансів з фінансовими управліннями обласних і районних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, контрольно ревізійного управління, податкової служби, митниці та інших державних органів. Необхідно проведення наукових досліджень у сфері фінансів з чіткою координацією та спрямуванням на досягнення практичних результатів. Проблема управління процесами формування і використання бюджетних та інших ресурсів у регіонах постійно перебуває в центрі уваги вітчизняної фінансової науки. Однак ряд питань щодо форм і методів обслуговування процесів формування і використання фінансових ресурсів регіону вимагають додаткового вивчення і розробки. Зокрема, це стосується методологічних засад фінансової та податкової політики сталого розвитку регіону.

Література

1. Державна фінансова політика та прогнозування доходів бюджету України. / Азаров М.Я., Ярошенко Ф.О., Єфименко Т.І. та ін. – К.: НДФІ, 2004. – 712с.
2. М.Я. Дем'яненко, Ю.Я. Лузан, П.Т. Каблук, В.М. Скутий та ін.; за ред. Дем'яненка. – К.: ІАЕ УААН, 2003. – 555с., с.-503.
3. „Фінанси України»№2, 2007. Павлюк К.В., Іголкін І.В. „Досвід реформування державних фінансів у нових країнах – членах Європейського Союзу”. – с.45.

Ганзюк Світлана

к.е.н., доцент

Павлова Юлія

магістр

Дніпродзержинський державний технічний університет
м. Дніпродзержинськ

ДЕРЖАВНЕ ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Сучасний стан інноваційного розвитку національної економіки не є до кінця сформованим та ефективним, оскільки з боку держави немає відповідної підтримки інноваційних проектів. Це, насамперед, пов'язано з незначною часткою видатків на інновації з державного бюджету, неналежним правовим регулюванням, інфляційними процесами, ненадійністю партнерівтощо.

Актуальним питанням сьогодення є впровадження ефективної системи фінансового забезпечення інноваційної діяльності через механізми державного та приватного фінансування. Вирішення проблеми пошуку фінансових ресурсів, необхідних для здійснення інноваційної діяльності, може бути забезпечено лише в тому разі, якщо будуть використовуватися найрізноманітніші джерела фінансування, починаючи з державних і закінчуючи приватним сектором національної економіки [1].

Активізація інноваційної діяльності можлива тільки на основі розвиненої системи фінансування, що покликана забезпечувати вирішення таких найважливіших завдань:

- створення необхідних передумов для швидкого та ефективного впровадження нововведень у всіх ланках народногосподарського комплексу країни, забезпечення її структурно-технологічної перебудови;
- збереження і розвиток стратегічного науково-технологічного потенціалу в пріоритетних напрямках розвитку;
- створення необхідних матеріальних умов для збереження кадрового потенціалу науки і техніки, запобігання його відтоку за кордон.

Державне фінансування полягає у використанні державних інвестиційних ресурсів: бюджетних коштів, коштів позабюджетних фондів, державних запозичень, майна, що знаходиться у державній власності.

В Україні за 2009-2013 рр. роки питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність в структурі ВВП складала не більше 0,015 % у 2012 р (при нормі 1,7%) [2]. В таблиці 1 подано динаміку зміни питомої ваги витрат державного бюджету України на інноваційну діяльність в структурі ВВП.

Таблиця 1

**Питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність
в структурі ВВП України**

Показник	2009	2010	2011	2012	2013
ВВП, млн. грн.	913345	1082569	1316600	1411238	1451876
Загальна сума витрат державного бюджету на інноваційну діяльність, млн. грн.	127,0	87,0	149,2	224,3	24,7
Питома вага витрат державного бюджету на інноваційну діяльність в структурі ВВП України, %	0,014	0,008	0,011	0,015	0,001

Аналізуючи дані таблиці можна стверджувати, що найбільшу суму коштів на інноваційну діяльність впродовж 2009-2013 років держава виділила у 2012 році (0,015 % від рівня ВВП), найменшу – у 2013 році (0,001% від рівня ВВП). Це пов'язано, насамперед, із критичною політичною ситуацією в країні та браком коштів, а також недосконалою інноваційною інфраструктурою України, кризовим явищами у фінансовій сфері, неефективністю та непрозорістю розподілу коштів на виконання проектів.

Отже, обсяг фінансування інновацій за рахунок державного бюджету визнається як дуже низький, оскільки частка фінансування на фундаментальні дослідження значно нижча порівняно з розвиненими країнами; витрати на наукову діяльність у розрахунку на одну особу населення майже в 300 разів менше ніж в США; питомі витрати на наукові дослідження в розрахунку на одного науковця в Україні майже в три рази менші, ніж у Росії та у 70 разів – ніж в США [3].

Такий стан фінансування безперечно відображається на результативності інноваційної діяльності в Україні, яка залишається на дуже низькому рівні. З кожним роком (за 2000-2013 рр.) невпинно скорочується кількість організацій, які виконують наукові дослідження й розробки (з 1490 до 1143), зменшується чисельність науковців (з 120773 до 44853) [2].

Отже, можна стверджувати, що для інноваційного розвитку економіки України необхідно залучати ефективніші джерела фінансування, а саме: банківське кредитування, власні кошти, венчурний капітал, лізинг тощо.

Література

1. Журило Р. М. Забезпечення розвитку національного господарства на основі конкурентоспроможних виробників наукомісткої продукції машинобудування / Р.М. Журило // Ефективна економіка: електронне фахове видання. Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=89>.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

3. Ризики та перспективи розвитку України у період посткризового відновлення : монографія / А.І. Даниленко, В.В. Зимовець, В.І. Сиденко та ін. ; за ред. чл.-кор. НАН України А.І. Даниленка. – К. : Ін-т екон. Та прогнозув. НАН України. – 2012. – 348 с.

Гапак Наталія

к.е.н., доцент

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

УКРАЇНСЬКИЙ МІГРАЦІЙНИЙ КАПІТАЛ: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ ЕКОНОМІКИ

Зі зростанням глобалізації міжнародної економіки у світовому господарстві постійно ростуть і масштаби міграції робочої сили. Одночасно зростають і доходи, і трансферти грошових переказів тих, хто працює за межами батьківщини. Причому, об'єми і розміри грошових переказів ростуть швидшими темпами, ніж кількість самих міжнародних мігрантів. Що характерно, - вони не лише починають відігравати важливу роль для сімей, що залишилися удома, але і стають справжнім генератором розвитку економіки країн-реципієнтів грошових трансфертів мігрантів. Міграційний капітал – невичерпне джерело економічного розвитку, в першу чергу, країн з трансформаційною економікою та країн, що розвиваються. Грошові перекази мігрантів у світі вже зараз перевищують ВВП таких країн, як Австрія чи ПАР. Очікується, що сума переказів більш ніж 232 млн. мігрантів у світі на рахунки їхніх родичів сягне до кінця року понад 550 млрд. доларів (згідно підрахунків Світового банку). За цими ж даними, у 2016 році очікують зростання грошових переказів мігрантів до 700 млрд. доларів [1]. Україна входить до Топ-10 країн, до яких мігранти найбільш активно переказують гроші, а чисельність вітчизняних міжнародних мігрантів сягає 6.5 млн. Українські експерти кажуть, що заробітчани з України могли б висилати додому і набагато більше, але вони бояться влади.

Обсяги грошових переказів мігрантів у світових масштабах лише зростають, за виключенням 2009 року. Але навіть в період «епіцентру»світової фінансово-економічної кризи потоки грошових переказів мігрантів значно менше схильні до змін під впливом негативних економічних процесів. Так, в 2009 році, за оцінками Світового банку, обсяг грошових переказів у світових масштабах, який прямує до країн, що розвиваються, скоротився на 5,5%, тоді як

обсяги прямих іноземних інвестицій – на 40%, а приватних кредитів і портфельних інвестицій – на 46% [2].

Дані Світового банку свідчать, що у 2013р. з-за кордону в Україну було переведено 9,3 млрд. дол. грошових трансфертів заробітчанин. Серед країн Європи та Середньої Азії це є найвищим показником. Наступною країною з показником 4,1 млрд. дол. в розрізі даного регіону йде Таджикистан, а замикають десятку країн Грузія та Молдова з 2 млрд. дол. [2].

За даними НБУ у 2013р. Україна отримала грошових переказів від міжнародних мігрантів більше 8,5 млрд. дол. (що склало, відповідно 4.7% ВВП країни) [3].

Джерелом для обрахунків обсягів переказів мігрантів Світовим банком є статистика національних банків. Проте, більшість експертів сходиться на тому, що вона недосконала і не відображає повністю наявної ситуації, оскільки: 1) ряд найбідніших і політично нестабільних країн взагалі такої статистики не мають; 2) складність полягає у розмежуванні переказів мігрантів від інших приватних переказів; 3) статистичні дані в багатьох країнах не враховують трансакції небанківських установ (напр., пошти); 4) значна частина переказів мігрантів надходять неофіційними каналами, в т.ч. власноручно. Так, за оцінками Світового банку суми неофіційних переказів складають до 50% від облікованих. Проте, деякі дослідники вважають, що неофіційні трансферти складають до 150% від офіційних. Причому, чим економічно бідніша країна, тим кореляція з необлікованою сумою грошових переказів є сильнішою [4]. Окремі дослідники даного напрямку (наприклад, А.Гайдуцький) доводять, що перекази від трудових мігрантів в Україну складають щонайменше 25 млрд. дол. щорічно [5]. А це більше за офіційні дані, принаймні, на 200%. В той же час, сам НБУ оцінює суму неофіційних приватних трансферів в Україну у кількості лише 13-14% від своїх офіційних даних.

Проте, навіть враховуючи це, а також зменшення приросту ПІІ в Україні, офіційні приватні трансферти в Україну вперше перевищили обсяги річних прямих іноземних інвестицій у 2008 році (відповідно 6177 млн. дол. та 6073.7 млн. дол.), і з того часу дана тенденція не змінюється от уже впродовж 6-ти років. Причому, розрив між даними показниками суттєво зростає.

Таблиця 1

Приватні трансфери та прямі іноземні інвестиції в Україну

(млн. дол. США)

Показник	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Приватні грошові перекази з-за кордону	6177	5370	5862	7019	7526	8537
ПІІ за рік	6073,7	4436,6	4753,0	5527,9	4962,9	2860,1
Перевищення міжнародних трансферів над ПІІ	103,3	933,4	1109,0	1491,1	2563,1	5676,9

Отже, міжнародні трансферти в Україну стають перспективним джерелом економічного розвитку в країні. Якщо ж врахувати також обсяги неофіційних грошових переказів, то перспектива буде ще вагомішою. Тому особливо важливою є розробка ефективної державної політики спрямування грошових переказів міжнародних мігрантів в інтересах розвитку економіки України, враховуючи позитивний досвід такої діяльності в інших країнах.

Література

1. Понад 5 млн. українських мігрантів – у десятці найактивніших за обсягами грошових переказів додому [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25127158.html>
2. Цевух Ю.О. Роль грошових переказів мігрантів у розвитку економіки країни / Ю.О.Цевух [Електронний ресурс] // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2012. – Вип. 4(47). С. 105-109. – Режим доступу: www.irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe
3. НБУ: огляд приватних грошових переказів в Україну [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=73841>
4. Малиновська О.А. Перекази мігрантів з-за кордону: обсяги, канал, соціально-економічне значення. – К.: НІСД, 2013. – 67с.
5. Гайдуцький А.П. Міграційний капітал в Україні. – К.: ТОВ «Інфосистем», 2009.

Герасименко Юлія

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРОБІЗНЕСУ

Соціальна відповідальність бізнесу – сфера діяльності підприємницьких структур щодо вирішення соціально значущих проблем як у самому бізнесі, так і на муніципальному, регіональному, національному та глобальному рівнях. Соціально-відповідальними вважають підприємства, які мають добросовісну ділову практику, здійснюють розвиток персоналу, виділяють кошти на охорону здоров'я працівників і безпечні умови праці, використовують ресурсозберігаючі технології та інші заходи, що зменшують антропогенний вплив на довкілля, і т.д. Такий підхід до ведення бізнесу забезпечує не тільки соціальну злагодженість у суспільстві, але й підвищує імідж підприємств, що, в

кінцевому підсумку, позитивно відображається на їх прибутковості і можливостях подальшого використання соціально-відповідального інструментарію.

Дієвим інструментом реалізації соціальної відповідальності агробізнесу є багатофункціональний розвиток сільських територій, який відбувається шляхів залучення сільськогосподарських виробників до розбудови соціальної інфраструктури села. Окрім здійснення виробництва, тобто задоволення потреб споживачів високоякісною сільськогосподарською продукцією, агробізнес покликаний виділяти кошти на розвиток тих територій, де використовується земля. Це відбувається шляхом укладання так званих угод соціальної відповідальності, за якими кошти направляються переважно на розвиток соціальної сфери: школи, дитячі садки, лікувальні установи, зони відпочинку і т.д.

І саме сценарій «Спільний інтерес бізнесу і держави», на думку О.О. Єранкіна, є бажаним і реалістичним варіантом розвитку подій в Україні. Відповідно до даного сценарію, держава в разі неспроможності виконувати соціальні функції розробляє стимули до залучення в цей процес представників капіталу, які, в свою чергу, посилюють конкурентні позиції через реалізацію концепції соціальної відповідальності бізнесу [1]. Але на порядку денному, залишається питання: яким же дієвим механізмом стимулювати соціально-відповідальні дії аграріїв?

Поряд з цим, українські компанії, в основному холдінгові, здійснюють діяльність в контексті соціальної відповідальності, презентуючи свої результати у щорічних соціальних звітах. Найбільш активними в даній сфері є наступні компанії: Астарта-Київ, Нібулон, Сварог-Вест Груп, Агро-Інвест Україна, Укрзернопром. Крім того, наприклад, агропромхолдинг «Астарта-Київ» затвердив Стратегію із корпоративної соціальної відповідальності на 2014-2016 роки, у рамках якої компанія продовжить реалізацію заходів, спрямованих на покращення корпоративного управління, впровадження концепції сталого сільського господарства, забезпечення населених пунктів у сільській місцевості об'єктами соціальної інфраструктури [2]. Компанія «Агро Інвест Україна» у травні 2014 року запустила соціальну ініціативу «Швидка допомога – з турботою про людей», в рамках якої вже відремонтовано приміщення фельдшерсько-акушерських пунктів, закуплено та обладнано чотири автомобілі швидкої допомоги, а також організовано диспетчерську службу по координуванню роботи лікарів та водіїв швидкої [3].

Не залишено поза увагою питання соціально-економічного розвитку України зі сторони ООН. Так, в межах «Рамкової програми партнерства Уряду України – ООН на 2012-2016 роки» (РП) виділено чотири потенційні сфери співпраці [4]: стале економічне зростання і подолання бідності; соціальний розвиток; врядування; охорона навколишнього середовища і зміна клімату.

В рамках сфери партнерства «Стале економічне зростання і подолання бідності» одним із результатів дії РП передбачено соціально-економічний

розвиток села з метою подолання бідності в сільській місцевості. «... Мандат кількох установ системи ООН безпосередньо стосується сільського господарства, сталого розвитку і зміни клімату. Це дає Урядові України унікальну можливість залучати глобальний досвід для створення нових робочих місць у сільській місцевості та сільському господарстві. Як зазначено в Програмі економічних реформ, за природно-ресурсним та «аграрним потенціалом» Україна посідає провідне місце у світі. Однак цей потенціал використовується вкрай неефективно. «Низька конкурентоспроможність товарів та їх невідповідність міжнародним стандартам якості та безпеки», «низька економічна ефективність сільськогосподарського виробництва та використання застарілих технологій», а також низький рівень інвестицій стримують створення гідних робочих місць та отримання доходів у сільській місцевості. Система ООН підтримуватиме Уряд України у досягненні цього результату в усіх аспектах що стосуються діалогу України з сусідніми країнами щодо вільної торгівлі, та надаватиме технічну допомогу із санітарних і фітосанітарних питань. Даний крок співпраці України з ООН, наголошує на принципі партнерства та ведучої ролі української сторони у визначенні пріоритетів та цілей допомоги з боку ООН, а також спільної відповідальності за досягнення результативності співпраці, що завдяки авторитету організацій системи ООН стимулюватиме інших донорів та інвесторів до розвитку взаємовигідного партнерства з Україною [4].

Відповідно, тільки завдяки продуманій, злагодженій та кваліфікованій роботі органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та аграрного бізнесу стане можливим розвиток сільських територій України.

Література

1. Єранкін О.О. Соціальна відповідальність агробізнесу в контексті вирішення проблем розвитку сільських територій / О.О. Єранкін // Вісник Сумського національного аграрного університету. – 2011. – Випуск 6/2. – С. 31-34.
2. <http://agroconf.org/content/astarta-zatverdila-strategiyu-socialnoyi-vidpovidalnosti>.
3. <http://www.agroinvest.com.ua/news.html?n=115>.
4. Мережа Глобального договору ООН в Україні змінює організаційну форму. – [Електронний ресурс] // ООН в Україні. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua>.

Герчанівська Світлана

к.е.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

В Україні протягом останнього десятиліття більшість сільськогосподарських підприємств, змушені застосувати захисну очікувальну стратегію управління, спрямовану на збереження ролі та впливу підприємства на ринках збуту продукції. Відсутність комплексного підходу при обґрунтуванні та визначенні пріоритетних напрямів стратегій розвитку, приводить до поразки аграрних підприємств в конкурентній боротьбі. Подолання спаду в українській економіці на пряму залежить від того, як скоро будуть засвоєні та використовуватися в практичній діяльності передові методи стратегічного управління.

Швидкоплинні зміни в оточуючому середовищі, постійне удосконалення інформаційних технологій, підвищення попиту споживачів, виникнення нових пропозицій на цільовому ринку зумовлюють стратегічність розвитку підприємства. Саме стратегія зумовлює вибір можливих шляхів розвитку та способів дії підприємства на довготривалій період.

Виходячи з того, що стратегічний потенціал підприємства є системним відображення його внутрішнього середовища і складається з системи ресурсів, джерел їх поповнення, можливостей та управлінських здібностей, то в основі формування має лежати стратегія його розвитку. В стратегічному управлінні стратегія розглядається як довгостроковий якісно визначений напрямок розвитку підприємства, який стосується сфери його діяльності, системи внутрішніх зв'язків, розвитку відносно зовнішнього середовища, що приводить підприємство до цілей. Вибір стратегії й в цілому успішність діяльності підприємства в значній мірі залежить від його стратегічної позиції.

Розробка стратегії розпочинається з визначення того, що підприємство повинно, а чого не повинно робити, і бачення того, куди потрібно просуватися, які позиції завоювати. Стратегічне бачення і місія завжди індивідуальні. Вони відокремлюють одне підприємство від іншого і наділяють його власними відмінними рисами, напрямом діяльності і шляхом розвитку.

Коли обирається стратегія, керівництво повинне чітко усвідомлювати, до якого типу відноситься сільськогосподарське підприємство, оскільки стратегії для малих, середніх та великих суб'єктів відрізняються.

Стратегії розвитку для сільськогосподарських підприємств здійснюються через такі способи як збільшення їх розмірів, застосування сучасних підходів керування, поглинання конкуруючих підприємств, злитті та створення спільних підприємств. Слід зазначити, що лише збільшення розміру підприємства не

приведе до розвитку сільськогосподарського підприємства. При цьому необхідно розробити стратегічний набір, який буде узгоджений з специфікою діяльності та розвитку підприємства.

Формування стратегії розвитку підприємства має базуватись на результатах системного аналізу впливу факторів його внутрішнього і зовнішнього середовища, що має розглядатись як двоїстий. З одного боку, ефективність формування стратегії залежить від забезпеченості підприємства кваліфікованим персоналом, інформаційними ресурсами, певною технікою та методиками, що необхідні для своєчасного і адекватного прийняття управлінських рішень, а з іншого – рівень розвитку його стратегічного потенціалу обумовлює не тільки спроможність до адаптації, а й здатність впливати на фактори зовнішнього середовища. Крім того дана стратегія повинна ґрунтуватися на: забезпеченні перманентного підвищення якості продукції, її привабливості для споживача; оптимізації пропозиції товарів і доступних споживачеві цін; створенні ефективної збутової мережі на основі стабільних контактів з посередницькими торговими фірмами та агенціями; врахування національних особливостей та специфіки запитів споживачів у різних регіонах.

Реалізація стратегії розвитку має приводити до подолання і попередження виникнення криз на підприємстві. Оскільки криза має двоїстий характер: вона є наслідком протиріч на підприємстві та формою їх вирішення, стратегічне управління розвитком має бути націленим на розв'язання існуючих протиріч і передбачення (прогнозування) їх утворення. Отже, стратегії розвитку підприємства доцільно класифікувати за спрямованістю на такі, що направлені на вирішення протиріч між елементами внутрішнього середовища підприємства як системи та між його внутрішнім і зовнішнім середовищем

Таким чином, стратегія розвитку підприємства повинна бути взаємопов'язаною з стратегіями кожної ланки господарюючого суб'єкта. Базуючись на практиці зарубіжних підприємств та використовуючи адаптовані підходи стратегічного планування сільськогосподарські підприємства матимуть змогу стабілізувати свою діяльність та забезпечити успішний розвиток діяльності в цілому.

Література

1. Євчук Л.А. Стратегічне управління конкурентоспроможністю сільськогосподарських підприємств: [монографія] / Л.Я. Євчук. – Миколаїв: Видавець Т.Ю. Прокопчук, 2010 – 340 с.
2. Кісіль М.Ю. Основні стратегії розвитку підприємств сільського господарства / М.Ю. Кісіль // Міжнародна науково-практична конференція (Київ, 17-18 червня 2011 р.) – К.: Аналітичний центр «Нова економіка», 2011. – С. 74-75.
3. Мельничук А.Ю. Формування і реалізація стратегічного управління аграрними підприємствами як чинника підвищення їх конкурентоспроможності

та сталого розвитку / А.Ю. Мельничук // Економіка та управління АПК. – 2009.
– Вип. 1(66). – С.113-119.

Голомша Наталія

к.е.н., доцент

Мамаєнко Людмила

магістрант

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

м. Київ

УКРАЇНА НА СВІТОВОМУ РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР

Упродовж останніх десятиліть олійна галузь поступово набула стратегічного значення в економіках аграрно-індустріальних країн (до яких належить й Україна), адже перманентне зростання світового населення та обмеженість енергоресурсів висувають нові виклики сільському господарству щодо забезпечення продуктами харчування, кормовою базою та відновлювальними джерелами енергії.

Протягом останніх 10 років ринок олійних культур суттєво еволюціонував та навіть більше - вже сьогодні відкрито на весь світ ми можемо говорити про досягнуті результати: починаючи від збільшення площ вирощування та валових зборів та закінчуючи обсягами експорту сировини й готової продукції.

В Україні вирощують соєві боби, ріпак, соняшник, при цьому якщо за валовим збором соняшнику наша країна безапеляційно посідає перше місце з часткою 27% , то щодо соєвих бобів і ріпаку її частка невелика – лише 0,97% і 3,3% відповідно (табл. 1). Проте певні економічні вигоди досить умовні в довгостроковій перспективі, якщо врахувати значне виснаження українських ґрунтів. Це розуміють зарубіжні країни, оптимізуючи структуру посівних площ у бік менш ґрунтовиснажливих культур [1].

Зміцніли позиції України і в світовому експорті олійних культур. Так, частка України в світовому експорті сої склала у 2013 – 2014 МР 1,39 %, експорті насіння ріпаку та насіння соняшнику – 16,07 та 3,27 % відповідно.

Попит на сою зростає як на внутрішньому ринку з боку переробників, так і з боку експортерів. Це нова і перспективна культура для України. Так за підсумками цього сезону виробництво сої в Україні становить 2,77 млн. т, з яких 1,55 млн. т експортували (табл. 1) , а в майбутньому можливе виробництво на рівні 3,5 млн. т [3].

Таблиця 1

Частка України в світовому виробництві та експорті олійних культур*

Показники	2011/2012 МР	2012/2013 МР	2013/2014 МР	2013/2014 МР в % до 2011/2012 МР
Виробництво сої (млн.т.):				
-в світі	239,22	267,59	283,78	118,6
-в Україні	2,26	2,40	2,77	122,6
Частка України в світовому виробництві,%	0,94	1,00	0,97	+0,03
Виробництво насіння соняшника (млн.т.):				
-в світі	40,11	34,76	42,56	106,1
-в Україні	10,50	9,00	11,60	110,5
Частка України в світовому виробництві,%	26,17	25,89	27,06	+0,89
Виробництво насіння ріпаку (млн.т.):				
-в світі	60,94	59,29	71,02	116,5
-в Україні	1,50	1,20	2,35	156,7
Частка України в світовому виробництві,%	2,46	2,02	3,31	+0,85
Експорт сої (млн.т.):				
-в світі				
-в Україні	92,67	90,33	110,99	119,8
Частка України в світовому експорті,%	1,34	1,80	1,55	115,7
	1,44	1,99	1,39	-0,05
Експорт насіння соняшника (млн.т.):				
-в світі	1,87	1,49	1,83	97,9
-в Україні	0,28	0,30	0,06	21,4
Частка України в світовому експорті,%	15,06	20,4	3,27	-11,79
Експорт насіння ріпаку (млн.т.):				
-в світі	12,48	10,96	13,75	110,2
-в Україні	1,21	1,15	2,21	182,6
Частка України в світовому експорті,%	9,69	10,48	16,07	+6,38

*Розраховано автором на основі даних USDA [5].

В структурі світового виробництва олійних культур частка сої оцінюється на рівні 58 %, відтак, саме ця культура є основним ціноформуючим товаром на світовому ринку . На сьогодні основний тиск на ціни на сою здійснює США через великі обсяги посівних площ під цією культурою. До речі, поточного року врожай сої у США становить приблизно 110 млн т — це третина усього світового виробництва [2].

Сьогодні Україна планує збільшити виробництво сої до 5,1 млн т до 2018

р, а саме планується збільшення площ посівів сої до 2 млн га., а також використання новітніх технологій для збільшення врожайності сої на 25% - до 2,5 т / га [4].

З огляду на тенденції розвитку світової економіки й обмеженість факторів виробництва (земля, капітал тощо), в найближчі роки в Україні варто очікувати подальше зростання виробництва, переробки і споживання олійних культур. Негативним фактором для українських сільгоспвиробників у поточному сезоні є зниження цін реалізації олійних культур, яке в свою чергу викликане значним зростанням їх світового виробництва. У подальшому розвитку олійної галузі в Україні та збільшенню експорту даної продукції сприятимуть наступні чинники:

- поступова лібералізації торгівлі з країнами ЄС (у межах євроінтеграційних процесів);
- збереження тенденції до нарощування об'ємів експорту в країни далекого зарубіжжя, в яких темпи зростання населення відстають від темпів росту виробництва продуктів харчування (наприклад, Китай, Індія тощо);
- відносно низька собівартість та високий рівень рентабельності виробництва, що забезпечує цінову конкурентоспроможність на світовому ринку;
- збереження політики розвинутих країн на поступове заміщення енергетичних товарів (нафта, газ) відновлювальними джерелами енергії;
- високий технологічний рівень розвитку галузі;
- налагоджений процес маркетингу товарів на закордонні ринки тощо [1].

Література

1. Одосій.О. Ринок олійних культур [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.pricereview.com.ua>.
2. Занько.Т Ринок олійних: виробництво зростає, ціни падають [Електронний ресурс] // Агробізнес Сьогодні – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/2010-06-11-07-43-47/2371-2014-09-16-11-56-40.html>.
3. Тимошенко. Т. Нові стратегії ринку олійних культур [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/component/content/article/1881.html>.
4. Моніторинг ринку олійних культур [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zernoua.info/markets/oil/499.html>.
5. Статистична інформація [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства сільського господарства Сполучених Штатів Америки – Режим доступу: <http://www.fas.usda.gov/data>.

Голота Марина

Вінницький торговельно-економічний інститут

м. Вінниця

АКТУАЛЬНІСТЬ АСОРТИМЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Функціонування вітчизняних торговельних підприємств в умовах ринкової економіки зумовлює необхідність адаптованого управління, планування товарного асортименту, який відповідає потребам населення та водночас сприяє прибутковості виробників. У зв'язку з цим доцільним стає використання теоретичних концепцій та практичного інструментарію маркетингу, значною складовою якого є товарна політика. Створення продукту та його розвиток здійснюються підприємствами на основі інноваційної діяльності. Ефективність останньої залежить від використання науково-обґрунтованих підходів до впровадження інновацій в асортимент підприємства.

Актуальність дослідження полягає у тому, що високі показники господарсько-фінансової діяльності та культура торговельного обслуговування населення на підприємствах роздрібної торгівлі залежать від постійної наявності в продажу широкого і стійкого асортименту товарів. Формування оптимального асортименту, що сприяє оптимізації прибутку, збереження бажаного прибутку на довгостроковий період, є дуже актуальним для підприємств, які намагаються сьогодні бути конкурентоспроможними. Тому асортиментна політика повинна враховувати і формувати унікальну перевагу товару, своє уміння цей товар просунути, переконати споживача в перевагах запропонованого спектра послуг, а також визначити попит на нього на ринку та його динаміку в майбутньому

Питаннями асортиментної політики та її вдосконаленням займалися такі науковці, як Марченко О.І., Красовська Т.В., Шафлюк О., Хоптюк А. У працях вищезазначених авторів розглядаються лише загальні підходи щодо розробки асортиментної політики, які, задаючи основні напрямки її формування, не містять детального методичного інструментарію з проблем формування товарного асортименту.

Метою нашого дослідження є висвітлення та зображення процесу організації асортиментної політики на торговельному підприємстві та шляхи її покращення.

Функціонування підприємств в умовах ринкової економіки зумовлює необхідність підсилення та покращення ринкової орієнтації асортиментної політики. Запорука успіху підприємства на ринку полягає у вмінні знайти і задовольнити потреби споживачів.

Асортиментна політика – це комплекс заходів щодо управління асортиментом товарів. Вона відображає вимоги і форми розподілу праці між учасниками товаропросування (товароруху) і має на меті розробити принципи

підбору товарів з врахуванням специфіки роботи окремих підприємств і організацій [1, с. 23-24]. Асортиментна політика є важливим складником загальної стратегії роздрібної торгівлі. Стратегія оптимізації асортименту може здійснюватися шляхом звуження його широти і зменшення глибини: магазини скорочують асортимент до декількох товарних груп, а в межах груп — організують продаж лише самих популярних і ходових товарів. Це дозволяє значно зменшити товарні запаси, збільшити швидкість обертання товарів і скоротити потребу в кредитах на закупівлю та реалізацію товарної маси. Широта асортименту залежить від насиченості ринку і попиту. У ситуації, коли попит перевищує пропозицію виробник і продавець диктує свої ціни на ринку. Зі збільшенням асортименту зростають витрати на сировину, розширення виробничих площ, нових видів упаковки, маркування і т.п. Цей показник є критерієм конкурентно - спроможності торгового роздрібного підприємства.

Концепція управління асортиментною політикою підприємства передбачає комплекс дій: аналіз ринку і брендів, комунікації, розподіл, юридичні відносини, відносини з конкурентами, пакування та транспортування, постачання товарів, продаж та післяпродажне обслуговування.

Підвищення конкуренції між торговельними підприємствами потребує комплексного підходу до процесу управління асортиментною політикою, що у ринковій економіці гарантує стабільне місце на ринку та підвищення прихильності споживачів [3, с. 45-47].

Основна суть асортиментної політики полягає у:

- визначенні наборів товарних груп (видів, підвидів, марок);
- оптимальному співвідношенні базових моделей та їх модифікацій;
- встановленні співвідношення присутності на ринку товарів, що знаходяться на різних стадіях ЖЦТ [4, с. 85-87].

Отже, асортиментна політика обумовлюється: сучасними вимогами ринку, купівельним попитом, стратегією конкуренції, темпами виробництва і відновлення продукції, доведенням її до споживачів.

Література

1. Зебарна Е.М. Маркетинг : навчальний посібник для викладачів та студентів економічних спеціальностей /Е.М. Зебарна, Т.О. Окландер. – Одеса : ОНТПУ, 2012–149с.

2. Гірченко Т.Д. Маркетинг : навчальний посібник/ Т.Д. Гірченко, О.В. Дубовик. – Київ : Центр навчальної літератури, 2007. – 255 с.

3. Красовська Т. В. Методичні засади формування механізму товарного асортименту на виробничих підприємствах // Економіка та держава. – 2010. – №2. – С. 67-71.

4. Хоптюк А., Кравчук Є. Теоретичні аспекти управління обсягом та асортиментною структурою товарообороту торговельного підприємства // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №10. – С. 84-90.

Гришко Тетяна
старший викладач
Михайленко Тетяна
старший викладач
Національна металургійна академія України
м. Дніпропетровськ

ДО ПИТАННЯ ПРО ЕФЕКТИВНІСТЬ ВІД ВПРОВАДЖЕННЯ АВТОМАТИЗОВАНИХ РОБОЧИХ МІСЦЬ

В сучасних умовах економічної діяльності посилились зміни показників, важливих для прийняття управлінських рішень. Щоб залишатися конкурентоспроможним, необхідно одночасно діяти в сьогоденні і планувати майбутнє. Застосування засобів сучасних інформаційних технологій забезпечує можливість оперативно обробляти велику кількість інформації. Основне призначення автоматизованих робочих місць (АРМ) – забезпечити управлінський персонал новими засобами техніки та технології для прийняття своєчасних рішень. Створення АРМ на робочому місці менеджера підвищує ефективність виконання ним своїх функціональних обов'язків, дає змогу застосовувати нові методи управління, використовувати єдину вірогідну інформацію в управлінні всіма ланками, підвищувати продуктивність праці і загальний рівень культури управління тощо. Головні принципи, які дозволяють удосконалити управління при створенні АРМ (порівняно з традиційними інформаційними системами): використання моделей, що дають змогу розробляти інформацію за варіантами рішень на окремих робочих місцях, можливість узгодити прийняття рішень за системою в цілому і в окремих підрозділах, узгодження виробничих програм, що приймаються на тривалий термін з використанням оперативної інформації зворотних зв'язків. Крім зазначених принципів створення АРМ, можна назвати такі: надійність, еволюційність і безперервність розвитку, адаптованість, децентралізована обробка інформації на робочому місці управлінського персоналу, створення баз даних і банків даних, створення мереж АРМ, підвищення інтелекту АРМ.

На виробничих підприємствах АРМ є важливою структурною складовою інформаційних систем як персональний засіб планування, управління, обробки даних і ухвалення рішень. Для прийняття управлінських рішень аналізується динаміка процесів виробництва і реалізації продукції, постачання, енергетичного, транспортного і ремонтного забезпечення, процеси розробки нових товарів, впровадження їх на ринок та інші. При постійному обміні інформацією одночасно аналізуються технологічні і організаційно-економічні напрямки вдосконалення виробничих процесів. Актуальним стає адаптивний підхід до використання інформації при управлінні. Його головною особливістю є прийняття рішень з урахуванням прогнозу змін в майбутні періоди виконання робіт. Для цього важливо використовувати не тільки облікові дані про процеси,

що вже відбулися, а й випереджуючу інформацію та пропозиції робітників по вдосконаленню виробництва. Важливо розуміти, що ні АРМ в складі інформаційної системи, ні інформаційна система самі по собі не покращують становище організації на ринку, не скорочують матеріаломісткість кінцевої продукції, не підвищують конкурентоспроможність організації на ринку і так далі, а озброюють управлінський персонал новими засобами і технологіями. Ефективність їх використання безпосередньо залежить від того, наскільки добре налагоджений зв'язок можливостей інформаційних технологій з бізнес-можливостями конкретного підприємства. Ефективність від АРМ створюється завдяки наявності на будь-якому підприємстві втрат, невикористаних можливостей і недостатньої технічної оснащеності управлінського апарату. Ця ефективність виявляється як у сфері управління, так і у сфері виробництва, як на головному підприємстві, так і в його дочірніх підприємствах.

В міжнародній практиці для розрахунку ефективності інформаційної системи використовують чотири показники, які можна застосувати для обчислення ефективності АРМ: внутрішня норма прибутковості, чистий приведений дохід, рентабельність інвестицій, строк окупності [1]. За допомогою цих показників можна вимірювати ефективність від використання АРМ в грошовому еквіваленті. Але треба розуміти, що впровадження АРМ надає значний ріст ефективності в бізнес-процесах, який не завжди можна оцінити у вартісному виразі:

1. Управління: скорочення кількості рівнів управління; зниження адміністративних витрат; вивільнення працівників середньої ланки управління і скасування ряду функцій; звільнення працівників від рутинної роботи за рахунок її автоматизації; вивільнення часу для інтелектуальної діяльності; отримання раціональних методів вирішення управлінських завдань за рахунок впровадження математичних методів і інтелектуальних систем; підвищення продуктивності праці; економія часу; підвищення кваліфікації і професійної грамотності управлінців; збільшення конкурентної переваги; зменшення витрат, збільшення прибутку.

2. Інформаційна система: вдосконалення структури потоків інформації і системи документообігу у фірмі; ефективна внутрішньофірмова координація за допомогою електронної пошти; забезпечення достовірності інформації; прямий доступ до інформаційного продукту.

3. Виробництво: скорочення часу на проектування і виробництво; розширення властивостей продукції і сфери її можливого застосування; зменшення витрат на виробництво продуктів і послуг; надання споживачам унікальних послуг; раціоналізація матеріально-технічного постачання.

4. Маркетинг: зменшення витрат часу на розповсюдження виробів; пошук нових ринкових ніш; можливість ідентифікації споживачів виробів; підтримка продажів; ефективніша взаємодія з замовниками (наочність, швидкість передачі повідомлень); підвищення здатності гнучко реагувати на попит і оперативно задовольняти нові бажання споживачів.

Перераховані переваги використання АРМ роблять його необхідним при організації господарської діяльності підприємства.

Література

1. Кузнєцов М.С. Оцінка ефективності інформаційних систем: Навч. посібник. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2007. – 87 с.

Гурська Ірина

к.е.н, доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ МОЛОКА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Ринок молока та молочних продуктів є одним із основних компонентів продовольчого ринку держави, розвиток якого має велике значення для зростання національної економіки. Розвиток ринку молока та молочних продуктів відбувається під впливом дії складових ринкового механізму: попиту, пропозиції, ціни та формування ринкової кон'юнктури.

В умовах ринкових відносин досить гострою є проблема реалізації виробленого молока. Жорстка конкуренція в ринковому середовищі спонукає товаровиробників молочної продукції до пошуку нових ринків збуту, щоб забезпечити прибуткову діяльність. Головним каналом реалізації молока та молочних продуктів в Україні є постачання його переробним підприємствам – 93 % продажу.

Однією з важливих проблем, що зумовлює кризову ситуацію на молочному ринку є порушення цінової кон'юнктури, яка характеризується декількома видами регіональних цін: заготівельні, роздрібні, оптово-відпускні, ринкові.

За останні п'ять років закупівельна ціна на молоко в Україні майже зрівнялася із середньою ціною на молоко в країнах ЄС. При цьому, ціна в Європі зросла в середньому на 3 % і переважно за рахунок підвищення закупівельної ціни, а в Україні ціна підвищилася в середньому на 5 %. Основною причиною подорожчання молока стало зростання витрат на виробництво молочної продукції, а також зменшення її пропозиції на ринку.

Важливим фактором при ціноутворенні на ринку готової молочної продукції є вплив посередників при закупівлі молока-сировини і реалізації готової продукції. При закупівлі молока посередницькими структурами

закупівельна ціна його зростає на 15-20 %. Реалізація готової молочної продукції від переробного підприємства до роздрібної торгівлі також здійснюється через посередницькі структури, які як правило, рекомендовані торговельними організаціями, у яких продається відповідна продукція. При цьому залежно від асортименту та відповідних доплат за входження молочної продукції до продажу у торговельній мережі, оптова ціна підприємства на молочну продукцію зростає на 25-60 %. Часто одна й та сама продукція проходить через дві-три таких структури і кожен з них збільшує ціну такої продукції. Роздрібна торгівля, одержавши від даної структури продукцію, реалізовує її споживачам зі своєю торговельною націнкою. Виробники молочної продукції не мають іншої альтернативи у реалізації своєї продукції. До роздрібної торгівлі на реалізацію надходить продукція тільки від оптових посередників [1, с. 64].

Ринок молока та молочної продукції слід характеризувати з позицій інтересів споживачів, які безпосередньо впливають на кон'юнктуру ринку. Формування його структури відбувається під впливом різних економічно-правових чинників і проявляється через купівельну спроможність, що визначається рівнем доходів населення, ціни на молочну продукцію, яка постійно змінюється через дію різних чинників.

Створення стабільних каналів реалізації є гарантією, що надходження молока на молокопереробні підприємства буде ритмічним, що забезпечить населення продуктами щоденного попиту: незбираним молоком, кисломолочною продукцією, сиром, сметаною та іншими молочними виробами достатньому обсязі. При цьому всі ланки технологічного ланцюга: «виробництво – заготівля – переробка – реалізація продукції» повинні функціонувати скоординовано.

Продукцію молочної галузі в цілому можна умовно розділити на два сегменти: сегмент традиційних продуктів (сметана, молоко, сир, масло, сир) і нових продуктів (йогурти, десерти, пудинги, ароматизоване молоко).

Сегмент традиційних продуктів в грошовому вираженні змінюється відповідно до зміни доходів населення. У цього сегмента є перспективи зростання і в натуральному вираженні, тому що споживання молочних продуктів цього сегмента оцінюється як недостатнє в зв'язку з низькою купівельною спроможністю населення.

Сегмент нових молочних продуктів буде активно рости в вартісному і натуральному вираженні при зростанні доходів населення. Продукти цього сегмента в даний час відносно дорогі, що обумовлює низькі в порівнянні з країнами Європи обсяги їх споживання.

Для позитивних змін на ринку молока необхідно збільшити пропозицію, врівноважити кон'юнктуру та стабілізувати економічну ситуацію на даному ринку. Це можливо за умов: достатньої економічної заінтересованості виробників у розвитку молочного скотарства через високі закупівельні ціни на молоко, своєчасні розрахунки переробних підприємств і торговельних

організацій; стабільного забезпечення необхідними кормами; наявність державного регулювання цін і обсягів заготівель; поліпшення забезпечення сільськогосподарських підприємств матеріально-технічними ресурсами.

Література

1. Бондаренко В. М. Розвиток ефективного виробництва молока та його промислової переробки в Україні / В. М. Бондаренко // Економіка АПК. - 2008. - № 5. - С. 61-64.
2. ДСТУ 4834:2007 Молоко та молочні продукти. Правила приймання, відбирання та готування проб до контролювання.
3. Про молоко та молочні продукти: Закон про внесення змін до закону України від 17.02.2010, №923 // офіційний вісник України. - 2010. - № 4 - С.182.

Гуткевич Світлана

д.е.н., професор, звідувач кафедри

Національний університет харчових технологій

м. Київ

Андросюк Леся

старший викладач

Національний технічний університет України «КПІ»

м. Київ

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні умови господарювання характеризуються мінливістю як зовнішнього, так і внутрішнього середовища і для вітчизняних підприємств все більшої ваги набуває впровадження заходів забезпечення конкурентоспроможності діяльності. Одним із основних напрямів підвищення ефективності суспільного виробництва та окремого підприємства є вдосконалення якості продукції, яка є основою для задоволення потреб людей, і цим визначається її суспільна, економічна та соціальна значимість.

Управління якістю продукції залежить від багатьох факторів та умов, які формуються як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі функціонування підприємства. Нами визначено та проаналізовано фактори впливу на якість продукції як рушійної сили, що змінює властивості сировини, матеріалів, конструктивних елементів або виробу в цілому.

На мікрорівні, основними факторами, що впливають на якість продукції є

організаційні та соціально-психологічні умови діяльності, а також правові основи, до яких належать також технічні вимоги до продукції підприємств поліграфічної галузі. Вдосконалення організації праці, техніко-технологічне оновлення та забезпечення культури виробництва створює умови для розвитку інтелектуального потенціалу працівників. Матеріальне і моральне стимулювання, а також професійно-кваліфікаційний рівень персоналу впливають на якість продукції безпосередньо, оскільки високий рівень освіти та вмотивованості керівників та фахівців є ключовою передумовою підвищення ділової активності підприємства в цілому, та систем управління якістю як її складової частини. Одним із основних організаційних факторів є раціональна побудова структури управління якістю, що відобразить конкретні умови виробництва, її організаційну побудову, тощо. Правові основи в рамках поточної діяльності підприємств представлені важливими важелями регулювання якості продукції і направлені на дотримання законів, та передбачають відповідні заходи впливу як на підприємство, так і на окремих осіб у випадку порушення правових норм.

Процес управління якістю продукції пов'язаний з зовнішнім середовищем, з якого на підприємство надходять замовлення із встановленими вимогами до продукції, від постачальників отримують необхідні ресурси, тощо. У зовнішнє середовище підприємство постачає продукцію у відповідності до вимог замовників та у зворотному напрямі отримує відгуки на результати діяльності. Таким чином, зовнішні фактори впливають на формування якості продукції, і до них, на основі аналізу, відносимо: рівень вимог до якості та купівельної спроможності (покупців, конкурентів); наявність постачальників ресурсів; конкуренцію; діюче законодавство у сфері якості та ін.

Економічне зростання та підвищення якості продукції і життя населення загалом в сучасному світі пов'язане з розвитком інноваційної діяльності, спрямованої на широке поширення інноваційних технологій, продуктів та послуг. В Законі України «Про інноваційну діяльність» зазначено, що інновації – це конкурентоздатні технології, організаційно-технічні рішення, здатні істотно підвищити рівень якості виробництва [1].

Конкурентною стає та галузь, яка має інноваційний напрям розвитку. Інноваційний процес сприяє поліпшенню умов праці на основі механізації та автоматизації трудомістких процесів виробництва, підвищенню професійно-кваліфікаційного рівня працівників та якості управління, заохочує інноваційні ідеї. Тому, підприємства для підвищення конкурентоспроможності намагаються впроваджувати у виробництво інновації, що забезпечать підвищення якості продукції, зменшення запасів виробництва та ріст продуктивності праці на підприємствах. Результати досліджень довели, що управління якістю продукції слід координувати з інвестиційно-інноваційними процесами та узгоджувати з організаційно-технічними засадами виробництва.

Готовність підприємства до інноваційного розвитку відображає потенціал підприємства і розглядається нами як сукупність організованих у певних

соціально-економічних формах інтелектуальних, матеріальних, фінансових ресурсів і інноваційних продуктів, які можуть під дією зовнішніх чинників середовища спрямовуватись на ефективне управління якістю продукції поліграфічних підприємств для досягнення цілей їх діяльності. Аналіз факторів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства, які сприяють або протидіють підвищенню якості продукції на основі впровадження інновацій, дозволяє визначити міру готовності виконувати інноваційні задачі.

Таким чином, підвищення якості продукції – один з головних показників ефективності інноваційної діяльності на промисловому підприємстві, а сама система забезпечення якості є організаційним осередком для проведення технічних та технологічних інновацій.

Література

1. Закон України «Про інноваційну діяльність» станом на 12 липня 2014 р, №40-15 від 05.12.2012р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, N 36, ст. 266. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу - zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15
2. Модель розвитку галузей економіки України: [моногр]. / за ред. С.О.Гуткевич. – К.: НТУУ «КПІ», 2011. – 472с.
3. Сулейманов Н.Т. Инновационная модель системы управления качеством продукции //Стандарты и качество. – 2011. - №6. – С.24-28.
4. Юшин С.О. Інноватизація та стандартизація аграрного сектора економіки у ринкових координатах: теорія та право / С.О. Юшин // Науковий вісник Національного аграрного університету. - К.: 2010. – Вип. 131. – С.20-26.

Гуцул Тетяна

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
та природокористування України
м. Київ

ДО ПИТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕГІОНІВ

Багатьох сьгоднішніх політичних, соціальних та економічних проблем можна було б уникнути, якщо б Україна опиралася на ефективну політику регіонального розвитку. В сучасних умовах питання державної регіональної політики стає як ніколи актуальним. Така політика передбачає створення ефективно діючої системи влади й управління в центрі та в регіонах, її нормативно-правове та фінансово-економічне забезпечення на основі оптимального поєднання загальнодержавних та регіональних інтересів.

Посилення ролі регіонів у загальнодержавному господарському комплексі, підвищення їх самостійності на основі активних процесів децентралізації форм управління, визначає необхідність поглибленого розгляду соціально-економічного розвитку регіонів. В економічному просторі держави, який різнорідний за наявністю природних ресурсів, рівнем економічного розвитку й рівнем життя населення, виділяють ряд територій з особливими аномаліями. У теорії регіональної економіки такі території прийнято називати проблемними районами (регіонами або територіями).

За Гранбергом проблемне економічне районування охоплює відсталі (слаборозвинуті), депресивні, кризові та прикордонні регіони, показники соціально-економічного розвитку яких гірші від аналогічних середніх по країні [1]. Ці регіони не можуть самостійно розвиватися, їм потрібна державна підтримка. При цьому необхідно особливо підкреслити, що не існує єдиного оптимального чи універсального підходу щодо визначення критеріїв, згідно яких район можна класифікувати як проблемний або депресивний. Більшість вчених вважають, що подібна класифікація має враховувати особливості соціально-економічної ситуації в країні, тих чи інших специфічних характеристик міжрегіональної конфігурації. Сьогодні завдання класифікації (віднесення тих чи інших регіонів до категорії проблемних) ускладнюється низкою об'єктивних причин, серед яких, перш за все, – реальна загроза надмірної політизації цього питання в умовах невідпрацьованого механізму взаємодії між центральними органами виконавчої влади і регіонами.

Головними типами проблемних регіонів є відсталі (слабо-розвинутості) й депресивні.

До відсталих районів відносять ті, що мають традиційно низький рівень життя у порівнянні з основною масою регіонів країни. Для них характерні низька інтенсивність господарської діяльності; слабкий науково-технічний потенціал; малорозвинута соціальна сфера. Дуже часто ситуація в цих регіонах

обтяжується економічними, кримінальними, етнічними, політичними проблемами.

Держава може надавати підтримку економічно слабким регіонам у формі стимулювання припливу приватних інвестицій, деяких податкових і кредитних пільг та ін. Однак основний шлях оздоровлення відсталих регіонів - саморозвиток на основі використання власного потенціалу й конкурентних переваг.

Депресивні регіони відрізняються від відсталих тим, що при більш низьких, чим у середньому по країні, теперішніх соціально-економічних показниках ці регіони в минулому були розвинутими, а по деяких виробництвах займали головні місця в Україні. Депресивні регіони мають: високий рівень накопиченого виробничо-технічного потенціалу; значну частку промислового виробництва в структурі господарства; високий рівень кваліфікації кадрів. Проте за різними причинами ці регіони втратили своє колишнє економічне значення і відносні переваги.

Однією з основних якісних ознак проблемних регіонів є кризовий стан території регіону, що створює загрозу соціально-економічному становищу в країні, політичній стабільності, екологічній рівновазі.

Характерною рисою соціально-економічного розвитку, що зумовлює виникнення депресивних регіонів, є загострення тієї чи іншої загальної для країни проблеми, яка в деяких регіонах досягає крайніх значень. Це і робить такі регіони проблемними. Сьогодні в Україні поряд з зоною ліквідації наслідків катастрофи на Чорнобильській АЕС або регіоном, що постраждав від паводка в Закарпатті, сформувалися регіони катастрофічної або кризової ситуації, що несуть в собі несприятливі наслідки – частина території Донецької та Луганської областей України, на яких проводиться АТО. Подальша дислокація конфлікту на Сході України є однією з основних геополітичних та економічних загроз для розвитку національної та світової економік.

Виділення депресивних регіонів є важливою частиною регіональної політики. В її опрацюванні, реалізації, організаційному і правовому забезпеченні провідна роль належить державі. Зокрема, Верховною Радою України прийнятий Закон «Про стимулювання розвитку регіонів» (від 25.06.2009, №1562-VI), а для стабілізації ситуації в східних регіонах держави Верховна Рада України ухвалила Закон «Про особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької та Луганської областей» (від 16.09.2014, №5081). Закон терміном на три роки вводить особливий порядок місцевого самоврядування в окремих районах Донецької і Луганської областей.

Ефективною формою державної підтримки депресивних регіонів є державні цільові програми регіонального розвитку. Загальна доцільність інвестиційної підтримки соціально-економічного розвитку депресивного регіону повинна визначатись в межах наявної регіонально-галузевої спеціалізації. Це потребує аналізу соціальної, політичної, екологічної та демографічної ситуації. Інвестиційні ресурси мають направлятися передусім на

розвиток тих депресивних регіонів, у яких помітне відносно поживлення інвестиційних мотивацій, є достатні трудові ресурси, відносно сприятливі політичні та екологічні умови. Це запобігатиме розпорошенню ресурсів, дасть змогу швидко освоїти їх і забезпечити своєчасну окупність.

Література

1. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики. М.: ГУ-ВШЭ, 2001. – 495 с.

Давиденко Валерій

здобувач

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

м. Київ

НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ АГРОПРОМИСЛОВОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розуміння сутності та економічної природи агропромислової інтеграції неможливе без розкриття змісту її понятійно-категорійного апарату. Це, в першу чергу, вимагає визначення змістовної і концептуальної основи поняття «інтеграція». Так, термін «інтеграція» походить від латинського слова *integratio* – обґрунтування, від *integer* – цілий, і означає об'єднання в єдине ціле раніше ізольованих частин [1].

Досліджуючи еволюцію поняття «інтеграція» слід зазначити, що першим розкрив її економічну сутність О.В. Чаянов, ще в дореволюційний період, визначивши її, як «вид економічних відносин, що складаються між різними господарюючими суб'єктами в процесі поділу праці» [2].

Ґрунтуючись на принципі цілісності та опираючись на теорію співвідношення живих і неживих систем Г.П. Короткова пропонує визначати інтеграцію, як «процес руху до більш цілісного стану, що характеризується не лише ступенем взаємопов'язаності всіх елементів, але, перш за все, зміною властивостей самих елементів» [3, с. 27].

Таким чином, під інтеграцією в економіці слід розуміти об'єднання окремих економічних суб'єктів для поглиблення їх взаємодії, розвитку зв'язків між ними. Економічна інтеграція проявляється як у розширенні й поглибленні виробничо-технологічних зв'язків, спільному використанні ресурсів, об'єднанні капіталів, так і у забезпеченні сприятливих умов здійснення спільної економічної діяльності [4]. Однак, слід зауважити, що даний підхід до трактування сутності досліджуваної дефініції не враховує таких форм

інтеграції, як злиття і поглинання, що нині набули активного розвитку в сільському господарстві України.

Слід зазначити, що вітчизняними вченими пропонуються різні підходи до визначення сутності поняття «агропромислова інтеграція». Так, П.Т. Саблук тлумачить аграрно-промислову інтеграцію як «процес поєднання (синтез) сільського господарства і промисловості, економічною передумовою якого є безперервність науково-технічного прогресу, ґрунтується на сукупності виробничих взаємовідносин і різною мірою проявляється й удосконалюється протягом усього розвитку суспільного виробництва»[5]. Дещо наближене за своєю суттю визначення викладене у «Економічному словнику агропромислового комплексу», де вона розглядається як процес «зближення і поєднання галузей сільського господарства і промисловості, що веде до органічного синтезу цих важливих сфер суспільного виробництва і праці, їх гармонійної соціально-економічної єдності».

В.Г. Андрійчук зазначає, що термін «агропромислова інтеграція» відображує «розвиток виробничих і економічних зв'язків між галузями і підприємствами агропромислового комплексу, які пов'язані між собою, технологічно та об'єктивно орієнтовані на поєднання їх матеріальних інтересів у процесі виробництва і реалізації кінцевої продукції з сільськогосподарської сировини» [6, с. 32].

Вивчаючи дану дефініцію з точки зору системного підходу Ю.О. Нестерчук приходять до висновку, що «аграрно-промислова інтеграція – це цілеспрямований процес створення нової цілісності (аграрно-промислової системи) на основі зближення інтересів, зміцнення виробничо-господарських зв'язків й відносин прямих та опосередкованих учасників аграрно-промислового відтворювального процесу» [7, с. 31].

О.П. Гоголя аналізуючи доцільність аграрно-промислової інтеграції виокремлює основні чинники, що її зумовлюють, а саме: «усунення розбалансованості між сільським господарством і промисловістю, що досягається завдяки поєднанню виробництва, зберігання і переробки сільгоспсировини та реалізації готової продукції; зниження розміру податку на додану вартість; зменшення втрат продукції при її проходженні по технологічному ланцюгу, що досягається завдяки зменшенню часу перебування товару на проміжних етапах; підвищення ступеня переробки аграрної продукції та її якості; поглиблення спеціалізації господарств; зменшення ризику і невизначеності в умовах конкурентної боротьби» [8].

Опираючись на вагомий науковий доробок вітчизняних і зарубіжних учених в контексті наших досліджень пропонуємо розглядати агропромислову інтеграцію як форму концентрації виробництва, при якій відбувається не тільки укрупнення сільськогосподарського виробництва через механізми об'єднання, злиття чи поглинання однієї компанії іншою, а й створюються міцні виробничі зв'язки сільськогосподарських організацій з підприємствами переробної сфери, виробниками основних і оборотних засобів, організацій, що здійснюють

виробничо-технічне обслуговування та постачають готовий продукт до кінцевого споживача.

Література

1. Сучасна українська енциклопедія. Т. 5. – Харків: Книжковий клуб «Клуб сімейного дозвілля», 2004 – 416 с.
2. Чаянов А.В. Крестьянское хозяйство / А. В. Чаянов. – М. : Экономика, 1989. – 491 с.
3. Короткова Г. П. Принципы целостности (К вопросу о соотношении живых и неживых систем) / Короткова Г. П. – Ленинград : ЛТУ, 1968. – 160 с.
4. Райзберг Б.А. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА – М, 2002. – 480 с.
5. Реформування та розвиток підприємств агропромислового виробництва (посібник у питаннях і відповідях) / За ред. П.Т.Саблука. – К. : ІАЕ, 1999. – 532с.
6. Андрійчук В.Г. Економіка сільського господарства : підручник. – 2-ге вид., доп. і перероблене / В.Г. Андрійчук. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
7. Нестерчук Ю.О. Інтеграційні процеси в аграрно-промисловому виробництві: монографія / Ю.О. Нестерчук. – Умань, 2009. – 372 с.
8. Гоголя О. П. Інтеграційні процеси в сільськогосподарських підприємствах / О.П. Гоголя // Проблеми ефективного функціонування АПК в умовах нових форм власності та господарювання. Т.2. – К. : ІАЕ. – 2001. – С.267–271.

Дивнич Анатолій

здобувач

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

ОПТИМІЗАЦІЯ ТЕРМІНІВ ЗАЛУЧЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В ОБОРОТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ

Збільшення обсягів інвестицій у сільське господарство прямо залежить від проведення реформ у сфері земельних відносин. У свою чергу, розвиток земельного ринку вимагатиме пошуку шляхів оптимізації як обсягів, так і термінів залучення земельних ресурсів в оборот сільськогосподарськими підприємствами. Спираючись на запропоновані В. Р. Кігелем методи прийняття рішень в ринковій економіці [1, с. 65], нами розроблено методичні підходи до оптимізації термінів залучення додаткових земель шляхом їх придбання за умови наявності відповідного правового забезпечення.

У зв'язку із властивістю абсолютної непереміщуваності земельних ділянок [2, с. 145], доцільно розглядати ті площі, які вже пропонуються до продажу та відповідають за кількісно-якісними параметрами існуючому землевпорядному плану сільськогосподарського підприємства – покупця.

Аналіз оптимальності можливо проводити як щодо цілісного земельного масиву, так і його окремих складових (полів), вартість яких змінюється у часі. При цьому слід враховувати, що у зв'язку із сезонним характером операцій в рослинництві, грошові надходження сільськогосподарських підприємств відповідної спеціалізації є неритмічними. Вказані надходження суттєво коливаються упродовж одного маркетингового року, що значно впливає на розмір інвестиційних ресурсів підприємств. Ця обставина також звужує можливості щодо залучення зовнішніх джерел фінансування, оскільки прямо впливає на кредитоспроможність господарюючих суб'єктів.

У разі можливості здійснити точний прогноз майбутніх ринкових цін на земельні угіддя сільськогосподарського призначення, визначення оптимального проміжку часу придбання землі може бути зведене до розв'язку задачі лінійного програмування [3, с. 7]:

$$\begin{cases} V = \sum_{t=1}^T (F_t - P_t) S_t \rightarrow \max, \\ \sum_{t=1}^T S_t = L, \quad \sum_{t=1}^T S_t \rightarrow \max, \\ S_t \geq 0, \quad t = \overline{1, T}, \end{cases}$$

де V – інвестиційний залишок після придбання земельних масивів; L – загальна площа земельного масиву, що пропонується до продажу у періоді T та відповідає потребам сільськогосподарського підприємства – покупця; S_t – розмір ділянки земельних угідь за варіантом придбання у t -тий момент часу;

F_t – інвестиційні засоби сільськогосподарського підприємства у t -тий момент, призначені для придбання земельних угідь; P_t – ціна придбання земельної ділянки за S_t – м варіантом у t -тий момент часу; T – загальна тривалість періоду придбання земельного масиву L .

Різниця між витраченими інвестиційними ресурсами та вартістю придбаних земельних угідь – інвестиційний залишок (V) – буде максимальним, якщо частки загального земельного масиву (L) купляти у період, коли різниця між наявними засобами для інвестування та ринковою ціною на землю буде найбільшою.

Результатом оптимізації інвестиційного залишку у математичному виразі може бути як нульове, так і від’ємне його значення. Економічним інтерпретуванням таких показників є ситуація відсутності інвестиційних резервів (при $V = 0$), або передача земельного масиву у власність на умовах довгострокових виплат, термін дії яких значно перевищує період, що аналізується, або здійснення компенсації несплаченої вартості придбаних земельних ділянок за допомогою нефінансових інструментів (при $V \leq 0$).

Вказаний підхід актуальний за умови, коли вартісний вираз змінних величин у різні часові проміжки продисконтовано і зведено до можливості коректного порівняння в абсолютному виразі.

Література

1. Кігель В. Р. Методи і моделі підтримки прийняття рішень у ринковій економіці : [монографія] / В. Р. Кігель. – К. : ЦУЛ, 2003. – 202 с.
2. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств : [підручник] / В. Г. Андрійчук. – 2-ге вид., допов. і перероб. – К. : КНЕУ, 2002. – 624 с.
3. Dantzig G. B. Linear Programming 1: Introduction / G. B. Dantzig, M. N. Thapa // Springer Series in Operations Research / Edited by P. Glynn. – New York: Springer-Verlag LLC, 1997. – 435 p.

Дуда Ольга

здобувач

Національний лісотехнічний університет України

м. Львів

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ ЯК ІНСТРУМЕНТ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Охорона навколишнього середовища є однією з найважливіших тем дослідження науковців. Ними розроблено плани, згідно яких проводяться заходи щодо зменшення викидів та скидів, оптимізація процесу виробництва, впровадження “зелених технологій”.

Екологічний аудит сприяє економії ресурсів, допомагає керівництву підприємства у прийнятті управлінських рішень з інтенсифікації і ефективного розвитку виробництва та формує основу для оцінки ефективності природоохоронних заходів.

Потрібно зазначити, що екологічний аудит забезпечує екологічну безпеку підприємства, а також попереджує й обмежує збитки екологічних аварій на підприємстві та визначає екологічні ризики.

Проведення екологічного аудиту на будь-якому підприємстві дає змогу виявити недоліки в роботі установи/організації, визначити майбутні дії щодо їх усунення (побудувати план дій) і провести заходи щодо охорони навколишнього середовища.

Спеціально створена служба екологічного аудиту повинна стежити за додержанням на підприємстві норм законодавства з екології під час виробництва продукції та екологічної безпеки загалом. Така служба забезпечує проведення ефективних і комплексних заходів щодо охорони навколишнього середовища, розробляє плани раціонального використання природних ресурсів (якщо такі застосовуються у виробництві), проводить екологічну експертизу.

Служба екологічного аудиту на підприємстві може створюватись не як постійно діючий механізм, а лише як необхідний елемент контролю в певний період часу (наприклад, щокварталу на час проведення екологічної експертизи та супутніх їй дій).

За допомогою екологічного аудиту можуть бути виявлені види екологічних проблем та забруднюючих речовин і їхня концентрація; план заходів щодо ліквідації наслідків забруднення; витрати часу, коштів та трудових ресурсів для реалізації такого плану. Окрім цього, проведення екологічного аудиту дає можливість підприємству завчасно погодити екологічні цілі й завдання з конкретними фінансовими результатами діяльності й, таким чином, мати гарантію того, що ресурси спрямовуються туди, де їх використання дає найбільшу вигоду, як економічну, так й екологічну.

Однак, в процесі виробництва підприємство забруднює не лише навколишнє природне середовище, а й тих, хто працює в умовах екологічної

небезпеки. Тому в даному випадку доцільно брати до уваги минулий вплив небезпечних забруднюючих речовин на працюючих і порівняти з теперішнім. Таке дослідження потрібне як для визначення ризиків, пов'язаних із зазначеним впливом, так і для виявлення доцільності виплати компенсації.

Таким чином, проведення екологічного аудиту надає підприємству інформацію, необхідну для удосконалення діяльності в напрямку охорони навколишнього середовища та зменшення рівня впливу забруднюючих речовин на працівників. Однак, існує необхідність у подальшому вдосконаленні теоретико-методичних принципів та механізмів формування та реалізації екологічного аудиту на підприємствах різних секторів економіки з урахуванням мотивів та стимулів його впровадження такими підприємствами.

Література

1. Буллі В. Економіка природокористування: [Навчальний посібник] / В. Буллі // Донецький ін-т економіки та господарського права. – Донецьк: ДІЕГП, 2004. – 130с.
2. Дубас Р. Економіка природокористування: [Навчальний посібник] / Р. Дубас // Міністерство освіти і науки України, Державна академія житлово-комунального господарства. - К.: МП “Леся”, 2007. - 447 с.

Замора Оксана

к.е.н., доцент

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

ВПЛИВ ДЕМОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗМІЩЕННЯ НАСЕЛЕННЯ

Одним з основних чинників який впливає на трудовий потенціал є – демографічний, які безпосередньо впливають на формування кількісних ознак трудового потенціалу та опосередковано закладають підґрунтя для розвитку його якісних характеристик. Демографічна ситуація, яка склалася в Україні в цілому, в усіх її регіонах визначається як критична, така, що здатна загрожувати національній безпеці, соціально-економічній та суспільній стабільності країни. Необхідно відзначити, що демографічна поведінка й установка населення безпосередньо залежить від соціально-економічного становища в країні й має виражений інерційний характер, що суттєво обмежує можливості для швидкої зміни демографічної ситуації. Для демографічної ситуації України характерним є падіння народжуваності, зростання смертності

та збільшення міграційного сальдо. Упродовж 2012 р. чисельність наявного населення України продовжувала зменшуватись. Обсяг скорочення склав 57 тис. осіб, а кількість жителів країни на 1 лютого 2013 р. дорівнювала 45539 тис. осіб. У 2012 році природне скорочення населення становило 142,4 тис. осіб, що на 19,5 тис. менше ніж за аналогічний період 2011 року. Загальне скорочення населення України у 2012р. відбувалося виключно за рахунок природного скорочення -19448 осіб, при відносно незначному міграційному прирості у розмірі 5523 осіб [4].

Упродовж останніх років інтенсивність народжуваності в країні зросла із 7,7 у 2001 р. до 11,2 особи на 1000 жителів у 2013 р. Реальним резервом зменшення природного скорочення населення є зниження рівня смертності. Інтенсивність смертності суттєво залежить від рівня старіння населення. Рівень смертності в останні роки по Україні у 20013 р. становив 16,2 померлих на 1000 жителів [4].

Міграційний приріст порівняно із розміром природного скорочення населення має значно менший вплив на формування чисельності, але позитивним є уже той факт, що країна продовжує утримувати додатне міграційне сальдо. У 2012 р. з інших країн прибуло 76361 осіб., вибуло 14517 [4].

Отже, проведене дослідження характеризує теперішню демографічну ситуацію як довготривалу кризу. Підбиваючи підсумок, зазначимо, що протягом 1991-2013 рр. в Україні спостерігаються такі тенденції:

- поступове зменшення чисельності населення, яке відбувається за рахунок від'ємного природного приросту, але дещо компенсується за допомогою додатного сальдо міграції Природний приріст практично не поліпшився, що і на теперішній час забезпечує зменшення чисельності населення країни;
- зменшення загальної кількості народжених та підвищення загальної кількості померлих порівняно;
- перевищення загальної кількості померлих загальної кількості народжених;
- збільшення сальдо міграції України.

Таким чином, при повільному зростанні населення і тим більше при його скороченні збереження наявних трудових ресурсів стає одним із головних загальнодержавних завдань. Незважаючи на те що скорочення загальної чисельності населення у наступному році порівняно з попереднім роком не дуже велике, у довгостроковій перспективі можна очікувати серйозного впливу цього фактора на структуру й обсяг національного та регіонального ринку праці. А це, в свою чергу, означає, що трудовий потенціал населення України продовжує зменшуватись, через зменшення наявного населення та його старіння.

Низький рівень народжуваності та збільшення частки осіб похилого віку сприяє деформації вікової структури населення та дефіциту трудових ресурсів.

В умовах зростання рівня демографічного навантаження на працюючих, працездатне населення неспроможне утримувати зростаючу частку осіб пенсійного віку. Віковий склад населення істотно впливає на демографічні процеси: інтенсивність смертності значно вище серед осіб похилого віку, ніж серед молоді. Старіння населення зовсім не пов'язано зі збільшенням тривалості життя. Цей процес обумовлений падінням народжуваності. За розрахунками питома вага осіб у віці 65 і старше в загальній чисельності постійного населення України збільшилася із 13,9% у 2000 р. до 15,24% у 2012 р [4]. Згідно зі шкалою демографічного старіння ООН населення з питоною вагою осіб у віці 65 років і старше, меншою 4%, вважається молодим, якщо питома вага менше 7%, то населення перебуває на порозі старості, а якщо дорівнює 7% і більше, то населення вважається старим [3]. Використовуючи дану шкалу, констатуємо належність України до країн зі старим населенням.

Тож серед демографічних явищ та процесів, які не лише відображають сучасні проблеми з відтворенням населення в Україні, але й мають довготривалі соціально-економічні наслідки, слід насамперед враховувати масштабну депопуляцію та прогресуюче старіння населення. До того ж певне поліпшення ситуації щодо життєзабезпечення та підвищення народжуваності здатне сприяти зменшенню природного убутку населення країни, однак звужений режим відтворення та загальне скорочення чисельності населення для України нині лишаються безальтернативними. Із соціально-економічних позицій найсуттєвішим наслідком убутку населення є те, що депопуляційні тенденції та їх незворотність зумовлюватимуть подальше скорочення бази відтворення трудового потенціалу населення в країні. Абсолютна й відносна чисельність перспективних із погляду формування і відтворення трудового потенціалу населення вікових контингентів в Україні скорочуватимуться, що загрожує появою дефіциту кваліфікованої робочої сили (насамперед - через міграцію).

Література

1. Грішнова О.А. Людський розвиток в системі пріоритетів регіональної соціально-економічної політики / О.А. Грішнова // Вісник Прикарпатського університету. Серія Економіка. Вип. 4. – Івано-Франківськ: Плай, 2007. – С. 23-29.
2. Дієсперов В. С. Реформа як засіб активізації трудового потенціалу / В. С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2006. – № 6. – С. 130–135.
3. Олійник Т. І. Формування й ефективне використання трудового потенціалу сільськогосподарських підприємств : могр. / Олійник Т. І. – Х. : Магда Ltd, 2008. – 372 с.
4. <http://library.oseu.edu.ua/files/StatSchorichnyk%20Ukrainy%202012.pdf>

Колесніков Андрій

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

РОЛЬ ДОСЛІДНИЦЬКОГО ПЕРСОНАЛУ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Шляхом виводу машинобудівної промисловості з глибокої кризи є підтримка творчої активності персоналу і як результат інноваційної діяльності підприємств. Оскільки фундамент інноваційного розвитку підприємства закладається на етапах науково-дослідницьких та дослідно-конструкторських робіт, то саме інноваційна активність персоналу є ключовим засобом інноваційного успіху. Особливо актуальним це є в галузі машинобудування, як такої, що закладає фундамент розвитку усього народного господарства.

В сучасних умовах здатність особистості продукувати знання починають оцінювати по-новому - як найважливіший інноваційний ресурс в соціальному, культурному та економічному розвитку. Потреба у творчих професійних кадрах в організаціях полягає в наступному:

- потреба у використанні інноваційних підходів до організації діяльності, які базуються на творчих процесах, для переробки професійної інформації;
- особистість потребує саморозвитку через творчість.

Навчання та підготовка персоналу для розроблення і/або впровадження нових або значно удосконалених продуктів і процесів є однією з важливих складових інноваційної діяльності підприємств. У 2013 році нею займалося кожне п'яте машинобудівне підприємство України.

Із загальної кількості обстежених підприємств 5,0% займалися лише технологічними інноваціями, 10,4% – лише організаційними та маркетинговими інноваціями (нетехнологічними інноваціями), 5,0% – технологічними і нетехнологічними інноваціями [1].

У 2013р. частка витрат на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення порівняно з 2012р. скоротилася з 70,1% до 58,0%, в той час як витрати на науково-дослідні розробки (далі – НДР) та інші витрати, в числі яких витрати на навчання та підготовку персоналу для розробки та запровадження нових або значно вдосконалених продуктів та процесів, діяльність щодо ринкового запровадження інновацій та інші роботи, пов'язані зі створенням та впровадженням інновацій, зросли відповідно до 17,1% і 24,0%. Частка витрат на придбання інших зовнішніх знань (нових технологій) залишається досить низькою (0,9%).

З даних офіційної статистики видно, що з 426 обстежених машинобудівних підприємств, що займалися інноваційною діяльністю 256 купували машини, обладнання та програмне забезпечення, і лише 122 підприємства здійснювало внутрішні науково-дослідницькі розробки, а саме

цей етап робіт закладає визначальну фундаментальність інноваційних розробок. Практика закупівлі вартісних зовнішніх розробок також незначна (лише 50 підприємств).

Ефективне використання інноваційного потенціалу персоналу машинобудівних підприємств можливе за рахунок ефективної системи навчання та підготовки персоналу і прогресивної системи його стимулювання. Щодо першого, то лише 99 з 1728 машинобудівних підприємств витрачали кошти на підготовку та навчання персоналу.

З точки зору управління підприємством діяльність щодо навчання персоналу формується як певна управлінська проблема, ефективність вирішення якої залежить від наступних параметрів:

- кого саме навчати в організації;
- чому саме навчати;
- яким чином навчати;
- де й у кого навчати персонал.

Обґрунтовані відповіді на ці запитання пропонується отримувати на підставі формалізованого підходу із застосуванням методології проведення маркетингових досліджень.

Способи поліпшення мотивації праці прийнято об'єднувати у відносно самостійні напрями: матеріальне стимулювання, підвищення якості робочої сили, удосконалення організації праці, мотивація за допомогою участі в управлінні, мотивація за допомогою стимулів вищого рівня (моральних). Щоб залучити, утримати та спонукати працівника працювати на повну силу, прагнучи вносити елемент творчості у свою роботу, в різних країнах використовують різні підходи, як на рівні фірми, так і на загальнодержавному рівні. Так, у Німеччині доплати до заробітної плати персоналу, що залучається до НДДКР, становлять до 55% заробітної плати знову прийнятого науково-технічного персоналу (протягом 15 місяців); до 40% заробітної плати наукового співробітника (протягом п'яти років); до 25% заробітної плати наукового співробітника для підприємств із числом зайнятих до 500 осіб (на шостий рік) [2, с. 195].

Ефективна система стимулів і створення умов для підвищення професійного рівня забезпечить активізацію кадрової складової інноваційного розвитку машинобудівних підприємств.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua/>
2. Економіка та організація інноваційної діяльності : Підручник / [Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П. та ін.]. – (третє видання). – К.: Центр учбової літератури, 2007. – 662 с.

Коровецька Людмила

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ПРОБЛЕМАТИКА ЄМНОСТІ ВНУТРІШНЬОГО СПОЖИВЧОГО РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Ємність споживчих ринків продовольства як в цілому, так і в її територіальних утвореннях напряму залежить від купівельної спроможності населення та роздрібних цін на продукти харчування. Сумарно це призводить до того, що витрати на одного жителя країни на продукти харчування становлять 53% сімейного бюджету, тоді як у Німеччині, наприклад, - 9,8%, США – 11 і Польщі – 20%.

Складність ситуації з купівельною спроможністю населення України проявляється не лише вказаними причинами, але й іншими чинниками. Зокрема, спеціалісти [1, с. 7] вказують на наявність великої диференціації споживання продовольчих продуктів між групами населення згідно розміру середньодушових загальних доходів. Так, у 2011 році різниця між країнами децильними групами щодо споживання продуктів харчування в натуральному виразі становила 1,1-2,9 рази, а у вартісному – 1,7-4.6 рази.

Характерною особливістю аграрної економіки України є те, що значна частина виробленої сільськогосподарської продукції та продовольства у процесі руху до споживача оминає товарно-грошові відносини. Це призводить до того, що сукупна ємність внутрішнього споживання складається із двох частин: перша, яка проходить товарно-грошові відносини і фактично визначає ємність ринку і друга – натуральна, яка лише перераховується за середніми ринковими цінами, але функціонує без грошової маси, яка б супроводжувала її товарний обіг. В той же час за статистичними даними господарства населення мають значну питому вагу у виробництві окремих видів продовольчої продукції: 94,4% - картоплі, 89% - овочів відкритого ґрунту, 90,2% - продовольчих баштанних культур, 83,6% плодово-ягідних культур, 80,3% - молока, 73,0% - м'яса ВРХ та 55% - м'яса свині.

Важливим чинником формування ємності внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції в Україні є співвідношення цін на продовольчих ринках. Зокрема, перевищення цін за якими закупляється в господарствах населення молока і яловичини складає у 3 рази, свинини – у 2,3 рази, моркви – на 50%, картоплі – 25%, яблук -55%, яйця курячі – 32%. По цій причині господарства населення отримали від посередників за продане їм молоко в 2011 році всього 14,2 млрд. грн., в той час, коли за цінами продовольчих ринків за це можна було б отримати 45 млрд. грн. (різниця становить 30,8млрд. грн.; відповідна різниця у виручці населення від реалізації яловичини і свинини посередницьким структурам на продовольчих ринках

становила 17 млрд. грн. Зниження доходів господарств населення по цій причині суттєво впливає на фактичну ємність внутрішнього попиту.

Належний платоспроможний попит значною мірою визначається рівнем заробітної плати населення, що є найбільш важливим показником соціального забезпечення. В одному варіанті забезпечення споживання населенням продуктів харчування згідно раціональних норм потребуватиме 25% загального сімейного доходу і, відповідної заробітної плати в 7000 грн., що нереально. В іншому випадку, перенесення витрат на харчування за європейськими нормами (20% поза домом) вимагатиме заробітної плати країн Євросоюзу, що також є примарним.

В цілому розв'язання проблем ємності внутрішнього ринку сільськогосподарської продукції криється в: підвищення рівня доступності до продуктів харчування через розробку і запровадження адресної допомоги малозабезпеченим верствам населення; сприянні збільшенню споживання продуктів поза домом, що потребуватиме в свою чергу збільшення реальної заробітної плати; усунення нееквівалентного обміну сільськогосподарською продукцією на продовольчих ринках.

Література

1. Шпичак О.М., Бондар О.В. Проблеми ємності внутрішнього споживчого ринку сільськогосподарської продукції та продовольства в Україні в контексті купівельної спроможності населення [О.М. Шпичак, О.В. Бондар]// Економіка АПК, 2013, №6.- С.5-13.

Котько Наталія

к.е.н., завідувач відділу економіки

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

с. Оброшино, Львівська обл.

**ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ
ЗАХОДІВ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРА І СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ**

Сільськогосподарське виробництво ще упродовж доволі тривалого часу, принаймні на середньострокову перспективу, залишатиметься вагомим джерелом формування фінансово-економічних підвалин функціонування сільських територій. А отже, характер і тенденції розвитку його галузей та напрями структурних змін можна розглядати як своєрідний критерій, з одного боку, ефективності державної політики регулювання аграрного сектора, з іншого – оцінки стану та перспектив розвитку сільської місцевості. Успішність її заходів визначальною мірою залежатиме від результативності структурної перебудови та забезпеченості визначених пріоритетів відповідною ресурсною базою й адекватними регуляторними засобами [1].

Структурні зміни, що відбулись у розвитку аграрного сектора упродовж реформеного періоду носили доволі неоднозначний характер та обумовлювали переважно деструктивний вплив на розвиток сільських територій. Так, з одного боку, протягом останніх років завдяки залученню фінансово-промислового капіталу відбулась масштабна капіталізація сільськогосподарського виробництва, сформовано високотехнологічний корпоративний сегмент ведення галузей. З іншого – продовжують зберігатись істотні структурні галузеві перекося та поглиблення деформації сільського ринку праці, деградації соціальної сфери та сільської поселенської мережі загалом.

Реалізація потенціалу структурної перебудови аграрного сектора та модернізації сільської економіки значною мірою визначатиметься ефективністю заходів державної політики підтримки галузі та поширенні екстерналій на розвиток сільських територій. Аналіз практики її становлення та розвитку свідчить, що, незважаючи на втілювані спроби вдосконалення, на всіх етапах дана система характеризувалась двома визначальними ознаками: в цільовому функціональному спрямуванні – на вирішення переважно поточних проблем того чи іншого періоду; в кількісному вимірі – формувалась у відповідності до лобістського впливу представників агробізнесових структур, а з розгортанням військової ескалації в східних регіонах підпорядковується ресурсним бюджетним можливостям. Передусім із незавершеністю модернізації системи державної підтримки суб'єктів господарювання ув'язують незадовільний рівень розкриття потенціалу структурної перебудови економіки та не сформованість відповідного політичного та управлінського досвіду усіх зацікавлених сторін у справі державної підтримки: органів влади, галузевих

асоціацій, лобістів, підприємств [2].

Проведений нами аналіз обсягів і структури державної підтримки сільськогосподарського виробництва в Львівській області упродовж 2008-2013 років свідчить про значною мірою безсистемність і хаотичність її надання як у контексті співвідношення прямої і фіскальної форм, так і в галузевому розрізі та аспекті розподілу між організаційно-правовими формами. Необхідно відзначити, що на об'єктивність аналізу питання ефективності впливу виділених на підтримку галузей бюджетних ресурсів істотно впливає недосконалість класифікації витрат. Адже формулювання «Державна підтримка за рахунок бюджетних дотацій за іншими видами (напрямами) є надто узагальненим, зважаючи на його питому вагу, скажімо в 2011 р. - 86,3%, що в фінансовому вираженні становило 42,9 млн. грн.

Разом із тим, слід наголосити, що упродовж останніх років все ж до певної міри якісно вдосконалюється рівень обґрунтованості виділення коштів за напрямами бюджетних видатків. Принаймні, супровідні до бюджетних програм переліки завдань, заходів і показників їх виконання передбачають оцінку затрат, очікуваних продукту, ефективності та якості, отриманих внаслідок понесених державою витрат.

Прикметним аспектом обговорюваної проблематики є порівняно незначний рівень участі місцевих бюджетів усіх рівнів у фінансуванні програм бюджетної підтримки розвитку аграрного сектору і сільських територій, що свідчить про недостатні можливості регіональної влади впливати на зростання аграрного потенціалу й сільського розвитку. Так, за рахунок ресурсів державного бюджету фінансується 91,3% видатків на фінансово-кредитне забезпечення аграрного сектору регіону, 86,9 % - на підтримку розвитку галузей тваринництва, 41,7% - на підтримку створення та діяльності сільськогосподарських кооперативів, тоді як частка внеску обласного бюджету на зазначені напрями видатків становить відповідно 8,7; 8,7 та 41,7 відсотків.

Таким чином, вдосконалення механізмів державної підтримки необхідно системно здійснювати в трьох аспектах: інституційному, що полягає в розробці необхідного нормативно-правового забезпечення політики державного регулювання сільськогосподарського виробництва і соціально-економічного розвитку села; інструментальному, що обумовлює перелік і характер задіюваних важелів державного впливу; організаційно-процедурному, що виражається в узгодженні, прийнятті та моніторингу виконання нормативних актів.

Література

1. Малік М. Й., Лупенко Ю. О. Державне регулювання аграрного сектору економіки в дослідженнях вітчизняних вчених / М. Й. Малік // Економіка АПК. – 2009. - № 10.- С. 157.
2. Модернізація системи державної підтримки суб'єктів господарювання в Україні. - К.: НІСД, 2013. – С. 4.

Кравченко Дарина

студентка

Федотова Тетяна

к.е.н., доцент

Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара

м. Дніпропетровськ

ЗАХОДИ ПОДОЛАННЯ ВИМУШЕНОГО БЕЗРОБІТТЯ НА СХОДІ УКРАЇНИ

Одним з найрозповсюджених визначень безробіття в науковій літературі є наступними. Безробіття – це складне соціально-економічне явище, при якому частина економічно активного населення не має роботи й заробітку [1, с. 26], яке, на наш погляд, є абсолютно вірним. Оновлений Закон України «Про зайнятість населення» дає наступне визначення безробіття: «Безробіття – соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування» [4, с. 1]. Дане визначення у порівнянні з попереднім є найбільш повним.

Для України проблема безробіття сьогодні стала найактуальнішою, тому що через воєнні дії більша частина населення Донбасу залишилась без роботи.

Протистояння на сході України викликало негативний вплив на всі без виключення категорії мешканців Донецької та Луганської областей. З моменту початку бойових дій чисельність безробітних у Донецьку значно зросла. За даними Державної служби статистики України, в середньому за I квартал 2014 року чисельність зайнятого населення у віці 15 – 70 років в Донецькій області, у порівнянні з I–м кварталом 2013 року, зменшилась на 38,4 тис. осіб та склала 1 млн. 898 тис. осіб. Рівень зайнятості населення зменшився з 59,3% у першому кварталі 2013 року до 58,7% у першому кварталі 2014 року [2].

Чисельність безробітних у середньому за I–й квартал 2014 року у зрівнянні з I–м кварталом 2013 року збільшилась на 7,6 тис. осіб і склала 189,4 тис. осіб. Рівень безробіття населення у віці з 15–70 років, визначений за методологією Міжнародної організації праці (МОП), зріс з 8,6 % до 9,1 % економічно активного населення [3].

За станом на 1 вересня 2014 року, кількість зареєстрованих безробітних склала 32,2 тис. осіб, з них отримали допомогу по безробіттю 23,8 тис. осіб. Середній розмір допомоги по безробіттю у серпні 2014 р. склав 1 тис. 419 грн [2].

Різке збільшення кількості безробітних у Донецьку і Донецькій області зумовлено низкою певних причин.

По перше, через бойові дії припинило свою роботу безліч фірм та підприємств, засновники яких не бажають вести свою діяльність під час бойових дій. Як правило, це фінансово–банківські установи, торгові мережі і

підприємства сфери послуг. Наприклад, втратили роботу працівники всіх донецьких відділень та філій всіх українських і міжнародних банків, окрім «Ощадбанк».

Іншу категорією безробітних складають працівники підприємств, які не мають можливості працювати через порушення промислового циклу чи пошкодження продуктивності інфраструктури та обладнання. Наприклад шахти, які знаходяться в зоні АТО зараз перебувають в режимі життєзабезпечення. Там не видобувають вугілля або роблять це в дуже обмежених кількостях. Близько 20 шахт працюють із 94. 7 шахт розбомбили повністю. 9 шах, що не працюють, раніше давали Україні практично 40 % всього добутку вугілля.

Також значна кількість безробітних через вимушений переїзд залишають свої робочі місця. Людей не зупиняє ні посада, ні рівень заробітної плати, ні сумнівна перспектива знайти нову роботу, бо жоден не бажає ризикувати своїм та життям близьких.

Найчастіше переселенці, коли переїзять на нове місце мешкання, стають на облік у місцевий центр зайнятості у надії знайти будь-яку роботу. Проте, у більшості випадків, знайти роботу вдається не кожному. Це ще обумовлено вузькою гірничою професіоналізацією біженців. Тому скороченню безробіття можуть посприяти програми професійного перенавчання і перекваліфікації, які реалізуватимуться через міські служби зайнятості і центри соціальної підтримки.

На наш погляд, міста до яких відбувається значний потік переселенців, мають за допомогою служб зайнятості, якнайчастіше проводити для переселенців семінари та ярмарки вакансій. Також є ефективним створення умов для зростання самозайнятості.

Деяке полегшення може принести, наприклад, надання можливості дострокового виходу на пенсію шахтарям передпенсійного віку. Разом з тим цей спосіб може використовуватися тільки в дуже обмежених масштабах, тому що він веде до істотного збільшення пенсійних виплат.

Список програм скорочення безробіття може бути значно більшим, але важливо розуміти, щоб істотно скоротити безробіття, треба досягти поліпшення політичної та економічної ситуації в країні. Повернення населення на своє постійне місце проживання на сході дозволить частині повернутися на свої робочі місця та приведе до зниження навантаження на ринку праці в регіонах перебування біженців.

Література

1. Завіновська Г. Т. Економіка праці: Навч. посібник. — К.: КНЕУ, 2009. — 300 с.
2. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Міжнародної організації праці [Електронний ресурс]

– Режим доступу: <http://www.ilo.org.ua>

4. Закон України «Про зайнятість населення» від 05.07.2012 р. № 5067-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>.

Краєвський Володимир

к.е.н., доцент

Національного університету біоресурсів
та природокористування України

м. Київ

ЕКОНОМІЧНІ ІНТЕРЕСИ – ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИЙ АСПЕКТ

Діалектика інтересів складна та багатогранна категорія. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку, досліджуючи економічні інтереси, ми маємо керуватися не принципом їх жорсткої ієрархії «від загального до одиничного» чи навпаки, а шукати спроби їх гармонізації на всіх рівнях соціально-економічної політики. Економічні інтереси обумовлюють напрям та мотивацію діяльності суб'єктів господарської діяльності, що направлена на задоволення їх потреб [1, с. 69]. Тут ми маємо враховувати, що ці інтереси можна розглядати як на загальнодержавному рівні (макроекономічний), так і на рівні окремого господарюючого суб'єкта (мікрорівень). Досягнення своєї мети всіх суб'єктів суспільно-економічного життя на різних рівнях реалізується в процесі прийняття управлінських рішень, що базуються на релевантній економічній інформації.

Найважливішою видовою категорією, зумовленою таким об'єктивним родовим поняттям, як інформація, що відбиває цілеспрямовані суб'єктивні зусилля людей в суспільстві з реалізації свідомої сервісно-забезпечувальної діяльності щодо відповідних знань, є категорія цілісного інформаційно-аналітичного процесу. Вона важлива не тільки сама по собі, як спосіб реалізації рішень, а й як головна системоутворююча ідея, що дозволяє користувачам з хаотично перемішаних, переплутаних, логічно розрізнених і не стикаються один з одним емпіричних фактів структуруватися, вступити у взаємодію і причинно-наслідкові зв'язки, нарешті, систематизуватися, логічно та ідейно вишикуватися і перетворитися на власне якісне інформаційно-аналітичне забезпечення. Саме цілісний інформаційно-аналітичний процес, вбираючи і розставляючи по своїх місцях буквально всі теоретичні ідеї та практичні факти щодо суб'єкта діяльності, являє інформаційно-аналітичну діяльність як науку в її логічно стрункому системно-структурному вигляді.

Інформаційно-аналітичний процес базується переважно на інформації облікових систем макро (статистика) та мікро (бухгалтерський облік) рівня.

Економічна роль держави визначає концепції та цілі надання інформації. При здійсненні державою прямого безпосереднього регулювання економіки застосовується концепція статистично організованого обліку, модель під головного користувача, необхідна для контролю виконання централізовано встановленого плану. Навпаки ліберальна модель державного устрою передбачає ліберальну концепцію надання інформації, в якій головне місце відводиться бухгалтерському обліку, а бухгалтерська звітність є своєрідним ринковим продуктом, що відповідає вимогам користувачів інформації.

Однією з причин негативних результатів функціонування економічної системи є неправильний вибір цільових орієнтирів у формі економічних індикаторів, закладених в систему управління як на макро- так і на мікрорівні економічної системи. На різних рівнях управління економічні інтереси спрямовані на забезпечення зростання. Проте в умовах пошуку гармонізації інтересів на різних рівнях управління ми маємо вести розмову про економічний розвиток.

Економічний розвиток як поняття ширше, ніж економічне зростання. Економічний розвиток означає не лише примноження результатів виробництва, але й становлення в національному господарстві нових прогресивних пропорцій, які в свою чергу формують передумови наступного розвитку. Кінцевою метою розвитку є поліпшення якості життя людей, розширення їхньої можливості формувати власне майбутнє. Це, зрозуміло, вимагає збільшення доходів на душу населення, але містить і багато інших аспектів [4, с. 18-19].

Ці зміни в економічному та суспільному житті мали історичні наслідки для методології бухгалтерського обліку – «надання звітності не тільки і не стільки апарату управління, скільки інвесторам, кредиторам та державним установам» [3, с. 35]. «З часом розподіл власності та управління призвели до створення різних систем бухгалтерського обліку, звітів які публікувалися для банкірів, кредиторів та акціонерів, систем управлінського обліку та обліку затрат, покликаних допомогти менеджеру у процесі прийняття рішень» [1, с. 35]. Таким чином, бухгалтерський облік та звітність стали задовольняти потреби не лише підприємства але й широкого кола зовнішніх користувачів.

Сьогодні ми стикаємося з необхідністю створення нової парадигми обліку, яка передбачає, переосмислення методологічного апарату науки та розробки теоретичних основ починаючи з визначення об'єктів спостереження і методів вимірювання об'єктів. Цими об'єктами на нашу думку повинні стати всі складові національного багатства. Тобто крім традиційних видів капіталу своє місце в звітності як на мікро так і на макро рівні повинні знайти екологічний та соціальний капітал.

Використання не фінансової звітності, як інструменту соціально відповідального бізнесу, для доповнення до традиційних методів управління, орієнтованих на фінансові показники, матиме позитивний ефект для

макроекономічного управління в частині створення інформаційної основи для можливості розрахунку національного багатства на мікро та макрорівні і застосування його для характеристики економічного розвитку.

Література

1. Мальцев О. Организаторские способности // «Финанс». – 2005. -№39. – с.35.;
2. Хиршман Альберт О. Интересы // Проблемы новой политической экономии. – 2004. №2. – С.69
3. Цыгичко В.Н. Руководителю – о принятии решений. – М.: ИНФРА – М, 1996 -272с.;
4. Якість економічного зростання: Пер з англ. / В. Томас, М. Дайламі, А. Дарешвар та ін.; Наук. ред. пер.О. Клієвич. – К.: Видавництво Соломії Павличко “Основи”, 2002. – 350 с.

Кудак Володимир

аспірант

ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК»

м. Київ

СТРАХОВИЙ РИНОК УКРАЇНИ 2008-2014 РР.: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Так, за даними Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг за перше півріччя 2014 року страховими компаніями України було акумульовано 11040,3 млн. грн. валових страхових премій, а за 2013 рік страхові компанії України зібрали 28661,9 млн. грн. страхових премій, що становить 2,0% у відношенні до валового внутрішнього продукту (ВВП) , для порівняння в 2008 році валові страхові платежі становили 24008,6 млн. грн., а по відношенню до ВВП – 2,65% [1]. Виходячи з цього можна сказати, що за результатами 2013 року страховий ринок України вийшов на до кризовий рівень (світова фінансово-економічна криза 2008 року) навіть продемонстрував 19% зростання. Але не зважаючи на збільшення росту страхових премій, частка їх в структурі ВВП залишається дуже низькою. Так, для порівняння в розвинених країнах цей показник становить 8-12%. У Великобританії частка страхових премій в ВВП складала більше 15%, в Австрії 16%, в Японії більше 10%, в США більше 8% [2]. Таким чином вітчизняний страховий ринок ще не акумулює значні інвестиційні ресурси і не справляє значний вплив на процеси перерозподілу ВВП в країні.

Це свідчить про те, що у країнах з ринковою економікою розвинена страхова система забезпечує економічну стабільність, сприяє зміцненню фінансової системи, допомагає розв'язати соціальні проблеми і є каталізатором інвестиційних процесів. Оскільки страхові компанії мають значні можливості для акумуляції фінансових ресурсів, які можна використовувати як інвестиційні кошти.

В 2008 році на страховому ринку України працювало 469 страхових компаній (397 компанії, що займалися іншими видами страхування ніж страхування життя), а станом на 31.06.2014 року на страховому ринку діяло 400 компаній (342 компанії, що займалися іншими видами страхування ніж страхування життя). Тобто за п'ять з половиною років з вітчизняного страхового ринку зникло 69 компаній. Основна причина – неефективна система фінансово-економічної безпеки даних компаній. Крім того на сьогодні рішення Нацкомфінпослуг в ряд страхових компаній введено тимчасові адміністрації. Зокрема, тимчасові адміністратори введені в ПАТ «Народна фінансово-страхова компанія «Добробут», ВАТ Національна акціонерна страхова компанія «Оранта», ПАТ «Страхова компанія «Інтер»та інші. Так, страхова компанія «Оранта»була найбільшою страховою компанією України по збору страхових платежів, і знаходження її нині в кризовому стані лише підриває довіру населення України до страхування і не сприяє економічному розвитку нашої держави.

Крім того, ще однією з проблем найбільших страхових компаній України є незбалансованість їх страхових портфелів, яка зокрема представляється монополізацією одного виду страхування, зокрема доля автострахування понад 70%. А це дуже ризиковий вид, виплати по ньому великі та важкопрогнозовані.

Якщо проаналізувати структуру страхових премій з інших видів страхування ніж страхування життя за 2008 рік порівняно з 2013 роком. То побачимо, що в 2013 році порівняно з 2008 роком відбулося зменшення долі добровільного майнового страхування на 14% та ростом на 5% недержавного обов'язкового страхування (переважно за рахунок збільшення платежів з страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів) і на 8% добровільного особистого страхування (рис. 1).

В умовах ринкової економіки на діяльність суб'єктів господарювання впливає дуже багато різних змін, як в внутрішньому так і в зовнішньому середовищі [3]. Одним з ключових елементів боротьби з цими змінами є створення ефективної системи економічної безпеки, яка не може ефективно функціонувати без впровадження процесу планування.

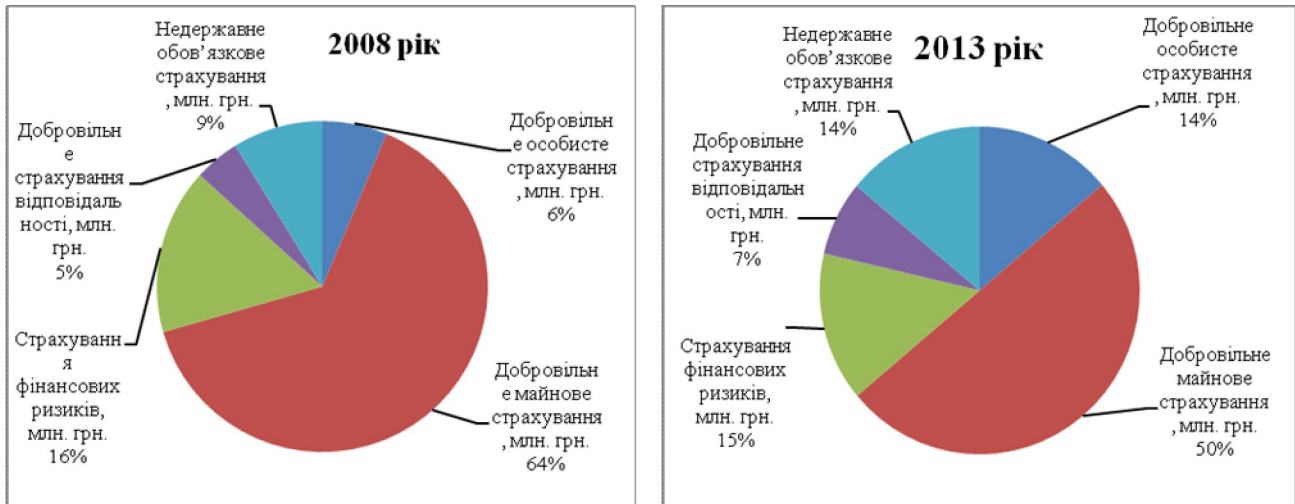

Рис. 1. Структура страхових премій з інших видів страхування ніж страхування життя в 2008 та 2013 роках

Так, як ефективний механізм управління страховими компаніями не може бути повністю запозичений закордоном, виникає необхідність розробки власного інструментарію, зокрема через планування (особливо його найвищий рівень – стратегічне планування) як центральну функцію управління фінансово-економічною безпекою.

Література

1. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс] / – Режим доступу до статті: <http://nfr.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-i-rozvitok.html>
2. Рядно О.А., Рибальченко Л.В. Розвиток страхового ринку в регіонах України [Електронний ресурс] / – Режим доступу до статті: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/venu/2012_1/33.pdf
3. Сідак В.С. Стратегія розвитку управління економічною безпекою суб'єктів господарювання (теоретико-методологічний аспект). Наукова монографія / За заг. ред. В.С. Сідака, О.А. Кириченка. – К.: ІЕП «КРОК», 2008. – 390 с.

Купчишина Тетяна

викладач

Рівненський державний аграрний коледж

м. Рівне

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

На даний час при достатньо високому рівні забезпеченості сільського господарства земельними і трудовими ресурсами залишається невирішеною проблема матеріально-технічного забезпечення.

Як стверджують науковці, на сьогодні вітчизняні аграрні підприємства забезпечені основними сільськогосподарськими машинами лише на 45-65 % від розрахункової технологічної потреби. З них близько 95 % експлуатується поза амортизаційними строками, майже дві третини машинно-тракторного парку становить техніка віком близько 20 і більше років. За даними Міністерства аграрної політики і продовольства України рівень зношеності техніки та обладнання у сільському господарстві в 2013 р. становив 70 %. За останні 10 років практично вдвічі скоротився парк кормо- та зернозбиральних комбайнів, на третину – парк тракторів. Відсталі технології та застаріла техніка змушують збільшувати енерго- та ресурсовитрати.

Серед причин низького рівня матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств є:

- нехватка власних джерел фінансування технічного переоснащення;
- недостатня підтримка оновлення машинно-тракторного парку за рахунок програм фінансового лізингу;
- нерозвиненість вітчизняного машинобудування, продукція якого не відповідає сучасним вимогам аграрного виробництва;
- нерозвиненість спільного використання техніки сільськогосподарськими підприємствами.

Економічна ситуація, яка склалася в аграрному секторі Рівненської області, в останні роки не сприяла відновленню основних засобів та підвищенню ефективності використання матеріально-технічних засобів в сільськогосподарських підприємствах області.

Попри всі негаразди в галузі, значних успіхів у веденні ефективного сільськогосподарського виробництва досягло ТОВ СПГ «ім. Воловикова», що розташоване у Гоцанському районі Рівненської області. Це господарство істотно вирізняється нині з-поміж інших господарств не лише Рівненщини, а і України загалом. Спільними зусиллями за підтримки Рівненської обласної державної адміністрації ТОВ СПГ «ім. Воловикова» втілило в реалізацію величезний проект – відкриття одного з найбільших в Україні молочних комплексів, яким можна пишатися і який може слугувати взірцем плідної співпраці в майбутньому. Дане підприємство досить велике навіть за

європейськими мірками – тут понад чотири тисячі ВРХ. У будівництво молочного комплексу було залучено понад 36 млн. грн. завдяки фінансовим партнерам, від держави було отримано 112 млн. грн. бюджетної компенсації за новозбудований комплекс.

Проте загалом в регіоні проблема матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств залишається однією з найбільш актуальних і потребує негайного вирішення. Серед джерел забезпечення матеріально-технічними засобами аграрних підприємств на особливу увагу заслуговує залучення державних коштів, що може здійснюватися у таких напрямках: кредитне забезпечення аграрних підприємств, лізингові послуги, часткова компенсація вартості мінеральних добрив вітчизняного виробництва, часткова компенсація складної сільськогосподарської техніки тощо.

Як одну із найпривабливіших і найперспективніших форм інвестування можна розглядати агролізинг, здатний значно поживити процес оновлення матеріально-технічної бази сільськогосподарських виробників. Незважаючи на підтримку агролізингу з боку держави, в Україні він поки що недостатньо розвинений. У напрямі широкого запровадження агролізингу доцільно надавати державну підтримку підприємствам-виробникам техніки на здійснення ними оренди типу продаж.

Діяльність сільськогосподарських підприємств неможлива без залучення кредитів. Доцільно в Україні вивчати і використовувати досвід кредитування аграрного сектору, накопичений розвинутими країнами світу. Так, у Німеччині, Бельгії, Данії, Франції, США історичний розвиток аграрного сектору привів до створення спеціалізованих установ кредитування аграріїв. Тут пропонується широкий вибір джерел кредитування аграрного сектору залежно від кредитоспроможності позичальника. Основними кредиторами аграрного сектору є як установи, які спонсоруються урядом, так і комерційні фінансові установи.

Слід докорінно змінити ставлення до фінансування та здійснення заходів щодо надання підтримки вітчизняному сільгоспвиробнику, оснащенням його ефективною, конкурентоспроможною й доступною за ціною технікою вітчизняного виробництва з урахуванням стратегічних інтересів держави, її продовольчої безпеки, для чого необхідно посилити державний контроль за якістю та граничними цінами на вітчизняну сільгосптехніку.

Запровадження даних пропозицій уможливить вирішення проблеми матеріально-технічного забезпечення аграрних підприємств.

Література

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-вр>
2. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики і продовольства України // <http://www.minagro.gov.ua>
3. Розвиток аграрного потенціалу Рівненщини // [Електронний ресурс].

Режим доступу; <http://www.dubrrda.gov.ua/610-1.html>

Лазарєва Олена

к.е.н., доцент

Чорноморський державний університет імені Петра Могили
м. Миколаїв

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Впровадження інноваційної моделі землекористування, орієнтація на ефективне використання досягнень вітчизняної науки у сфері управління земельними ресурсами є невід’ємними складовими стратегії розвитку України.

У цьому зв’язку існує нагальна необхідність вирішення питань, пов’язаних із визначенням інноваційних аспектів формування інноваційної політики землекористування.

На нашу думку, інноваційна модель землекористування враховувати систему як натуральних, так і вартісних показників. До натуральних показників належать урожайність сільськогосподарських культур та виробництво окремих видів сільськогосподарської продукції з розрахунку на 100 гектар відповідних земельних угідь; зерна, цукрових буряків та інших продуктів рослинництва, а також свинини — на 100 гектар ріллі; продукції птахівництва — на 100 гектар площі посіву зернових культур. До вартісних показників відноситься вартість валової і товарної продукції, валовий і чистий дохід та прибуток з розрахунку на один гектар сільськогосподарських угідь.

При цьому натуральні показники характеризують рівень використання певної частини сільськогосподарських угідь при виробництві окремих видів продукції рослинництва і тваринництва. Вартісні ж показники найбільш повно характеризують економічну ефективність використання землі і дають змогу порівнювати та об’єктивно оцінювати рівень використання земельних ресурсів у господарствах, які спеціалізуються на виробництві різних видів продукції.

При цьому подальший розвиток земельної політики необхідно планувати відповідно до стратегії інноваційного розвитку, яка включає: збільшення внеску науки і техніки в розвиток економіки землекористування; забезпечення прогресивних перетворень у сфері матеріального виробництва; підвищення конкурентоздатності сільськогосподарської продукції на світовому ринку; зміцнення екологічної безпеки землекористування; збереження й розвиток сформованих наукових шкіл тощо [1, с.154].

В Україні і досі не створено інфраструктури цивілізованого обігу земель,

не вживаються необхідні заходи щодо ведення ефективної політики раціонального землекористування, впродовж тривалого часу використання землі здійснюється переважно без чітко окресленого еколого-економічного та соціального обґрунтування. У зв'язку з цим існує нагальна необхідність вирішення питань, пов'язаних із визначенням інноваційних орієнтирів розвитку землекористування.

Впровадження високоінтегрованих інноваційних систем у сфері землекористування, які б забезпечували високий рівень доданої вартості у виробництві, не порушуючи екологічної рівноваги довкілля, повинно опиратися на результати спостереження за якісним станом ґрунтів.

Необхідною складовою інноваційної політики в сфері землекористування є створення повноцінної законодавчої бази щодо регулювання земельних відносин у сфері обігу землі та запровадження системи попиту і пропозиції на ринку прав на землю і їх моніторингу; законодавче встановлення регіональних цін на землі сільськогосподарського призначення; оцінка балансової вартості землі і відображення її в бухгалтерському обліку як невід'ємної складової активів підприємства; соціально-економічне обґрунтування доцільності введення обмежень ринку земель сільськогосподарського призначення.

Специфічною ознакою інноваційного розвитку землекористування є подолання сумнівно декларованих орієнтирів щодо підвищення родючості ґрунтів шляхом внесення мінеральних добрив. У цьому контексті зауважимо, що мінеральні добрива родючості ґрунту не підвищують, а лише сприяють росту врожайності сільськогосподарських культур, прискорюючи процеси мінералізації гумусу в ґрунті, в результаті чого все активніше відбуваються процеси його втрат. Що стосується органічних добрив, то вони є гарантією підвищення родючості ґрунту, умовою його збереження і відтворення.

Інновації в землекористуванні сприяють підвищенню наукомісткої діяльності в аграрному секторі економіки, зростанню конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та взагалі ефективному використанню виробничих ресурсів.

Інноваційними орієнтирами забезпечення екологічної збалансованості землекористування мають бути запровадження комплексної системи державних стандартів, норм і правил використання земель, здійснення диференціації та класифікації заходів з охорони земель та екологічної стабілізації землекористування, посилення екологічного контролю та моніторингу земель.

Отже, концептуальні основи інноваційного розвитку землекористування полягають у вдосконаленні системи підвищення ефективності державного управління земельними ресурсами та землекористуванням, розробці проектів організації території, що передбачають новітні технології проектування системи сівозмін. Важливе місце належить процедурі оподаткування землі, забезпеченні прозорого обігу земельних ділянок, комплексу організаційно-господарських заходів щодо підвищення родючості ґрунтів, екологічної збалансованості землекористування, проведення дієвого моніторингу земель,

вдосконалення організаційної структури сільськогосподарського землекористування тощо. Причому всі складові інновацій у землекористуванні мають діяти на основі емерджентного зв'язку, забезпечуючи синергетичний ефект управлінських рішень, спрямованих на раціональне використання й охорону земель.

Література

1. Горлачук В.В. Теоретичні основи формування інноваційної моделі землекористування / Горлачук В.В., Лазарева О.В., Білоусов О.М. // Бізнес-навігатор. - № 1 (27). – 2012. – с. 152-156.

Лисецька Неля

к.е.н., учений секретар НДІ фінансового права
Національний університет ДПС України
м. Ірпінь

АНАЛІЗ РЕФОРМУВАННЯ ОСНОВНИХ ВИДІВ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Якщо проаналізувати податкові системи країн з ринковою економікою, то вони носять відображення конкретного економічного середовища держави, а також низку національних особливостей, що склалися в даних країнах протягом певного історичного розвитку. Тому податкові сфери суттєво відрізняються одна від одної за складом і структурою податків, способом стягнення, ставками, фіскальними повноваженнями різних рівнів влади та іншими елементами податку, проте можна виявити дві головні загальні риси: постійний пошук шляхів збільшення доходів держави; побудова податкової системи на засадах суспільної згоди між громадянами – платниками податків і державою щодо прийнятих принципів про рівність.

Ми аналізували досвід деяких країн, які в процесі підписання Угоди про Асоціацію чи в процесі вступу до ЄС виконували умови ЄС, зокрема, приносили своє податкове законодавство у відповідність до європейських стандартів. Але впроваджуючи податкову реформу всі країни, наприклад, Туреччина, Болгарія, Хорватія насамперед, ставили першочергові завдання:

спрощення і модернізації податкової системи, яка б відповідала міжнародним стандартам, формування в країні привабливого інвестиційного клімату для припливу іноземних інвестицій. Особливо важливим було реформування законодавства по боротьбі з корупцією та з ухиленням від сплати податків. Основним було вдосконалити ефективність збору податків і

забезпечити перекриття шляхів для порушення закону.

Всі країни, які стають на шлях перетворень, неодмінно приходять до висновку про необхідність скорочення кількості податків, тому що: по-перше, велику кількість податків дорого адмініструвати; по-друге, досить складно оцінити їх вплив на економіку; по-третє, велика кількість податків створює сприятливий ґрунт для корупції.

Велика кількість податків – риса, притаманна країнам з низьким рівнем економічного розвитку. У такий спосіб вони компенсують слабкість власної податкової бази, спричинену значним тіншовим сектором та чималою кількістю пільг. Не були виключенням і дані країни.

В основному система податків базується нині на чотирьох головних податках - податок на додану вартість, податок на доходи фізосіб, податок на прибуток підприємств (корпоративний) та акцизний податок. Надходження від цих податків становлять нині 80% всіх податкових надходжень.

Підписавши Угоду про Асоціацію чи Отримавши статус країни-члена ЄС, всі країни розраховують на збільшення іноземних інвестицій у розвиток економіки, що є підґрунтям для підвищення життєвого рівня населення, а також стає потужним стимулом для проведення активної реформи системи державного управління, наближаючи її до європейських стандартів. Тому країни, насамперед, почали удосконалювати закон про корпоративний податок. Наприклад, в Туреччині Закон про корпоративний прибутковий податок був надто складний, не осучаснений, з відсутністю нових податкових засад. Це спричиняло незручності в процесі розвитку бізнесу та взаємного діалогу влади та бізнесу. Тому ситуація для потенційних іноземних інвесторів дійсно виглядала досить не привабливо. Одним з вагомим чинників нового закону в сфері податкової політики було зниження корпоративного податку з 30% до 20%. Був прийнятий пакет законів, які визначили подальший курс реформування. Важливе місце належало законам про заохочення заощаджень, які передбачали приватизацію державних компаній шляхом акціонування. Вони також надавали право приватним компаніям орендувати державні підприємства.

Що стосується України, то на сучасному етапі за дослідженням Центру економічного аналізу «РІА-Аналітика» Україна опинилася у першій двадцятці європейських країн з найвищими податками. Нагадаємо, в Україні податок на прибуток становить 18%; податок на додану вартість - 20%, податок на доходи фізосіб 15-17%. Але якщо проаналізувати інші країни, то маємо такі результати: найвищий податок виявився на Мальті – 35%, далі йдуть Франція – корпоративний податок на прибуток тут становить 34,4%, Бельгія – 34%, Італія – 31,4% та Іспанія – 30%. Держави, у яких найнижчі податки, – це також Ірландія (12,5%), Латвія і Литва (15%). Найнижчий податок на прибуток виявився у Молдові, де ставка податку становить 0% [1].

Як повідомлялося, за версією цього ж центру, Україна увійшла до п'ятірки найгірших економік світу. Видання зазначає, що в Україні ВВП на душу населення дуже низьке. При цьому інфляція в Україні сягає приблизно

15%. Найгіршою економікою світу визнано Мадагаскар. Далі йдуть Вірменія і Гвінея, а п'ятірку найгірших економік світу замикають Україна та Ямайка.

Відзначають такі недоліки України : складні закони та постанови, погане корпоративне управління, слабе здійснення договірного права судами, високий рівень корупції, насамперед, нестабільна політична ситуація.

Але більшість експертів погоджуються з тим, що податкове навантаження в Україні цілком прийнятне. Безумовно, тут є місце для вдосконалення, але основна проблема в іншому: запутаності податкового законодавства, складності ведення обліку та адміністрування, корупції. Днями уряд анонсував намір скоротити кількість податків в Україні. Мова йде про скасування чотирнадцяти з двадцяти двох існуючих податків. Скорочення кількості податків позитивно вплине і на платників податків. Їм доведеться витратити значно менше часу та коштів на розрахунки, подання відповідних звітів та сплату податків.

Література

1. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
(<http://www.euointegration.com.ua/articles/2014/06/20/7023536/>).

Личук Людмила
старший викладач
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани

ДЕМОГРАФІЧНІ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В сучасних умовах розвитку людства, на сільське господарство України, без перебільшення, покладається важлива роль покращення продовольчого забезпечення світу. Актуальність такого значення зростає з погляду на збільшення народонаселення, вилучення сільськогосподарської продукції із продовольчого обороту на користь альтернативної енергетики, втрати родючості ґрунтів тощо.

Аналізуючи фактори впливу на характер розвитку трудового потенціалу українського суспільства, наголосимо, що деформація, руйнація трудового потенціалу детермінована трансформаційними процесами, тривалим періодом спаду в економіці, соціально-економічною кризою, які відбилися на погіршенні якісних характеристик трудових ресурсів, негативно вплинувши на трудовий

менталітет і трудові орієнтації людей. Суспільна криза знецінила людський капітал, інтелектуальний потенціал, особа з освітою, науковими знаннями, соціально-культурним та моральним рівнями втратила відчуття затребуваності, важливості себе для країни [1].

Можливості праці у створенні цінностей обумовлюються різними складовими. Так, вони можуть бути виражені через характеристики людини, що застосовує працю; через наявність, специфікацію, спосіб використання і т.д. засобів і предметів праці; через характер взаємодії між людьми тощо. В контексті цього, трудовий потенціал в сфері аграрного виробництва знаходиться у прямій залежності від людей (їх кількості, активності, навиків та кваліфікації, соціальної та психологічної відповідності виду діяльності, ступеню зацікавленості тощо); рівня матеріально-технічного та ресурсного забезпечення виробництва (обсяг, вартість і структура основних та оборотних засобів, їх фізичний та моральний стан, та відповідність поставленим завданням), характеру соціальної взаємодії між людьми в процесі виробництва.

З метою оцінки умов забезпечення кількісної сторони формування трудового потенціалу наголосимо на основних демографічних аспектах, що визначають його стан в межах Тернопільської області. На початок 2014 року в області налічувалося 1073 тис. мешканців, з яких 55,7 % проживали у сільській місцевості. Загальне скорочення кількості мешканців по області з початку 1995 року склало 104,4 тис. осіб, з них основне скорочення (65,2 %) припало на сільських мешканців, чисельність яких зменшилася на 68,1 тис. осіб. В середньому за зазначений період кількість населення області скорочувалася на 5,5 тис. осіб (0,49 %) щороку. Темпи зменшення сільського населення становили 3,6 тис. осіб (0,56 %) щороку. Відмітимо, що темпи депопуляції населення області та сільського населення почали сповільнюватися починаючи з 2009 року.

Таким чином, основною демографічною проблемою формування трудового потенціалу сільських територій є переважання показників смертності над народжуваністю. Цей тривожний сигнал набуває особливої актуальності не лише з точки зору скорочення кількості населення, але й з позиції погіршення демографічних пропорцій. Так, сьогодні однією із найгостріших проблем високорозвинутих країн є «старіння» населення, за якого середній вік мешканців країни постійно зростає. Це призводить до збільшення демографічного навантаження на працездатну частину населення та обумовлює погіршення його інноваційних та динамічних характеристик.

Сьогодні в світі біля 600 мільйонів людей, старших за 60 років. За прогнозами ООН у 2050 році їх кількість сягне близько 2 мільярдів. Для нашої країни це характерно вже давно, проте за прогнозами вчених справжній вибух очікується через 30 – 50 років [2, с. 22].

Проблема формування трудового потенціалу сільських територій суттєво ускладнюється демографічною ситуацією: депопуляцією, старінням сільського населення, зростання демографічного навантаження на працездатне населення.

Названі тенденції становлять загрозу не стільки для аграрного виробництва, оскільки на сьогодні в більшості сіл спостерігається надлишок робочої сили, скільки для соціального становища селян, їх задоволення рівнем та тривалістю життя.

Отже, формування трудового потенціалу в сільському господарстві сьогодні відбувається у складних умовах пореформеного періоду. Відповідно до цього, зайнятість формується на основі ринкових засад в межах нових організаційних форм господарювання. Поряд із тим, одним із найсуттєвіших прорахунків реформи стало подрібнення сільськогосподарських підприємств, в результаті якого виробництво значної частини сільськогосподарської продукції перемістилося в особисті господарства населення. Трудовий потенціал, що реалізується у такій формі без сумніву складає цінність для галузі в цілому, проте потребує комплексної програми щодо повноцінного включення його до високоефективного організованого виробництва.

Література

1. Кравченко М.В. Проблеми та перспективи розвитку трудового потенціалу України: регіональний вимір [Електронний ресурс] / М.В. Кравченко // Державне будівництво. Електронне наукове фахове видання. – № 1 (ч. 2). – 2007. – Режим доступу: <http://relay.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2007-1-2/doc/2/07.pdf>
2. Гончар О. І. Процеси формування трудового потенціалу України / О. І. Гончар, Т. Т. Шевчук // Вісник Хмельницького національного університету 2009, № 4, Т. 1. – С. 22-25.

Літвак Ольга

здобувач

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Головним чинником ефективного функціонування аграрного підприємства є наявність відповідного ресурсного потенціалу та його вмiле використання. Тому найважливішого значення набуває формування ресурсного забезпечення діяльності підприємства, яке визначається як процес збирання, накопичення, розподілу ресурсів, а також здійснення функцій планування, організації та контролю з метою ефективного та раціонального використання ресурсного потенціалу і зменшення ризику в діяльності підприємства. При цьому аграрне виробництво в своїй основі має бути спрямоване на отримання екологічно безпечної продукції.

Екологічний фактор стає все більш домінуючим у сільськогосподарському виробництві. Причини цього полягають у зростаючому дефіциті енергоресурсів, в стійкому зростанні цін на засоби матеріально-технічного та енергетичного забезпечення. Просліджуються такі негативні екологічні тенденції: відсутність можливості розширення земельних площ, сприятливих для ведення сільськогосподарського виробництва (у першу чергу ті, що мають родючі ґрунти); зростання плати за землю; зменшення родючості та деградація ґрунтів унаслідок інтенсифікації їх використання; драматичні для сільського господарства непрогнозовані зміни клімату (пов'язані з накопиченням в атмосфері парникових газів) та зростання ризиків сільськогосподарського виробництва [2].

Внутрішня цілісність і ефективність роботи аграрних підприємств можуть бути істотно збільшені на основі: регулярної оцінки зміни якості природно-ресурсного потенціалу, реалізації економічної відповідальності виробників за його погіршення і стимулювання за поліпшення; забезпечення єдності планування, оцінки та фінансування всіх створюваних суспільно-корисних еколого-економічних ефектів у сфері аграрного виробництва.

Для виявлення змін якості природно-ресурсного потенціалу підприємства та для формування еколого-безпечного аграрного виробництва необхідний аналіз деяких чинників.

По-перше, це класифікація всіх земель сільськогосподарського призначення за придатністю для вирощування основних сільськогосподарських культур з виділенням особливо цінних земель. Визначення характеристик ґрунтового покриву за потужністю гумусового горизонту, вмістом гумусу і рухомих поживних речовин; розподіл їх за крутизною схилів, еродованістю, кам'янистістю, засоленістю, солонцюватістю, кислотністю, перезволоженістю,

заболоченістю, забрудненням продуктами хімізації сільського господарства; за часткою земель, порушених техногенною діяльністю.

По-друге, вивчення рівня досконалості схем землевпорядкування території, схем паювання земель, формування сільськогосподарських угідь і територій сівозмін, відповідності їхньої структури агровиробничому потенціалу ґрунтів, ефективності вирощування культур та ґрунтоохоронних заходів.

Впровадження системи управління навколишнім середовищем, відображеної в системі стандартів ISO 14000, призведе до підвищення екологічної ефективності і дозволить удосконалити систему управління земельними ресурсами в Україні в контексті стратегії європейської інтеграції [2].

По-третє, проведення аналізу функціонального стану водогосподарських систем, кількісної оцінки водоресурсного потенціалу та складових його балансу (атмосферних опадів, стоку, запасів поверхневих і підземних вод, випаровування тощо).

Також важливим кроком до екологізації сільського господарства та раціонального використання природно-ресурсного потенціалу аграрних підприємств є розвиток органічного землеробства, яке є дуже перспективним для України. У 2012 р. налічувалося вже 164 сертифікованих органічних господарств, і вони обробляли 278,8 тис. га сільськогосподарських угідь. Україна посідає перше місце у східноєвропейському регіоні сертифікованої площі органічної ріллі, спеціалізуючись переважно на виробництві зернових, зернобобових та олійних культур [3].

Механізм стимулювання органічного виробництва повинен передбачати використання економічних інструментів у вигляді пільгового оподаткування, цільового кредитування, підвищених закупівельних цін на екологічно чисту продовольчу сировину, субсидій та дотацій виробництва екологічно чистої продукції та відповідних інвестицій.

Отже, актуалізація проблем охорони навколишнього природного середовища та виробництва екологічно безпечної продукції підвищує значимість сільської місцевості для суспільства. Використовуючи екологічно безпечні як традиційні, так і сучасні технології, товаровиробники можуть поєднати збереження природних ресурсів і нарощування обсягів валового виробництва сільськогосподарської продукції.

Література

1. Стельмащук Ю.А. Інноваційне забезпечення сталого розвитку природного потенціалу сільських територій / Ю.А.Стельмащук // Сталий розвиток економіки. – 2011. – №1. – С. 135-140.
2. Євсюков Т.О. Дослідження сучасного стану сільських територій: підходи, алгоритм, методи / Т.О. Євсюков, І.П. Ковальчук. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zsu.org.ua/index>.
3. Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища

України у 2012 році // Міністерство екології та природних ресурсів України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.menr.gov.ua/index.php/dopovidi>.

Лукашенко Тетяна
старший викладач
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів

ІНДУСТРІАЛЬНИЙ ПАРК, ЯК ТЕРИТОРІЯ СПРИЯННЯ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

Інтенсифікація розвитку національного виробництва передбачає створення нових організаційних форм взаємодії держави, науки та бізнесу. Однією із таких форм є промислові парки, покликані сприяти інвестуванню виробництва, його оновленню та підвищенню продуктивності. Саме завдяки створенню індустріальних парків багато країн світу добилися інтенсифікації промислового розвитку. Для прикладу, в Туреччині закон про індустріальні парки був прийнятий в 2000 році. З 2002-го по 2010 рік там було створено 148 парків (на сьогодні їх 264). Валовий продукт країни з 2002-го по 2009 рік зріс в 3,1 рази, так само зріс і експорт країни [1].

Інтенсифікація виробництва, як відомо, базується на використанні найефективнішої виробничої бази, створення якої вимагає значних інвестицій. Індустріальні парки є тим інструментом, який забезпечує сприятливі передумови для інвестицій у сферу промисловості, тим самим сприяючи інтенсифікації її розвитку.

Відповідно до Закону України «Про індустріальні парки» під останнім розуміють облаштовану відповідною інфраструктурою територію, у межах якої учасники індустріального парку можуть здійснювати господарську діяльність у сфері промислового виробництва, а також науково-дослідну діяльність, діяльність у сфері інформації та комунікацій [2]. Інфраструктурне облаштування території, як правило, передбачає її комплексне забезпечення елементами зовнішньої та внутрішньої інфраструктури підприємства. Саме комплексність інфраструктурного обслуговування, яке забезпечується в рамках індустріального парку, дозволяє підприємствам, які зайшли на його територію, отримати належне усестороннє обслуговування з одного центру, що, безумовно, обумовлює економію їх трансакційних витрат.

Промислова інфраструктура, яка створюється індустріальними парками, орієнтується на потреби потенційних учасників – забудовників території. Сучасному промислому виробництву властиво застосовувати інноваційні

технології, що відповідно, підвищує вимоги до його інфраструктурного обслуговування. Умовою інтенсивного розвитку учасників парку є баланс між технічними характеристиками інфраструктурних систем та технічними вимогами до організації виробничих процесів.

Промисловий парк, що створюється, концентрує на своїй території нові сучасні виробництва. Як правило, функціональне призначення підприємств парку визначається його концепцією, виходячи з перспектив розвитку галузевих ринків та наявного ресурсного забезпечення території. Це певним чином допомагає інвесторам вибрати для інвестування стратегічно привабливу галузь, перспективність якої підтверджується комплексними дослідженнями, які лягли в основу концепції парку. .

Організація промислового виробництва на території індустріального парку відмічається скороченням інвестиційного циклу. Для виходу на ринок створеного в індустріальному парку промислового підприємства вимагається 6-9, в крайньому випадку 12-18 місяців, тоді коли в звичних умовах це займає від 3 до 5 років [1]. Швидке освоєння ринку дозволяє випередити конкурентів та зайняти на ньому стійкі перспективні позиції, що є сприятливою передумовою для нарощення виробництва.

Відповідно до законодавства однією із обов'язкових умов функціонування індустріального парку є забезпечення наукової діяльності. Парк може розміщувати на своїй території науково-дослідні структури для потреб учасників парку, набуваючи таким чином ознак технопарку. Проте найчастіше індустріальний парк – це база для серійного та масового виробництва нової продукції, яка пододала етап дослідного виробництва і попит на яку розширяється. Отже, індустріальний парк формує умови для інноваційного виробництва та забезпечує взаємозв'язок науки і промисловості. Це також хороша база для практичної підготовки промислово-виробничого персоналу.

Інтенсифікації виробничої діяльності сприяють вигоди, які може отримати підприємство від взаємодії з іншими учасниками індустріального парку. Організаційне поєднання різного роду виробництв формує умови для різних форм співпраці в організаційній, технологічній та соціальній сферах. Це можуть бути спільний маркетинг, спільне навчання та підвищення кваліфікації персоналу, спільні інформаційні центри, спільні закупівлі, спільні торгові місії та торгові виставки, спільні дослідження, спільні виробництва, тощо. Вигоди від такого співробітництва проявляються не тільки в економії витрат, а і в розширенні потенційних можливостей виробництва та збуту продукції, в підвищенні продуктивності праці, в нарощенні ключових компетенцій учасників парку.

Додаткові вигоди для учасників індустріального парку забезпечуються і передбаченою законодавством державною їх підтримкою.

Підсумовуючи вищесказане, можна стверджувати, що індустріальні парки – це територія сприяння інвестиційній діяльності та, відповідно,

інтенсифікації промислового виробництва.

Література

1. Индустриальные парки: требуются предприимчивые и амбициозные [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://portsukraine.com/node/3251>.
2. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 №5018-VI [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5018-17>.

Лупеха Інна

аспірант

ННЦ «Інститут землеробства НААН»

смт. Чабани, Київська обл.

ФАКТОРИ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Інтенсифікація виробництва, як важливий процес підвищення результативності повинна відбуватися на кожному аграрному підприємстві, незалежно від того, до якої форми власності воно належить. А відсутність єдиного підходу до сутності інтенсифікації виробництва, класифікації інтенсивних і екстенсивних факторів, показників кількісної оцінки рівня та динаміки інтенсифікації виробництва, механізму її планування і стимулювання стримує процес інтенсифікації економіки країни в цілому [1].

Серед комплексів заходів, які забезпечують ефективність сільського господарства, важливе місце посідає економічно обґрунтований рівень інтенсифікації виробництва. Інтенсифікація, як одна із форм розширеного відтворення, проявляється у більш інтенсивній експлуатації наявного виробничого потенціалу та залученні додаткових ресурсів для одержання більшої кількості конкурентоспроможної продукції.

Процес інтенсифікації як соціально-економічне явище має багатофакторний характер і тому потребує системного підходу до його дослідження й виявлення комплексного впливу сукупності чинників на обсяги та ефективність аграрного виробництва [2]. З огляду на це поставлені завдання щодо виявлення основних факторів інтенсифікації сільськогосподарського виробництва та узагальнення особливостей комплексного їх впливу на результативність суспільного виробництва.

Головні фактори інтенсифікації виробництва в агропромисловому комплексі можна класифікувати за трьома основними ознаками: 1) підвищують

вихід продукції з одиниці земельної площі (на одну голову тварин); 2) зменшують затрати праці на виробництво одиниці продукції; 3) забезпечують одночасне розв'язання вищеназваних завдань.

До найважливіших та найактивніших факторів інтенсифікації аграрного виробництва належать такі фактори:

- природні (прояв органічного зв'язку проблеми раціонального використання природних ресурсів із проблемою охорони навколишнього середовища);

- техногенні (зменшення затрат праці на одиницю продукції; досягнення оптимальних умов зовнішнього середовища для забезпечення необхідних вимог вирощування сільськогосподарських культур);

- соціальні (вплив аспектів на продуктивність праці й ефективність виробництва).

Сукупність природних, техногенних та соціальних факторів інтенсифікації вимагають обґрунтованого підходу до розкриття сутності їх взаємодії при розробленні й реалізації державних програм розвитку аграрного виробництва.

Література

1. Вітков М.С. Сутність і фактори інтенсифікації аграрного виробництва // Економіка АПК. – 2011. – № 1. – С. 53–57.

2. Березівський П.С. Напрями інтенсифікації розвитку сільськогосподарських підприємств / П.С. Березівський, П.Н. Особа // Економіка АПК. – 2009. – №6 (174). – С.18–25.

Магас Люба

науковий співробітник

Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН

с. Оброшино, Львівська обл.

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Україна має досить потужний потенціал земельних ресурсів сільськогосподарського призначення від належного використання яких залежить, ефективність, прибутковість, конкурентоспроможність аграрного підприємництва у ринковому середовищі.

Інновація у землекористуванні – це новація, використання якої в процесі сільськогосподарського землекористування дозволяє отримати еколого-економічний та соціальний ефект за умови раціонального використання та охорони земель [1].

Важливим напрямом підвищення ефективності використання земельно-ресурсного потенціалу є використання інновацій у землеробстві. Так, у сучасних умовах, намагаючись зберегти і відтворити земельні ресурси, аграрії вдаються до інноваційних технологій обробітку ґрунтів, здатних поєднувати ефективність виробництва з ощадливим використанням сільськогосподарських угідь. Нині сільському господарству наука пропонує різні варіанти ощадливого обробітку ґрунту. Особливий інтерес викликає ресурсозберігаюча технологія нульового обробітку ґрунту – No-till, яку починають застосовувати Україні. Така технологія забезпечує підвищення продуктивності праці у землеробстві у 4 рази, економію пально-мастильних матеріалів, металу, амортизаційних витрат машинно-тракторного парку, запасних частин при нинішніх світових цінах і зниження сумарних витрат на 1 га на 50-90 дол. США порівняно з традиційною технологією [2].

Оскільки, забезпечення ефективного використання земельних ресурсів передбачає досягнення економічно-ефективного й екологічно-безпечного рівня віддачі від одиниці цих ресурсів, то враховуючи суттєву різницю між ринковими цінами на сільськогосподарську продукцію, вирощену за інтенсивними технологіями та вирощеної згідно стандартів органічного землеробства та якістю цієї продукції, органічне землеробство та виробництво аграрної продукції також можна віднести до інноваційних методів ведення землеробства, що сприяють підвищенню ефективності використання ресурсно-земельного потенціалу.

Однак, загальна низька культура землеробства, послаблення фінансово-економічного становища більшості агропідприємств унеможливорює удосконалення технологічних операцій вирощування сільгоспкультур, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво інновацій, посилює відсутність зацікавленості сільгоспвиробників у впровадженні нових

технологій обробітку ґрунту.

Досить гостро дана проблематика відчувається не тільки в агропідприємствах, а й на рівні регіону та держави, це при тому, що механізми державної підтримки та стимулювання інноваційної діяльності щодо збереження, підвищення ефективного використання, відтворення земельних ресурсів становлять основу інноваційних засад.

Проблему підвищення економічної ефективності використання потенціалу земельних ресурсів сільськогосподарського призначення необхідно вирішувати як на державному, так і на регіональному рівнях. На державному рівні повинні реалізуватися заходи щодо раціонального використання земельних ресурсів, а саме: ведення земельного кадастру; інвентаризація земель; перерозподіл земельних ресурсів між користувачами у разі нераціонального їх використання; оцінка негативних наслідків впливу господарської діяльності на навколишнє середовище; визначення економічних важелів впливу у напрямку екологобезпечного землекористування тощо.

На регіональному рівні кожне підприємство, керуючись принципами зонального землекористування, має розробляти свою систему, що враховує екологічні особливості і досягнутий науково-технічний рівень сільськогосподарського виробництва, який полягає у тому, що земля при правильному використанні здатна підвищувати родючість [3].

Основними інноваційними шляхами щодо напряму посилення інноваційної спрямованості підвищення ефективного використання земельно-ресурсного потенціалу у сільському господарстві регіону, зокрема, мають стати: застосування інноваційних технологій обробітку ґрунту та вирощування сільськогосподарських культур, використання сучасних агротехнічних засобів, розроблення економічного механізму підтримки агроформувань щодо мотивації впровадження інновацій, розвиток органічного землеробства, створення умов для розвитку конкурентного середовища в аграрному секторі.

Впровадження інноваційних засад в процес використання та збереження земельних ресурсів підвищуватиме мотивацію як до зростання економічних показників сільськогосподарської діяльності, так і до вирішення певних екологічних, соціальних та інших важливих складових відтворення земель.

Література

1. Котикова О.І. Теоретичні засади формування інноваційної моделі сільськогосподарського землекористування /О.І. Котикова // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №5. – С. 9-12.
2. Россоха В.В. Економічний потенціал землі та проблеми його визначення в ринкових умовах господарювання / В.В. Россоха // Трансформація земельних відносин до ринкових умов : Збірник матеріалів Одинадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, Київ, 26-27 лют. 2009 р. / Редкол.: П.Т. Саблук та ін.. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С.135.
3. Гордієнко В.П. Еколого-економічна ефективність природного

потенціалу земельних ресурсів. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2011_6/309.pdf.

Мандзюк Наталія

здобувач

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

ОПОРТУНІЗМ ЯК ФАКТОР У ПОБУДОВІ СИСТЕМ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Нині можна стверджувати, що питання ролі фактору опортунізму обумовлена наявними дисфункціями, що виникли і продовжують домінувати в економіці України. Слід відзначити, що на початку 90-х рр. впровадження в Україні ринкових відносин та інститутів ринку як основних, суспільно визнаних регулятивних норм розглядалося як безальтернативна стратегія. Однак, зазначений ефект дисфункціональності проявився та закріпився у вигляді сукупності інституційно формалізованих норм, які виявилися неочікуваними і незрозумілими для соціуму. Важливо підкреслити, що до переліку таких інститутів можна віднести такі відомі явища як тіньова економіка, корупція, деформація ринку та ін. Проте, з позицій неокласичної теорії появу і життєздатність цих явищ пояснити неможливо. Варто відзначити, що наша гіпотеза полягає у тому, що зазначена теорія вільного ринку практично абсолютно не враховує ефекту опортуністичної моделі поведінки стейкхолдерів, задіяних в економічних відносинах.

Необхідно відмітити, що під терміном опортунізм (від лат. *opportunus* – зручний, вигідний) досить часто розуміють поведінку, метою якої є отримання вигоди нечесним шляхом. Складність точної дефініції «опортунізм» обумовлена різницею в підходах дослідження цього поняття. Так, Б. Корнейчук вважав [1], що опортунізм – це поведінка, що націлена на переслідування власного інтересу і не обмежена міркуваннями моралі. У свою чергу П. Мілгром та Дж. Робертс стверджували, що «опортуністична поведінка – це егоїстична поведінка, що не стримується міркуваннями морального порядку» [2]. В. Тамбовцев писав [3], що під опортунізмом слід розуміти використання чужих ресурсів у своїх приватних цілях. Вчений-економіст М. Одінцова вважала, що «необхідною умовою для того, щоб певну поведінку можна було назвати опортуністичною, є перерозподіл багатства. Але при цьому жертва опортунізму повинна мати законне право на ту частину багатства, яку втрачає в результаті опортуністичної поведінки контрагента» (кін. цит.) [4, с. 206]. Отож,

виходячи з вище наведених визначень, на нашу думку, представляється найбільш правильним під категорією «опортунізм» розуміти поведінку, в результаті якої одна сторона, в межах закону, шляхом використання інформаційної асиметрії, підпорядковує інтереси іншої сторони під час існування спільної угоди (контракту). При цьому така угода передбачає дисбаланс інтересів на користь однієї сторони, що супроводжується істотним негативним соціально-економічним ефектом. На практиці, такий дисбаланс полягає найчастіше у перерозподілі створюваної вартості на користь однієї групи агентів за рахунок іншої.

Важливо відзначити, що кількість наукових праць, присвячених проблемі опортунізму є досить обмеженою, що обумовлено дефіцитом інформації. Очевидно, що особливе місце в економічній науці, яка розглядає реальні процеси ефекту опортуністичної діяльності, займає праця Ю. Ларіна «Частный капитал в СССР» [5], яка була написана у 1927 р. задовго до праць К. Вікселя, Дж. Бьюкенена, Дж. Стіглера та ін. Слід відмітити, що ця робота пройшла належну перевірку часом і до того ж спиралась на масштабну статистичну базу. Переконані, що ця праця, з урахуванням історичних причин, є більш близькою для української економіки, аніж подібні іноземні аналоги. До того ж варто пам'ятати, що джерелом написання праці Ю. Ларіна були матеріали судових справ (20-х рр. ХХ ст.), що дозволило автору, систематизувати та узагальнити методи «...хижацького і нелегального виникнення та накопичення приватного капіталу» (кін. цит.) [5, с. 440]. Так, серед універсальних методів збагачення автор виділив наступні: наявність агентів і співучасників приватного капіталу в державному апараті; створення квазідержавної форми діяльності приватного капіталу; відкрите використання влади в приватних інтересах (т. з. «агресивна контрагентура»); створення «підприємств-примар»; захоплення активів на пільгових умовах (неліквідні фонди); хижацька оренда; забезпечення нелегальної перекупки; контрабанда; незаконне отримання та використання державного грошового кредиту, отримання державних позик; валютні махінації; ухилення від податків та ін.

Аналіз проблем вітчизняної економіки дозволив нам виділити такі сучасні універсальні механізми опортуністичної діяльності: ухилення від уплати податків (у т. ч. «мінімізація»); захоплення активів на пільгових умовах з використанням влади; незаконне отримання державних фінансових ресурсів; рентоорієнтована поведінка окремих представників влади. Переконані, що такі прояви опортунізму мають значні негативні соціально-економічні наслідки. Отож, вважаємо, що перспективи вирішення цих проблем вбачаються у розробленні та реалізації відповідних стимулюючих реляційних контрактів [6] як дієвих інструментів у боротьбі з сучасними проявами опортунізму.

Література

1. Корнейчук Б.В. Институциональная экономика: учебное пособие для вузов / Б.В. Корнейчук. – М.: Гардарики, 2007. – 255 с.

2. Милгром П., Робертс Дж. Экономика, организация и менеджмент: В 2-х т./ Пер.с англ. Под редакцией И.И. Елисейевой. Спб.: Экономическая школа, 2001. Т. 2. – 422 с.

3. Тамбовцев В.Л. Теории государственного регулирования экономики: Учеб. пособие. – М.: Инфра-М, 2009. – 158 с.

4. Одинцова М.И. Институциональная экономика [Текст]: учеб. пособие / М.И. Одинцова; Гос. ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. дом. ГУ ВШЭ, 2008. – 397 с.

5. Ларин Ю. Частный капитал в СССР // Антология экономической классики. – М.: «ЭКОНОВ», «Ключ», 1993. – С. 435-483.

6. Мороз О. О. Контракты в аграрній економіці: реальність і перспективи : монографія / О. О. Мороз, В. М. Семцов; Вінниц. нац. техн. ун-т. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 187 с.

Мариненко Віталій

завідувач сектору

Голосіївська районна в місті Києві державна адміністрація

к.держ.упр., доцент

Академія муніципального управління

м. Київ

ЕКОЛОГІЧНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІСІВ

Внаслідок серйозного погіршення екологічної ситуації забезпечення конституційного права громадян на сприятливе навколишнє природне середовище стає найважливішим завданням органів державної влади, органів місцевого самоврядування, суспільства в цілому.

Природні ресурси – сукупність об'єктів і систем живої і неживої природи, компоненти природного середовища, що оточують людину, які використовуються в процесі суспільного виробництва для задоволення матеріальних і культурних потреб людини і суспільства [1].

За останні десятиліття зросло руйнування навколишнього природного середовища під впливом техногенної діяльності. В зв'язку з тісним зв'язком сучасного розвитку цивілізації відбуваються глобальні зміни у природі, в т.ч. через вирубування лісів і руйнування екосистем.

Охорона та використання лісів, як природних ресурсів є однією з найважливіших проблем, які вирішують органи місцевого самоврядування на своїх територіях. Це пов'язано насамперед зі збільшенням кількості і масштабністю самих екологічних проблем, усвідомленням їх впливу на стан

здоров'я людей, з несприятливими процесами, що відбуваються в довкіллі й негативно позначаються на якості життя населення.

Збереження та відновлення лісів слугує своєрідним індикатором нашої євроінтеграційної готовності, адже питання охорони навколишнього природного середовища в осяжному майбутньому залишатимуться незмінними пріоритетами Європейського Союзу.

Сьогодні, коли стала очевидною низька результативність діючих механізмів регулювання антропогенного впливу на довкілля, виникла об'єктивна необхідність здійснення ефективної екологічної політики у сфері збереження лісів, що вимагає відповідного наукового обґрунтування шляхів її вдосконалення та механізмів реалізації.

Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» визначено, що місцеве самоврядування в Україні – це гарантоване державою право та реальна здатність територіальної громади самостійно або під відповідальність органів та посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України [2].

Загальна площа лісових ділянок, що належать до лісового фонду України, за результатами державного обліку лісів України станом на 01.01.2011 становить 10378,7 тис. га, в т.ч. вкриті лісовою рослинністю – 9573,9 тис. га. Лісистість України становить 15,9% і збільшилась в порівнянні з попереднім обліком (2002 року) на 0,2%.

Ліси в цілому перебувають у державній власності та належать до сфери управління органів державної влади, органів місцевого самоврядування, юридичних осіб тощо, зокрема Держлісагентства (66%), органів місцевого самоврядування (13%), Мінагрополітики (5%), Міноборони (2%), ДСНС (2%), Мінприроди (2%), решти суб'єктів господарювання (3%). Крім того, майже 8% лісів знаходяться на землях запасу і не надані у користування.

Обсяг відтворення лісів в Україні у 2012 році становив 70146 га, в тому числі шляхом садіння і висівання – 53511 га (76,3%), природного поновлення 16635 га (23,7%) [4].

В столиці України – Києві землі лісогосподарського призначення складають 31651,0 га і перспектива подальшого розвитку лісового господарства спрямована на взаємодію механізмів державного регулювання екологічного розвитку, що ґрунтується на принципах, які забезпечують взаємоузгодженість економічних інтересів органів місцевої влади та суб'єктів господарювання.

Якість життя значною мірою залежить від екологічного фактору, тобто стану оточуючого людей природного середовища. Тому кожне рішення місцевої влади, яке стосується економічного або соціального розвитку повинно зважуватися з точки зору його екологічних наслідків. Доцільним є забезпечення злагодженої взаємодії різних державних і місцевих структур та суспільних інституцій у формуванні і проведенні місцевої екологічної політики як складової державної екологічної політики.

Одне з основних завдань сьогодення – це зміна свідомості людей, яка

надасть можливість показати, що пересічні мешканці міста чи селища через органи місцевої влади можуть брати участь у процесі планування та реалізації природоохоронних заходів, що дозволить покращити стан довкілля безпосередньо в тому місці, де вони проживають.

Розв'язанню проблеми місцевої екологічної політики може сприяти адміністративна реформа. Серед її основних напрямів – передача частини повноважень на місцевий рівень. Саме вона покликана передбачати створення ефективно діючої системи влади в центрі і на місцях, здійснити фінансово-економічне, та нормативно-правове забезпечення територій на основі оптимального поєднання загальнодержавних і місцевих інтересів [3].

Література

1. Антонов А. Л. Роль держави в управлінні природокористуванням і природоохоронною діяльністю / А. Л. Антонов // Актуальні проблеми державного управління: Зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Магістр”, 2007. – №2 (32). – С. 257–264.

2. Закон України Про місцеве самоврядування в Україні // Відом. Верховної Ради України. – 1997. – № 24. – Ст. 170.

3. В. П. Кухар. Проблеми України – перехід до сталого розвитку / В. П. Кухар – [Електронний ресурс].

4 Національна доповідь про стан навколишнього природного середовища в Україні у 2012 році. – [Електронний ресурс].

Матвійчук Любов

викладач

Рівненський державний аграрний коледж

м. Рівне

РОЗВИТОК СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ЇЇ ПРОБЛЕМ

Найгострішими проблемами сьогоденного села - безробіття, трудова міграція селян та руйнування соціальної інфраструктури в сільській місцевості. Системні кризові явища та занепад сільських територій призводять до зниження рівня життя сільського населення, зменшення обсягів сільськогосподарського виробництва, що загрожує продовольчій безпеці держави. Одним із головних напрямків розвитку сільських територій є розвиток дрібно- та середньотоварних виробників шляхом об'єднання у сільськогосподарські кооперативи.

Діяльність сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів базується на нормах Конституції України, Цивільного, Господарського, Податкового кодексу України [1], Земельного кодексу України, Закону України «Про кооперацію» [2], Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» [3], інших нормативно-правових актів.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську кооперацію» сільськогосподарський обслуговуючий кооператив - це кооператив, створений шляхом об'єднання фізичних або юридичних осіб - виробників сільськогосподарської продукції для організації обслуговування, спрямованого на зменшення витрат та/або збільшення доходів членів цього кооперативу під час провадження ними сільськогосподарської діяльності та на захист їхніх економічних інтересів [3].

Залежно від виду діяльності обслуговуючі кооперативи поділяються на переробні, заготівельно-збутові, постачальницькі, сервісні та інші. У разі поєднання кількох видів діяльності утворюються багатофункціональні кооперативи [3].

Розвиток сільськогосподарської кооперації сприяє: підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва завдяки оптимізації витрат товаровиробників, здійснення маркетингових досліджень, а також збільшення прибутку від реалізації продукції; розширенню доступу сільськогосподарських виробників до агросервісних послуг; удосконаленню процесу реалізації сільськогосподарської продукції, більш ефективному використанню каналів збуту, досягненню міцних позицій на ринку, адаптації до ринкових умов; створенню додаткових робочих місць у сільській місцевості, поліпшенню соціального захисту сільського населення, підвищенню рівня життя на селі [5].

На нашу думку, для вирішення проблем, які стримують розвиток сільськогосподарської кооперації, потрібно:

- врегулювати чинне законодавство у сфері сільськогосподарської кооперації;
- врегулювати податковий статус сільськогосподарської обслуговуючої кооперації (СОК), знизити рівень податкового навантаження;
- всі статuti діючих кооперативів привести у відповідність до вимог взірцевого Статуту сільськогосподарського обслуговуючого кооперативу;
- провести роботу щодо організації кредитних ліній для підтримки становлення і розвитку СОК, розробити механізм фінансового лізингу, розробити пропозиції щодо можливості надання фінансової допомоги СОК на пільгових засадах, виділити бюджетні кошти на підтримку СОК;
- організувати надання міжнародної технічної допомоги для становлення і розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів;
- організувати інформаційно-роз'яснювальну та просвітницьку роботу серед селян за участю місцевих органів самоврядування та освітян;
- дорадчі служби повинні сприяти розвитку кооперації через організацію та проведення навчання сільського населення, популяризацію кооперативних

переваг, консультацій та підтримки кооперативів на етапі створення та подальшої діяльності;

- розробити методичні рекомендації щодо організації бухгалтерського обліку в сільськогосподарських обслуговуючих кооперативах;

- подолати кадровий «голод», залучати кваліфікованих фахівців з менеджменту, бухгалтерського обліку, права, що особливо стосується сільськогосподарської обслуговуючої кооперації.

Стимулювання розвитку обслуговуючої, виробничої сільськогосподарської кооперації сприятиме збільшенню доходів селян через зайнятість і підприємницьку активність, створення комфортних умов праці, а також розвинутої соціальної інфраструктури.

Література

1. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 року №2755-УІ / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
2. Про кооперацію : Закон України від 10.07.2003 № 1087-IV / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
3. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.1997 № 469/97-ВР / [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>
4. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року // <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-вр>
5. <http://agroua.net/economics/documents/category-97/doc-110/>

Машика Юрій

к.е.н.

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

м. Ужгород

СТАН ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В УКРАЇНІ

Сучасна молодь, маючи розвинені фізичні й прогресивні інтелектуальні здібності, може виробляти матеріальні блага та надавати послуги з більшою продуктивністю, ніж на це спроможні представники інших вікових груп. Ця теза підтверджується практикою управління, адже починаючи з 1993–1994рр. однією з обов'язкових умов призначення провідних спеціалістів на посади топ-менеджерів стала їх належність до вікової групи «до 45 років». А з 1998р., верхня вікова межа управлінців почала становити 40 років, що значною мірою було зумовлено стрімким розвитком комп'ютерних і телекомунікаційних технологій, створенням спільних підприємств, лібералізацією відносин

власності.

Подальша «оптимізація» вікових меж віднайшла відображення й у вітчизняному законодавстві. Так, починаючи з 2011р. в Україні молоддю почали вважати людей віком від 14 до 35 років [1]. До ухвалення відповідного законопроекту Верховною Радою України молоддю вважалися люди віком 14–28 років. [2].

Зазначене розширення вікових меж дозволило на загальнонаціональному рівні ухвалити низку державних програм щодо забезпечення матеріального добробуту молоді, що, водночас, передбачали необхідність зайнятості цієї категорії населення задля уможливлення реалізації процедур за прийнятими програмами. Зокрема, найважливішими з них виступили: «Програма підтримки молоді на 2013–2017р.», «Програма сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні», «Програма надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла» тощо.

Таким чином, держава на законодавчому рівні розробила та ухвалила механізми, які: по-перше, стимулювали б молодь до легалізації праці через її переведення із тіньового сектору економіки; по-друге, сприяли б поступовому зменшенню обсягів нелегальної зовнішньої трудової міграції; по-третє, стимулювали б молодь у рівній мірі до занять як інтелектуальною, так і фізичною працею.

Відтак, можемо визначити, що в Україні триває робота із забезпечення підвищення рівня зайнятості економічно активного населення віком 15–70 років в цілому та розширення сфери застосування праці шляхом створення нових робочих місць, зокрема для молоді. Проте, повільність бажаних змін у сфері молодіжної зайнятості обумовлюється не відпрацьованістю організаційного механізму впровадження нормативно-правових актів в управлінську та економічну практику.

Проаналізуємо соціально-економічні передумови розробки відповідних програм та наслідки їх реалізації.

Як свідчать офіційні статистичні дані, чисельність і економічно активного, і зайнятого населення в Україні збільшується при загальній тенденції скорочення населення (приріст – 0,68 та 3,67% відповідно, темп скорочення – 3,40%) [4]. Так, чисельність зайнятого населення віком 15-70 років у 2013р. становила 20,16млн.осіб (90,93% чисельності економічно активного населення або 42,00% чисельності населення країни); у 2007р. ці показники становили 20,90млн.осіб або 93,64 та 45,07% відповідно [5].

В цілому по Україні станом на 01.01.2014р. найвищі показники рівня економічної активності та рівня зайнятості зафіксовано у м.Києві – 66,5 та 64,4% відповідно, а найнижчі в Івано-Франківській та Тернопільській областях – 57,4 та 52,7% відповідно [5].

За допомогою емпіричних даних можемо верифікувати тезу щодо поступальної дієвості Програм, що розробляються для забезпечення належного

рівня зайнятості молоді.

В цілому кількість економічно активної молоді у 2013 році становила 8,74 млн.осіб, з них міської – 6,15млн.осіб, сільської – 2,59млн.осіб; зайнятої молоді – 7,98 млн.осіб, з них міської – 5,59млн.осіб, сільської – 2,39млн.осіб; а у 2012р. кількість економічно активної молоді становила 8,42млн.осіб, з них міської – 5,94 млн.осіб, сільської – 2,48млн.осіб; зайнятої молоді – 7,41млн.осіб, з них міської – 5,17млн.осіб, сільської – 2,24 млн.осіб [5].

Як можемо побачити, незважаючи на меншу питому вагу сільської молоді і у структурі економічно активної молоді, і у структурі зайнятості, рівні її економічної активності та зайнятості набагато більші, ніж міської (при сталому зростанні відповідних показників обох груп).

Хоча в ухвалених законодавчих і нормативно-правових актах належного рівня уваги сільській молоді не приділено. Відтак, вона більше розраховує в своїй успішності на власні сили, аніж на владну підтримку.

Крім того, значна частина молоді перебуває на обліку в державній службі зайнятості. У 2013р. її частка становила 23,20% кількості зареєстрованих безробітних громадян, або ж 0,15млн.осіб. Також, серед молоді спостерігається постійний масштабний міграційний вплив, що негативно відображається на демографічних показниках (зокрема, народжуваності, статеві-віковому складі населення тощо).

Загалом, за результатами проведеного дослідження встановлено, що на поточний момент актуальними є наступні завдання: забезпечення необхідних стартових можливостей для працевлаштування та підприємницької діяльності молоді; гарантування гідних умов соціального становлення і розвитку молоді в Україні; сприяння професійній орієнтації та здобуттю якісної освіти відповідно до вимог ринку праці; практична реалізація принципів соціального партнерства, зокрема за участю молодіжних громадських організацій; фінансування відповідних програм на державному та місцевому рівнях.

Реалізація цих пріоритетів державного управління створить достатній фундамент для подолання проблем у сфері молодіжної зайнятості, що сприятиме усталенню позитивних тенденцій як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях.

Таким чином, пріоритетними для України мають стати такі кроки задля забезпечення задовільного рівня зайнятості молоді: активно сприяти підвищенню ефективності реалізації державної молодіжної політики щодо зайнятості; передбачати у проекті Державного бюджету України та місцевих бюджетах видатки на розвиток і реалізацію молодіжних програм зайнятості, у тому числі з урахуванням процедур кредитування, субвентування, дотування, спрощення оподаткування роботодавців, що забезпечують молодь робочими місцями; розвивати інтелектуально-інноваційний потенціал молоді відповідно до тенденцій на ринку праці з одночасною мінімізацією показника зовнішньої трудової міграції української молоді; залучати молодь до розробки та реалізації концептуальних положень соціального партнерства; гарантувати умови для

розвитку підприємницької діяльності молоді, а також сфери вторинної зайнятості; забезпечувати відкритість, доступність інформації щодо проблем зайнятості молоді.

Література

1. Про внесення змін до статті 1 Закону України “Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні”: Закон України №1659-IV від 23.03.2004р. // Відомості Верховної Ради України від 16.07.2004. – 2004. – №29. – (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). – К.: Парламентське видавництво, 2004.

2. Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні: Закон України № 2998-ХІІ від 05.02.1993р. // Відомості Верховної Ради України від 20.04.1993. – 1993. – №16. – (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами / Верховна Рада України). – К.: Парламентське видавництво, 1993.

3. Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення працевлаштування молоді: Закон України № 2429-IV від 01.03.2005р./ Відомості Верховної Ради України від 01.04.2005. – 2005. – №13. – (Офіц. вид.: Щотижневий нормат. бюл. укр. та рос. мовами. / Верховна Рада України). – К.: Парламентське видавництво, 2005.

4. Про порядок надання пільгових довготермінових кредитів молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво (реконструкцію) і придбання житла: Постанова Кабінету Міністрів України №584 від 29.05.2001р. // Офіційний вісник України від 15.06.2001. – 2001. – №22. – (Офіц. вид.: Міністерство юстиції України, Головне державне об'єднання правової інформації та пропаганди правових знань Міністерства юстиції України). – К.: Вид-во «Логос», 2001.

5. Державний комітет статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Михайличенко Катерина

к.е.н., завідувач сектору

Національний інститут стратегічних досліджень

м. Київ

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМІВ РЕФОРМУВАННЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ УКРАЇНИ

Відновлення економіки України вимагатиме стабільної та ефективної роботи залізничного транспорту, що забезпечує 83 % загального обсягу вантажообороту і 38 % пасажирообороту. Проте залізничний транспорт України в останні декілька років демонструє негативну динаміку розвитку. У 2013 р. ним перевезено 442 млн тонн вантажів і 425,4 млн пасажирів, що становить відповідно 86 % і 95 % від рівня докризового 2007 року.

Критичний знос рухомого складу, технічна і технологічна відсталість залізничної інфраструктури та нестача інвестицій для оновлення основних фондів є головними проблемами галузі, що унеможливають її перспективний розвиток, роблять неефективним процес перевезень і знижують конкурентоздатність на міжнародному і внутрішньому ринку перевезень. Подальше погіршення фінансово-економічного стану залізничної галузі, втрата нею технічної та технологічної стійкості можуть привести до неспроможності залізниць забезпечити в майбутньому потреби економічного зростання країни, дестабілізації та розбалансування транспортної системи, часткової втрати Україною транзитного потенціалу, негативно позначитись на збалансуванні державного бюджету та створити соціальну напругу в суспільстві.

Головною причиною критичного стану українських залізниць є те, що в галузі своєчасно не проведені структурні реформи, які давно вже провели країни Європи та більшість країн СНД. Як наслідок – залізнична галузь працює за старими принципами, які не відповідають сучасними світовим тенденціями організації роботи залізничного транспорту, роблять її функціонування неефективним та ускладнюють подальший розвиток, стримуючи надходження в галузь інвестицій, унеможливають співробітництво з приватними компаніями. Враховуючи зазначене, прийняття Постанови КМУ від 25.06.2014 р. № 200 «Про утворення публічного акціонерного товариства «Українська залізниця» є доленосним рішенням для розвитку залізничного транспорту в Україні. Прийняття постанови є початком розділення регуляторної та господарської функцій на залізничному транспорті загального користування, створення нової організаційної структури Укрзалізниці та формування на залізничному транспорті вертикально інтегрованої виробничо-технологічної системи управління, структурованої за видами діяльності, здатної ефективно функціонувати в умовах загострення міжнародної технологічної конкуренції.

Проте вже зараз, на початковому етапі реалізації реформи, відчувається

відомча зацікавленість Укрзалізниці у збереженні свого монопольного становища на ринку залізничних перевезень. В цьому контексті штучне відтермінування дати прийняття Закону України «Про залізничний транспорт»(нова редакція) унеможливить здійснення ринкових перетворень на залізничному транспорті і закріпить статус монополіста в сфері залізничних перевезень за ПАТ «Українська залізниця». Розроблений Мінінфраструктури законопроект потребує удосконалення. Згідно з ним ПАТ «Українська залізниця»збереже статус привілейованої структури, оскільки буде повністю контролювати доступ до інфраструктури і одночасно виконуватиме функції національного оператора з перевезень. Не передбачено виділення тяги в конкурентний сегмент і перевізники змушені будуть укласти окремі договори з компанією на користування локомотивами. Згідно із законопроектом тарифна система має стати більш гнучкою, зокрема інвестиційна складова в структурі тарифу стає нерегульованою, проте отримувати інвестиційну частину тарифу зможуть лише ті компанії, які затвердять і узгодять з Укрзалізницею та низкою інших відомств свою інвестиційну програму, що створює підґрунтя для корупції. Значна диференціація тарифів зробить їх більш гнучкими, але може призвести до необґрунтованого підвищення їх рівня у разі встановлення зацікавленим Мінінфраструктури, а не незалежним регуляторним органом.

Тому *необхідно прискорити утворення Національної комісії регулювання транспорту*, яка б взяла на себе відповідальність за встановлення обґрунтованих тарифів, участь у розподілі «ниток графіку»та забезпечення рівних умов доступу до залізничної інфраструктури.

Суттєвою проблемою є те, що *на сьогоднішній день відсутня єдина цілісна стратегія розвитку залізничного транспорту*, яка визначила б основні цілі і механізми розвитку залізничного транспорту на перспективу. Реформування галузі необхідно проводити у поєднанні, координації та підпорядкованості цілям такої стратегії, маючи можливість своєчасно вносити корективи до Державної цільової програми реформування залізничного транспорту, звіряючись з практичними результатами реформування.

Вкрай важливо в короткі терміни *розробити оптимальну економічну модель функціонування української залізниці*, яка дозволить винайти ефективну форму співпраці Укрзалізниці та приватного капіталу, держави, участі громад та забезпечить приплив інвестицій, оновлення основних фондів, перевезення пасажирів на збиткових маршрутах, утримання вокзалів і станцій.

Враховуючи європейський стратегічний курс розвитку України доцільно *врахувати європейський досвід та вимоги щодо реформування залізничної галузі*. Цілі політики ЄС стосовно залізниць визначені в Білій книзі «План розвитку єдиного європейського транспортного простору – на шляху до конкурентоспроможної та ресурсоефективної транспортної системи» (2011 р.) і спрямовані на посилення позицій залізничного транспорту у конкуренції з іншими видами транспорту, підвищення ефективності залізниці та заснування Транс'європейської залізничної мережі. Основними факторами розвитку

залізничного транспорту ЄС вважає питання управління інфраструктурою, гарантування недискримінаційних умов доступу до залізничних мереж, лібералізації вантажних перевезень, ліцензування залізничних підприємств, активне залучення до фінансування розвитку інфраструктури коштів приватних перевізників. *Тільки гарантії виконання Україною цих кроків дозволять залучити в галузь необхідний обсяг інвестицій для оновлення основних фондів.*

Мігай Наталя

к.е.н., доцент

Первомайський політехнічний інститут
Національного університету кораблебудування
імені адмірала Макарова
м. Первомайськ

РОЛЬ ВЕНЧУРНОГО КАПІТАЛУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

З другої половини ХХ століття науково-технічний і технологічний прогрес став визначальним фактором розвитку як окремих національних економік, так і міжнародних економічних та політичних відносин взагалі. На сучасному етапі цей вплив теоретично висвітлений у концепції «економіки знань», що сформувалася у процесі аналітичного узагальнення закономірностей економічного розвитку світу. Економіку знання рухає виробництво, розподіл і використання знань та інформації. У європейській доктрині інновацій (ОЕСД) обґрунтована нова теорія економічного зростання, згідно з якою знання є найважливішим ендогенним виробничим фактором, що справляє помітний вплив на роботу «двигуна капіталізму» [1]. А от одним із основних чинників економічного зростання та розвитку наукоємного виробництва країни визначено розширення доступу компаній до венчурного (ризикового) капіталу.

В умовах фінансово-економічної кризи залучення венчурного капіталу може стати каталізатором розвитку інноваційних процесів та наукоємного виробництва в Україні. За сучасною класифікацією (КВЕД), в Україні до наукоємних виробництв відносять окремі види діяльності в машинобудуванні, зокрема устаткування електричне та електронне, апарати літальні, повітряні та космічні літальні апарати, а також фармацевтичні препарати. За розрахунками українських вчених сьогодні частка наукоємних виробництв у структурі промисловості складає лише 3–4% [2].

Венчурне фінансування здійснюється у двох формах – шляхом придбання акцій нових фірм, або надання кредитів різних видів, з правом конверсії в акції

та у декілька етапів:

- до стартове фінансування (є найбільш ризикованим, адже практично відсутня достовірна інформація щодо життєздатності проекту, що фінансується);
- стартове фінансування (має високий ступінь ризику, здійснюється розробка та випробовування нового виду продукції(технології);
- фінансування на початковій стадії розвитку компанії (пов'язаний з переходом компанії-інноватора до практичної діяльності по випуску продукції чи застосування технології);
- фінансування швидкого розвитку компанії (оснований на використанні венчурного капіталу для збільшення виробничих потужностей інноватора);
- вихід (відбувається публічне розміщення акцій компанії-інноватора та їх викуп).

Відмінність венчурного фінансування від банківського в тому, що не потрібно щорічних виплат за відсотками, застави. Крім того, інвестор не вимагає страхування ризиків та ще й допомагає корисними порадами і діловим досвідом з питань виробництва, фінансів, управління персоналом. Такими перевагами венчурного фінансування користуються галузі, що мають розгалужений внутрішній ринок збуту, не залежать від імпорту, а також новостворені фірми малого та середнього бізнесу.

На жаль, сьогодні венчурне фінансування в Україні залишається непрозорим. За рейтингом країн для здійснення венчурних інвестицій Україна займає 63-тю з 64-х позицій, поступаючись лише Нігерії [3]. Значна кількість венчурних фондів, що працюють в Україні, створені або безпосередньо міжнародними організаціями, такими як ЄБРР, або в рамках міжурядових угод.

Існує низка факторів, які перешкоджають розвитку венчурного фінансування інноваційної діяльності, а саме – економічна та політична нестабільність; відсутність ефективної правової бази, що регулює функціонування венчурного фінансування; не зацікавленість держави у розвитку малого та середнього інноваційного підприємництва; мала частка порівняно із закордонним вітчизняного венчурного капіталу; відсутність інституційного середовища венчурного фінансування; відсутність економічних та податкових стимулів з боку держави для залучення коштів у наукоємне виробництво тощо.

Незважаючи на велику кількість негативних факторів розвитку венчурного фінансування, наша країна має значний нереалізований потенціал у даній сфері. Державі необхідно застосувати закордонний досвід роботи із ризиковим капіталом, вдосконалити законодавство зі стимулювання інноваційної діяльності та створити інфраструктуру реалізації інновацій.

Література

1. OESD – National Systems for Financing innovation.- Paris. – 1995. – P. 13-19.

2. Романенко В.А. Наукоємне виробництво в Україні: проблеми та перспективи/В. Романенко// Проблеми науки. - №7. – 2012. – С. 32-38.

3. Мертенс, А. Венчурные фонды и венчурные инвестиции: как это работает / А. Мертенс // Финансовый директор. – 2009. – № 1. – С. 97–105.

Мірзосєва Тетяна

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
та природокористування України

м. Київ

ЩОДО ПИТАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Основним трендом сьогодення є не лише успішність бізнесу, а й його економічна ефективність, тобто вміння акумулювати наявні можливості для досягнення максимальних результатів. В сучасних умовах господарювання, коли підприємства працюють за умов нестабільності та непевності, особливої актуальності набуває розробка стратегії діяльності.

Як свідчить дослідження наукової літератури, нині існує досить багато різноманітних трактувань поняття «стратегія». У загальному розумінні стратегія підприємства складається з великої кількості відповідей на запитання «як»: як організувати випуск продукції, як розподілити, як правило, обмежені ресурси, як задовольнити потреби клієнтів, покупців, замовників, як перевершити конкурентів, як своєчасно враховувати зміни в зовнішньому середовищі, як досягти цілей підприємства, як підвищити економічну ефективність діяльності в цілому?

Сучасні підприємства, що працюють в сільськогосподарській галузі, наприклад таке як вітчизняний агрохолдинг Мрія [5], переважно розвиваються за трьома основними напрямками. Це розширення виробництва, посилення вертикальної інтеграції та удосконалення ефективної моделі бізнесу за рахунок накопичення унікального досвіду та впровадження передових технологій. При цьому досвід накопичується шляхом інвестицій в освіту своїх співробітників. Вертикальна інтеграція та побудова ефективної бізнес-моделі як напрями стратегії підприємства орієнтовані на збільшення рентабельності та диверсифікацію ризиків шляхом розвитку власної сільськогосподарської інфраструктури та посилення вертикальної інтеграції.

Стратегія російського агрохолдингу «Кубань» націлена на збільшення капіталізації бізнесу, підвищення операційної ефективності та зміцнення ринкових позицій компанії [1]. Російська компанія АгроГард орієнтує свою

стратегію на довгостроковий розвиток бізнесу, розвиток інноваційних технологій у виробництві, розширення та зміцнення партнерської мережі, задоволення попиту споживачів на продукцію. При цьому в стратегію закладається диверсифікація виробництва, яка дозволяє знижувати галузеві ризики, враховувати сезонність виробництва, збільшувати ефективність використання наявних виробничих ресурсів [2].

Основним шляхом розвитку російського агрохолдингу «Корнев Групп» стратегія максимальної ефективності. Вона передбачає наявність потужного земельного банку, впровадження найбільш ефективних методів моніторингу та обробки землі, інвестування в найкорисніші та найрентабельніші виробничі активи, формування стійких довгострокових зв'язків зі споживачами продукції [3].

В стратегії російського агрохолдингу «Союз» окреслюється низка перспективних напрямлень у розвитку, зокрема: забезпечувати високу якість сировини та продуктів переробки молока; збільшувати ефективність власних молочних господарств через збільшення валових надоїв, підвищення продуктивності праці; досягати зниження собівартості виробництва на основі запозичення інвестицій; впроваджувати інноваційні виробничі та управлінські технології; формувати власну високоякісну кормову базу; розвивати співробітництво з компаніями, що мають суттєвий досвід у сфері молочного виробництва; збільшувати виробництво та асортимент молочної продукції, забезпечувати її конкурентоздатність на ринку [4].

Вітчизняне товариство «Сігнет Холдинг», що є групою сільськогосподарських компаній з іноземним капіталом, розвиває свою діяльність із застосуванням новітніх технологій вирощування сільськогосподарських культур. Підприємство зокрема спеціалізується на вирощуванні кукурудзи, сої, пшениці, цукрових буряків і молочному скотарстві. Стратегія агрохолдингу – це створення сучасного високотехнологічного та ефективного виробництва сільськогосподарських культур [6].

Аналіз розглянутих стратегій свідчить, що це є стратегії подальшого розвитку та стабілізації. Але це стратегії таких підприємств як крупні агрохолдинги. Якщо ж звернути увагу на вітчизняні фермерські підприємства, то вони наразі переважно застосовують стратегію виживання. Це є велика проблема вітчизняної сільськогосподарської галузі, якій будуть присвячені подальші наукові дослідження.

Література

1. Агробизнес [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.basel.ru/agroholding>
2. АгроГард Стратегия бизнеса [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrogard.ru>
3. Об агрохолдинге [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://www.kornevgroup.ru/about/company>

4. ООО «Агрохолдинг СОЮЗ»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nttagro.ru>

5. Стратегія та місія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mriya.ua>

6. ТОВ «Сігнет Холдинг»[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrijob.com.ua>

Мошковська Олена

к.е.н., доцент

Київський національний торговельно-економічний університет

м. Київ

МОЖЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ СИСТЕМИ «ТАРГЕТ-КОСТИНГ» НА ВІТЧИЗНЯНИХ МОЛОКОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Ритмічна і прибуткова діяльність будь-кого суб'єкту господарювання залежить від багатьох факторів, в тому числі і від адекватно обраного методу калькулювання собівартості продукції власного виробництва. Протягом планового етапу розвитку економіки на вітчизняних підприємствах, залежно від об'єкта калькулювання, використовувались позамовний, попередільний, попроцесний, поопераційний методи, а від способу розрахунку виокремлювались нормативний, розрахунково-аналітичний, прямого розрахунку, параметричний, виключення витрат, коефіцієнтний, комбінований методи. Традиційно на молокопереробних підприємствах калькуляційними одиницями є одна тонна готової продукції та тисяча умовних банок (туб) консервів за найменуваннями, а для обліку витрат і калькування собівартості продукції власного виробництва використовується попередільний метод обліку витрат з елементами нормативного методу [1]. Проте, вищезазначений метод не відповідає ринковим умовам господарювання.

Постійно зростаючий рівень конкуренції, зміна політичних орієнтирів зумовлюють необхідність вдосконалення методів калькулювання на вітчизняних промислових підприємствах, в т. ч. і на молокопереробних. В зарубіжній практиці розрахунку собівартості використовуються інші методи калькулювання, які, в свою чергу, надають змогу здійснювати управління затратами, одним з різновидів яких є цільове калькулювання (таргет-костинг).

Цільове калькулювання вперше почало застосовуватись в 60-ті роки минулого століття в японських компаніях (Toyota, Nissan, Sony, Canon, NEC, Olympus, Nippon Denso, Daihatsu), а в даний період часу широко

використовується в американських і європейських компаніях, таких як Daimler/Chrysler, Procter & Gamble, ITT Automotive, General Electric, Caterpillar.

Метод калькулювання цільової собівартості «таргет-костинг», на відміну від традиційних методів ціноутворення, передбачає розрахунок собівартості, виходячи від попередньо встановленої ціни реалізації [2]. В основу концепції системи «таргет-костинг» покладено зміну погляду на взаємозалежність ціни, прибутку і собівартості. Тобто, вважається, що підприємство-товаровиробник зможе реалізувати продукцію за ціною, яка покриє затрати і забезпечить отримання прибутку для свого подальшого розвитку.

Використання вищезазначеного методу спрямовано як на мінімізацію затрат, так і на доведення їх до відповідного рівня, здійснення планування з метою оновлення асортименту продукції. Система «таргет-костинг» зумовлює формування маркетингового спрямування виробництва, здійснення контролю затрат ще на стадії розробки продукції.

Як правило, цільова собівартість розраховується для інноваційного продукту і являє собою різницю між цільовою ціною і цільовим прибутком.

Процес формування цільової калькуляції здійснюється в чотири етапи:

- визначення цільової ціни, яку будуть готові сплатити споживачі за продукт;
- визначення цільової маржі прибутку і встановлення цільової собівартості на основі цільової ціни;
- розрахунок фактичної собівартості продукту;
- якщо фактична собівартість перевищує цільову, то необхідно визначити напрями зменшення фактичних витрат до рівня цільових.

Вищезазначений процес має дві особливості. По-перше, визначення цільової калькуляції здійснюється шляхом використання командного підходу. З урахуванням особливостей бізнес-процесів конкретного підприємства формування цільової калькуляції передбачає мобілізацію професійного досвіду конструкторів, технологів, маркетингологів, бухгалтерів-аналітиків. Друга особливість полягає у зміні взаємовідносин підприємства з постачальниками сировини, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, які використовуються для виготовлення нових видів готової продукції, з прагматичних на партнерські.

Як тільки цільова собівартість визначена, необхідно розрахувати цільові затрати по кожному компоненту за допомогою функціонально-вартісного аналізу продукту, який передбачає дослідження кожної складової (вузла, деталі) з метою визначення можливості скорочення затрат при одночасному збереженні функціональних і експлуатаційних характеристик виробу.

Таргет-костинг підтримує стратегію зниження собівартості затрат на стадії проектування продукції, тобто він є інструментом стратегічного, а не тактичного управлінського обліку.

Для вітчизняних молокопереробних підприємств є перспективним і доцільним застосування системи «таргет-костинг» як в процесі розробки і впровадження нових видів готової продукції, яким повинні бути притаманні

високі якісні показники, особливо на етапі виходу на європейські ринки збуту, так і для соціально орієнтованих різновидів молочної продукції, процес ціноутворення щодо яких знаходиться під впливом державного регулювання [3]. До складу таких молокопродуктів належать молоко коров'яче питне з вмістом жиру до 2,5%, сир кисломолочний – до 9%, сметана – до 20%, масло вершкове – до 72,5%. Крім того, використання вищезазначеного методу калькулювання собівартості продукції можливо і в процесі підготовки до участі вітчизняних молокопереробних підприємств в тендерних торгах [4] з метою поповнення Аграрного фонду [5].

Література

1. Чернелевський Л.М. Управлінський облік на підприємствах харчової промисловості: навч. посіб./Л.М.Чернелевський, Г.Г. Осадча. – К., 2005. - 364 с.
2. Вахрушина М.А. Стратегический управленческий учет : Полный курс МБА/ М.А. Вахрушина, М.И. Сидорова, Л.И. Борисова. – М.: Рид Групп, 2011. - 192 с.
3. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на продовольчі товари» №709 від 6 вересня 2008 р. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.
4. Закон України «Про здійснення державних закупівель» №1197-VII від 10 квітня 2014 р. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.
5. Постанова КМУ «Про Аграрний фонд» №543 від 6 липня 2005 р. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.

Назар Мар'яна

аспірант

Львівський національний аграрний університет

м. Львів

ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ ПРОБЛЕМ КРЕДИТУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кредитування сільськогосподарських підприємств на даному етапі розвитку української економіки є одним із ключових елементів, що формують її стабільність. Загалом, воно відображає зв'язки всіх ланок суспільно-економічного життя суспільства [1].

Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств продовжують досліджуватися багатьма вченими – аграрниками, значний внесок у дослідження та вивчення яких зробили: В.Г. Андрійчук, В.М. Алексійчук, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, О.О. Непочатенко, П.Т. Саблук, М.Г.Чумаченко та інші. Проте незважаючи на їх вагомий внесок у аграрну науку, проблеми розвитку кредитування сільськогосподарських підприємств залишається невирішеною.

Розвиток кредитування сільськогосподарських підприємств стримується багатьма об'єктивними та суб'єктивними чинниками. В результаті цього спостерігається незначний обсяг кредитування сільського господарства [2].

Головними шляхами подолання проблем кредитування сільськогосподарських підприємств, на нашу думку можуть бути наступні:

➤ сільськогосподарські підприємства мають ширше використовувати можливості кредитного страхування (укладати не лише договори страхування заставленого майна, а й договори страхування, які є вільними від кредитних зобов'язань) ;

➤ вдосконалення системи та процедури кредитування сільськогосподарських підприємств (застосування пільгового кредитування, зниження відсоткових ставок за кредитами, збільшення термінів позики) ;

➤ розвиток кредитної інфраструктури (створення дієвої системи кооперативних банків, розвиток лізингових, страхових, інвестиційних, венчурних компаній, кредитних спілок) ;

➤ підвищення ефективності державної підтримки кредитування сільськогосподарських підприємств ;

➤ покращення системи кредитного менеджменту в сільськогосподарських підприємствах (прийняття зважених управлінських рішень з питань планування, отримання, розподілу кредитних ресурсів та контролю за їх використанням).

Отже, в теперішніх умовах всі ланки кредитування повинні стати партнерами. Аграрії повинні довести, що вони спроможні в повній мірі скористатися взятими у борг коштами, надавши надійну заставу, та вчасно їх

повернути. А банківські установи повинні максимально враховувати особливості сільськогосподарського виробництва при наданні кредитів. І, звісно, ці відносини неможливі без безпосередньої участі держави, якій сьогодні відводиться важлива роль у забезпеченні інтересів суб'єктів цих відносин [3].

Література

1. Кириченко О.А. Кредитування аграрного сектору економіки в умовах глобальної фінансової кризи / О.А. Кириченко // Актуальні проблеми економіки .- 2009.- №5.- С.207-221.

2. Марцин В.С. Кредитні відносини у сучасних умовах господарювання та шляхи їх вдосконалення / В.С. Марцин // Фінанси України.-2009- №10.-С.17-22.

3. Макухіна Я.О. Кредитування агропромислового комплексу України / Я.О. Макухіна // [Електронний ресурс].-Режим доступу:

http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Economics/1_132407

Назарова Яна

магістр

Національний університет біоресурсів і природокористування України

м. Київ

ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗЕРНОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Зерновиробництво займає вагомую роль у розвитку аграрного сектору економіки України. Зерно є надзвичайно важливим експортним продуктом, що забезпечує ефективність функціонування зернової галузі та значні надходження валютних коштів, сприяє економічному зростанню та становленню країни.

Актуальність формування і реалізації експортного потенціалу зернового комплексу України зростає в умовах глобалізації і міжнародної інтеграції, трансформації міжнародних економічних відносин і структури світової агропродовольчої системи.

Дослідженням проблеми теорії й практики формування експортного потенціалу зернового комплексу України присвячені праці багатьох науковців, зокрема В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, І.В. Буравського, В.І. Власова, П.І. Гайдуцького, В.І. Губенка, С.І. Дем'яненка, Л.В. Діброви, І.В. Кандиби, С.І. Кваші, І.В. Кобути, О.В. Крисального, В.Я. Месель-Веселяк, В.О. Олійника, Л.М. Худолій, О.М. Шпичака та інших вчених.

Однак і на сьогоднішній день розгляд головних питань формування експортного потенціалу зернового комплексу України виходять на перший план.

Відповідно до Закону України “Про зовнішньоекономічну діяльність” експорт товару розглядається як вивіз товару з митної території України без зобов'язання про зворотнє ввезення [1]. В Митному кодексі України від 13.03.2012. № 4495-VI (із змінами) наводиться аналогічне визначення експорту і додається уточненням режиму – це митний режим, відповідно до якого товари вивозяться за межі митної території України для вільного обігу без зобов'язання про їх повернення на цю територію та без встановлення умов їх використання за межами митної території України [2].

Україна завжди мала значний експортний потенціал зернових культур.

З'ясуємо суть поняття “експортний потенціал зернового комплексу”. Вважаємо, що під експортним потенціалом зернового комплексу слід розуміти здатність аграрного сектору країни здійснювати виробництво і реалізацію на світовому ринку конкурентоспроможної продукції зернової галузі з максимальною користю для країни.

Протягом тривалого часу провідними експортерами зернових на світовий ринок є: США, Канада, Австралія, Аргентина, Китай, країни ЄС, Україна та Росія, які забезпечують близько 90% його обігу. Нині Україна входить до десятки найпотужніших експортерів зернових, експортує зерно в 90 країн світу.

За обсягами експорту пшениці Україна входить до десятки основних країн експортерів. Найбільшими імпортерами української пшениці за підсумками 2011-13 МР визнані Туніс (23% від сукупного експорту пшениці з України), Сирія (20%), Кенія (19%), Ізраїль (17%) і Іспанія (10%) [3].

В 2013 р. порівняно з 2009 р. урожайність зернових культур підвищилась на 9,9 ц/га, або на 33,9%, що призвело до збільшення обсягів виробництва на 26,4%. Зібрано рекордний урожай зерна за роки незалежності країни - понад 63 млн.т. В структурі виробництва зернових найбільшу частку займають кукурудза та пшениця, відповідно, 49% і 35% . Обсяги експорту збільшилися на 43,5% і становили у 2013 р. 28,7 млн.т, а обсяги імпорту скоротилися на половину до 0,1 млн.т.

Щороку відбувається нарощування експортного потенціалу зерна в Україні. Так, в 2013 р. експорт зерна збільшився в 9 разів порівняно з 1990 р.

В грошовому еквіваленті експорт зерна в Україні в 2013 р. становив 6,4 млрд. дол. США, у тому числі кукурудзи і пшениці — на суму 5,7 млрд.дол. США, що відповідає 89% всього експорту зерна.

Наприкінці 2013 р. відбулося підвищення попиту на українське зерно через відмову Китаю від імпорту кукурудзи із США. Причиною цього було виявлення вмісту генетично модифікованого штама MIR162 в імпортованій із США кукурудзі. В листопаді 2013 р. Україна експортувала в Китай найбільшу за останні 10 років партію кукурудзу на зерно. В 2014 р. Україна має намір експортувати в Китай кукурудзу, сою, ячмінь, пшеницю та рапс на загальну суму

2-2,5 млрд. дол. США.

Україна залишається лідером в експорті зернових культур в Єгипет. В 2013 р. було експортовано 508,38 тис. т пшениці і кукурудзи, що становить 58,5% від загального імпорту зернових культур в цю країну.

За оцінками фахівців Мінагрополітики України, якість зерна, ефективна робота на зовнішніх ринках і мінімізація маржі та інфраструктурних витрат на внутрішньому ринку повинні дозволяти нашим виробникам отримувати не менше 80 % від світової ціни. Реальні можливості України оцінюються у 30 – 35 млн. т експорту зерна за умови виробництва 60 – 65 млн. т зерна.

Україна має реальний потенціал підвищити свої позиції щодо експортеру зерна на світовий ринок і зробити вагомий внесок у подолання світової продовольчої кризи. За оцінками експертів протягом наступного десятиріччя Україна має можливість наростити виробництво зернових до 120 тис.т і зайняти друге місце в світі (після США) за експортом зернових [4].

Література

1. Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність». [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
2. Митному кодексі України від 13.03.2012. № 4495-VI (із змінами) . [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua>.
3. Аналіз ринку зернових [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://ukrselko.com/uploads/media/UkrSelko_Grain_Market_Analysis_120918.pdf.
4. Чіпко Т. М. Експортний потенціал АПК України у вирішенні світової продовольчої кризи. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.uk.xlibx.com/4prodovolstvie-produkty/140934-1.php>.

Неліпович Олена

старший науковий співробітник

Державний науково-дослідний інститут митної справи

м. Хмельницький

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МИТНИХ ФОРМАЛЬНОСТЕЙ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ТРАНЗИТНИХ ПЕРЕМІЩЕНЬ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ

Згідно із Митним кодексом України (далі - МКУ) транзит – це митний режим, відповідно до якого товари та/або транспортні засоби комерційного призначення переміщуються під митним контролем між двома митними органами України або в межах зони діяльності одного митного органу без будь-якого використання цих товарів, без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [1].

У відповідності до Закону України «Про транзит вантажів», транзит вантажів – це перевезення транспортними засобами транзиту транзитних вантажів під митним контролем через територію України між двома пунктами або в межах одного пункту пропуску через державний кордон України [2].

Поняття транзиту міститься у низці міжнародних угод і конвенцій. Згідно зі ст. V Генеральної угоди з тарифів і торгівлі (ГАТТ) «товари (включаючи багаж), а також судна та інші транспортні засоби повинні вважатися такими, що знаходяться в транзиті через територію сторони, якщо проходження через таку територію, з перевантаженням, складуванням, дробленням чи зміною виду транспорту або без таких операцій, є лише частиною повного шляху, який починається і завершується за межами кордонів сторони, через територію якої проходить рух. Рух такого характеру в цій статті називається «транзитний рух» [3].

Визначення митного транзиту в Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур (Конвенція Кіото, 1973 р.) охоплює транзит в межах єдиної митної території і транзит більше ніж через одну митну територію. Спеціальний додаток Е визначає, що митний транзит – це митна процедура, відповідно до якої товари транспортуються під митним контролем з одного митного органу в інший митний орган [4].

Інші міжнародні документи передбачають спеціальні заходи для спрощення процедур митного транзиту. Наприклад, Митна конвенція про міжнародне перевезення вантажів із застосуванням книжки МДП, 1975 р., розроблена під егідою Європейської економічної комісії ООН; Митна конвенція про карнет АТА для тимчасового ввезення товарів, 1961 р.

Переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення в режимі транзиту визначено ст. 91 МКУ. Основні вимоги до переміщення товарів, транспортних засобів комерційного призначення у митному режимі

транзиту (стаття 93 МКУ).

Строки транзитних перевезень визначено ст. 95 МКУ. Згідно з частиною першою цієї статті залежно від виду транспорту строки транзитних перевезень становлять: для автомобільного транспорту - 10 діб (у разі переміщення в зоні діяльності однієї митниці - 5 діб); для залізничного транспорту - 28 діб; для авіаційного транспорту - 5 діб; для морського та річкового транспорту - 20 діб; для трубопровідного транспорту - 31 доба; для трубопровідного транспорту (з перевантаженням на інші види транспорту) - 90 діб.

При цьому до зазначених строків не включається: час дії обставин, зазначених у ст. 192 МКУ; час зберігання товарів під митним контролем; час, необхідний для здійснення інших операцій з товарами, у випадках, передбачених розділом V Митного кодексу [5].

Міністерством фінансів України був виданий наказ, що регламентує порядок виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень від 09.10.2012 № 1066 [6]. Зазначений Порядок регламентує дії посадових осіб митних органів, перевізників, декларантів або уповноважених ними осіб під час здійснення контролю за переміщенням товарів та/або транспортних засобів комерційного призначення, що перебувають під митним контролем, на умовах транзиту юридичними та фізичними особами незалежно від виду транспорту, крім стаціонарних засобів транспортування (трубопроводи та лінії електропередачі) у: 1) вантажних відправленнях; 2) супроводжуваному багажі; 3) несупроводжуваному багажі; 4) ручній поклажі.

Виконання митних формальностей при здійсненні контролю за транзитним перевезенням товарів, транспортних засобів комерційного призначення здійснюється на підставі документів контролю за переміщенням товарів.

Література

1. Митний кодекс [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верхов. Радою 13 березня 2012 року № 4495-VI]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.

2. Про транзит вантажів [Електронний ресурс] : закон України [прийнято Верховною Радою України 20.10.1999 № 1172-XIV]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1172-14>.

3. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ 1947) (в редакції від 15.04.1994 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_264.

4. Protocol of amendment to the international convention on the simplification and harmonization of customs procedures of 18 may 1973 (Brussels, 26 June 1999) [Electronic resource]. - Mode of access : URL : www.ifrc.org/Docs/idrl/I273EN.pdf.

5. Переміщення товарів і транспортних засобів комерційного призначення у режимі транзиту : роз'яснення Міністерства доходів і зборів України від 02.04.2014 року [Електронний ресурс].- Режим доступу:

<http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/4616-0204.html>.

6. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні транзитних переміщень [Електронний ресурс] : наказ [видано Міністерством фінансів України 09.10.2012 № 1066]. –Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z2120-12>.

Орел Сергій

аспірант

Інститутагроекології і природокористування НААН

м.Київ

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИХ
ТА ПРИРОДООХОРОННИХ ЧИННИКІВ У РАЦІОНАЛЬНОМУ
ВИКОРИСТАННІ В АГРАРНОМУ ВИРОБНИЦТВІ**

Складовим чинником економічної безпеки держави, а також продовольчої безпеки, як складового її елементу, є екологічна безпека, зокрема, у сфері агропромислового виробництва. Необхідність розгляду питання правового регулювання використання, відтворення та охорони природних ресурсів в аграрній сфері господарювання, як одного з головних елементів ефективної аграрної політики, а також питання ефективного функціонування системи державних органів, що здійснюють вплив на відповідні суспільні відносини в зазначеній сфері, пов'язана насамперед з: потребою визначення певних методологічно-правових засад побудови відповідної цілісної державної політики, потребою визначення опосередкованості місця галузевого державного управлінського органу моделлю його структурно-функціональних характеристик, потребою використання універсальних понятійних категорій при визначенні та моделюванні базових елементів загальнодержавної екологічної політики в аграрному секторі.

Особливим аспектом загальнодержавної політики по відношенню до аграрного сектору повинна стати екологічна політика у цій сфері, яка може визначатись як концептуально цілісна сукупність правових видів та форм управлінсько регулюючої діяльності, що здійснюється уповноваженими державними управлінськими інститутами (відповідними органами функціональної і галузевої компетенції та посадовими особами) і спрямована на підтримання балансу між техногенним навантаженням на довкілля. і здатністю природного середовища до самовідновлення у зазначеній галузі національної економіки, а також збереження безпечного середовища існування людини, гармонізацію взаємовпливів суспільства і природи.

Така гармонізація має здійснюватися шляхом практичного впровадження

так званих принципів сталого розвитку. На жаль, як в Україні в цілому, так і в аграрній сфері, зокрема, сталий розвиток і все, що з ним пов'язане, досі сприймається більшою частиною суспільства як абстракція, а на рівні управлінсько-владних структур позбавляється екологічної складової, виголошується до рівня забезпечення безкризовості соціально-економічних процесів на даний момент. Ефективність врегульованих державою ринкових відносин в аграрному секторі прямо залежить від підтримання балансу між техногенним навантаженням на довкілля і здатністю середовища до самовідновлення [1, с. 69-70].

Таким чином, ефективна природоохоронна політика у сфері АПК має і мусить здійснюватися передусім у контексті соціально-економічних перетворень, спрямованих на забезпечення сталого розвитку галузі. При цьому прямі природоохоронні заходи повинні не замінювати, а органічно доповнювати екологічно сприятливий режим господарювання [2, с. 63]. Рекультивация земель, очищення водоймищ, відновлення лісів тощо, не тільки сприяють реставрації довкілля, але й створюють базу для подальшої екологічно збалансованої економічної діяльності зазначеної галузі національної економіки. Зокрема, кошти, спрямовані на попередження деградації природного середовища, слід розглядати не як безповоротні й малопродуктивні видатки, а як опосередковані інвестиції [3, с. 98-99].

Не викликає сумнівів ствердження науковців, що екологічна безпека має бути віднесена до найсуттєвіших критеріїв оцінки рівня розвитку аграрної галузі. Зв'язок соціальних, економічних та природоохоронних чинників є, безсумнівно, безпосереднім. Видатки на усунення негативних наслідків техногенного впливу на природне середовище, незбалансованої господарської діяльності завжди перевищуватимуть вкладення, що необхідні для їхнього попередження. У підсумку, витрати на ліквідацію аварій, промислового сільськогосподарського забруднення насамперед переробних галузей тощо покриваються коштами, які слід було б витратити на соціальні потреби чи інвестувати у розвиток екологічно безпечних виробництв. Тому, зокрема, важливим чинником екологічної безпеки аграрного сектору є беззастережне дотримання заборони на ввезення на землі сільськогосподарського призначення та ті, що використовуються у переробних галузях аграрного сектору, радіоактивних і токсичних відходів, впорядкування існуючих сховищ і звалищ відповідно до санітарно-екологічних вимог та міжнародного досвіду, скорочення їхньої кількості і площ у процесі налагодження ефективної переробки [4, с. 413].

Таким чином, сучасна екологічна політика в аграрній сфері повинна мати інтегрований характер, що означає необхідність присутності природоохоронної складової, екологічних орієнтирів та пріоритетів у всіх сферах галузі, а також функціональному навантаженні уповноважених міністерств, відомств та спеціалізованих установ, що здійснюють вплив на розвиток агропромислового комплексу. Інтегрована екологічна політика повинна стати ключовим

елементом стратегії сталого розвитку аграрної сфери національної економіки.

Література

1. Орлов Н. Правовые аспекты природопользования и охраны окружающей природной среды в Украине // Предпринимательство, хозяйство и право. - 1998. - №3. - С.15-18.

2. Охрана и оптимизация окружающей среды / А.А. Лаптев, С.И. Приемов, И.Д. Родичкин, Ю.С. Шемшученко / Под ред. А.А. Лаптева. - К. : Лыбидь, 1990. - 256 с.

3. Семчик В.І. Правове забезпечення аграрної політики // Сучасна аграрна політика України: проблеми становлення. - К., 1996. - С. 529-548.

4. Шемшученко Ю.С. Организационно-правовые вопросы охраны окружающей среды в СССР. - К : Наукова думка, 1976. - 276 с.

Павлов Константин

д.э.н., профессор, заслуженный деятель науки
Удмуртской Республики, заведующий кафедрой
НОУ ВПО «Камский институт гуманитарных
и инженерных технологий»
г. Ижевск, Россия

РАЗВИТИЕ ТРАДИЦИОННЫХ ПРОМЫСЛОВ В УСЛОВИЯХ ИМПОРТОЗАМЕЩАЮЩЕЙ МОДЕЛИ МОДЕРНИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РОССИИ

Модернизация, техническое перевооружение и прогрессивная структурная перестройка российской экономики на основе использования новейших инновационных технологий (в т.ч. нанотехнологий, биотехнологий и т.п.) являются важнейшими условиями эффективного инновационного развития страны и роста конкурентоспособности отечественной продукции. Все это позволит уменьшить зависимость уровня и темпов социально-экономического развития страны от получаемых доходов вследствие экспорта сырьевых ресурсов и действительно осуществить структурную перестройку отечественной экономики, о необходимости которой говорится уже очень давно. Важно также и то, что в результате этого улучшится имидж России, которую пока еще нередко отождествляют с сырьевым придатком развитого мира [3]. Таким образом, в целом мировой опыт действительно свидетельствует о том, что рост инвестиций в инновационные сферы экономики способствуют ускоренному развитию народно-хозяйственного комплекса страны и

повышению среднего уровня жизни населения.

При осуществлении модернизации большое значение имеет также учет региональных и отраслевых особенностей [1]. Так, например, в республиках, которых в РФ насчитывается 21 (т.е. практически четвертая часть всех субъектов РФ), одной из важнейших форм модернизации будет являться возрождение народных промыслов, некогда развиваемых титульными нациями этих республик. В Удмуртии к такого рода промыслам относится льноводство, которое здесь интенсивно развивалось и в царский период развития страны, и на первых этапах существования советской власти. Тогда Удмуртия входила в тройку регионов, являющихся крупнейшими в стране производителями льна и изделий из него.

Лен в условиях Удмуртии является традиционной техничкой культурой и возделывание его на территории республики началось еще в глубокой древности. В Удмуртии еще в первой половине 19 века широкое развитие имела домашняя промышленность. Женщины пряли, ткали шерстяные ткани и холсты, шили одежду, вязали, вышивали. Крестьянские ткани вывозились за пределы края. В 1837 году вятский губернатор отмечал, что из льна в уездах выделялось 2,5млн. аршин холста, который отправлялся в Архангельск, где его охотно покупали иностранные торговцы. В середине 19 века из губернии уже вывозилось около 15 млн. аршин, в том числе в Казань для мешков – около 800 тыс. аршин холста. В это же время предпринимались меры по усовершенствованию крестьянского ткачества, в связи с чем палата государственных имуществ выписала самопрялки и усиленно внедряла их среди крестьянок.

После социалистической революции выращивание льна – долгунца в республике продолжилось [2]. В отдельные годы площади под посевами льна достигали 60 тыс. га. В послевоенный период посевные площади под лен в Удмуртии резко сократились. В настоящее время руководством республики ставится задача возрождения льноводства и постепенное доведение его объемов производства до прежних параметров. Для этих целей выделяются определенные финансовые ресурсы, в связи, с чем достаточно быстрыми темпами идет возрождение этой отрасли производства.

В настоящее время лен выращивается в 15 районах Удмуртии, в основном в северной ее части и площади, занятые посевом льна в последнее время составляют около 15 тыс. га. С 2007 года реализуется республиканская программа «Развитие льняного комплекса Удмуртской Республики», мероприятия которой направлены на увеличение производства льняной продукции и повышение эффективности производства предприятий льняного комплекса республики. Значительную роль здесь могут сыграть районные общества потребительской кооперации, которые в свое время оказали существенное влияние в процессе культивирования льна.

Общества потребкооперации могли бы увеличить объемы производства также и таких традиционных для удмуртов народных промыслов, как

пчеловодство, лесные промыслы, отхожие промыслы (выделка рогож, циновок, кулей, крашение шерстяных, бумажных, холщевых тканей и пряжи). В других республиках России похожая ситуация – в них можно развивать другие виды полузабытых народных промыслов, нередко называемых этноэкономикой. У башкир, например, традиционными народными промыслами были коневодство и кумысоделие, которые в последнее время также интенсивно возрождаются. В Республике Башкортостан общества потребкооперации также могли бы существенно разнообразить свою деятельность, участвуя в развитии этих традиционных промыслов. Таким образом, процесс модернизации экономики кроме технологического аспекта включает также этнический, социальный, экологический, этический, эстетический и иные аспекты.

Литература

1. Государственное финансирование научно-технического прогресса в развитых капиталистических странах/ А.В. Жемчужникова, А.В. Толкушкин, И.А. Кравченко и др. М.: Финансы и статистика, 1989. 239 с.
2. Засухин А.Т. Интенсификация производства. М.: Экономика, 1975. – 183с.
3. Халевинская Е.Д. Мировая экономика и международные экономические отношения. Учебник. М.: Экономистъ, 2004. 303 с.

Паленичак Олександра
старший науковий співробітник
Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН
с. Оброшино, Львівська обл.

ПЕРЕДУМОВИ ТА СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

На сучасному етапі розвитку земельних відносин особливо важливого значення набуває оптимізація використання земель сільськогосподарського призначення. Необхідність підвищення рівня ефективності використання земельних ресурсів на екологічних засадах з урахуванням регіональних особливостей за нових умов господарювання вимагає науково обґрунтованої організації території з детальною характеристикою рельєфу, якості, мікрокліматичного режиму тощо і дає змогу раціонально використовувати кожен земельну ділянку, визначити структуру та обсяги відповідних інвестицій [1].

Головною передумовою оптимізації сільськогосподарського

землекористування є інформація щодо якісних показників ґрунтового покриття на еколого-ландшафтній основі з максимальним урахуванням природно-кліматичного потенціалу. Отримання достовірної інформації про якісний стан земель слугуватиме основною передумовою здійснення комплексу організаційних і технологічних заходів. Для забезпечення оперативного отримання достовірних даних щодо структури агроландшафтів та систем землекористування науковцями Інституту агроєкології і природокористування НААН розроблені методичні рекомендації стосовно комплексного використання результатів дистанційного зондування певних ділянок земної поверхні і наземних спостережень для їх агроєкологічної оцінки [2]. Водночас слід зазначити, що достовірність результатів дешифрування аеро- та космознімків зростає при одночасному проведенні кадастрових досліджень на ключових ділянках, тому вдале розміщення опорних пунктів сприяє точнішому інтерпретуванню даних дистанційного зондування агроєкосистем.

Проведені дослідження показують, що на загальнодержавному і регіональному рівнях в абсолютній більшості сільськогосподарських підприємств фактично неможливо оптимізувати площу землекористування. Формування і розвиток орендних відносин є визначальним фактором, що впливає на площу сільськогосподарських угідь аграрних підприємств і відповідно нарощування обсягів виробництва валової продукції. Так, у Львівській області майже вся площа угідь (96%), що знаходиться у використанні аграрних підприємств перебуває на умовах оренди, половина з яких укладається з невеликим строком - до 5 років. Проте в останні роки спостерігається позитивна тенденція до збільшення кількості договорів оренди, укладених на більш тривалій період. Згідно статистичних даних, спостерігаються як процеси концентрації, так і розукрупнення великих підприємств на менші за розмірами.

У вирішенні проблеми оптимізації використання земель сільськогосподарського призначення першочергову роль відіграє розробка відповідних проектів землеустрою [3, 4]. Зокрема, у Львівській області було укладено лише 15 договорів на виготовлення проектів землеустрою, які забезпечують еколого-економічне обґрунтування сівозміни та впорядкування угідь, що становить 4,7% від загальної кількості сільськогосподарських підприємств.

Одним із важливих напрямів оптимізації землекористування, що розрахований на довготривалу перспективу, є консолідація земель [5]. У Європейському союзі консолідація земель розглядається як основна рушійна сила підвищення рентабельності фермерських господарств та сталого розвитку аграрного сектору.

Таким чином, враховуючи існуючі організаційні і економічні передумови, стратегічними напрямами, які повинні забезпечити оптимізацію сільськогосподарського землекористування, є: суцільне еколого-агрохімічне обстеження ґрунтів у першу чергу на території сільськогосподарських

підприємств, які потенційно здатні застосовувати нові технології та виробляти основний обсяг товарної продукції; впровадження на основі поновлених планово-картографічних матеріалів проектів землеустрою; збільшення строку земельної оренди на термін, який відповідає ротації сівозміни; диференційоване фінансування землеохоронних заходів сільськогосподарських підприємств з урахуванням їх організаційно-економічних показників; адаптація національної системи моніторингу якості ґрунтів відповідно до міжнародних стандартів; проведення інвентаризації екологічного стану агроєкосистем; розробка еколого-економічних карт агроєкосистем; консолідація земель шляхом обміну земельними ділянками або їх частинами; обґрунтування інвестиційних рішень у сфері сільськогосподарського землекористування на основі еколого-економічної оцінки якості інвестицій.

Література

1. Фурдичко О.І., Шкуратов О.І., Шершун М.Х., Дребот О.І., Андрущенко А.В. Методика формування економічного механізму екобезпечного сільськогосподарського землекористування. - К.: ТОВ «Екоінвестком», 2012. – С.17.
2. Тараріко О.Г., Сиротенко О.В., Мінкевич Н.А., Бушуєв Е.І., Паршина О.І. Сабліна В.І. Агроєкологічна оцінка агроландшафтів і систем землекористування із використанням даних дистанційного зондування з космосу. /О.Г.Тараріко, О.В.Сиротенко, Н.А.Мінкевич, Е.І. Бушуєв, О.І. Паршина, В.І. Сабліна //Аграрна наука виробництву. – 2012. -№3. – С.10.
3. Литвинець В. Організація сівозмін: законодавчі вимоги /В.Литвинець //Пропозиція. - 2012. - №2. -С.29.
4. Атаманюк О.П. Удосконалення системи землеустрою в сільському господарстві /О.П. Атаманюк // Збалансоване природокористування. – 2012. - №1. - С.75.
5. Будзяк В., Будзяк О. Проблеми консолідації земель сільськогосподарського призначення /О.Будзяк, В. Будзяк //Економіст, №5, 2011. – С. 58-60.

Петренко Ірина

асистент

ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

м. Київ

ПРОБЛЕМА ФІНАНСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В умовах активізації інтеграційних процесів, посилення конкурентної боротьби за сфери економічного впливу, загострення зовнішньополітичних відносин проблема інноваційного розвитку є особливо актуальною для України. Водночас головною перешкодою до активізації даного процесу є брак фінансових ресурсів. У зв'язку з цим важливо дослідити, в якому обсязі та за рахунок яких джерел відбувається фінансування інноваційної діяльності.

Якщо проаналізувати десятирічні статистичні дані, то можемо спостерігати негативні тенденції протягом останніх років (табл. 1).

Таблиця 1

**Джерела фінансування інноваційної діяльності в Україні у 2004-2013 рр.,
млн. грн.***

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		власних	державного бюджету	іноземних інвесторів	інші джерела
2004	4534,6	3501,5	63,4	112,4	857,3
2005	5751,6	5045,4	28,1	157,9	520,2
2006	6160,0	5211,4	114,4	176,2	658,0
2007	10850,9	7999,6	144,8	321,8	2384,7
2008	11994,2	7264,0	336,9	115,4	4277,9
2009	7949,9	5169,4	127,0	1512,9	1140,6
2010	8045,5	4775,2	87,0	2411,4	771,9
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3

* Джерело: [1].

Починаючи з 2012 р. загальна сума витрат почала зменшуватись і у 2013 р. склала 9562,6 млн. грн., або 66,7% від рівня 2011 р., коли цей показник досяг максимального значення. Особливо різким було скорочення витрат за рахунок зменшення видатків державного бюджету у понад 9 разів у 2013 р. порівняно з рівнем 2012 р. І лише за рахунок інвестицій іноземних інвесторів, чий вкладення збільшувались у 2012-2013 рр. падіння головного показника вдалось дещо уповільнити.

Невтішною є і структура джерел фінансування інноваційної діяльності. Так, у 2013 р. 72,9% витрат на інновації здійснювались за рахунок власних коштів компаній, що засвідчує той факт, що основний тягар з фінансування

інноваційного процесу на підприємствах лягає на них самих. Вітчизняним компаніям не доводиться розраховувати на державну підтримку.

Важливим показником, що характеризує ступінь фінансового забезпечення реалізації інвестиційного процесу, ми вважаємо відношення загальних витрат на інноваційну діяльність до ВВП країни. За нашими підрахунками, у 2013 р. цей показник склав 0,66%, причому окремо для державних витрат він становив 0,002%, а для власних коштів підприємств – 0,42%. Складно оцінити, чи прийнятними є такі дані. Для порівняння наведемо значення аналогічних показників для Білорусі.

Так, у 2013 р. частка державних витрат на науково-дослідні роботи та конструкторські розробки у ВВП склала 0,24%, а частка приватних – 0,45% [2]. І якщо рівень участі підприємств у фінансуванні інноваційної діяльності для України та Білорусі майже однаковий, то за першим з показників Білорусь значно випереджає Україну і засвідчує вищий рівень державної підтримки реалізації інновацій.

Отже, на сьогоднішній день в Україні стан фінансування інноваційної діяльності слід вважати незадовільним, що пов'язано, насамперед, із орієнтацією держави та підприємств не на стратегію розвитку, а, радше, на стратегію виживання вітчизняної системи господарювання в умовах соціальної, економічної та політичної нестабільності. Та навіть у часи кризи інновації лишаються інструментом її подолання, і відмова від них є згубною для країни.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Національного статистичного комітету Республіки Білорусь / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belstat.gov.by/>

Пилипець Андрій

к. с.-г. н., старший науковий співробітник

Грабовська Олександра

к. б. н., провідний науковий співробітник

Сачко Роман

к. с.-г. н., завідувач лабораторії

Інститут біології тварин НААН

м. Львів

МОНІТОРИНГ ЦІН ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА У ЗАХІДНОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

Нестабільність соціально-економічної ситуації, низький рівень концентрації капіталу в аграрній сфері, диспаритет цін між сільськогосподарською продукцією і продукцією промисловості та його наслідки зумовили хронічні негаразди у галузі аграрного виробництва [1].

Для моніторингу аграрного ринку та цін на тваринницьку продукцію отримували інформацію з обласних статистичних управлінь західного регіону України, з мережі «internet» [2–4], періодичних та фахових публікацій вітчизняних авторів [5–8], аналітичних центрів збору інформації та галузевих науково-дослідних установ мережі НААН.

У результаті проведених моніторингових досліджень вітчизняного аграрного ринку у західному регіоні України за 2013 р. вивчено закупівельні ціни на продукцію тваринництва та ємність ринку: середні ціни реалізації ВРХ, свиней та птиці були практично стабільними у всіх областях західного регіону України. На початок року середня ціна реалізації становила 13970,57 грн/т, а до кінця року зменшилася на 1,16 %. Вищі ціни реалізації відзначали в Івано-Франківській (17270,9–17046,4 грн/т) та Чернівецькій (16108,4–15586,9 грн/кг) областях, а нижчі — у Рівненській (11012,2–10097 грн/т) області.

Встановлено, що середні ціни реалізації ВРХ, свиней та птиці в середині та в кінці 2013 р. у західному регіоні України були нижчими порівняно з відповідними періодами минулого року на 1,72 % та 5,55 %. Загалом від початку року по Україну у 2013 р. середні ціни реалізації ВРХ, свиней та птиці знизилися відповідно на 3,95 % та 6,89 % до відповідного періоду 2012 р.

У 2013 р. середні ціни реалізації молока були практично стабільними у всіх областях західного регіону України: на початок року становили 3078,28 грн/т, а у вересні — збільшилися на 2,93 %. Вищі ціни реалізації молочної продукції спостерігали у Закарпатській (3857,4–3360,1 грн/т), Тернопільській (3124,5–3295,1 грн/т), Львівській (3115,3–3036,6 грн/т) та Чернівецькій (3007,4–3262 грн/т) областях, а нижчі — у Рівненській (2912,5–3161,3 грн/т), Волинській (2860,2–3081,6 грн/т) та Івано-Франківській (2670,7–2983,2 грн/т) областях. На початку та в кінці 2013 р. у західному регіоні України середні ціни реалізації молока знизилися порівняно з 2012 р. на 6,56 %

та 16,8 %. По Україні середні ціни реалізації молока з початку року знизилися на 6,32 %, а на кінець року — підвищилися на 23,9 % порівняно до відповідного періоду 2012 року.

Середні ціни реалізації яєць у всіх областях західного регіону України у 2013 р. змінювалися протягом року: на початок року 683,37 грн/тис. шт., а починаючи з травня і до кінця року знизилися на 8,85 %. Вищі ціни реалізації яєць спостерігали у Волинській (906,6–897,8 грн/тис. шт.), Івано-Франківській (739,3–676,4 грн/тис. шт.) та Чернівецькій (723,8–633,5 грн/тис. шт.), а нижчі — у Львівській (589,3–562,2 грн/тис. шт.) та Тернопільській (569,1–528,3 грн/тис. шт.) областях. На початку та в кінці 2013 р. середні ціни реалізації яєць у західному регіоні України зросли порівняно з відповідними періодами 2012 р. на 11,29 % та 2,96 %, а загалом по Україні — на 4,22 % та 0,33 %.

Загалом ціни реалізації сільськогосподарської продукції протягом 2013 р. були практично стабільними, як по Україні, так і у західному регіоні.

Література

1. Кухар О. Г. Сучасні тенденції розвитку тваринництва в Україні [Електронний ресурс] / О. Г. Кухар // Ефективна економіка. 2013. — № 8.
2. Кучер Л. Ю. Досвід країн близького зарубіжжя в забезпеченні прибутковості виробництва молока / Л. Ю. Кучер // Економіка АПК. — 2011. — № 6. — С. 165–170.
3. Галушко В. П. Зарубіжні системи забезпечення якості молока у виробничому ланцюзі та можливості їх застосування в Україні / В. П. Галушко, І. М. Суха // Економіка АПК. — 2011. — № 3. — С. 137–142.
4. Споживання основних продуктів харчування населенням [Електронний ресурс] // База даних Головного управління статистики у Львівській області. — Режим доступу: http://database.ukrcensus.gov.ua/statbank_lviv/Database/04SILGO SP/databasetree_uk.asp.
5. Food and Agricultural commodities production [Electronic resource]. — Mode of access: <http://faostat.fao.org/site/339/default.aspx>.
6. Тваринництво Львівщини : стат. зб. — Львів, 2011. — 138 с.
7. Сачко Р. Г. Моніторинг у галузі тваринництва Західного регіону України // Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С. З. Гжицького. — Серія «Економічні науки». — 2013. — Т. 15, № 2 (56), Ч. 3. — С. 335–340. Р. Г. Сачко, Я. В. Лесик, О. С. Грабовська, А. З. Пилипець, А. В. Венгрин.
8. Грабовська О. С. Моніторингові дослідження у галузі тваринництва / О. С. Грабовська, А. З. Пилипець, Р. Г. Сачко // Сборник научных трудов SWorld. — Выпуск 2. Том 24. Экономика — Иваново : МАРКОВА АД, 2014. — С. 52–56.

Підлипна Марина

здобувач

Львівський національний аграрний університет

м. Дубляни

**ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЗОНУВАННЯ ЗЕМЕЛЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ
ПРІОРИТЕТНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЛІ ЯК ПРИРОДНОГО
РЕСУРСУ ТА ОСНОВНОГО ЗАСОБУ ВИРОБНИЦТВА**

Земля є основним засобом виробництва та національним багатством. Головним завданням збереження ресурсного потенціалу є забезпечення збалансованого використання земель, завдяки якому здійснюється сталий розвиток держави в цілому. Функціонування економічної системи країни, різноманітність форм власності на природні ресурси, правові аспекти використання земельних ресурсів, оцінка земель, плата за землю, операції із землею – все це породжує комплекс проблем в сфері використання земельних ресурсів та потребує комплексного вдосконалення [2].

Окреслено проблематику яка заслуговує найбільшій уваги це впровадження сучасних технологій для відтворення раціонального еколого-безпечного землекористування шляхом їх зонування. При розробленні планів використання земель як результату зонування земель враховано такі вимоги: збереження, відновлення і розвиток існуючих місцевих центрів природних ландшафтів та формування міських ландшафтів, збереження і розвиток землекористування об'єктів історичної спадщини і місцевих культурних центрів, вулиць та громадських місць, що мають історичне, мистецьке чи архітектурне значення і заслуговують на збереження, підтримка розвитку землекористування церков і релігійних організацій, захист довкілля шляхом використання відновлюваних джерел енергії, захисту природи і збереження сільської місцевості, зокрема, шляхом екологічного балансу у природі, охорони вод, ґрунту, земель з мінеральними покладами, а також клімату, розвиток сільського і лісового господарства, транспорту, захист існуючих і створення нових робочих місць, забезпечення оборони і безпеки країни, енергетичної системи, розвитку загальнодержавної та регіональної інженерної і транспортної інфраструктури, інших заходів планування використання земель прийнятих територіальними громадами.

В процесі зонування земель по доцільному використанню здійснюється такі заходи:

а) використовуються ландшафтні та інші плани, особливо ті, що складені відповідно до вимог законодавства про водні ресурси, відходи і забруднення довкілля;

б) уникнення та урівноважування очікуваного впливу на природу і ландшафт;

в) оцінка розрахункового та описового впливу проектних рішень

забудованих земель на довкілля (оцінка впливу на довкілля);

г) збереження і захист територій та об'єктів природно-заповідного фонду і природоохоронного призначення [5].

Результатом проекту землеустрою, щодо зонування земель є план зонування земель за їх категоріями та типами землекористування, який неможливий без застосування сучасних геоінформаційних технологій. ГІС надають можливості для створення необхідного картографічного забезпечення у здійсненні процесу зонування земель. Організація проекту зонування земель на основі ГІС надасть такі додаткові можливості нових прикладних локальних продуктів [1].

Землевпорядні та містобудівні регламенти визначають види і параметри дозволеного використання земель та їх охорони (правовий режим землекористування). На кожен тип землекористування визначений в межах категорій земель розроблено окремий землевпорядний регламент, що містить види дозволеного та умовно дозволеного використання земель, неосновні та супутні види використання [3].

Для вдосконалення та завершення зонування земель на рівні сіл, селищ (за межами і в межах населених пунктів), здійснення зонування земель за їх категоріями та типами землекористування з врахуванням еколого-економічної придатності земель та суспільних потреб, що пов'язана із підвищенням ефективності регулювання земельних відносин державою в ринкових умовах потрібно: забезпечити сприятливі умови для планового і сталого розвитку всіх територій України та ефективного господарювання на землі, удосконалення порядку трансформації угідь та зміни цільового призначення землекористування з метою зниження рівня корупційних діянь, гармонізація земельного та містобудівного планування використання земель, підвищити ефективність використання та охорони земельних ресурсів, здійснити раціоналізацію землекористування та створити інвестиційно привабливе і стале землекористування, збільшити надходження від платежів за землю в бюджети всіх рівнів, підвищити рівень суспільної свідомості з питань використання й охорони земель, функціонування ринку земель, поліпшити екологічну ситуацію в країні [4].

Отже, здійснюючи зонування земель за їх категоріями та типами землекористування потрібно врахувати аналіз законодавчої, нормативно-технічної та інформаційної бази, з дотриманням вимог нормативно-правових і нормативно-технічних актів, що регулюють здійснення ефективного державного управління, використання та охорону земель.

Література

1. ДНВП Геосистема Створення геоінформаційних систем різного рівня з використанням космічних знімків[електронний ресурс] – режим доступу: <http://geosistema.business-guide.com.ua//irbis-nbuv.gov.ua/>.
2. Канащ О.П. Принципи класифікації земель як основи раціонального

використання земельних ресурсів / О.П. Канащ // Вісн. аграр. науки. – 2002. – № 3. – С. 63 – 66.

3. Підлипна М.П. «Підвищення еколого-економічного, ефективного використання земель», Вісник Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, Серія «Економічні науки» 2010, №6 – С. 157 – 159.

4. Третяк А.М. Другак В.М. Методологія і методика наукових досліджень у землевпорядкуванні: навч. посіб. – Аграрна наука, 2005. – 300 с.

5. Закон України “Про зонування земель” (проект). – Державний комітет України із земельних ресурсів, 2008.

Плісак Тетяна

к.е.н., доцент

Нетребчук Лариса

старший викладач

Київський національний торговельно-економічний університет
м. Київ

ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ КОНСОЛІДОВАНОГО РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ У БАНКІВСЬКІЙ ГРУПІ

У банківській системі України функціонує значна кількість банківських груп, ризики від діяльності яких впливають на її стабільність.

Ризики групи представляють собою сукупні ризики, прийняті материнським банком та його дочірніми компаніями, що консолідуються за видами ризиків чи їх комбінацією. Це потребує кардинально іншого підходу до управління ризиками як з боку регуляторів, так і з боку банку.

Розуміння важливості цієї проблеми знайшло відображення в Законі України «Про банки та банківську діяльність», ст.9 якого визначає особливості здійснення НБУ нагляду на консолідованій основі за банківською групою з метою забезпечення стабільності банківської системи та обмеження ризиків, на які наражається банк внаслідок участі в банківській групі, шляхом регулювання, моніторингу та контролю ризиків групи. НБУ має право встановлювати вимоги до банківської групи /підгрупи на консолідованій та субконсолідованій основі щодо наявності ефективної системи: корпоративного управління, управління ризиками, внутрішнього контролю, складання звітності тощо [1].

Виконання регулятивних вимог вимагає від банків побудови ризик-менеджменту з урахуванням консолідації ризиків учасників групи, тобто має враховувати всі ризики, на які наражаються учасники групи в процесі

діяльності, та охоплювати всі структурні рівні (від органів управління групи до рівня, на якому безпосередньо генерується ризик).

Отже, консолідований ризик-менеджмент – система методів, процедур та інфраструктури, що забезпечують ідентифікацію, оцінку, контроль і моніторинг ризиків групи, та визначення розміру економічного капіталу для їх покриття.

Консолідований ризик-менеджмент має виконувати наступні завдання:

- ✓ забезпечувати реалізацію політики групи в галузі ризик-менеджменту;
- ✓ розмежовувати компетенції різних рівнів управління групою у сфері ризик-менеджменту;
- ✓ забезпечувати виконання вимог регулюючих і наглядових органів щодо адекватності застосовуваної групою системи управління ризиками;
- ✓ формувати єдині стандарти, принципи та підходи ризик-менеджменту;
- ✓ здійснювати уніфікацію застосовуваних учасниками групи методів і процедур щодо управління окремими видами ризиків;
- ✓ створювати механізм управління обсягом та структурою ризиків групи;
- ✓ створювати процедуру інформаційного обміну, необхідного для консолідованого управління ризиками;
- ✓ формувати єдині формати складання та подання звітності про стан ризиків дочірніми компаніями та материнським банком;
- ✓ здійснювати контроль над адекватністю систем управління ризиками в дочірніх компаніях.

Для забезпечення ефективного управління ризиками має бути розроблена політика з управління ризиками в банківській групі та визначені організаційні рівні, що приймають участь в цьому процесі.

Консолідований ризик-менеджмент банківської групи складається з:

- локальних систем ризик-менеджменту на рівні дочірніх компаній, що передбачає самостійність прийняття рішень щодо управління відповідними видами ризиків у рамках встановлених повноважень та лімітів;
- системи консолідованого управління ризиками на рівні групи, що передбачає встановлення переліку питань, за якими прийняття рішення та централізований контроль здійснюється материнським банком. До таких питань входить оцінка капіталу, контроль ризиків, підготовка звітності про стан ризиків.

З метою забезпечення адекватного управління ризиками банківської групи формування ризик-менеджменту має ґрунтуватися на таких принципах:

- 1) безперервність процесу виявлення, вимірювання та контролю усіх видів ризиків банківської групи на усіх рівнях [2];
- 2) максимальна уніфікація методології ризик-менеджменту в учасниках групи (застосування єдиних стандартів, принципів і підходів в управлінні ризиками, включаючи рекомендації Базельського комітету та принципи GARP);
- 3) формування загальногрупових систем лімітів, спрямоване на обмеження ризиків з метою мінімізації сукупного рівня втраті раціонального

розподілу ризиків між компаніями (наприклад, обмеження концентрації кредитного ризику на одного контрагента, інсайдера, групу пов'язаних контрагентів);

4) забезпечення оперативності збирання звітності учасників групи з метою складання звітів про ризики груп з урахуванням їх інтеграції в загальну систему фінансової й управлінської звітності та оптимізації кількості звітних форм і виключення дублювання інформації;

5) стимулювання учасників групи до постійного вдосконалення системи ризик-менеджменту та зацікавленості в її практичному застосуванні [2];

6) встановлення ступеня координації діяльності компаній зуправління ризиками залежно від їх профілю та схильності до конкретних видів ризику;

7) розподіл зон відповідальності щодо здійснення моніторингу ефективності функціонування системи управління ризиками групи.

Отже, консолідований ризик-менеджмент має забезпечувати виявлення, ідентифікацію, оцінку, моніторинг та контроль усіх ризиків банківської групи.

Література

1. Про банки та банківську діяльність: Закон України від 07.12.2000 №2121-III (із змінами від 04.07.2014 р. №1588-VII).

2. Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України: Постанова Правління НБУ від 02.08.2004 №361 (із змінами, внесеними Постановою Правління НБУ від 21.06.2012 №255).

Полова Ганна

студентка

Чернова Ольга

к.е.н., доцент

Національний університет ДПС України

м. Ірпінь

СПІВПРАЦЯ УКРАЇНИ З МІЖНАРОДНИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

Україна бере активну участь у формуванні політичних умов на міжнародній арені як член багатьох впливових міжнародних організацій, в межах яких вона провадить активну роботу, яка, до того ж, віддзеркалює не лише загальні, а й національні інтереси нашої держави [3].

Відтоді, як досягнута незалежність, зростає авторитет України як члена багатьох універсальних міжнародних організацій, у фундації яких вона брала участь (ООН та ін.). Нашу державу прийнято до складу рядом престижних міжнародних організацій, зокрема до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку. Українська держава стала повноправною учасницею Організації з безпеки і співробітництва в Європі, підписала документи про співробітництво та партнерство з Європейським Союзом, НАТО, Західноєвропейським Союзом. Багато зусиль було докладено, щоб стати повноправним членом такої впливової міжнародної регіональної інституції як Рада Європи [1].

Одними з найвпливовіших Міжнародних фінансових організацій та провідними партнерами України є Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР), який є членом Групи Світового банку, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). За весь час співробітництва з Міжнародною фінансовою організацією Україна отримала кредитних ресурсів МВФ, МБРР, МФК, ЄБРР та ЧБТР на загальну суму більше, ніж 15,4 млрд доларів США, в тому числі: МВФ - 4,41 млрд доларів США (3009,83 млн спеціальних прав запозичення); МБРР - 5,3 млрд доларів [2].

Процес зовнішнього кредитування України розпочався у 1994 році і триває дотепер. Причиною цього стало наростання незбалансованості зовнішніх платежів. Кредити Міжнародного валютного фонду спрямовуються на підтримку курсу національної валюти, міжнародних резервів держави та активних позицій платіжного балансу, згідно з Статутом МВФ. Україна, як повноправний член МВФ, здійснює щорічні консультації щодо стану валютного регулювання за статтею IV Статуту МВФ, впровадження статистичних та фінансових стандартів та отримання технічної допомоги. Активна співпраця з цією організацією розпочалася у жовтні 1994 року з розробки українським урядом, разом з експертами МВФ, програм макроекономічної стабілізації та реформування економіки [4].

Співробітництво зі Світовим банком здійснюється на основі прийнятої у

лютому 2012 році нової Стратегії партнерства з Україною на 2012 -2016 роки. Ця Стратегія спрямована на допомогу Уряду у реалізації програми економічних реформ та інтеграції з ЄС. Кредитна програма на перші два роки (2013-2014 роки) передбачає надання кредитів по 500 млн. дол. США щороку у формі інвестиційних позик. Банк планує надавати інвестиційні позики в секторах з позитивним досвідом співробітництва, серед яких будівництво доріг, енергетична і соціальна сфери. У 2015-2016 фінансових роках передбачена можливість фінансування інвестиційних проектів в таких сферах: транспорт, енергоефективність, комунальні послуги, охорона здоров'я [2].

Україна є другою країною за обсягами фінансування ЄБРР після Росії. За весь час співробітництва з Україною ЄБРР надав інвестицій на загальну суму в 3,2 млрд євро в рамках 163 проектів. У рамках інвестиційних проектів здійснено інвестиції у харчову, нафтогазову промисловість, транспорт, телекомунікації, сфери фінансів, надання послуг в сільському господарстві та муніципальну інфраструктуру. ЄБРР є розпорядником Чорнобильського фонду «Укриття», заснованого у грудні 1997 року для надання допомоги Україні в реконструкції саркофага, який повинен стати екологічно безпечною системою. Ключовим інструментом організації співпраці між Україною та Європейським банком реконструкції та розвитку є Стратегія ЄБРР в Україні, прийнята 18 вересня 2007 року Радою Директорів ЄБРР. Стратегія була розроблена таким чином, щоб допомогти Україні у вирішенні основних ключових проблем перехідного періоду, як то, зокрема, диверсифікація виробничої бази та загальне покращення конкурентоспроможності країни, розвиток місцевих ринків капіталу, продовження реформи енергетичного сектору та покращення корпоративного управління та прозорості [3].

Отже, співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями дозволить прискорити процес економічних реформ завдяки отриманим ним позикам, а фінансування інвестиційних проектів сприятиме розвитку окремих галузей, секторів економіки, виробництв, які вимагають додаткового залучення капіталу на шляху до становлення ринкових відносин і досягнення соціально-економічної стабілізації.

Література

1. Співпраця України з міжнародними економічними та політичними організаціями. <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/politolog/15055/>.
2. Сущенко О. Роль Міжнародного валютного фонду у макрофінансовій стабілізації України / О. Сущенко, І. Руденко // Ринок цінних паперів України. - 2010. - №1-2. - С. 23-29
3. Щербина О. І. Взаємодія держави з міжнародними фінансовими організаціями як інструмент покращення стану соціальної сфери України / О. І. Щербина // Формування ринкових відносин в Україні. - 2011. - №3. - С. 170-174
4. Сайкевич М.І., Лебединець Л.Є. вплив міжнародного кредитування на перспективи розвитку економіки України // Актуальні проблеми економіки. –

Поляков Максим
к.е.н., генеральний директор
Ноосфера Венчурс ЮЕсЕЙ, Інк.
м. Дніпропетровськ

ДЕЖРАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ

Глобальна фінансова криза 2008-2009 рр. продемонструвала глибинні проблеми моделей господарювання, які домінують сьогодні. Після кризи, не дивлячись на деструктивні тенденції, не було здійснено ефективних кроків, щоб зробити економічну діяльність більш гармонійною, відповідною до сучасних реалій. У різній ступені це стосується всіх країн світу. Світове господарство, за деякими виключеннями, продовжує функціонувати на старих правилах і через це воно стоїть на порозі нових потрясінь. Це є абсолютно передбачуваним, окрім певних часових параметрів. Нова криза буде більш важкою, але звичайно на окремих країнах відобразиться по-різному, залежно від їх стану, готовності йти на рішучі кроки, змінюватись і брати лідерство. Країни отримують нові виклики, на які повинні відповісти якомога скоріше і незалежно від стартових умов і рівня розвитку.

Можна передбачити, що нова модель світового господарства буде заснована на економіці знань, якій відповідають ефективні суспільні інститути, політичні системи, моральне господарювання, підвищення рівня освіти, нова духовна і матеріальна культура, солідарні співавторства і пасіонарні особистості. Концепція економіки знань у світовій науці тільки починає формуватись, але вже зрозуміло, що вона закладе ґрунт для радикальних змін суспільно-економічних укладів. Кожна держава повинна поставити перед собою життєво важливе завдання швидкої розбудови економіки знань. Хоча ця конструкція досі недооцінена через недосконале розуміння знань [1]. Виникають нові погляди на економіку знань як ідеологічну, концептуальну і методологічну основу удосконалення господарчих систем [2; 3].

Економіка знань являє собою найбільш складну і водночас оптимальну суспільно-економічну модель, у якій змінюються первинні ланки відтворення та відбувається цілковита раціоналізація національного господарства. Для реалізації такої моделі необхідні якісні зміни державного управління.

Роль держави в економіці знань істотно зростає. Насамперед, підвищується рівень державного втручання, однак змінюється його характер. У першу чергу держава збільшує інвестицію у знання (НДДКР, освіту та

інформатизацію), активно сприяє освітній, дослідницькій та інноваційній діяльності і розвитку соціального капіталу, створює спеціальну інфраструктуру. Управління в економіці знань стає більш складним, тому поглиблюються партнерські відносини держави з бізнесом і громадськими організаціями.

Для забезпечення процесу становлення економіки знань у системі державного управління мають бути створені (удосконалені) такі механізми:

- розробки і коригування державної і регіональних стратегії становлення економіки знань;
- стратегічного планування трансформацій, орієнтованих на знання та інновації;
- передбачення економічного та інноваційного розвитку світової економіки, розробки національних пріоритетів;
- стимулювання інноваційної активності бізнесу, підтримки наукового й освітнього секторів, а також відповідного контролю;
- державного фінансування наукових досліджень та інноваційних проектів;
- державно-приватного партнерства у сфері знань.

Концепція економіки знань змістовно змінює функції державного управління, зокрема: ідеологічну – зміцнення нових цінностей і переконань, орієнтованих на навчання і використання нових знань; інституційну – створення нових інститутів, що забезпечують операції зі знаннями; регуляторну – запровадження нових норм (правил), здійснення регуляторного впливу, створення спеціальних важелів; організаційну – створення нових схем (платформ) взаємодії суб'єктів, створення нових організаційних структур.

Особливо потрібно наголосити на необхідності створення національної моделі інноваційного менеджменту. Не дивлячись на набуття таким видом менеджменту глобальної якості, зберігаються значні національні відмінності. У цьому плані необхідно активізувати теоретичні і методологічні розробки, сприяти обміну досвідом університетів і компаній, розпочати широкий діалог політичних, наукових і ділових кіл навколо вироблення засад інноваційного менеджменту, згодом і менеджменту знань. Поміж іншого, це вимагає реалізації спеціальних освітніх програм для державних службовців і підприємців.

Серед напрямів державного управління, які набувають особливої актуальності в сучасних умовах, потрібно виокремити: регулювання монополії на володіння і операції зі знаннями; забезпечення державно-приватного руху знань (створення центрів трансферту технологій); регулювання взаємодії з міжнародним простором, зокрема щодо абсорбції і десорбції нових знань; підтримання національної безпеки у сфері знань і технологій.

У транзитивних економіках значущість державного управління є відносно вищою. Саме держава формує образ майбутнього і рамки перехідного процесу. У той же час потрібно враховувати, що сама система державного управління у таких країнах тільки формується, що підвищує роль суспільного контролю.

Література

1. Ханін І.Г. Организация управления объектами национального хозяйства на основе системно-семеотической парадигмы. Инновационный аспект / И.Г. Ханін. – АРТ-ПРЕСС, 2010. – 352 с.

2. Ханін І.Г. Системно-семиотическая парадигма и развитие информационного общества и экономики знаний / И.Г. Ханін // Економічний простір. – 2010. – № 33. – С. 282-292.

3. Федуллова Л.І. Концептуальні засади економіки знань [Електронний ресурс] / Л.І. Федуллова // Режим доступу: <http://www.ief.org.ua/Arjiv_ET/Fedulova208.pdf>.

Попель Сергій

аспірант

Хмельницький національний університет

м. Хмельницький

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ ВІД ВПЛИВОМ ТЕХНОЛОГІЧНИХ УКЛАДІВ

В сучасних умовах ведення міжнародного бізнесу лише активне використання результатів інноваційної діяльності може стати значним каталізатором економічного зростання і значно підвищити рівень конкурентоспроможності підприємства. Результативність і ефективність інноваційної діяльності промислового підприємства залежить від багатьох факторів і чинників, проте одним із основоположних є технологічний розвиток.

Технологічний розвиток економіки країни і промислових підприємств можна розглядати за такими напрямками, як: за технологічними укладами; за технологічними стадіями промислового виробництва; за технологічним рівнем виробництва. Найчастіше у сучасній науці технологічний розвиток розглядають у розрізі технологічних укладів.

Технологічний уклад – це комплекс технологічних процесів, які являють собою цілісність, що відтворюється, і охоплюють різні галузі й об'єднання виробництва [1].

Ядром технологічного укладу зазвичай є принципово нові (радикальні) технології, які створені під впливом раніше невідомих законів і закономірностей, винаходів, відкриттів, які докорінно змінюють зміст різних видів діяльності в суспільстві.

Протягом свого домінування кожен технологічний уклад проходить чотири фази життєвого циклу: зародження, монополія, бурхливого зростання і

згасання. Зазвичай життєвий цикл технологічного укладу становить близько ста років.

В даний час науковці виділяють шість технологічних укладів і передбачають появу ознак сьомого (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика технологічних укладів [2-3]

Технологічний уклад	Період	Ядро технологічного укладу	Переваги даного технологічного укладу
1-й уклад	1785 - 1835 р.	Текстильна промисловість, текстильне машинобудування, виплавка чавуна, обробка заліза, будівництво каналів.	Механізація і концентрація виробництва на фабриках.
2-й уклад	1830 – 1880 р.	Паровий двигун, залізничне будівництво, кораблебудування, вугільна промисловість, чорна металургія.	Ріст масштабів і концентрація виробництва на основі парового двигуна.
3-й уклад	1880 – 1940 р.	Електротехнічне важке машинобудування, виробництво і прокат сталі, лінії електропередач, неорганічна хімія.	Збільшення гнучкості виробництва на основі використання електродвигунів, стандартизація виробництва, урбанізація.
4-й уклад	1940-1990 р.	Автомобілебудування, тракторобудування, кольорова металургія, виготовлення товарів тривалого використання, синтетичні матеріали, органічна хімія, виробництво і переробка нафти.	Масове і серійне виробництво.
5-й уклад	1990-2020 р.	Електронна промисловість, обчислювальна, оптиковолоконна промисловість, програмне забезпечення, телекомунікації, робота будування, виробництво і переробка газу, інформаційні послуги.	Індустріалізація виробництва і споживання, підвищення гнучкості виробництва, деурбанізація на основі інформаційних технологій.
6-й уклад	сер. XX ст. - ...	Біотехнології, нанотехнології, фотоніка, оптоелектроніка, аерокосмічна промисловість, нетрадиційні джерела енергії.	Подолання екологічних обмежень за рахунок використання нетрадиційних джерел енергії.
7-й уклад	XXI ст. - ...	технології “ термоядерного синтезу”, псі-технології, біоенергетика, технології, пов’язані з мораллю та відповідальністю.	Поява категорій «гіперінтелект», «гіперінформація»та «гіперзнання».

В технологічно розвинутих країнах світу сьогодні домінує виробництво товарів п’ятого технологічний укладу, який передбачає розвиток таких галузей

промисловості, як: роботобудування, оптиковолоконна промисловість, електронна промисловість, тощо і з'являються інноваційні підприємства, які впроваджують технології шостого. В Україні ж в основному домінує третій і четвертий технологічний уклад на які припадає 58% і 38% продукції відповідно, на п'ятий технологічний уклад припадає лише 4% продукції, виробництво товарів шостого технологічного укладу практично відсутнє (0,1%).

Це говорить про те, що в Україні розвиваються в переважній більшості ресурсоємні і енергозатратні галузі промисловості, що не дозволяє вести конкурентну боротьбу із технологічно розвиненими країнами за лідируючі позиції на міжнародному ринку.

Основною причиною такої незадовільної ситуації є в першу чергу недостатнє фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств, в тому числі практично відсутня фінансова підтримка інноваційних досліджень державою. Зокрема, відсоток державного фінансування інноваційної діяльності протягом останніх десяти років залишався досить незначним у загальній структурі і не перевищував 4% [4].

Таким чином, технологічні уклади є невід'ємною складовою інноваційного розвитку економіки як країни в цілому так і окремих підприємств. На жаль, в Україні не приділяється необхідна увага розвитку вищих технологічних укладів, а на підприємствах, які намагаються впроваджувати інновації, використовуються технологічні уклади нижчих рівнів.

Література

1. Глазьев С. Ю. Экономическая теория технического развития / С. Ю. Глазьев. – М. : Наука, 1990. – 232 с.
2. Савченко К.В. Аналіз технологічної структури економіки України в контексті забезпечення економічної безпеки держави/ К.В. Савченко // Механізм регулювання економіки. – 2009. - №4. – Т.1. – с. 173.
3. Єрохін С. Технологічні уклади, динаміка цивілізаційних структур та економічна перспектива України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.soskin.info/ea/2006/1-2/20060102.html>.
4. Джерела фінансування інноваційної діяльності (1990-2013 рр.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Прыгун Ирина

к.э.н., доцент

Белорусский государственный экономический университет

г. Минск, Республика Беларусь

АКТУАЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ТОРГОВЛЕ

Многоаспектная проблема осуществления инновационной деятельности в условиях постиндустриального общества обусловлена объективными требованиями роста эффективности национальных экономик и обеспечения безопасности на базе научно-технологического развития.

Обобщая различные точки зрения на данную категорию, белорусский ученый-экономист Л.Н. Нехорошева дает такую сущностную характеристику понятия: «инновационная деятельность охватывает процесс возникновения идеи, ее разработку, использование результатов в производстве, управление этим процессом, предпринимательство как непереносимое условие инновационной деятельности, выход на рынок и достижение коммерческого успеха» [1, с. 35].

Развивая мысль о предпринимательской составляющей инновационной деятельности, следует подчеркнуть, что поскольку в существующей рыночной экономике инновации тесно связаны с рынком, имеет смысл остановиться и на вкладе торгового предпринимательства в развитие данного процесса.

Как экономическое явление торговое предпринимательство выражает систему социально-экономических отношений, возникающих у предпринимателя во взаимоотношениях с потребителями, поставщиками, наемными работниками, государственными и иными органами управления, а также с другими хозяйствующими субъектами в процессе реализации товаров на потребительском рынке.

Как процесс оно представляет собой целесообразную деятельность, направленную на удовлетворение потребностей населения и получение определенного объема прибыли (дохода).

Новые факторы ориентации экономического развития кардинально изменяют и причины, и направления, и возможности совершенствования существующей общественной системы потребительского рынка.

Успех торгового предпринимательства теперь в первую очередь зависит от постоянного поиска идей для осуществления изменений как внутреннего, так и внешнего характера, а интеграция науки, техники и торгового предпринимательства определяет предпосылки для их возникновения и внедрения. Для этого необходимо уметь правильно оценивать рыночную ситуацию, прогнозировать возможные изменения и вести целенаправленный поиск разработки тех инновационных идей, которые могут быть полезными для торговых организаций, функционирующих на потребительском рынке [2, с. 6].

Основными задачами осуществления инновационной деятельности в торговле, на наш взгляд, являются:

- развитие прогрессивной технологии торговых процессов на всех этапах товародвижения;
- ускорение механизации и автоматизации трудоемких операций торгово-технологического процесса;
- совершенствование материально-технической базы;
- совершенствование организации труда и управления торгово-технологическими процессами и людьми;
- создание кадрового потенциала.

Инновационная деятельность в торговле имеет особое значение, так как по уровню производительности труда эта отрасль экономики отстает от других.

С инновационным развитием торговли связано и решение таких важных социально-экономических проблем, как сокращение времени, затрачиваемого населением на приобретение товаров и услуг, облегчение домашнего труда, снижение затрат нервной энергии, связанной с очередями в магазине, повышение эффективности труда в других отраслях национального хозяйства.

Литература

1. Нехорошева, Л.Н. Экономика и управление инновациями. Практикум : учеб. пособие / Л.Н. Нехорошева, С.А. Егоров; под ред. Л.Н. Нехорошевой. – Минск: БГЭУ, 2010. – 287 с.

2. Прыгун, И.В. Роль инноваций в совершенствовании потребительского рынка и методологические подходы к их изучению / И.В. Прыгун // Исследование потребительского рынка: материалы семинара для студентов, магистрантов, аспирантов / под общ. ред. Р.П. Валевич, О.П. Ефимовой-Стадник, И.В. Прыгун. – Минск: БГЭУ, 2008. – 178 с.

Притула Вікторія

здобувач кафедри

Полтавська державна аграрна академія

м. Полтава

МОБІНГ ЯК ІНДИКАТИВНИЙ ПРОЯВ ДИСФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОНФЛІКТНИХ ПРОЦЕСІВ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

Ефективність функціонування системи управління персоналом визначається не відсутністю конфліктних ситуацій в колективі, а рівнем організаційної культури орієнтованої на конструктивний пошук шляхів виходу із конфліктних ситуацій задля досягнення найбільш оптимальних та прийнятних рішень.

Сприймаючи конфлікт як процес динамічного переходу від однієї стадії до іншої, А.Т. Ішмуратов виділяє чотири фази конфлікту: 1) латентна фаза – зародження суперечностей між опонентами; 2) демонстративна фаза – упереджене ставлення, роздратування; 3) агресивна фаза; 4) батальна фаза [2]. При цьому характер наслідків та результатів конфліктної ситуації проявляються в постконфліктній фазі.

За природою своїх наслідків В.О. Радзівський [3] поділяє конфліктні ситуації на функціональні – сприяють позитивним змінам, конструктивні за своїм змістом, проявом, способом та результатом вирішення, та дисфункціональні – такі, що паралізують нормальне існування колективу, зумовлюючи його саморуйнування, обмежують ефективність розвитку як окремих відділів, підрозділів, так і підприємства в цілому. Тож контрпродуктивність дисфункціональних конфліктів є очевидною.

Індикативним проявом дисфункціональних конфліктних процесів в системі управління персоналом підприємства є мобінг. Поняття «мобінг»(від англ. «mob, mobbing»-натовп) – це цілеспрямований психологічний терор на роботі, що проявляється у цькуванні, психологічних утисках, моральному приниженні, критиці, соціальній ізоляції працівника у колективі.

У своїх публікаціях О.В. Євтихов О.В. [1] та О.В. Сорока [4] виділяють наступні фази формування та розвитку мобінгу:

1) формування передумов: емоційна напруженість, невирішені конфлікти, відсутність здорового психологічного клімату в колективі, низький рівень організаційної культури;

2) початкова фаза: пошук об'єкту для агресії, прояви негативних випадів зі сторони колег чи керівництва у формі саркастичних зауважень, знущань. На цій фазі у жертви починаються порушення в емоційній сфері (емоційні зриви), що лише підсилює психотерор;

3) активна фаза: агресивні випадки і глузування стають систематичними, прив'язані до об'єкта мобінгу і вже не залежать від його реальних вчинків та

результатів діяльності. У жертви виникає стійке відчуття зацькованого, проявляються ознаки порушення здоров'я, посилюються хронічні захворювання [4];

4) соціальна ізоляція жертви мобінгу: відбувається повна або часткова ізоляція працівника від участі в колективних і спільних корпоративних заходах, а також у спільному робочому процесі. Опинившись в соціальній ізоляції та інформаційному вакуумі, працівник не отримує позитивних оцінок своїм діям, втрачає орієнтири і стає все більш безпорадним і невпевненим у професійній діяльності. До того ж у нього починають проявлятися серйозні фізичні й психічні захворювань, що призводить до великої кількості пропусків по хворобі [1];

5) втрата робочого місця: для збереження психічного і фізичного здоров'я співробітник, який став жертвою мобінгу, знаходить інше місце роботи або йому пропонують піти за власним бажанням [4].

Отже, явище мобінгу має вкрай негативні наслідки для працівника, що став жертвою психологічного терору, є свідченням деструктивних проявів у колективі, нездорового психологічного клімату, вказує на низький рівень моральних та етичних норм в організаційній культурі, відсутність внутрішньокорпоративної етики, зрештою, ідентифікує недієздатність системи управління персоналом та сигналізує про нагальну необхідність її реформування.

Вважаємо, щоб запобігти мобінгу на підприємстві, важливо не допустити трансформації конфліктних ситуацій у мобінгові процеси. Тому при формуванні системи управління персоналом необхідно усвідомлювати, що конфлікт не є екстраординарним чи нетиповим явищем, це об'єктивна реальність у процесі ділової, міжособистісної, трудової, професійної взаємодії працівників підприємства. Тому керівникам та управлінцям важливо навчити своїх працівників методам подолання конфліктів, налагодження ефективного діалогу, формування практичних навиків розв'язання спірних питань, вирішення суперечностей, підтримки соціально-психологічного клімату та формування на підприємстві стратегії вирішення конфліктних ситуацій.

Література

1. Евтихов О.В. Моббинг: фазы развития и его профилактика [Електронний ресурс] / О.В. Евтихов // Элитариум. Центр дистанционного образования. – Режим доступу: http://www.elitarium.ru/2010/11/24/mobbing_profilaktika.html
2. Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів / А. Т. Ішмуратов. – К. : Наукова думка, 1996. – 192 с.
3. Радзієвський В. О. Конфлікт як квінтесенція делінквентної субкультури [Електронний ресурс] / В. О. Радзієвський // Культура України . – 2013. – Вип. 41. – С. 37-45. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Ku_2013_41_7.pdf.
4. Сорока О.В. Сутність, наслідки та профілактика мобінгу у трудових

колективах [Електронний ресурс] / О.В. Сорока // Сучасні напрями теоретичних і прикладних досліджень '2013. Режим доступу: <http://sworld.com.ua/konfer30/1051.pdf>.

Проданова Ірина

к.е.н., доцент

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу
м. Івано-Франківськ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УТОЧНЕННЯ СУТНОСТІ КАТЕГОРІЇ «СТРАХОВИЙ РИНОК»

З огляду на значущість страхування у соціально-економічному розвитку держави, забезпеченні життєдіяльності людини особливого значення набуває чітке бачення та визначення змісту категорії «страховий ринок» і виявлення притаманних йому специфічних особливостей становлення та розвитку. Актуальність досліджень в цьому напрямку обумовлена також і тим, що в економічній літературі відсутня однозначна, загально визнана думка щодо розкриття сутності страхового ринку.

Це поняття поєднує в собі дві наукові категорії, а саме «ринок» та «страхування».

Так, ринок визначається як сфера обміну, в якій через взаємодію пропозиції і попиту утворюються ціни, сукупність існуючих і потенційних покупців товару, суспільний механізм розподілу благ за допомогою добровільного обміну, основна форма організації суспільного господарства в умовах товарного виробництва, що забезпечує взаємодію між виробництвом і споживанням, розподіл ресурсів в інтересах його учасників – власників цих ресурсів [1].

Страхування найчастіше трактують як певний вид економічних відносин з приводу організації страхового захисту за рахунок створення і використання страхового фонду й інших фондів та ресурсів страховика з метою стабілізації економіки, розподілу ризиків, задоволення потреб страхувальників та власників, здійснення підприємницької діяльності, інвестування в економіку країни тимчасово-вільних коштів [2].

Детальний огляд вітчизняної та зарубіжної літератури зі страхування, що включає наукові, навчальні, офіційні нормативні та законодавчі джерела, періодичні видання, дозволяє зробити висновок про те, що існує декілька науково-методичних підходів до визначення страхового ринку (рис. 1).

Обов'язковими умовами функціонування страхового ринку є наявність:

об'єктів страхування, що мають споживчу вартість; потреби у страхових продуктах, послугах; суб'єктів страхових відносин: страхувальників, страховиків, страхових посередників; можливість прийняття рішень про участь у страховій угоді [3].

Рис. 1. Науково-методичні підходи до визначення поняття “страховий ринок”

Проведений аналіз дає змогу стверджувати, що одна частина дослідників розглядає страховий ринок як сферу економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист. Інші науковці визначають його як сферу грошових або суспільних відносин, де об'єктом купівлі-продажу виступає специфічний товар – страхова послуга.

Крім того, серед науковців існує думка, що під страховим ринком необхідно розуміти сукупність його суб'єктів (страховиків, страхувальників, посередників, що приймають участь в реалізації відповідних послуг) і страхових послуг, які є предметом купівлі-продажу.

Необхідно виділити ще одну групу дослідників, яка розглядає страховий ринок як невід'ємну частину фінансового, хоча більшість авторів відносить його до ринку фінансових послуг і відокремлює від фінансового ринку.

Проведений аналіз дозволяє дати власне визначення даної економічної категорії. На нашу думку, страховий ринок – це система соціально-економічних відносин між його суб'єктами (страховики, страхувальники, страхові посередники) щодо здійснення операцій з купівлі-продажу страхових продуктів шляхом укладання страхового договору в процесі задоволення суспільних потреб в страховому захисті, який реалізується через страховий інтерес.

Становлення та розвиток страхового ринку в Україні перебуває під впливом загальносвітових тенденцій глобалізації та інтеграції в напрямі країн

ЄС. В теперішній час страхування займає незначне, але вже цілком сформоване і помітне місце в структурі національної економіки, а задля його ефективного розвитку необхідно здійснити чітку ідентифікацію проблеми перешкод та визначити шляхи їх вирішення і попередження.

Література

1. Барановський О.І. Страхувальний ринок в Україні: стан, проблеми, перспективи (аналітична доповідь Центру Разумкова) / О.І. Барановський // Національна безпека і оборона. – 2003. – № 6. – С. 2-46.
2. Александрова М.М. Страхування: навч. посіб. / М.М. Александрова // К.: ЦУЛ, 2002. – 208 с.
3. Базилевич В.Д. Страхувальний ринок України / В.Д. Базилевич // К. : Знання, 1998. – 374 с.

Ревага Ірина

магістр

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ

Конкурентні умови сучасної ринкової економіки вимагають постійної адаптації підприємства до адекватної стратегії бізнес-середовища, в частині підвищення конкурентоздатності продукції, оптимізації процесу управління виробництвом.

Ринкові відносини визначають особливі правила для суб'єктів господарювання, недотримання яких призводить до втрати підприємством своїх позицій на ринку або взагалі до припинення діяльності. За сучасних умов господарювання необхідною умовою реалізації конкурентних переваг підприємства є організація дієвої системи управління, яка б забезпечила безперерйну та ефективну господарську діяльність.

Розвиток бухгалтерського обліку як складової суспільних наук повинен постійно змінюватися адекватно до суспільно-економічних змін в країні. Завдання і цільова спрямованість бухгалтерського обліку залежать від соціально-економічного устрою, в умовах якого функціонує суб'єкт господарювання. Відповідно, з трансформацією економіки змінюються положення методології обліку в частині об'єктів, суб'єктів, виконуваних завдань, технічних прийомів, відповідних методик. Передусім актуальність у ринкових умовах набуває зміст і завдання бухгалтерського обліку в частині

обліку витрат і калькулювання. Актуальність зумовлена впливом змін у характері та цілях господарської діяльності суб'єктів підприємницької діяльності будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, конкуренції, наявності ризиків, використання комп'ютерних технологій.

Природно, що реформування системи бухгалтерського обліку значно вплинуло на облік витрат як однієї з основних підсистем бухгалтерського обліку підприємств. Особлива роль цієї підсистеми обумовлена концентрацією в ній інформаційних потоків про стан фактичних витрат, а, отже, забезпеченням цим умов для визначення фінансових результатів діяльності підприємств.

Вдосконалення обліку витрат стосувалось насамперед зміни складу витрат, що відносяться на собівартість продукції; номенклатури та змісту елементів і статей витрат; змісту статей непрямих витрат та способів їх розподілу між окремими видами продукції.

Що стосується побудови нової, якісної системи обліку непрямих витрат, в тому числі і адміністративних, яка б змогла надати інформацію, потрібну для прийняття ефективних управлінських рішень в ринкових умовах, забезпечити оперативність і аналітичність обліку, то вона може здійснитись лише на основі визначення економічної природи цих витрат та розробки їх раціональної класифікації.

Отже, глобалізація економіки, інтеграційні процеси мають вирішальний вплив на сучасний розвиток бухгалтерського обліку як в світі, так і в кожній конкретній країні. Розвинуті країни мають кращі можливості не тільки відстоювати власну методологію обліку, але і нав'язувати її іншим, розуміючи місце обліку і звітності в системі національної безпеки та в системі економічної експансії. В таких умовах національні інтереси при розробці організаційних засад бухгалтерського обліку в Україні досить часто нехтуються. Дослідження підтверджують той факт, що організація бухгалтерського обліку в національній економіці та його нормативно-правове забезпечення потребують удосконалення. Тому є зрозумілим намагання науковців та державних органів покращити ситуацію в цій сфері. Адже більшість діючих в Україні П(С)БО не розкривають ні методик ведення обліку, ні бухгалтерських процедур, не кажучи вже про врахування галузевих особливостей в цих питаннях.

Література

1. Бруханський Р.Ф. Концепція стратегічного менеджменту та бухгалтерський облік: можливі варіанти взаємозв'язку / Р.Ф. Бруханський // Інноваційна економіка. – 2014. – №3. – С. 239-243.
2. Васільєва Л.М. Бухгалтерський облік як наука і практична діяльність / Л.М. Васільєва // Сталий розвиток економіки. – 2014. – №4. – С. 252-254.
3. Скрипник М.І. Розвиток бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю витрат та калькулювання собівартості продукції : [моногр.] / М.І. Скрипник. – Житомир : ФОП Кузьмін Дн.Л., 2011. – 732 с.

Рожко Алла

к.е.н., доцент

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

Руда Ольга

к.е.н., доцент

Львівський державний університет внутрішніх справ

м. Львів

ВІДНОВЛЮВАНІ ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

В умовах глобальних трансформацій та періодичного загострення перманентних криз у економічній, політичній, енергетичній, культурній сферах питання сталого розвитку енергетичного сектору на всіх рівнях його функціонування відіграє ключову роль у подальшому перспективному розвитку світового господарства та кожної окремо взятої країни. Саме з огляду на це, країни дійшли висновку щодо необхідності вирішення проблеми енергозабезпечення як з позицій диверсифікації джерел постачання енергоресурсів, так і з позицій зміни їх структури.

Ми поділяємо думку про те, що відновлювані та нетрадиційні джерела енергії – це невичерпні, здатні відновлюватись в природі, з вартістю, що наближається до нуля, енергетичні ресурси, освоєння та використання яких супроводжується позитивними екстерналіями та обумовлює отримання низки макроекономічних ефектів [2, с. 44].

Як було зазначено у попередніх дослідженнях [2, с. 35], освоєння сфери ВНДЕ розглядається нами, по-перше, як альтернативний варіант енергозабезпечення в умовах загострення глобальних проблем в світовій та вітчизняній енергетиці, по-друге, як нагальна потреба у зміні до підходів господарювання з орієнтацією на ресурсозберігаючий та інноваційний розвиток в умовах укріплення засад сталого розвитку світової економіки, і по-третє, в умовах зростання вагомості міжнародного співробітництва та посилення партнерської взаємодії при вирішенні глобальних проблем світового розвитку, до яких першочергово слід віднести проблему ефективного енергозабезпечення та раціонального енергоспоживання.

В Україні за сучасного рівня конкурентоспроможності економіки (зокрема, з огляду на переважання енергомісткої продукції в експорті) та з врахуванням обраного курсу на інноваційний розвиток [3], вирішення проблеми якісного енергозабезпечення за допомогою відновлюваних джерел енергії є одним з пріоритетних питань подальшого розвитку. Тим більше, окреслені проблеми стають актуальними, враховуючи зобов'язання України у посткіотському періоді (до 2020 р.)

Важливо також враховувати, що подальший розвиток сфери ВНДЕ

здатний призвести до таких важливих економічних ефектів як:

- (а) набуття економікою «зелених»(екологічно стійких) характеристик,
- (б) інноваційний «прорив»внаслідок технологічного трансферу,
- (в) інвестиційний бум внаслідок лібералізації рамкових умов для входження в галузь (завдяки фінансовим, нормативно-правовим, інституційним, комунікаційним інструментам стимулювання).

Це набуває актуальності з огляду на посилення в Україні євроінтеграційних засад та потребу підвищення конкурентоспроможності економіки України в системі світогосподарських відносин. Необхідність підвищення інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності економік в умовах актуалізації впливу глобалізаційних процесів в повній мірі усвідомлюється і на рівні ЄС [1].

За даними Міжнародного енергетичного агентства (МЕА), в 2030 році більше 7% світового попиту на енергію для опалювання задовольнятимуться за рахунок сонячної, геотермальної енергії та енергії біомаси і в поєднанні один з одним. Інвестиції у відновлювані джерела енергії до 2030 року досягнуть 5,5 трлн. дол., що складає майже 50% усіх інвестицій в електричну промисловість. Крім того, саме ВДЕ – одна з небагатьох галузей, які відкривають доступ до міжнародних капіталів за рахунок підтримки міжнародними банками і організаціями. Інтеграція в такі інвестиційні потоки може забезпечити колосальний економічний ефект для економіки, що розвивається.

Таким чином, роль відновлюваних джерел енергії у забезпечення інноваційного розвитку енергетичного сектору зокрема та сталого розвитку економіки в цілому є беззаперечною, а активізація процесів їх освоєння та використання являється безальтернативною на даному етапі еволюції світового господарства та розвитку суспільства.

Література

1. Жестков А. Инновационный путь Европы. Поддержка малых высокотехнологичных компаний в условиях перехода экономики Европы на инновационный путь развития / Алексей Жестков // Международная экономика. – 2009. - №1. – С.38-48.
2. Рожко А.О. Економічне співробітництво України та ФРН у сфері відновлюваних та нетрадиційних джерел енергії : монографія. – Тернопіль: ТОВ «Новий колір», 2012. – 216 с.
3. Федулова Л.І. Підходи до формування дієвої інноваційної стратегії України / Л.Федулова, І.Шовкун (Державна установа „Інститут економіки та прогнозування»НАН України, м.Київ) // Наука та інновації. – 2009. – Т.5. - №3. – С.5-15.

Руда Тетяна

к.е.н., старший науковий співробітник
Державний науково-дослідний інститут митної справи
м. Хмельницький

ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ МИТНИХ ОРГАНІВ ФРАНЦІЇ

Митна служба у Франції визначається як організація, що регулює міжнародну торгівлю шляхом забезпечення безпеки та спрощення зовнішньоекономічних відносин. Зазначені функції передбачають сприяння законній торгівлі, що обумовлює збільшення чисельності і, в той же час, захист споживачів та громадськості від незаконної торгівлі. В межах кожного із покладених на митні органи завдань визначено цілі, досягнення яких у підсумку й визначає результативність і, як наслідок, ефективність їх функціонування. Таким чином, система оцінювання передбачає визначення рівня реалізації наступних типів цілей:

- соціально-економічних цілей, які відповідають очікуванням громадян;
- цілей щодо якості обслуговування, які відповідають очікуванням користувачів митних послуг;
- цілей щодо ефективності управління, які відповідають очікуванням платників податків, щодо зниження вартості послуг.

Досягнення кожної із зазначених цілей передбачає введення одного або кількох показників ефективності. З метою визначення динаміки в досягненні зазначених цілей, митна служба Франції сформувала систему показників і визначила їх кількісні значення. В узагальненому вигляді їх наведено у табл. 1.

Виходячи із зазначених цілей формуються основні завдання митних органів, зокрема: митниця – контроль за діяльністю; митниця – контроль за забезпеченням безпеки; митниця – контроль за новими податками; митниця – контроль за кадровою політикою.

Таблиця 1

Перелік показників оцінювання ефективності діяльності митних органів Франції в розрізі цілей

Тип цілі	Ціль	Показники ефективності
Соціально-економічна ефективність (з точки зору громадян)	Підвищити ефективність боротьби з контрабандою	1. Кількість спірних вимог щодо високої вартості 2. Кількість випадків вилучення тютюну та тютюнових виробів. 3. Кількість випадків вилучення наркотичних засобів. 4. Кількість розслідувань щодо незаконного перевезення тютюнових виробів. 5. Кількість вилучених контрафактних товарів.
Якість митних послуг (з точки зору користувачів)	Підвищити швидкість здійснення митного оформлення	1. Час проходження товарів у митниці. 2. Загальний індекс дематеріалізації.

Продовження табл. 1

Ефективність управління (з точки зору платників податків)	Збільшити присутність співробітників на робочих місцях Більш ефективно здійснювати митних огляд на основі оцінювання ризику Контроль митних витрат на управління	1. Коефіцієнт використання груп нагляду. 2. Кількість значних спірних вимог на 10 000 перевірених декларацій. 3. Відсоток розслідувань з приводу невчасної сплати митних платежів.
---	--	--

В межах кожного завдання визначено по вісім показників, які розробляються спільно співробітниками митних органів та головами служб.

Їх вибір та практичне використання визначається кількома принципами, які закріплюються нормативними документами. Кожен із запропонованих показників повинен відповідати наступним критеріям: він повинен бути відповідним, тобто давати можливість оцінювати певний ефект або ж тенденцію; він має бути корисним і значимим – досягнутий результат повинен мати пояснення і бути доступним; він повинен бути стійким – граничні значення повинні бути чітко визначеними, а складові елементи мають бути об'єктивними і вимірюваними; він повинен бути надійним та достовірним – математичні розрахунки, що використовуються для отримання результатів, повинні бути зрозумілими та незмінними.

Розробка показників оцінювання ефективності функціонування митних органів у Франції передбачає те, що показник повинен бути спрямований на отримання об'єктивного результату і може бути автоматизований та використовуватись як елемент інформаційної системи. Розрахунок показників ефективності діяльності митних органів здійснюється автоматично в єдиній інформаційній мережі. Таким чином, у випадку, коли співробітник виконує певне доручення, використовуючи комп'ютерну мережу показник автоматично перераховується. При застосуванні якісних показників, зокрема, такого як якість наданих послуг – дослідження здійснюється не митними органами, а Міністерством фінансів. Через кожні шість місяців організація з проведення анкетування опитує учасників ЗЕД та громадськість щодо якості роботи митних органів, управління доходами та ін. Окрім того, правила розрахунку показників публікуються і періодично обговорюються із зацікавленими сторонами. Всі показники документуються. Ці файли є у вільному он лайн доступі.

Підрозділи з контролю за управлінням, що є одним із елементів митної системи Франції, також часто проводять наради, на яких розробляються системи показників, індикатори, направлені на відображення стратегії у сфері митної діяльності.

Результати за показниками можуть відстежуватися за ієрархічними рівнями й застосовуються до оцінювання загальних підсумків роботи митних органів, а не їх працівників. Стратегії та цілі структурних підрозділів співпадають із тими, що визначені для митної служби Франції, і всі відомства беруть участь в їх реалізації. Цілі та критерії оцінювання ефективності діяльності митних органів розробляються на рівні їх міжрегіональних керівників із врахуванням рекомендацій працівників митниць, проте, співробітників з метою підвищення об'єктивності отриманих результатів до цього процесу безпосередньо не залучають.

Література

1. Перевод сборника статей Всемирной таможенной организации «Реформа в цифрах»(о подходах и методологии оценки результатов и эффективности работы таможенных служб) (главы № 4,5,6,7,8) [Электронный ресурс] - Режим доступа : http://gtk.gov.by/ru/press-center/kniga_reforma_v_cifrah.

Свинтух Мар'яна

стажист-дослідник

Тернопільський національний економічний університет

м. Тернопіль

ЕНЕРГО ПОТЕНЦІАЛ ВІДХОДІВ ДЕРЕВИНИ

До XIX століття деревина вважалася єдиним видом палива. Потім на зміну прийшли інші джерела енергії: торф, вугілля, а пізніше природний газ і нафта. Відкриття нових джерел енергії, а також виснаження лісів призвели до того, що деревина перестала використовуватися як паливо.

Застосування їй знайшлося в якості будівельного і обробного матеріалу, а також сировини для виготовлення паперу. Але в деяких куточках земної кулі, де є перебої з енергопостачанням і паливом, потреба в деревині може бути гострою. На даний момент світова промисловість використовує деревину в наступному відсотковому співвідношенні:

- 57% - лісо-та пиломатеріали;
- 28% - виробництво паперу;
- 4% - деревне паливо;
- 11% - відходи при обробці деревини.

Аналізуючи дані статистики видно, що більша частина обсягу деревини, а саме 85%, використовуються для виробництва паперу та виготовлення виробів

з дерева. На використання деревини в якості палива припадає 4%. Що залишилися 11% включають в себе відходи при виготовленні виробів, транспортні витрати. Частина цього обсягу може використовуватися як паливо або як сировину для повторного застосування та виготовлення плит ДВП і ДСП.

Відходи, одержувані в результаті обробки деревини, поділяються на дві великі групи: лісові відходи та виробничі.

Перший вид відходів утворюється в лісі і складається з загиблих дерев, опалих гілок, згорілих дерев і відходів, одержуваних у результаті заготівлі, відбраковування і транспортування. Статистика даного виду відходів відсутня. Найбільша частина розглянутого виду відходів припадає на відбраковування дерев. Лісові відходи є найбільш цікавими з точки уявлення деревини як альтернативного джерела енергії.

Виробничі відходи утворюються в результаті переробки деревини і при приготуванні спеціальної пульпи для виробництва паперу.

Кількість лісових і виробничих відходів безпосередньо залежить від місцевості, де розробляються лісозаготівлі, а також від технологічного процесу вирубування та обробки дерев. Ці відходи являють собою коріння дерев, крони, гілки. За статистикою на 1 га лісозаготівель припадає від 9 до 89 тонн відходів у вигляді сухої маси, в середньому це показник дорівнює 20 тоннам на 1 га.

Деревина і целюлоза становлять більшу частину відходів на лісозаготівлях. Основними компонентами цих відходів є такі речовини як вуглець, кисень, водень. На частку вуглецю припадає 50% маси речовини, на кисень - 40% і водень - 5%. Енергія при згорянні відходів дорівнює 18610 кДж на кг маси сухої речовини. Кількість золи, що утворюється в результаті згоряння, залежить від кількості мінеральних речовин, бруду, каменів і піску у відходах. Як правило, деревина в чистому вигляді містить не більше 1% золи, коріння при цьому більш збагачене золою - до 10%. Аналіз відходів при заготовках лісу дає розуміння, що деревина володіє хорошими енергетичними показниками і може використовуватися як додаткове джерело енергії в деяких країнах.

Деревна кора складає основну масу відходів при виробничій обробці деревини.

Основні хімічні елементи, що містяться у відходах, являють собою вуглець, кисень і водень, що у відсотковому співвідношенні становить 50, 40 і 6%, відповідно. Теплота згоряння при спалюванні відходів варіюється в межах 19420-22300 кДж на кг сухої речовини в залежності від породи дерева.

Як правило, деревина містить вологу. Кількість вологи залежить від типу деревини і пористості її структури, пори року і географічного розташування дерев. Способи зберігання та транспортування також впливають на вміст вологи в дереві. Наприклад, якщо ліс транспортується по воді, то вміст вологи може досягати 80%. Вміст вологи не перевищує показника в 50%.

За останніми даними 37% сухої маси деревних відходів йде в якості

сировини для виробництва паперу, а 27% використовується в якості палива. Поліпшення технологій деревообробки, підвищення потреби в отриманні сировини для подальшої переробки та енергетична можливість використання ведуть практично до відсутності незатребуваних відходів.

При переробці деревини великий інтерес викликають два види відходів: кора і лужний розчин. Кора здирається з поверхні дерева за допомогою спеціальних пристроїв. Лужний розчин - це рідина, що утворюється в результаті підготовки деревного масиву, що відрізняється підвищеною концентрацією органічних сполук.

Існує так званий чорний лужний розчин, що утворюється в результаті сірнокислотної та лужної обробки деревини. Розчин містить близько 98% лугу, введеного для розщеплення целюлози і розчинення лігніну при вивільненні клітковини, тверді речовини. У розчині висока концентрація карбонату натрію. Для отримання лугу розчин випарюють. В результаті цієї операції до 45-70% збільшується вміст твердих речовин. Теплота згоряння сухої маси становить при цьому 15 400 кДж на кг речовини. Суха речовина може містити ряд забруднень, що викликає труднощі використання регенераційного обладнання.

Сілко Ірина
аспірант

Вінницький національний аграрний університет
м. Вінниця

ЗАКОНОМІРНОСТІ І НАУКОВІ ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ УПРАВЛІННЯ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Цільова орієнтація організаційної структури управління можлива лише за умови дотримання вимог загальних економічних законів, їх прояву у вигляді стійких закономірностей та вироблення наукових принципів, згідно з якими вона має створюватися, функціонувати й удосконалюватися [1].

Стосовно законів мова йде про найбільш суттєві і повторювальні із них: погодження інтересів, організації управління, концентрації функцій управління тощо.

Закон погодження інтересів є вихідним в цій системі: в українській практиці слід надавати підприємствам і організаціям різної форми власності один бажаний напрям діяльності в досягненні поставленої мети розвитку.

Інший закон – організації управління передбачає необхідність чіткого розмежування функцій, прав і відповідальності між кожною управлінською ланкою, розпочинаючи з державних, регіональних органів і закінчуються

суб'єктами господарювання різних форм власності.

Закон концентрації функцій визначає необхідність зосередження функцій управління в центрах вироблення і прийняття рішень, тобто в організаційних структурах органів різної ієрархії влади.

Прояв зазначених та інших економічних законів реалізовується через сукупність стійких закономірностей та наукових принципів.

Стосовно закономірностей підкреслимо, що в них, як зазначалося вище, проявляється дія законів управління, а знання закономірностей дає змогу правильно оцінити явища і процеси, що відбуваються в об'єкті управління.

Об'єктивною закономірністю слід вважати правильне поєднання централізації і децентралізації в управлінні, це відноситься в першу чергу до розподілу повноважень між центром і регіонами. Специфічною закономірністю управління є оптимальне співвідношення системи, яка управляє, і системи, якою управляють. Це співвідношення досягається у процесі науково обґрунтованого проектування зазначених систем з одночасною зміною (чи заміною) основних елементів управлінської системи. Поєднання змісту і функцій управління передбачає наступний алгоритм: тимчасову функцію повинен виконувати тимчасовий орган; спеціальну функцію – спеціальний орган; загальне керівництво – орган загальної компетенції.

Поряд з економічними законами і закономірностями важливу роль у формуванні систем управління відіграють наукові принципи. Зазначимо, що під принципами слід розуміти достатньо чіткий вплив на управлінські процеси керівних ідей, апробованих практикою [2]. Зважаючи на велику кількість принципів формування, функціонування і реформування систем управління, охарактеризуємо лише основні із них.

Принцип науковості націлює на використання в управлінській практиці досягнень науки управління, постійне удосконалення механізмів господарювання, впровадження організаційних новацій та кадрове забезпечення.

Принцип варіантності передбачає використання сукупності альтернативних рішень стосовно темпів і пропорцій розвитку економічного потенціалу та швидкозмінних умов ринкового середовища.

Принцип пріоритетності сприяє ранжуванню завдань управління відповідно до стратегії розвитку економічної системи та реальних виробничих і ресурсних можливостей.

Принцип ієрархічності передбачає багатоступеневу побудову структуру управлінської системи і включає вищий, середній і нижній її рівні. У змістовній управлінській характеристиці кожен рівень управління пов'язаний із впливом на конкретні цикли економічного відтворення та пропорцій розвитку і, відповідно, підпадають під різнорівневу управлінську діяльність.

Принцип доцільності і необхідної різноманітності організаційних структур орієнтує на те, що просту функцію виконує відносно проста структура управління (лінійна, функціональна), а більш складну функцію – складна

структура (штабна, матрична тощо).

Принцип зворотного зв'язку слід розуміти як бажання не ускладнювати без необхідності роботу управлінських органів, створюючи можливість швидкого проходження інформації як в горизонтальному, так і вертикальному напрямках крім того, цей принцип диктує необхідність здійснення контрольної функції в органах управління для відслідковування результативності прийнятих рішень. Водночас існує сукупність принципів стосовно внутрішньої організації управлінської системи.

Принцип поділу управлінської праці передбачає, згідно з відомим економічним законом, створення управлінь, комісій, служб, відділів, секторів в структурі апарату управління, регламентацію цих підрозділів, а також визначення обов'язків, прав і відповідальності службовців.

Принцип єдності керівництва слід розуміти як необхідність усіх структурних підрозділів управлінського апарату працювати на єдину мету організації для досягнення поставлених цілей.

Принцип мінімуму зв'язків означає, що наявну управлінську систему слід розподілити на підсистеми (блоки), які зможуть самостійно, без значних контактів між собою, здійснювати притаманні їм функції. Мінімум зв'язків дозволяє покласти повну відповідальність за виконання своїх обов'язків на конкретний управлінський підрозділ.

Таким чином, дослідження теоретичної бази систем управління, дозволяють зробити висновок, що ця категорія в методологічному плані є достатньо обґрунтована і може слугувати практичним інструментарієм для їх формування і реорганізації, виходячи із завдань розвитку організації.

Література

1. Калетнік Г.М., Мазур А.Г., Кубай О.Г. Розвиток організаційно-функціональних структур управління в регіональних економічних системах [Г.М. Калетнік, А.Г. Мазур, О.Г. Кубай]. Монографія. - Вінниця: Вінницька газета, 2009.-188с.

2. Мазур А.Г. Закономірності та наукові принципи регіонального управління в перехідний період [А.Г. Мазур]// Україна на порозі XXI століття: економічна, державність: між нар.наук. практ. конф.- Вінниця: ВТЕУ, 2000.- С.14-21.

Слюсарева Елена
старший преподаватель
Белорусский торгово-экономический университет
потребительской кооперации
г. Гомель, Республика Беларусь

ПРЕДПОСЫЛКИ РАЗВИТИЯ ПРИДОРОЖНОГО СЕРВИСА В РЕСПУБЛИКЕ БЕЛАРУСЬ

Автомобильный транспорт является одним из базовых элементов транспортной системы Республики Беларусь.

По количеству автомобилей на тысячу жителей Республика Беларусь обогнала такие развитые страны Европы, как Венгрия, Польша, Словакия и Чехия. К примеру, в Польше на тысячу жителей приходится 243 автомобиля, в Беларуси — 261, в Германии — 545. Обеспеченность автомобильным транспортом стимулирует активное перемещение населения как внутри страны, так и за ее пределами.

Если же рассмотреть структуру населения, то 75,8% - это городское население, которое потенциально является более маневренным.

Рост автомобильного парка, возросшая подвижность населения и, как следствие – рост интенсивности движения на автодорогах требует более активного развития объектов дорожного сервиса.

Развитие придорожного сервиса в транзитной Беларуси находится на постоянном контроле правительства. В настоящее время на республиканских автомобильных дорогах функционирует 341 автозаправочная станция, 166 газозаправочных пунктов, 59 гостиниц, 44 мойки, 84 охраняемые стоянки, 345 предприятий розничной торговли, 454 объекта общественного питания и 90 пунктов технического обслуживания автомобилей [1].

С целью равномерного размещения объектов придорожного сервиса разработана и утверждена постановлением Министерства транспорта и коммуникаций от 28 февраля 2013 г. № 5 «О внесении изменения в постановление Министерства транспорта и коммуникаций Республики Беларусь от 31 декабря 2010 г. № 106» Генеральная схема развития придорожного сервиса на республиканских автомобильных дорогах до 2015 года, согласованная со всеми заинтересованными. В схеме указаны места на автодорогах, в которых уже ведется строительство, а также предлагаемые для размещения объекты, с перечислением их минимального состава.

Республика Беларусь имеет значение как транзитное государство, по территории которого пролегают наиболее удобные коммуникации между Россией и странами Западной Европы, а поэтому республика, исходя из преимуществ своего срединного положения, должна выступать в роли посредника в отношениях Запада и Востока (так называемый транзитный вариант). Объективная реальность геополитического положения Беларуси

сегодня — это ее экономическая и политическая интеграция в Содружество Независимых Государств. Здесь приоритетными по многим направлениям являются белорусско-российские отношения. Россия — основной экономический и торговый партнер Беларуси. Она представляет собой главный рынок сбыта для белорусской промышленности и сельского хозяйства и является главным поставщиком необходимых стране энергоресурсов. Беларусь значительно усиливает геополитическое положение России. Она обеспечивает прямой доступ к границам восточноевропейских государств. Беларусь, как транспортный коридор, обеспечивает доступ российского сырья на европейские рынки сбыта (через территорию Беларуси проходит около 80 % российских транзитных грузоперевозок в страны ЕС). Общие исторические и социокультурные корни стимулируют развитие белорусско-российской интеграции.

Еще одной предпосылкой развития придорожного сервиса в Республике Беларусь является развитие туризма. Благодаря своему геополитическому положению она имеет ряд преимуществ по сравнению с другими странами.

Во-первых, близость к Западной Европе, Скандинавии – туристскому рынку с очень высоким финансовым потенциалом.

Во-вторых, соседство со странами Балтии, Россией, Украиной является серьезным ресурсом к развитию трансграничного туризма.

В-третьих, наличие древней и богатой истории, самобытной культуры (15 тыс. объектов, имеющих историческую, культурную, архитектурную значимость).

В-четвертых, наличие богатого природного потенциала, включающего уникальные водно-болотные угодья, реликтовый лес – Беловежскую пушу и т.д.

Кроме того, Республика Беларусь в 2013 году входила во вторую группу стран с высоким уровнем развития человеческого потенциала (ИРЧП) и занимала 53-е место из 187 стран мира, что так же добавляет ей привлекательности в глазах иностранных туристов.

Все вышеперечисленное является активным стимулом для развития придорожного сервиса. А это предполагает помимо проведения работ по строительству и реконструкции республиканских автомобильных дорог увеличить объем и повысить качество сервисных услуг, предоставляемых на объектах, расположенных вдоль основных автомагистралей и в автодорожных пунктах пропуска через Государственную границу Республики Беларусь.

Литература

1. Придорожный сервис // Министерство транспорта и коммуникаций Республики Беларусь [Электронный ресурс]. – 2014. – Режим доступа : <http://mintrans.gov.by/rus/activity/roadmanagement/pridorojniy/>

Спринчук Наталія

к.е.н., старший науковий співробітник

Воронецька Ірина

к.е.н., завідувач лабораторії

Кравчук Ольга

к.е.н., молодший науковий співробітник

Інститут кормів та сільського господарства Поділля
м. Вінниця

ОСОБЛИВОСТІ СКЛАДУ КОРМОВОЇ КОМПОНЕНТИ В ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТАХ У ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА

Виробництво кормів є однією з основних галузей сільського господарства, темпи зростання якої багато в чому визначають розвиток тваринництва, сприяють підвищенню конкурентоспроможності його продукції та вирішенню продовольчої проблеми.

Починаючи з 1991 року, в Україні спостерігається спад виробництва у тваринництві. За 22 роки у різних періодах спостерігалось сумарне зменшення вартості виробництва продукції тваринництва на 63,3 млрд грн. вцілому [1].

Тваринництво нині вважається малоприбутковою, а іноді навіть нерентабельною галуззю сільського господарства. На сучасному етапі його розвиток пов'язаний з перспективами залучення інвестиційних коштів. В свою чергу залучення інвестицій можливе за умови забезпечення беззбитковості виробництва продукції. Для підвищення привабливості галузі тваринництва необхідні не лише фінансові стимули, зокрема різноманітні заходи державної підтримки, але також інформаційно-консультативні стимули, зміст яких полягає в інформуванні потенційних інвесторів про можливості вкладання коштів у розвиток тваринництва, про перспективи отримання віддачі від вкладеного капіталу. Оскільки ризиковість інвестиційних проектів у тваринництві значною мірою пов'язана з кормовиробництвом, важливо особливу увагу приділяти такій складовій інвестиційних витрат, як витрати на створення кормової бази. Зазначена компонента має бути детально обґрунтована та прорахована у кожному інвестиційному проекті у галузі тваринництва.

Кормову компоненту в інвестиційних проектах у галузі тваринництва можна визначити як відповідну частку витрат (або доходів), що пов'язані з придбанням (реалізацією) готових кормів або ж вирощуванням кормових культур з наступною їх доробкою. На етапі планування інвестицій у тваринництві особливо важливо врахувати кормову компоненту в негативних грошових потоках – в інвестиційних витратах та у виробничих (поточних) витратах.

Кормова компонента буде різною залежно від запланованої системи кормозабезпечення, яка може передбачати, як вже було зауважено, або

закупівлю готових кормів або ж власне вирощування кормових культур з їх переробкою, або ж закупівлю кормових культур і їх переробку власними силами.

Нині в інвестиційних проектах зі створення нових сільськогосподарських підприємств, які реалізуються у галузі тваринництва України, здебільшого популярними є такі типи кормозабезпечення: - по проектах зі створення ферм ВРХ – змішане кормозабезпечення – вирощування сіна та сінажних культур з закупівлею концентрованих кормів; - по проектах зі створення свиноферм – повністю закупівля готових кормів або ж придбання кормових культур та добавок з подрібненням і змішуванням в умовах ферми; - по проектах зі створення птахофабрик – також повністю закупівля готових кормів або ж придбання кормових культур та добавок з подрібненням і змішуванням їх в умовах птахофабрики.

Виходячи з цього, можна виділити особливості складу кормової компоненти інвестиційних витрат у проектах різних підгалузей тваринництва:

- скотарство (ВРХ):

- 1) вкладення у земельні ресурси (переважно, пасовища, сіножаті);
- 2) витрати на споруди зі зберігання сіна, силосу, сінажу
- 3) витрати на сінозбиральну техніку та кормодробильне обладнання

- свинарство:

- 1) витрати на кормодробильне обладнання;
- 2) корми, як правило, зберігаються в приміщенні свиноферми

- птахівництво

- 1) витрати на кормо-дробильне обладнання
- 2) корми, як правило, зберігаються в приміщенні птахофабрики

Зважаючи на різницю в організації кормозабезпечення різних підгалузей тваринництва, актуальним завданням є порівняння кормової компоненти у скотарстві, свинарстві та птахівництві. При цьому важливо розробити методику визначення кормової компоненти (частки витрат на кормовиробництво) як в інвестиційних витратах, так і в виробничих (поточних) витратах реалізації інвестиційних проектів.

Нині в Україні активно проводиться підтримка інвестиційного розвитку тваринництва. Зважаючи на суттєвий обсяг кормової компоненти у складі інвестиційних витрат при створенні тваринницьких ферм та комплексів, близько 10-30% коштів державної підтримки повинні спрямовуватися у кормовиробництво як основу розвитку основних підгалузей тваринництва.

Література

1. Поголів'я і виробництво продукції тваринництва в Україні / В.Я. Месель-Веселяк, О.Ю. Грищенко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 146 с.
2. Кісіль М. І. Інвестиційний проект створення міні-свиноферми в особистому селянському господарстві / Кісіль М.І., Черненко Д.С. –К. : ННЦ ІАЕ, 2013. – 67 с.

3. Кісіль М.І., Карпенко І.Г. Інвестиційний проект створення сучасної молочної ферми на 300 корів / Кісіль М.І., Кропивко М.М., Карпенко І.Г.; за ред. М.І. Кісіля – К.: ННЦ „Інститут аграрної економіки”, 2012 – 52 с.

Стахів Ольга

к.е.н., доцент

Мазур Людмила

викладач

Рівненський інститут Університету «Україна»

м. Рівне

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПЛАТНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ

Природне середовище і соціально-економічні системи невіддільні одне від одного. По-перше, людське суспільство є носієм взаємообумовлених соціальних і природних цінностей. Протиставлення природних потреб людини її першочерговим соціальним потребам є недоцільним. Водночас задоволення соціальних потреб людства залежить від ресурсів природи і значною мірою узгоджується з екологією людини. По-друге, пріоритетним напрямом господарської діяльності є створення таких умов для використання природного капіталу, які б забезпечували повноцінне існування і розвиток суспільства. До одного з головних компонентів природного капіталу належить водноресурсний потенціал – основа життя на Землі. Тому охорона і раціональне використання водних ресурсів – не кон'юнктурний фактор і не самоціль, а об'єктивна необхідність, що впливає з умов соціально-економічного розвитку.

Розвиток національної економіки і зміни у водноресурсних системах визначаються характером їх взаємодії, при цьому традиційні напрями впливу економічного розвитку на якість життя не завжди збігаються з інтересами водокористувачів. За цих умов регулювання водних відносин потребує послідовного вдосконалення за рахунок залучення економічних важелів впливу на стан водноресурсних джерел. Тільки за наявності чіткої уяви щодо еколого-економічного характеру цих відносин і ефективності інвестицій у здійснення заходів у галузі комплексного використання, відтворення і охорони водних ресурсів можливе формування водноресурсних систем відповідної якості.

Формування системи оцінки еколого-економічної функції водноресурсного потенціалу і дослідження проблем його охорони має принципове значення для розробки основ екологічної безпеки країни

Ринкова орієнтація народного господарства вимагає докорінної

перебудови водних відносин. Основу повинні складати соціально-економічні пріоритети, а саме: розв'язання проблем забезпечення населення якісною питною водою, водопостачання об'єктів народного господарства, збереження водноресурсних джерел, забезпечення умов щодо запобігання забруднення і виснаження водних ресурсів, відновлення природних ландшафтів, як фактора формування водного стоку.

Продукцією водогосподарських підприємств є послуги (споживчі вартості), які забезпечують технічну експлуатацію міжгосподарської частини гідромеліоративних систем і представлені діяльністю цих організацій по створенню оптимальних умов зволоження на меліорованих землях з метою одержання високих та стійких урожаїв сільськогосподарських культур. В умовах зрошувальних меліорацій продукцією цих підприємств є зрошувальна вода.

В умовах бюджетного фінансування витрат на технічну експлуатацію міжгосподарської частини гідромеліоративних систем їх величина на проведення різних видів ремонтних робіт визначається на основі складання відповідних кошторисів.

В умовах зрошувальних меліорацій водогосподарські підприємства визначають витрати, пов'язані з забезпеченням господарств-землекористувачів зрошувальною водою, які включають витрати на забір води, її транспортування та подачу на поле. Таким чином, фінансування ремонтно-експлуатаційних робіт спрямовані на відшкодування фактичних витрат водогосподарських підприємств щодо створення оптимальних умов зволоження на меліорованих землях.

За умов бюджетної форми господарювання вартість (ціна) послуг на технічну експлуатацію міжгосподарської частини гідромеліоративних систем не визначається, оскільки за рахунок бюджетних коштів відшкодовуються фактичні витрати водогосподарських експлуатаційних організацій, хоч вони і функціонують як господарські організації.

Оскільки водогосподарське виробництво пов'язане із залежністю від факторів ймовірності екстремальних умов, при формуванні ціни на послуги водогосподарських експлуатаційних організацій, крім витратної і відтворювальної складових, має бути врахована також складова ризику. Ризик в діяльності цих організацій пов'язаний з можливістю весняних і осінніх повеней, затоплення, підтоплення меліорованих земель. Тому включення в ціну складової ризику дозволить акумулювати грошові кошти і поповнити резервний фонд управлінь меліоративних систем, який доцільно накопичувати на спецрахунку. Така міра дозволить запобігти використанню цих коштів не за призначенням. Механізм використання резервних коштів може бути таким: у сприятливий за погодними умовами рік грошові кошти накопичуються на спецрахунку, а в несприятливий рік - кошти використовуються на проведення робіт, пов'язаних з ліквідацією значних руйнувань каналів, захисних валів, будівель, споруд, доріг, які викликані повенями та іншими стихійними лихами

та явищами.

Водогосподарські підприємства, будучи природними монополістами на ринку ремонтно-експлуатаційних робіт, зацікавлені спочатку у підвищенні ціни на свою продукцію та збільшенні обсягів робіт. Це забезпечує найбільш простий шлях зростання прибутку цих підприємств. В такій ситуації договірні (ринкові) ціни на ремонтно-експлуатаційні роботи потребують державного регулювання, яке може здійснюватися як прямими (адміністративними) методами, так і непрямими (економічними) методами.

Введення плати на послуги водогосподарських експлуатаційних організацій буде стимулювати підвищення ефективності використання меліорованих земель на основі росту урожайності сільськогосподарських культур і зменшення питомої ваги послуг водного господарства в структурі собівартості сільськогосподарської продукції на меліорованих землях.

Стемковська Ірина

старший викладач

ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»

м. Бережани

БАЛАНС, ЯК ОСНОВНЕ ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВИЙ СТАН ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних ринкових умовах особливо актуальною є проблема інформаційного забезпечення процесу управління. Одним із основних джерел такого інформаційного забезпечення є баланс підприємства. Від правильного розуміння сутності балансу та його інформаційного змісту багато в чому залежить задоволення інформаційних потреб керівництва та прийняття ефективних управлінських рішень.

Визначення Балансу та вимоги до нього, як елементу фінансової звітності, наведено в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», з прийняттям якого баланс отримав нову назву «Звіт про фінансовий стан».

Згідно з НП(С)БО 1 баланс (звіт про фінансовий стан) – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал [1].

До речі, ще у 1925 р. вживалось таке визначення: «Баланс – зіставлення активних рахунків з усіма пасивними», яке вважається точнішим у порівнянні з теперішнім. Наведене формулювання суті балансу є близьким до трактування балансу Лукою Пачолі, який під балансом розумів процедуру, пов'язану із установленням тотожності оборотів за дебетом та кредитом рахунків Головної

книги. «Основоположник подвійної бухгалтерії» називає баланс «...способом перенесення втримування однієї Головної книги в іншу, коли першу потрібно замінити новою, чи тому, що вона вся пописана, або заради порядку в літах, як це водиться у відомих місцях і в іменитих купців» [2].

Виходячи з позиції мінової теорії, Є.Є. Сіверс зробив висновок, що бухгалтерський баланс є наслідком записів по рахунках. М.О. Блатов, учень Є.Є. Сіверса, стверджував, що бухгалтерський баланс є наслідком подвійного запису. З ним погоджувався і захищав цю ж думку А. Гуляєв.

Ряд економістів, серед яких Р.Я. Вейцман, а потім і його послідовник М.О. Кіпарисов, інтерпретували бухгалтерський баланс як один із елементів методу бухгалтерського обліку, використовуючи при цьому поняття «балансове узагальнення». На думку М.О. Кіпарисова, за допомогою балансового узагальнення відображується сукупність майна конкретного підприємства та порядок його створення [3].

Підхід до визначення бухгалтерського балансу як способу відображення майна та джерел його формування, запропонований М.С. Помазковим продовжено у працях А.М. Галагана. На думку А.М. Галагана, складання балансу передбачає порівняння підсумків обох його частин – активу і пасиву. Поширення поняття «бухгалтерський баланс» не лише на майно підприємства і джерела його формування, а й на дебет і кредит рахунків бухгалтерського обліку здійснюється у працях М.О. Блатова. Рівність дебетових і кредитових оборотів за транзитними рахунками у кінці звітного періоду, на думку М.О. Блатова, є передумовою виникнення балансу як методу бухгалтерського обліку [4].

Отже, баланс підприємства є фінансовим звітом про наявність засобів і джерел їх утворення. До речі, таке визначення цієї форми звітності прийнято у зарубіжній практиці. В останніх зарубіжних дослідженнях для характеристики форми звітності, яка в нас називається «Баланс» якраз слова «баланс» не вживають, а іменують її як «фінансовий звіт (відомості)».

Нині, серед економістів і практиків простежуються різні погляди на поняття і сутність бухгалтерського балансу.

Так, В.О. Мец зазначає, що баланс – це групування інформації на початок і кінець звітного періоду, тобто підсумок господарських операцій на певну звітну дату [5].

Дещо іншим є визначення балансу, яке пропонує В.В. Сопко, який вважає, що бухгалтерський баланс – це прийом (спосіб) відображення стану господарських фактів – явищ і процесів – за ознаками їх ставлення до продуктивних сил і виробничих відносин на певний момент часу [6].

Слушною вважаємо думку Грабової Н.М., що бухгалтерський баланс є способом економічного групування і узагальненого відображення у грошовій оцінці стану господарських засобів за складом і розміщенням та за джерелами їх утворення і цільовим призначенням на певну дату [7].

Таким чином, аналізуючи наведені в обліково-економічній літературі

визначення, слід зазначити, що більшість авторів при визначенні сутності терміну «баланс» використовують такі поняття, як система показників, спосіб групування та узагальнення, прийом (спосіб) відображення, документ (таблиця) або форма звітності та ін.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
2. Пачколи Л. Трактат о счетах и записях / Л. Пачколи. – М.: Статистика, 1974. – 159с.
3. Кипарисов Н.А. Краткий курс основ советского балансового учета / Н.А. Кипарисов; под ред. М.И. Вейсмана. – [2-е изд.]. – М.: ВСЕККЗО. – 1997. – 245с.
4. Петрук О.М. Регулювання бухгалтерського обліку в Україні: теорія, методологія, практика: [монографія] / О.М. Петрук. – ЖДТУ, 2006. – 152 с.
5. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: [навч. посіб.] / В.О. Мец. – К.: КНЕУ, 1999. – 132 с.
6. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: [навч. посіб.] / В.В. Сопко. – 3-е вид., перероб. і доп. – К.: КНЕУ, 2000. – 578 с.
7. Грабова Н.М. Теорія бухгалтерського обліку: [навч. посіб.] / Н.М. Грабова; За ред. М.В. Кужельного. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2001. – 272 с.

Табенська Юлія

к.е.н., доцент

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
м. Чернівці

БАЗОВІ ПРИНЦИП ЕФЕКТИВНОГО БАНКІВСЬКОГО НАГЛЯДУ

Еволюція становлення та розвитку інституту банківського нагляду в Україні сформувалася під впливом соціально-економічних формацій, а в сучасних умовах господарювання – євроінтеграційних умов. Тому розвиток ринкової економіки спільно з демократичними перетвореннями потребують впровадження механізмів ефективного банківського нагляду фінансових ресурсів. Вони з одного боку мають ґрунтуватися на вітчизняних, історично сформованих контрольних інституціях та їх повноваженнях, а з іншого боку сприйняти найкращі здобутки інших держав, які формували наглядові структури в умовах поступового розвитку ринкових механізмів. У цілому,

принципи організації ефективного банківського нагляду в окремих країнах визначаються не тільки історичними і культурними особливостями, а і економічною ситуацією і розподілом повноважень між певними органами державної влади. Тому доцільно розглянути особливості стану банківського нагляду в Україні та у зарубіжних країнах і виявити ті моменти, які доцільно імплементувати з метою поліпшення управління державними фінансами в цілому.

Для того щоб зрозуміти сутність тієї чи іншої понятійної категорії, необхідно визначити її значення, сформулювати основні елементи, зокрема – суб'єкти, об'єкти, форми, види, методи, принципи функціонування.

Так, у термінологічному словнику Б.А. Карпінський тлумачить «банківський нагляд» як контроль за діяльністю банків з боку центральних банків [1, с. 47]. В нашій державі органом банківського регулювання і відповідного банківського нагляду в межах норм чинного законодавства виступає Національний банк України, який стежить за дотриманням банківського законодавства, нормативних актів, обов'язкових нормативів. Варто відмітити, що головною метою банківського нагляду є підтримання стабільності банківської системи в цілому, захисту вкладника і кредиторів зокрема.

Наглядова діяльність Національного банку України охоплює всі банки, їх відокремлені підрозділи, афілійованих та споріднених осіб банків на території України та за кордоном, установи іноземних банків в Україні, а також інших юридичних та фізичних осіб у частині дотримання вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність» щодо здійснення банківської діяльності.

Для здійснення своїх функцій Національний банк України має право безоплатно одержувати від банків, банківських об'єднань та юридичних осіб, які отримали ліцензію Національного банку України, а також від осіб, стосовно яких Національний банк України здійснює наглядову діяльність відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність», інформацію про їх діяльність та пояснення стосовно отриманої інформації і проведених операцій.

Під час здійснення банківського нагляду Національний банк України має право вимагати від банків та їх керівників усунення порушень банківського законодавства, виконання нормативно-правових актів Національного банку України для уникнення або подолання небажаних наслідків, що можуть поставити під загрозу безпеку коштів, довірених таким банкам, або завдати шкоди належному веденню банківської діяльності.

Національний банк України здійснює банківський нагляд у формі інспекційних перевірок та безвиїзного нагляду.

Наприкінці 1974 року під час створення Комітету з питань банківського нагляду були виділені основні Базельські принципи, якими керуються у своїй діяльності представники Базельського комітету, зокрема:

1. Жодна банківська система не повинна залишатися поза системою банківського нагляду.

2. Нагляд має бути надійним.

Наразі, основні принципи посилюють вимоги до органів нагляду, підходи до нагляду та очікування органів нагляду щодо банків. Ця мета досягається шляхом зосередження уваги на ефективному нагляді на основі ризиків та потребі у втручанні на ранньому етапі та вчасному застосуванні наглядових заходів. Органи нагляду повинні оцінювати профіль ризику банків, зважаючи на ризики, притаманні їхній діяльності, ефективність управління ризиками, а також ризики, на які вони наражають банківську та фінансову системи. Процес нагляду на основі оцінки ризиків дозволяє найбільш ефективно розподіляти ресурси, зосереджуючи увагу як на результатах, так і на процесах, та виходячи за рамки пасивної оцінки дотримання правил.

Література

1. Карпінський Б.А., Шира Т.Б., Фінанси: термінологічний словник/ Б.А.Карпінський.- К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2007.- 608 с.
2. Сайт Національного банку України.

Тимчишин Оксана

науковий співробітник

Інститут сільського господарства Карпатського регіону
с. Оброшино, Львівська обл.

ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА І СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

У процесі виробничої діяльності сільськогосподарських підприємств все частіше ставляться підвищені вимоги стосовно екологічності продукції, що змушує агроформування постійно змінювати підходи до ведення виробництва. Однак реалії нинішньої сільськогосподарської практики далеко не відповідають необхідним цільовим настановам і орієнтирам агроєкологізації. У процесі переходу до сталого розвитку сільських територій вагоме значення мають не тільки виробнича результативність агрогосподарювання, але також і еколого-соціальні наслідки. Проведеними дослідженнями встановлено, що часто виробнича діяльність крупнотоварних агропідприємств супроводжується негативним впливом на соціальну й екологічну сферу сільських територій.

Згідно результатів проведеного працівниками відділу економіки нашого Інституту обстеження бюджетів окремих сільських рад Буського, Золочівського Пустомитівського районів, землекористувачі не зацікавлені у розвитку соціальної інфраструктури сільських територій, де розташовані земельні площі

орендовані у місцевих жителів. Крупні підприємства, орендуючи землю у декількох різних районах, отримують значні прибутки від реалізації ґрунтовиснажливих кон'юнктурних видів культур. У той же час бюджети сільських рад податкових надходжень від цих прибутків не отримують. Це відображає тенденцію до відокремлення власників виробництва і доходів сільськогосподарської діяльності від сільської території, яка забезпечує їх природними та трудовими ресурсами. І саме в означеній площині значною мірою проявляється соціально-еколого-економічний аспект розвитку сільських територій. Отже, проголошений курс на комплексний розвиток сільських територій, відродження природно-ресурсного потенціалу села вимагає відповідної переорієнтації аграрної політики щодо ефективності використання земель сільськогосподарського призначення в екологічному плані [1].

Зміни у землекористуванні, укрупнення сільськогосподарських підприємств та процеси консолідації земель вплинули на структуру посівних площ. З огляду на кон'юнктурний фактор, сільськогосподарські виробники займаються виробництвом найбільш прибуткових культур. Так, протягом періоду 2005р-2013рр. у структурі посівів сільськогосподарських підприємств частка зернових коливалась в межах 60-66%, зокрема частка кукурудзи на зерно із 1,6% зростає до 17,4%, а ріпаку з 4,5% до 18,6%. Отже сільськогосподарські підприємства, надаючи перевагу інтенсивному виробництву рослинницької продукції, порушують науково-обґрунтовану галузеву структуру, ігнорують або істотно згортають виробництво тваринницької продукції. Тоді як, частка зернового клину повинна бути не менша 40-50% у Лісостеповій та Поліській зоні, 25-30% у зоні Передкарпаття - 8-12%, у зоні Карпат - 5-8%; частка технічних відповідно: 8-12%; 10-15%; 5-8% [2].

Аналіз виробничо-господарських показників діяльності сільськогосподарських підприємств Львівської області дає підставу стверджувати про деяке покращення економічних результатів сільськогосподарських підприємств, а саме: зростання обсягів реалізованої продукції сільськогосподарськими підприємствами у 2013р., в порівнянні з 2011р., по всіх видах с.-г. культур, підвищення рівня рентабельності продукції рослинництва (2009-37,1%, 2010-39,6%, 2013-46,5,0%) та тваринництва (-7,6%, 0,7%, 4,8% відповідно). Так, як свідчить аналіз, у сільськогосподарських підприємствах області виручка від реалізації продукції рослинництва у 2013р. становила 82,4%, частка ж продукції тваринництва - дорівнювала лише 17,6%. У той же час у структурі товарної продукції частка зернових дорівнювала 21,1%, кукурудзи на зерно – 8,9%, ріпаку 12,8%, цукрових буряків- 8,3% [3].

При дотриманні науково-обґрунтованих вимог та врахуванні екологічних факторів у формуванні галузевої структури сільськогосподарського виробництва потенціал виробництва аграрної продукції у Львівській області дозволить забезпечити внутрішні регіональні потреби для формування продовольчих запасів продукції та забезпечить формування стабільної кормової бази, а отже – відповідає вимогам засад сталого розвитку сільських територій.

Отже, раціональне використання природних ресурсів і збереження та гармонійне відтворення усіх елементів регіональної екосистеми є невід’ємною складовою збалансованого розвитку, однак запорукою його сталості повинна стати не лише екологізація агровиробничої діяльності, а й суспільної свідомості для формування принципово нових цінностей, пріоритетів та орієнтирів соціально-економічного поступу.

Література

1. Проект Концепції сталого розвитку сільських територій : [Електронний ресурс] / Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/node/14008>
2. Рекомендації ”Обґрунтування наукових основ переходу аграрного виробництва на еколого-орієнтований шлях розвитку в умовах сталого розвитку сільських територій”. - Інститут сільського господарства Карпатського регіону НААН . – Оброшино. – 2013.
3. Статистичні матеріали «Виробничо-економічні показники розвитку сільськогосподарських підприємств Львівської обл.» за 2011, 2012, 2013р. Ф.50-сг.- Головне управління статистики у Львівській області.

Тойменцова Ірина
аспірант
Національний університет водного
господарства та природокористування
м. Рівне

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВАМИ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛ. У 2011-2013 РР.

Паливно-енергетичні ресурси як природні багатства є одним із факторів виробництва. Вони формують витрати промислового підприємства у складі статті «Паливо та енергія на технологічні потреби» та в певній мірі забезпечують виробничий процес. Виготовлена продукція задовольняє суспільні потреби. Тому добробут суспільства залежить від того, як використовуються матеріальні ресурси, наскільки ефективно використовуються паливно-енергетичні ресурси (ПЕР). Неefективне споживання енергетичних ресурсів на виробництво одиниці продукції у відповідних галузях економіки зумовлює високу енергоємність ВВП України, а застарілі енерговитратні технології та устаткування приводять до значного технологічного відставання у більшості галузей економіки [1].

Згідно з Державним стандартом України визначено 41 показник

ефективності використання ПЕР, більшість із яких характеризують економічність. Технологічну сторону виробничого процесу описують такі показники: питома витрата енергетичного ресурсу; питома витрата палива, електроенергії, теплоенергії [2].

Питома витрата енергетичного ресурсу – це енергетичний ресурс, що споживається установкою чи об'єктом на одиницю сировини або виробленої продукції чи роботи (Дж/ одиницю продукції (роботи)). Питомі витрати палива вимірюються в т.у.п., електроенергії - в кВт·год, теплоенергії – в Гкал відповідно на одиницю продукції чи роботи.

У загальному використанні паливно-енергетичних ресурсів підприємствами України частка Рівненщини становить 1,9 - 1,8% [3].

Протягом 2011-2013 рр. *питомі витрати палива* на підприємствах Рівненщини суттєво збільшились на виробництво дроту із міді: у 2012 р. - на 12,5%, а у 2013 р. – на 66,6%. На виробництво кованих чорних металів питома витрата палива збільшилась на 2,2% у 2012 р. і на 11,1% - у 2013 р. При виробництві цегли керамічної невогнетривкої будівельної було допущено перевитрату на 15% у 2012 р. і на 9,9% у 2013р. Значного зменшення питомих витрат палива було досягнуто при виробництві тортів і кондитерських виробів (24,4% і 11,1%). Загалом темп зростання питомих витрат палива у 2012 -2013 рр.. перевищує темп їх скорочення у 1,6 рази.

Питомі витрати теплоенергії підприємствами Рівненщини значно збільшились на очищену стічну воду (на 43,4 % у 2013 р.), на розведення свійської птиці (41,7%), помітно збільшились: на виробництво продуктів готових і консервованих з м'яса, субпродуктів м'ясних чи крові тварин (на 37% у 2012 р. і на 26,9% у 2013 р.); на виробництво молока обробленого. Стабільно зростали питомі витрати теплоенергії і на виробництво готових продуктів та консервів плодівих (15,9%, 17,1%). Виробництво безалкогольних напоїв та спирту етилового неденатурованого потребувало у 2013 р. збільшення витрат енергії на 25% і 21,7% відповідно, хоча у 2012 р. відбулося їх зниження. У промисловості відзначається 15,7% зростання цих витрат при виробництві аміаку. Значного скорочення питомих витрат теплоенергії вдалося досягти у виробництві фанери (14,7%), панелей дерев'яних фанерованих (21,2%), пива солодового (14,4%). Загалом темп скорочення питомих витрат теплоенергії у 2012 р. перевищує темп їх зростання у 2,2 рази, а у 2013 р. темп зростання питомих витрат перевищує темп їх зниження майже у 5 разів.

Питомі витрати електроенергії на підприємствах Рівненщини характеризуються нестійкою динамікою протягом 2011-2013 рр.: у 2012 р. на переважній більшості підприємств вони скорочуються, а у 2013 р. – навпаки зростають. Найбільш неефективними виявились підприємства, що виробляють оброблене молоко (зросли витрати на 161,5%), кисень (63,5%), деревину розпилену чи розколоту (64,2%), що транспортують нафту і нафтопродукти (63,8%), що займаються розведенням худоби (в середньому на 25%), що виробляють крупи із пшениці (33,3%), цеглу керамічну невогнетривку (37,3%).

Найбільш ефективними у 2013 р. були підприємства, що відпускали електроенергію, вироблену ТЕЦ загального користування (витрати скоротились на 58,8%); відпускали теплоенергію, вироблену електростанціями (46,9%); що виробляли хлібці і сухарі (47,2%); що виробляло продукти готові і консервовані з м'яса, субпродуктів м'ясних чи крові тварин (34,7%); що виробляло безалкогольні напої (34,4%); що виробляло дріт сталевий (31,5%). Загалом темп зростання питомих витрат електроенергії у 2012 -2013 рр.. перевищує темп їх скорочення у 1,6- 1,9 рази.

Загалом охарактеризувати ефективність використання ПЕР підприємствами Рівненщини за показниками питомих витрат можна так: скорочення питомих витрат (1-5%) відбувається повільнішими темпами, ніж їх зростання; а зростання відбувається значне (25-40%).

Крім того, наведені показники дають змогу відмітити низький рівень застосованих технологій.

Література

1. Кудлай В. С. Аналіз ефективності використання енергетичних ресурсів / В. С. Кудлай, Л. С. Селіверстова. // Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. – 2013. – №6. – С. 49–64.

2. ДСТУ 3755—98. Енергозбереження. Номенклатура показників енергоефективності та порядок їхнього внесення у нормативну документацію. — К.: Держ стандарт України, 1998. — 13 с.

3. Паливно-енергетичні ресурси Рівненщини у 2013 р.: статист. зб. / ред. М. М. Міщук. - Рівне: Головне управління статистики у Рівненській області, 2014. – 42 с.

Томашевська Ольга

к.е.н., доцент

Національний університет біоресурсів
та природокористування України
м. Київ

ДО ПИТАННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВІЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОН В УКРАЇНІ

Вільні економічні зони (ВЕЗ) є однією з найважливіших форм економічних зв'язків в межах країни та між країнами. Це особливий вид державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Вільною, або ж спеціальною, економічною зоною називають частину території країни, на якій діють більш ліберальні, порівняно з іншими територіями, закони, що надають підприємствам певні податкові, митні, фінансові або адміністративні пільги.

Вважається, що перша вільна економічна зона з'явилася в 166 р. до н. е., коли на острові Делос було створено порт вільної торгівлі. Пізніше однією з форм ВЕЗ стали зовнішньоторговельні зони (порто-франко). Подальший розвиток механізму вільних економічних зон у світі відбувався у ХІХ-ХХ ст. В 50-ті роки ХХ ст. справжній «бум» зонування спричинили економічні успіхи аеропорту Шеннон в Ірландії як вільної економічної зони. Нині у світі налічується більше 2000 подібних зон [2].

У середині 90-х років, дотримуючись успішних прикладів інших країн, що розвиваються, в Україні почали створювати вільні економічні зони, які надавали різного роду пільги розташованим у них підприємствам. Пільги, що надавалися в рамках вільних економічних зон (ВЕЗ) та територій пріоритетного розвитку, могли включати в себе звільнення від сплати податків на прибуток, інвестиції та землю, ПДВ та імпортного мита, певних платежів.

Основною метою створення ВЕЗ було залучення прямих інвестицій і розвиток регіонів шляхом створення привабливого інвестиційного клімату. Першою в Україні в 1995 році було створено Північно-кримську експериментальну економічну зону «Сиваш» на території Красноперекопського району та м. Армянська терміном на п'ять років у порядку проведення локального економічного експерименту. Загалом, на території України з 1999-го по 2004 роки було створено 11 вільних економічних зон і в дев'яти регіонах запроваджено спеціальний режим інвестиційної діяльності (ТПР).

Проте, за результатами оцінки Міністерства економіки 2005 року ефективність роботи цих зон була недостатньою, і того ж року всі пільги в них було ліквідовано. Законами України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» від 25.03.2005 р., № 2505 [4] і «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік» [3] введений мораторій на розгляд і затвердження нових інвестиційних проектів на ВЕЗ і ТПР України, відмінені пільгові умови оподаткування та державні гарантії забезпечення інтересів

суб'єктів підприємницької діяльності. Пояснювали такий крок тим, що цілі, які ставилися на початку, не були досягнуті, а самі зони перетворилися на інструмент податкових і митних махінацій.

Хоча пільги для вільних економічних зон в Україні й були скасовані, ці території намагалися самостійно розвиватися в рамках складених програм, так як останні склалися на тривалі періоди – від 20 до 60 років.

Умови сьогодення змусили звернути увагу до ВЕЗ. Зокрема, у вересні поточного року Президент України П. Порошенко підписав закон «Про податковий і митний контроль у вільній економічній зоні (ВЕЗ) Криму про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території України» [5].

Відповідно до закону, на території ВЕЗ Криму діє особливий правовий режим економічної діяльності фізичних і юридичних осіб, в тому числі особливий порядок застосування норм регуляторного, податкового та митного законодавства України, а також особливий режим внутрішньої і зовнішньої міграції фізичних осіб. В межах ВЕЗ Крим створюється вільна митна зона.

Крім того Міністерство економічного розвитку і торгівлі України не виключає повернення України до практики формування вільних економічних зон, особливо в прикордонних регіонах, як інструмент розвитку окремих територій у розрізі залучення інвестицій, створення виробництв і підвищення зайнятості населення [1]. Такий крок обумовлений необхідністю залучення інвестицій в країну, створення нових робочих місць і збільшення надходжень до бюджету. В Мінекономрозвитку зазначають, що в найближчих планах – створення ВЕЗ експортно-орієнтованого типу, обов'язковою умовою формування яких є наближеність до кордону, щоб можна було без труднощів завезти сировину або товари та вивезти їх.

Загалом, позитивні приклади багатьох країн показують, що ці зони можуть бути ефективним інструментом поліпшення бізнес-клімату й економічного розвитку, а в Україні для ефективного функціонування ВЕЗ є низка передумов – вигідне географічне розташування, розвиненість зовнішньоекономічних зв'язків, наявність природно-кліматичних умов, значних трудових і природних ресурсів, відповідного науково-технічного потенціалу та транспортної інфраструктури.

Література

1. В Україні можуть відновити роботу вільних економічних зон [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economics.unian.ua/>
2. Данілов О.Д. Інвестування: Навчальний посібник / Данілов О.Д., Івашина Г.М., Чумаченко Д.І. – Ірпінь: Академія ДПС України, 2001. – 377 с.
3. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2005 рік. (ВВР), 2005, № 29, с. 380» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про Державний бюджет України на 2005 рік». (ВВР),

2005, № 7–8, с. 162 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

5. Президент підписав закон про створення вільної економічної зони в Криму [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tvi.ua>.

Фльонц Оксана
старший викладач
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани

АГРАРНИЙ СЕКТОР УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Аграрний сектор завжди був пріоритетним напрямом у розвитку економіки, адже саме від його стану і перспектив розвитку залежить забезпечення життєдіяльності людини. Незважаючи на те, що Україна володіє сприятливими кліматичними умовами і якісними земельними ресурсами, розвиток сільського господарства в нас не на найвищому рівні. Специфічною особливістю є висока залежність від природно-кліматичних умов. Це зумовлено використанням землі, регіональним розташуванням та її родючістю.

Проблемою у створенні фермерських господарств є:

- відсутність стартового капіталу, на основі якого можна було б побудувати ефективно функціонуюче виробництво та високі відсоткові ставки по кредитах;
- недосконалість нормативно-правових актів щодо аграрної політики держави;
- недостатнє впровадження у діяльність підприємств інновацій;
- неналежні умови для реалізації громадянами права власності на землю;
- недосконалість інфраструктура ринку землі.

Пріоритетними напрямками розвитку аграрного сектору є:

- впровадження перспективних агротехнологій, а отже підвищення продуктивності виробництва, зниження витрат на одиницю продукції, зміцнення її конкурентоспроможності;
- поліпшення якості землі та її використання за рахунок впровадження правильних сівозмін, збільшення маси добрив, насамперед органічних;
- боротьба зі шкідниками і хворобами сільськогосподарських культур, що дає змогу зберегти понад 20% вирощеного врожаю;
- проведення комплексу заходів з охорони ґрунтів;

- інтенсифікація сільського господарства шляхом механізації та комп'ютеризації виробництва, хімізації, меліорації, інтенсивного розвитку біотехнології у рослинництві;

- у тваринництві інтенсифікація досягається завдяки використанню досягнень генетики і селекції, поліпшення кормової бази тощо;

- формування високоосвічених професійних кадрів

- скоротити втрати сільськогосподарської продукції при її збиранні, транспортуванні, зберіганні та переробці.

Аграрний сектор є важливою стратегічною галуззю української національної економіки, яка забезпечує продовольчу безпеку та продовольчу незалежність нашої держави, дає значній частині сільського населення робочі місця. При тому, що аграрний сектор забезпечує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньоторгівельне сальдо, економічні можливості його використовуються не повністю. Тому для його процвітання потрібно вирішити багато проблем і докласти великих зусиль.

Отже, незважаючи на проблеми, які притаманні сучасному етапу розвитку сільськогосподарського виробництва, Україна повинна розвивати виробничі потужності сільського господарства, щоб у найближчі декілька років наша сільськогосподарська продукція могла вийти на світовий ринок і конкурувати з продукцією інших розвинутих країн світу.

Література

1. Пирог О.В. Стратегічні перспективи економічного розвитку національної економіки України / О.В. Пирог // Бізнес інформ. – 2011. – №11. – С. 32-34.

2. Сацик В.І. Якісне економічне зростання в Україні: сучасний стан і шляхи забезпечення [Електронний ресурс] / В.І. Сацик // Ефективна економіка. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=485>.

Холодницька Алла

к.е.н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВИХ ВІДНОСИН В ЧЕРНІГІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Доведено, що проблеми соціально-трудових відносин зазвичай криються в конфлікті інтересів роботодавців і найманих працівників, який може виникати за різними напрямками взаємовідносин і щоразу приймати багатоманітні форми прояву. Рішення цих проблем знаходиться в площині узгодження інтересів працедавця і працівника за участі держави.

Існує нагальна потреба дослідження проблем демократизації соціально-трудових відносин, підвищення рівня правової освіченості їх суб'єктів, зміни моделей поведінки сторін в умовах становлення соціально-орієнтованої ринкової економіки та правової держави [2].

Дослідження стану та проблем регулювання соціально-трудових відносин в Чернігівській області ще раз підтверджує актуальність вказаних проблем та необхідність їх поетапного вирішення.

Вивчення соціально-економічних показників підтверджує наявність у колективах окремих підприємств Чернігівської області об'єктивних передумов для ускладнення соціально-трудових відносин, що викликано:

- нестійким фінансовим станом значної частки підприємств;
- значними розмірами простроченої кредиторської та дебіторської заборгованостей підприємств-боржників;
- зношеністю необоротних активів підприємств, їх високою енергоємністю;
- слабкою інвестиційною привабливістю;
- неможливістю самофінансування підприємств;
- несвоєчасним і недостатнім фінансуванням бюджетами різних рівнів.

Ключовими суб'єктивними факторами дестабілізації соціально-трудових відносин в Чернігівській області залишаються:

- низький рівень заробітної плати (середня номінальна заробітна плата штатного працівника становить близько 76,0% середнього показника по Україні;
- непогашена заборгованість із виплати оплати праці працівникам підприємств, установ, організацій, порушення термінів виплати заробітної плати. Майже половина зарплатних боргів – у галузі будівництва (47,5%), третина (34,4%) – у промисловості;
- порушення соціально-трудових прав працівників підприємств, щодо яких проводиться процедура відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом;

- наявне безробіття працездатного населення. Рівень зареєстрованого безробіття в цілому в області протягом 2014 року становить 2,4% населення працездатного віку. Навантаження зареєстрованих безробітних становить 12 осіб на одну вільну вакантну посаду;

- існуюча вимушена неповна зайнятість на деяких підприємствах;
- порушення законодавства про працю, умов колективних договорів та угод, міжпосадових співвідношень в оплаті праці;
- відсутність ефективної системи управління підприємствами;
- використання в сфері СТВ не стільки демократичного, скільки командно-авторитарного типу поведінки.

- небажання керівників підприємств вчасно реагувати на вимоги працівників у передконфліктний період, вирішувати колективні трудові спори шляхом проведення примирних процедур [1].

Зазначених чинники спонукають до ускладнення стану соціально-трудова відносин. Найбільшу соціальну напругу та найгостріше реагування у трудових колективах підприємств викликають наявна заборгованість із виплати заробітної плати та порушення термінів її виплати.

Аналіз чинників, що викликали погіршення соціально-трудова відносин, показує, що у 80% загальної кількості причинами їх виникнення є виконання колективних договорів, угод або окремих їх положень, а у 20% – невиконання вимог законодавства про працю.

Напрямами вдосконалення соціально-трудова відносин в області є зростання соціальної активності персоналу, розвиток креативного підходу до вирішення проблемних ситуацій, постійне підвищення показників ефективності діяльності підприємства, поступове зростання матеріального добробуту персоналу.

Зважаючи на це, основними цілями і завданнями планування розвитку соціально-трудова відносин на підприємствах має стати: розроблення соціальних заходів, які впливатимуть на підвищення ефективності використання трудового потенціалу працівників; прийняття зважених управлінських рішень; удосконалення соціальної, професійної та кваліфікаційної структури працівників; поліпшення соціальних відносин у трудовому колективі; насичення праці творчими елементами; заохочення усіх видів трудової і соціальної активності працівників, делегування їм управлінських функцій; покращення умов праці та техніки безпеки; розширення можливостей для більш повного задоволення культурних, побутових та матеріальних потреб працівників.

Література

1. Інформація про стан соціально-трудова відносин, їх ускладнення чи загострення на підприємствах, в установах і організаціях Чернігівської області за перший квартал 2014 року [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://cg.gov.ua>.

2. «Щодо стану соціально-трудових відносин в Україні та основних напрямів їхнього реформування»: аналітична записка [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/958/>.

Христенко Галина
к.е.н., доцент, завідувач кафедри
ВП НУБіП України «Бережанський агротехнічний інститут»
м. Бережани

ІННОВАЦІЙНА ОСНОВА СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

Основою стратегії інноваційного розвитку сільського господарства є нові технології. Інноваційні технологічні схеми виробництва сільськогосподарської продукції передбачають застосування нових систем машин, механізмів, технічних та енергетичних ресурсів, використання високопродуктивних сортів і гібридів культур, сучасних засобів захисту рослин, внесення у ґрунт нетрадиційних видів органічних добрив, впровадження ефективних систем зрошення сільськогосподарських культур та ін.

Інноваційна діяльність є однією з основних умов виробництва конкурентоспроможної продукції та виступає головним чинником ефективного функціонування підприємств і розвитку аграрного сектору економіки України. Рушійною силою економічного зростання є розвиток інноваційних високопродуктивних технологій, які здатні забезпечити світові стандарти якості продукції та прибутковість сільського господарства. Застосування таких технологій із використанням високопродуктивної техніки в умовах непередбачуваних змін у зовнішньому середовищі забезпечать прогресивний розвиток сільського господарства та виробництво конкурентоспроможної на внутрішньому і зовнішньому ринках продукції.

Інноваційні технології, які являють собою уречевлені наукові знання, нині відіграють вирішальну роль у переведенні сільського господарства на ефективний, конкурентоспроможний, екологічнобезпечний і природо-зберігаючий напрям розвитку.

Сільськогосподарські підприємства належать до ресурсомістких, тому впровадження інноваційних технологій забезпечить високий рівень віддачі і зменшення матеріало- та енергомісткості продукції.

Застосування інноваційних ресурсозберігаючих технологій має ряд переваг:

- 1) дозволяє суттєво знизити собівартість продукції за рахунок економії

ресурсів;

2) зберігається і відновлюється родючість ґрунту (підвищується вміст органічних речовин, покращуються його фізичні та біологічні властивості);

3) ґрунтозахисний ефект інноваційних технологій сприяє значному зменшенню ерозійних процесів;

4) поліпшується водний режим ґрунту;

5) відбувається розширене відтворення родючості ґрунту за рахунок використання науково обґрунтованих доз добрив, а також нетрадиційних видів органічних добрив;

6) підвищення урожайності сільськогосподарських культур;

7) поліпшення якості продукції;

8) загальна агрокультура виходить на новий рівень за рахунок створення особливої культури взаємодії з навколишнім середовищем.

Первинний економічний ефект від ресурсозберігаючих інноваційних технологій у перехідний період складається з економії праці (в 2-3 рази), зменшенні витрат пального (у 2-4 рази) і виробничих витрат (у 2-3 рази), а також із цінності додатково вирощеного врожаю (4,5-7 ц/га) [4, с. 37].

Вторинний економічний ефект настає після переходу на систематичний мінімальний обробіток на глибину 4-5 см під усі культури сівозмін. Він полягає у зменшенні потреби в тракторах (на 30%), пального (в 3-4 рази), добрив (у 2 рази), засобів захисту рослин (у 5-8 разів) і зумовлює підвищення врожайності в 1,5-2 рази із значним скороченням витрат на їх вирощування [4, с. 37-38].

Отже, впровадження інноваційних технологій у землеробстві безпосередньо впливає на підвищення урожайності сільськогосподарських культур, зменшення витрат на їх вирощування та створює мультиплікативний ефект, коли один фактор посилює інший.

Література

1. Бабинець Т. Л. Доцільність використання ресурсоощадних технологій в Україні / Т. Л. Бабинець // АгроІнком. – 2007. – № 11-12. – С. 31-37.

2. Іванишин В. В. Інноваційне забезпечення оновлення техніко-технологічної бази підприємств АПК / В. В. Іванишин // Економіка АПК. – 2010. – № 1. – С. 128-133.

3. Інвестиційно-інноваційна стратегія розвитку національної економіки / Відп. ред. А. І. Сухоруков. – К.: НАН України; Об'єднаний інститут економіки, 2004. – 134 с.

4. Левченко М. Б. Сучасні ресурсо- та енергозберігаючі технології виробництва сільськогосподарської продукції / М. Б. Левченко // Сучасні аспекти ведення сільського господарства: [матеріали II наук.-практ. конф. молодих вчених: Чернігів, 23 січ. 2008 р.]. – Чернігів: ЦНТЕІ, 2008. – 100 с.

5. Танчик С. П. Основні напрями розвитку землеробства в Україні / С. П. Танчик // Пропозиція. – 2008. – № 10. – С. 51-56.

Черненко Костянтин

аспірант

Національний університет біоресурсів

та природокористування України

м. Київ

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ БОРОШНОМЕЛЬНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Стабілізація ринку будь якої економіки шляхом нарощування потужностей виробництва неможливе без існування переробної промисловості. Дана галузь економіки дає змогу використання внутрішнього потенціалу для потреб внутрішнього ринку. Середовище, в якому переважає товар власного виробництва перестає бути ринком споживачів відносно зовнішніх ринків. Власні потужності переробної промисловості дозволяють державі стати менш залежним від ситуативних політичних рішень закордонних партнерів. Грошові вливання в вітчизняне виробництво стане можливим за рахунок внутрішніх інвесторів.

Безумовним фактором існування кожної галузі є її рентабельність. В нашій роботі ми пропонуємо розглянути економічну вигоду виробництва борошна та її експортування. До собівартості віднесемо основні складові, що формують його основну ціну, а саме: вартість зерна; вартість помелу; вартість транспортування; вартість упаковки; вартість трудових ресурсів

З точки зору практичності, зручності та наглядності розрахунків в своїй роботі ми проведемо розрахунок собівартості та виходу борошна виходячи із наявності 20 тонн зерна пшениці.

Серед лідерів по виробництво борошна в Україні виділяються декілька регіонів: Донецька область (виробництво в середньому близько 280 тис. т. в рік), Харківська область (205 тис. т. в рік), Дніпропетровська область (200 тис. т. в рік), м. Київ (190 тис. т. в рік), згідно даних державної служби статистики України [2]. Основними борошномельними підприємствами є: ЗАТ «Київмлин»(7% долі ринку), ДП «Новопокровський КХП»Харківська обл. (4% долі ринку), ТОВ «Дніпропетровський млиновий комбінат»(3,5% долі ринку), ЗАТ «Донецький КХП № 1»ДАК «Хліб України»(3,5% долі ринку) [2]. Тому спираючись на ці показники, в нашій роботі ми проаналізуємо собівартість виробництва борошно в м.Київ, де зосереджено основні потужності України по виробництво цього товару.

За даними борошномельних підприємств при використанні сортового помелу зерна в залежності від виду помелу використовують базисний показник виходу борошна: односортового помел з виходом борошна вищого ґатунку 70%; двухсортового помелу з виходом борошна вищого ґатунку 60%, першого ґатунку 13%; трьохсортового помелу з виходом борошна вищого ґатунку 60%, борошна першого ґатунку 10%, борошна другого ґатунку 6% [4].

З метою подальшого порівняння зведемо данні в єдину таблицю, додавши показники рентабельності виробництва борошна при умові його реалізації на зовнішніх ринках.

Таблиця 1

Рентабельність виробництва борошна, %

	Рентабельність при реалізації товару на внутрішньому ринку		Рентабельність при реалізації товару на зовнішньому ринку	
	З використанням власного ресурсу	З використанням найманих працівників	З використанням власного ресурсу	З використанням найманих працівників
Односортний помел	22,4	2,2	35,4	13
Двухсортний помел	25,2	4,5	38,5	15,6
Трьохсортний помел	27	6	40,5	17

Опираючись на розрахункові показники таблиці 1, добре видно що при виробництві борошна з використанням найманих працівників рентабельність даної промисловості є доволі малою, навіть при його експортуванні. Тому ми вважаємо, що дану галузь слід розглядати лише в аспекті реалізації виробничого потенціалу при виробництві зерна. Це однозначно дозволить зменшити втрати при його зберіганні та дозволить зберігати попит і пропозицію на рівні ринкових цін. Що безумовно позитивно відзначиться на виробництві та якості зерна.

Високими показниками рентабельності відзначаються продукти з більшою ступінню переробки. В першу чергу це пов'язано із зменшенням частки відходів при переробці, однак не мало важливим фактором є ціни на борошно різних гатунків. Варіація цін коливається в залежності від гатунку борошно відносно не значимо. Тому більшість виробників концентрують увагу на виробництві борошна другого, а інколи навіть третього гатунків, коли його вихід значно вищий, аніж борошна вищого гатунку. Відповідно при не значній різниці цін, товаровиробник буде концентрувати виробництва продукту з більшою масовою часткою, з якого отримає більший прибуток. При цьому використовують сорти різних видів зерна, тим самим підвищуючи рентабельність виробництва. Однак дана тенденція не говорить про те що товаровиробник буде відмовлятися від виробництва борошна вищого гатунку, оскільки позиціонуючи себе як виробника борошна, він буде отримувати попит на даний вид товару. Тим самим пропорційно попиту буде формувати власні запаси продукції і це дасть можливість отримати максимальні показники при переробці різних сортів зерна та отримати у відповідній кількості борошно як вищого гатунку так і інших гатунків.

Загальна рентабельність при експортуванні борошна коливається від 35,4% до 40,5%. В той час, коли при рівних умовах, рентабельність при реалізації на внутрішньому ринку складає від 22,4% до 27%. При можливих

максимальних затратах та відносно малій доходності, даний вид діяльності має позитивну рентабельність. Тому при реалізації певних стратегій, можливе використання кожної з представленої нами варіації в таблиці.

Література

1. Офіційний сайт державною служби статистики– [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт ТОВ «ОЛІС»– [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.olis.com.ua/>.

Чернова Ольга

к.е.н., доцент

Матійко Ольга

студентка

Національний університет ДПС України

м. Ірпінь

КИТАЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ВІДНОСИНИ ЯК СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ СУПЕРДЕРЖАВ

Одними з найбільш важливих і показових двосторонніх відносин світу на сучасному етапі є взаємини США і Китаю. Зі швидким підйомом Китаю почалось суперництво між Китаєм та США в економічних, територіальних, екологічних та інших питаннях. Однак, поглиблення торговельних відносин у перспективі може знижувати можливість конфлікту між двома державами.

Серед науковців, які намагалися оцінити майбутнє американо-китайських відносин можна виділити– Ф. Бергстен, Б. Гілл, Н. Ларді, Д. Мітчелл. Деякі з них переконані, що Китай стає конкурентом спочатку на регіональному, а згодом і глобальному рівні. Інші вважають, що Китай все більше зближується зі США.

Метою дослідження є аналіз позитивних і негативних тенденції у розвитку відносин між США і Китаєм у політичному, безпековому та економічному вимірах, передумов їх розвитку та функціонування.

Офіційно визнаючи Китай світовою державою, США не готові розглядати Китай як рівноправного партнера, тому у відносинах між двома державами настала стадія балансування між співробітництвом та суперництвом.

Спільні інтереси переважають відмінності між двома державами. Експорт Китаю знизив ціни на споживчі товари по всьому світу, а імпорт почав чинити

серйозний вплив на світові ціни сировинних продуктів. На даний момент Китай — найбільший закордонний власник боргових зобов'язань США, що становить 24% американського зовнішнього боргу. Фактично Китай допомагає оберігати від коливань фондовий ринок та утримувати низькі відсоткові ставки, оплачуючи значну частину американського бюджетного дефіциту [1, с. 79].

Причиною зростання дефіциту торгового балансу США з Китаєм є зростаюча потреба американських компаній в китайських продуктах та в американських, але виготовлених в Китаї. Американська економіка прив'язана до китайської за рахунок винесення частини виробництв на територію Китаю. У понад 80% американських компаній, які працюють на території Китаю прибуток зріс більш як на 20%, порівняно з 2012-2013 рр.

Жорстока конфронтація з Пекіном означала б для Вашингтона удар по власних економічних інтересах. Тоді, як Вашингтон за рахунок подальшого продажу Пекіну своїх боргових зобов'язань і зростання курсу юаня, сподівається скоротити дефіцит торгового та платіжного балансу, Китай дедалі більше сумнівається в доцільності економічної і фінансової взаємозалежності зі США, збереженні своїх валютних резервів у американських активах, поставивши під сумнів роль американського долара у світі. При цьому складається парадоксальна ситуація, коли Китай, купуючи боргові зобов'язання Сполучених Штатів, фактично оплачує модернізацію збройних сил США і своє оточення американськими військовими базами та флотом. Слід пам'ятати, що у 2013 році Китай став світовим лідером за обсягами зовнішньої торгівлі. Торговий оборот країни перевищив \$ 4 трлн..

Разом Сполучені Штати і Китай споживають 40% енергії у світі та відповідальні за 50% світових викидів парникових газів. Держави є найбільшими емітентами парникових викидів на планеті. Причому Китай вже обігнав США за кількістю викидів вуглекислого газу. Враховуючи їх економічний розмір і вплив на глобальні ринки, вкрай важливо, щоб США і Китай приєдналися до процесів захисту екології. Однак, США і Китай вже уклали договір про співпрацю в галузі альтернативної енергетики та екологічних технологій. Мільярди доларів будуть витрачатись як зі сторони Китаю, так і зі сторони США, для зниження рівня забруднення повітря і розвитку альтернативної енергетики. Між США і Китаєм відбувається своєрідна гонка витрат на збереження екології. Незважаючи на політичні розбіжності, країни домовилися тісно співпрацювати у сфері боротьби із згубними кліматичними змінами. Китай забезпечить союз фінансовими ресурсами, США - технологіями.

Водночас як суперник Китай може стати для Сполучених Штатів новим Союзом, що може призвести до нової холодної війни, скидання боргових зобов'язань США, вимог реструктурувати сформовану міжнародну систему на користь Китаю і сприятиме посиленню китайсько-американської боротьби за геополітичне домінування в новому світовому порядку.

Якщо 12 років тому Пекін не мав жодного суперкомп'ютера, то сьогодні

Китай має 74 із 500 наявних у світі суперкомп'ютерів, посідаючи за їх кількістю друге місце у світі після США. Якщо такий розвиток відбуватиметься надалі, то скоро Китай наздожене і пережене Америку за цим показником, що загрожує національній безпеці США, оскільки суперкомп'ютери широко використовуються в реалізації програм удосконалення ракетно-ядерної зброї [2, с. 178].

Отже, зважаючи на вищезазначене, можна дійти висновку, що торгівля США і Китаю є взаємовигідною для обох держав. Китай є експортно-орієнтованою економікою, а США його найбільшим ринком. Зменшення експорту в США може суттєво знизити темпи приросту економіки Китаю. А з іншого боку США вигідно купувати дешевші товари, розташовувати свої підприємства в країні, де робоча сила є менш затратною. Стиль життя у США певною мірою спричинив наростання величезного боргу. Їм в деякому сенсі вигідно підтримувати від'ємне сальдо торгового балансу з Китаєм, таким чином можна позбутись зайвих доларів. Для вирішення негативного явища, такого як гостре суперництво між державами, необхідно планомірно втілювати в життя заходи інвестиційно-торговельного співробітництва, підвищувати рівень двосторонньої торгівлі, усувати розбіжності за рахунок співпраці і відмовитись від політизації торгово-економічних питань.

Література

1. Кулина, Е. Л. Китайский фактор во внешней политике Вашингтона. КНР и США // США - Канада: ЭПК. - 20010. - №11. С. 138.
2. Міжнародна економіка / [Козак Ю.Г., Лук'яненко Д.Г., Макогон Ю.В. та ін.]; за ред. Ю.Г. Козака, Д.Г. Лук'яненко, Ю.В.Макогон – [3-тє вид.] – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 560 с.

Шатирко Дмитро

аспірант

Чернігівський національний технологічний університет

м. Чернігів

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВЕНЧУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК СКЛАДОВА ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ДЕРЖАВИ

На даний момент у світових економічних системах головними чинниками, що визначають їх конкурентоспроможність, є інноваційні, технологічні, наукові знання. Венчурний капітал дозволяє оптимізувати життєвий цикл інноваційної діяльності, оскільки є економічним інструментом підтримки ефективності економіки знань. Досвід ряду зарубіжних країн свідчить про те, що більше 80% приросту ВВП в умовах 5-6 технологічного укладу досягається за рахунок застосування результатів економіки знань у всіх видах господарської діяльності.

Венчурний капітал дозволяє здійснити інтеграційні та оптимізаційні функції інвестиційних та інноваційних процесів з метою вирішення завдань соціально-економічного розвитку. По суті, він є інтегруючим механізмом відтворювального процесу [1].

Механізм, що регулює венчурну діяльність, в корені відрізняється від традиційних економічних рішень. Венчурне фінансування має такі характерні риси:

- заздалегідь враховується можливість необов'язково повернення фінансових коштів;
- обслуговує, як правило, малий бізнес як найбільш мобільний сектор економіки;
- його предметом у більшості випадків є високотехнологічні інновації, виробництво наукомісткої продукції;
- не обмежується тільки наданням грошових коштів, активно бере участь в менеджменті, підборі кадрів, оцінці ефективності виконання етапів розробки і реалізації проектів, надає консультації, займається збором необхідної інформації, пошуком партнерів і т. д., виконує нефінансові функції.

Організаційно-економічний механізм венчурної діяльності є невід'ємною частиною системи підтримки малого і середнього інноваційного підприємництва, високотехнологічних проектів і входить в національну інноваційну систему. Механізм венчурної діяльності виступає невід'ємною частиною господарського механізму [2].

Фінансові відносини виникають тільки при русі капіталу і виконують функцію розподілу та перерозподілу вартості. Матеріальним вираженням фінансових відносин є спеціалізовані грошові фонди, що дозволяють концентрувати капітал на дохідних напрямках суспільного виробництва. Беручи участь в високоризикових проектах, які не можуть бути профінансовані

з традиційних джерел, венчурний капітал тим самим бере участь у виробництві благ і, крім того, сам виступає у вигляді блага, задовольняючи потребу підприємців у фінансових ресурсах.

Можна запропонувати наступне визначення організаційно-економічного механізму венчурної діяльності: організаційно-економічний механізм венчурної діяльності являє собою систему організації економічних відносин господарюючих суб'єктів з метою формування, розподілу і використання фондів грошових коштів для інвестування та реалізації венчурних проектів з високим рівнем ризику.

Для функціонування механізму венчурного фінансування необхідні наступні основні суб'єкти:

- венчурні фірми (підприємці), які залучають венчурні інвестиції для реалізації венчурних проектів;
- інвестори венчурного капіталу, готові надати свої фінансові ресурси венчурним фондам і посередникам для ризикових вкладень в компанії;
- венчурні фонди (венчурні компанії), в тому числі корпоративні, та інші фінансові посередники, що акумулюють кошти інвесторів і надають їх на частковій основі венчурним фірмам;
- державні інститути, що займаються діяльністю з регулювання економічних, фінансових, бюджетних відносин, розробкою та реалізацією інвестиційної та інноваційної політики [3].

Основною метою функціонування механізму венчурної діяльності є отримання максимально можливого доходу за рахунок розвитку підприємства-реципієнта і приросту його капіталу. Дохід від інвестицій венчурні інвестори в абсолютній більшості отримують не у вигляді дивідендів, а через повернення інвестицій при продажу після декількох років успішного розвитку підприємства. Крім того, існують додаткові цілі, наприклад отримання морального задоволення від участі в підтримці провідних напрямків науки і технологій або підтвердження своєї репутації інтуїтивного інвестора.

Література

1. Антонюк Л.Л. Венчурний капітал в системі перехідної економіки України (формування та ефективність функціонування) [Текст] : дис. канд. екон. наук: 08.01.01 / Антонюк Лариса Леонтіївна; Луцький держ. технічний ун-т. – Луцьк, 1998. – 225 с.
2. Кутрань К.В. Ринок венчурного капіталу: методологія, теорія та особливості функціонування [Текст] : дис. канд. екон. наук : 08.00.01 / Кутрань К. В. Донец. нац. ун-т. – Донецьк, 2012. – 221 с.
3. Краус Н. М. Венчурне інвестування як пріоритетний напрям інноваційного розвитку економіки країни / Н. М. Краус, Я. О. Копиця // Економічний простір . – 2013. – № 74. – С. 112-121.

Якобчук Світлана

викладач

Нестерчук Михайло

доцент

Рівненський інститут Університету «Україна»

м. Рівне

ДЕРЖАВНА ТА РЕГІОНАЛЬНА ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Велика частина політичної дискусії про стимулювання інновацій була зосереджена на регіональному рівні. Це дослідження фокусується на значимій діяльності на державному рівні, з метою поліпшення розуміння громадськістю ключових політичних стратегій і зразкових практики. На основі серії семінарів і конференцій, в яких брали участь політики разом із лідерами промисловості та наукових кіл, в дослідженні підкреслюється багате розмаїття політичних інноваційних ініціатив, що відбуваються на державному та регіональному рівні з метою підвищення в основі зростання підприємницьких знань і зайнятості. Можливо, те, що відрізняє цю роботу на державному рівні є насамперед високим ступенем прагматизму. Операційна з необхідності, інноваційна політика на державному рівні часто пов'язані з аналізом наявних ресурсів та збирання їх по-новому, створення нетрадиційних партнерських зв'язків між університетами, промисловістю та державними організаціями, зростанням бази навичок, і інвестувати в інфраструктуру для розробки нових технологій і нові галузі промисловості [1, с. 78].

Деякі з найбільш помітних успіхів, таких як нанотехнології кластерів, являють собою стрибок лідерства, інвестицій, і прихильність, що набула чудових результатів у галузі, які активно проводяться в багатьох країнах. Мета дослідження є проілюструвати підходи, за допомогою досить різноманітних держав, як вони протистоять зростаючому виклику глобальної конкуренції для галузей і робочих місць сьогодні і завтра.

Зіткнувшись з проблемами розвитку регіонального економічного зростання та зайнятості в умовах зростаючої конкуренції на світовій економіці, багато регіонів розробили програми по залученню іноземних та державних компаній, а також залучити талант і ресурси, необхідні для розробки інноваційних кластерів. Ці державні та регіональні основі ініціативи мають широкий спектр цілей і частіше включають значні ресурси, часто у співпраці з фондами, університетами і приватним сектором. Все частіше вони прагнуть використовувати додаткові регіональні програми, щоб підтримувати розвиток регіональних центрів інновацій, підприємництва та розвитку високих технологій [2, с. 58].

Протягом більшої частини ХХ століття різні держави переслідували економічний розвиток шляхом намагання вербувати компанії з інших країн,

пропонуючи більш конкурентоспроможний бізнес і нормативно-правове середовище, зниження податків, прийняття заходів підтримки уряду, і фінансові та інфраструктурні стимули.

Спільним елементом в кожному з регіональних програм є зростаюче визначення державної та регіональної органів влади та приватного сектора для підвищення технологічного потенціалу, університетами та промисловістю, з'єднання і економічне зростання в регіоні для нинішніх і майбутніх поколінь.

Досвід країн і регіонів розглянутих в цьому дослідженні показує, що:

1. Лідерство в державному та приватному секторах, в тому числі виборних посадових осіб, ректори вузів та представників промисловості, має вирішальне значення для об'єднання державного і приватного секторів в регіоні.

2. Інвестиційних істотних державних коштів державами протягом тривалого періоду, поряд з розвитком посередники установ забезпечує основу для прогресу. Ці інвестиції також часто надають стимулюючу дію, залучення приватних інвестицій, а також підтримку з боку фондів на регіональному рівні.

3. Стійка державна підтримка освітніх установ може бути важливою для довгострокового економічного розвитку. Вони забезпечують науково-дослідний центр, підготовку робочої сили, потік ідей для комерційного розвитку, які характеризують успішні регіони.

4. Місцеві коледжі відіграють істотну роль в забезпеченні навченої робочої сили, здатної адаптуватися до мінливих технологій і дозволяють нові можливості.

5. Державно-приватне партнерство полегшить співпрацю, необхідну для розробки необхідної робочої сили, забезпечити і збагатити науково-дослідні центри, допомогти розвивати нові ідеї та підтримувати та просувати отримані продукти на ринок.

6. Фінансування лінії благодійних фондів можуть відігравати значну і часто стимулюючу роль в організації та підтримці дій між регіональними і державними органами [4, с. 34].

Аналізуючи конференції, які відбуваються в Україні, породили більш глибоке розуміння проблем, пов'язаних з переходом досліджень у продукцію, практику, пов'язані з деякими успішними державними і регіональними програмами, а також їх взаємодію з регіонами країни.

Література

1. Ізюмська В. А. Державна підтримка розвитку інноваційних процесів на державному та регіональному рівнях // Економіка & держава. – 2007. – № 10. – С. 78.
2. Ізюмська В. А. Реалізація державної інноваційної політики в Україні // Економіка & держава. – 2007. – № 12. – С. 58.
3. Михайловська О. Інноваційний прорив України: політичний міф чи реальна можливість у глобалізованому світі // Економіст. – 2008. – № 8. – С. 34.

4. Луцька Н. І. Регулювання інноваційної діяльності державою // Фондовый рынок. – 2007. – № 8. – С. 34.

Янчук Олександр

аспірант

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця

СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В економічній літературі для характеристики інвестиційного потенціалу підприємства використовуються різні підходи. Так, існує думка, що це за змістом сукупність різного роду ресурсів. Одні науковці [1] відносять до його складу природні ресурси, інновації, робочу силу та географічне розміщення суб'єкта господарювання; інші [2, 3] включають в зміст цієї категорії лише капітальні інвестиції і фінансові ресурси. На наш погляд, і в першому і в другому випадку поза увагою залишаються механізми залучення інвестиційних ресурсів та взаємодія із іншими потенціалами які притаманні виробничому підприємству.

Ряд авторів розглядають інвестиційний потенціал як сукупність можливостей підприємства тобто реалізацію виробничо-господарських функцій в здійсненні розширеного економічного відтворення. Зокрема, Литюга Ю.Л. пропонує включати в структуру інвестиційного потенціалу сукупність науково-інформаційних, фінансово-економічних, виробничих, соціальних та організаційних можливостей підприємства, необхідних для підтримки інвестиційного розвитку [4, с. 47]. Інші науковці [5] додають до цього підсистему стратегічних і тактичних інвестиційних цілей підприємства, фінансово-ресурсну підсистему. Існує також думка [6], що в склад інвестиційного потенціалу слід включати також інвестиційні плани і проекти, хоча є зрозумілим, що це вже реалізація потенційних можливостей підприємства.

Заслуговує на увагу позиція В.В. Биковського [7], який виділяє складові інвестиційного потенціалу за стадіями здійснення виробничого циклу: передінвестиційна стадія – інноваційний, інформаційний потенціал; інвестиційна стадія – підприємницький потенціал, інфраструктурний потенціал; постінвестиційна стадія – комерційний потенціал, інфраструктурний потенціал, інформаційний потенціал. В даному випадку автор акцентує увагу на деяких відмінностях змісту цієї категорії, які є несуттєвими при її загальній

характеристиці.

Погоджуючись в принципі з вищевикладеними думками вітчизняних вчених стосовно змістовності інвестиційного потенціалу підприємства ми наголошуємо, що даний потенціал є частковим проявом економічного потенціалу, іншими словами, інвестиційний потенціал як і потенціали: природній, виробничий, кадровий, організаційний, фінансовий, ринковий не існують відокремлено, а входять як елементи в його структуру. Якщо економічний потенціал підприємства – це економічні можливості, що можуть бути використані для забезпечення усіх матеріальних та інших потреб, то інвестиційний потенціал – це можливість використання економічного потенціалу підприємства для реалізації намірів та очікувань інвестора.

Змістовність економічного потенціалу проявляється в його функціональній призначеності:

1. Інвестиційний потенціал перебуває в динамічній єдності з економічним потенціалом, являючись одночасно його складовою та здатністю до розширеного економічного відтворення.

2. Інвестиційний потенціал є складною економічною системою, під якою ми розуміємо сукупність специфічних економічних елементів, що забезпечують економічний процес із заданими характеристиками розвитку.

3. Інвестиційний потенціал може бути представлений як рівень потенційного зростання ринкової вартості підприємства в результаті реалізації його інвестиційних можливостей.

Література

1. Хомкалов Г.В. Управление инвестиционным потенциалом социально-экономических систем: Автореф. дис. докт. экон. наук// Иркутская гос. эконом. академия.-СПБ, 2001.-43с.

2. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: Монография [Е.В. Лапин].- Суми: ИТД «Университет книга, 2002.-310с.

3. Иванов С.В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу [С.В. Иванов]// Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. прац.-2004.-Т.1-№195.- С.98-104.

4. Литюга Ю.В. Формування інвестиційного потенціалу підприємства інноваційної орієнтації [Ю.В. Литюга]// Регіональні проблеми та перспективи ринків збуту промислової продукції: тези доповідей конференції 6-7 грудня 2006 року.- В 2т.- Т.1.- К.: УкрНТЕУ, 2006.-С.45-48.

5. Бойчук Р.М. Управління формуванням та використанням інвестиційного потенціалу промислових підприємств: Автореф. дис.. канд. экон. наук// Інститут регіональних досліджень НАН України.- Львів, 2003.-20с.

6. Управління потенціалом підприємства: Навч. посібник [І.З. Должанський, Т.О. Загорна, О.О. Уданих, І.М. Герасименко, В.М. Ращупкіна].- К.: Центр навчальної літератури, 2006.-362с.

7. Быковский В.В. Концептуальные подходы и анализу структуры

інвестиційного потенціала регіона [В.В. Быковский] // «весник ВГУ: Серія
«Економика и управление», 2005.№1.-С.43-47.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ІНТЕНСИФІКАЦІЯ
РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА**

*Матеріали
Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції*

16 – 17 жовтня 2014 року

Відповідальний за випуск:
к.е.н., с.н.с.. Сава А.П.

Комп'ютерний набір і верстка
Сава А.П.

Адреса редакції:
Тернопільська ДСГДС ІКСГП НААН
46027, Україна, м. Тернопіль,
вул. Тролейбусна, 12,
тел/факс +38 0352 436144

Видавець:
Видавництво «Крок»
вул. Гайова, 56, м. Тернопіль, 46006
тел. +38 0352 248436

Підписано до друку 5.11.2014 р. Формат 60x90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 19,52
Тираж 300. Замовлення № 11/5.
